നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

വിനയപിടകേ

പാചിത്തിയ-അട്ഠകഥാ

൫. പാചിത്തിയകണ്ഡം

൧. മുസാവാദവഗ്ഗോ

൧. മുസാവാദസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

യേസം നവഹി വഗ്ഗേഹി, സങ്ഗഹോ സുപ്പതിട്ഠിതോ;
ഖുദ്ദകാനം അയം ദാനി, തേസം ഭവതി വണ്ണനാ.

൧. തത്ഥ മുസാവാദവഗ്ഗസ്സ താവ പഠമസിക്ഖാപദേ **ഹത്ഥകോ**തി തസ്സ ഥേരസ്സ നാമം. സക്യാനം പുത്തോതി **സക്യപുത്തോ**. ബുദ്ധകാലേ കിര സക്യകുലതോ അസീതി പുരിസസഹസ്സാനി പബ്ബജിംസു, തേസം സോ അഞ്ഞതരോതി. **വാദക്ഖിത്തോ**തി "വാദം കരിസ്സാമീ"തി ഏവം പരിവിതക്കിതേന വാദേന പരവാദിസന്തികം ഖിത്തോ പക്ഖിത്തോ പഹിതോ പേസിതോതി അത്ഥോ. വാദമ്ഹി വാ സകേന ചിത്തേന ഖിത്തോ. യത്ര യത്ര വാദോ തത്ര തത്രേവ സന്ദിസ്സതീതിപി വാദക്ഖിത്തോ. **അവജാനിത്വാ അവജാനാതീ**തി അത്തനോ വാദേ കഞ്ചി ദോസം സല്ലക്ഖേന്തോ "നായം മമ വാദോ"തി അവജാനിത്വാ പുന കഥേന്തോ കഥേന്തോ നിദ്ദോസതം സല്ലക്ഖേത്വാ "മമേവ അയം വാദോ"തി പടിജാനാതി. **പടിജാനിത്വാ അവജാനാതീ**തി കിസ്മിഞ്ചിദേവ വചനേ ആനിസംസം സല്ലക്ഖേന്തോ "അയം മമ വാദോ"തി പടിജാനിത്വാ പുന കഥേന്തോ കഥേന്തോ തത്ഥ ദോസം സല്ലക്ഖേത്വാ "നായം മമ വാദോ"തി അവജാനാതി. **അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതീ**തി അഞ്ഞേന കാരണേന അഞ്ഞം കാരണം പടിചരതി പടിച്ഛാദേതി അജ്ഝോത്ഥരതി, "രൂപം അനിച്ചം ജാനിതബ്ബതോ"തി വത്വാ പുന "ജാതിധമ്മതോ"തിആദീനി വദതി. കുരുന്ദിയം പന "ഏതസ്സ പടിച്ഛാദനഹേതും അഞ്ഞം ബഹും കഥേതീ"തി വുത്തം. തത്രായം അധിപ്പായോ - യം തം പടിജാനനഞ്ച അവജാനനഞ്ച, തസ്സ പടിച്ഛാദനത്ഥം "കോ ആഹ , കിം ആഹ, കിസ്മിം ആഹാ"തി ഏവമാദി ബഹും ഭാസതീതി. പുന മഹാഅട്ഠകഥായം "അവജാനിത്വാ പടിജാനന്തോ പടിജാനിത്വാ അവജാനന്തോ ഏവ ച അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതീ"തി വുത്തം. **സമ്പജാനമുസാ ഭാസതീ**തി ജാനന്തോ മുസാ ഭാസതി. **സങ്കേതം കത്വാ വിസംവാദേതീ**തി പുരേഭത്താദീസു "അസുകസ്മിം നാമ കാലേ അസുകസ്മിം നാമ പദേസേ വാദോ ഹോതൂ"തി സങ്കേതം കത്വാ സങ്കേതതോ പുരേ വാ പച്ഛാ വാ ഗന്ത്വാ "പസ്സഥ ഭോ, തിത്ഥിയാ ന ആഗതാ പരാജിതാ"തി പക്കമതി.

൨. **സമ്പജാനമുസാവാദേ**തി ജാനിത്വാ ജാനന്തസ്സ ച മുസാ ഭണനേ.

൩. **വിസംവാദനപുരേക്ഖാരസ്സാ**തി വിസംവാദനചിത്തം പുരതോ കത്വാ വദന്തസ്സ. **വാചാ**തി മിച്ഛാവാചാപരിയാപന്നവചനസമുട്ഠാപികാ ചേതനാ. **ഗിരാ**തി തായ ചേതനായ സമുട്ഠാപിതസദ്ദം ദസ്സേതി. **ബ്യപ്പഥോ**തി വചനപഥോ; വാചായേവ ഹി അഞ്ഞേസമ്പി ദിട്ഠാനുഗതിമാപജ്ജന്താനം പഥഭൂതതോ ബ്യപ്പഥോതി വുച്ചതി. **വചീഭേദോ**തി വചീസഞ്ഞിതായ വാചായ ഭേദോ; പഭേദഗതാ വാചാ ഏവ ഏവം വുച്ചതി. വാചസികാ വിഞ്ഞത്തീതി **വചീവിഞ്ഞത്തി**. ഏവം പഠമപദേന സുദ്ധചേതനാ, മജ്ഝേ തീഹി തംസമുട്ഠാപിതസദ്ദസഹിതാ ചേതനാ, അന്തേ ഏകേന വിഞ്ഞത്തിസഹിതാ ചേതനാ "കഥിതാ"തി വേദിതബ്ബാ. **അനരിയവോഹാരാ**തി അനരിയാനം ബാലപുഥുജ്ജനാനം വോഹാരാ.

ഏവം സമ്പജാനമുസാവാദം ദസ്സേത്വാ ഇദാനി അന്തേ വുത്താനം സമ്പജാനമുസാവാദസങ്ഖാതാനം അനരിയവോഹാരാനം ലക്ഖണം ദസ്സേന്തോ **"അദിട്ഠം ദിട്ഠം മേ"**തിആദിമാഹ. തത്ഥ അദിട്ഠം ദിട്ഠം മേതി ഏവം വദതോ വചനം തംസമുട്ഠാപികാ വാ ചേതനാ ഏകോ അനരിയവോഹാരോതി ഇമിനാ നയേന അത്ഥോ വേദിതബ്ബോ. അപിചേത്ഥ ചക്ഖുവസേന അഗ്ഗഹിതാരമ്മണം അദിട്ഠം, സോതവസേന അഗ്ഗഹിതം അസുതം, ഘാനാദിവസേന മുനിത്വാ തീഹി ഇന്ദ്രിയേഹി ഏകാബദ്ധം വിയ കത്വാ പത്വാ അഗ്ഗഹിതം അമുതം, അഞ്ഞത്ര പഞ്ചഹി ഇന്ദ്രിയേഹി സുദ്ധേന വിഞ്ഞാണേനേവ അഗ്ഗഹിതം അവിഞ്ഞാതന്തി വേദിതബ്ബം. പാളിയം പന **"അദിട്ഠം നാമ ന ചക്ഖുനാ ദിട്ഠ"**ന്തി ഏവം ഓളാരികേനേവ നയേന ദേസനാ കതാതി. ദിട്ഠാദീസു ച അത്തനാപി പരേനപി ദിട്ഠം ദിട്ഠമേവ. ഏവം സുതമുതവിഞ്ഞാതാനീതി അയമേകോ പരിയായോ. അപരോ നയോ യം അത്തനാ ദിട്ഠം ദിട്ഠമേവ തം. ഏസ നയോ സുതാദീസു. യം പന പരേന ദിട്ഠം, തം അത്തനാ സുതട്ഠാനേ തിട്ഠതി. ഏവം മുതാദീനിപി.

൪. ഇദാനി തേസം അനരിയവോഹാരാനം വസേന ആപത്തിം ആരോപേത്വാ ദസ്സേന്തോ **"തീഹാകാരേഹീ"**തിആദിമാഹ. തസ്സത്ഥോ "തീഹി ആകാരേഹി പഠമം ഝാനം സമാപജ്ജിന്തി സമ്പജാനമുസാ ഭണന്തസ്സ ആപത്തി പാരാജികസ്സാ"തി ഏവമാദിചതുത്ഥപാരാജികപാളിവണ്ണനായം വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബോ. കേവലഞ്ഹി തത്ഥ "പഠമം ഝാനം സമാപജ്ജി"ന്തി ഇധ "അദിട്ഠം ദിട്ഠം മേ"തി, തത്ഥ ച "ആപത്തി പാരാജികസ്സാ"തി "ഇധ ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാ"തി ഏവം വത്ഥുമത്തേ ആപത്തിമത്തേ ച വിസേസോ, സേസം ഏകലക്ഖണമേവാതി.

൫. **തീഹാകാരേഹി ദിട്ഠേ വേമതികോ**തിആദീനമ്പി അത്ഥോ "ദിട്ഠസ്സ ഹോതി പാരാജികം ധമ്മം അജ്ഝാപജ്ജന്തോ ദിട്ഠേ വേമതികോ"തി ഏവമാദിദുട്ഠദോസപാളിവണ്ണനായം വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബോ. പാളിമത്തമേവ ഹി ഏത്ഥ വിസേസോ, അത്ഥേ പന സഥേരവാദേ കിഞ്ചി നാനാകരണം നത്ഥി.

൧൧. **സഹസാ ഭണതീ**തി അവീമംസിത്വാ അനുപധാരേത്വാ വാ വേഗേന ദിട്ഠമ്പി "അദിട്ഠം മേ"തി ഭണതി. **അഞ്ഞം ഭണിസ്സാമീതി അഞ്ഞം ഭണതീ**തി മന്ദത്താ ജളത്താ പക്ഖലന്തോ "ചീവര"ന്തി വത്തബ്ബേ "ചീര"ന്തി ആദിം ഭണതി. യോ പന സാമണേരേന "അപി ഭന്തേ മയ്ഹം ഉപജ്ഝായം പസ്സിത്ഥാ"തി വുത്തോ കേളിം കുരുമാനോ "തവ ഉപജ്ഝായോ ദാരുസകടം യോജേത്വാ ഗതോ ഭവിസ്സതീ"തി വാ സിങ്ഗാലസദ്ദം സുത്വാ "കസ്സായം ഭന്തേ സദ്ദോ"തി വുത്തോ "മാതുയാ തേ യാനേന ഗച്ഛന്തിയാ കദ്ദമേ ലഗ്ഗചക്കം ഉദ്ധരന്താനം അയം സദ്ദോ"തി വാ ഏവം നേവ ദവാ ന രവാ അഞ്ഞം

ഭണതി, സോ ആപത്തിം ആപജ്ജതിയേവ. അഞ്ഞാ പൂരണകഥാ നാമ ഹോതി, ഏകോ ഗാമേ ഥോകം തേലം ലഭിത്വാ വിഹാരം ആഗതോ സാമണേരം ഭണതി - ''ത്വം അജ്ജ കുഹിം ഗതോ, ഗാമോ ഏകതേലോ അഹോസീ''തി വാ പച്ഛികായ ഠപിതം പൂവഖണ്ഡം ലഭിത്വാ ''അജ്ജ ഗാമേ പച്ഛികാഹി പൂവേ ചാരേസു''ന്തി വാ, അയം മുസാവാദോവ ഹോതി. സേസം ഉത്താനമേവാതി.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

മുസാവാദസിക്ഖാപദം പഠമം.

൨. ഓമസവാദസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨. ദുതിയസിക്ഖാപദേ **ഓമസന്തീ**തി ഓവിജ്ഝന്തി. **ഖുംസേന്തീ**തി അക്കോസന്തി. **വമ്ഭേന്തീ**തി പധംസേന്തി.

൧൩. **ഭൂതപുബ്ബ**ന്തി ഇദം വത്ഥും ഭഗവാ ഓമസവാദഗരഹണത്ഥം ആഹരി. **നന്ദിവിസാലോ നാമാ**തി നന്ദീതി തസ്സ ബലീബദ്ദസ്സ നാമം, വിസാണാനി പനസ്സ വിസാലാനി, തസ്മാ **"നന്ദിവിസാലോ"**തി വുച്ചതി. ബോധിസത്തോ തേന സമയേന നന്ദിവിസാലോ നാമ ഹോതി. ബ്രാഹ്മണോ തം യാഗുഭത്താദീഹി അതിവിയ പോസേസി. അഥ സോ ബ്രാഹ്മണം അനുകമ്പമാനോ **"ഗച്ഛ ത്വ"**ന്തിആദിമാഹ. **തത്ഥേവ അട്ഠാസീ**തി അഹേതുകപടിസന്ധികാലേപി പരഖുംസനം അമനാപതോയേവ പച്ചേസി, തസ്മാ ബ്രാഹ്മണസ്സ ദോസം ദസ്സേതുകാമോ അട്ഠാസി. **സകടസതം അതിബദ്ധം പവട്ടേസീ**തി പടിപാടിയാ ഠപേത്വാ ഹേട്ഠാരുക്ഖേ ദത്വാ ഏകാബദ്ധം കത്വാ മുഗ്ഗമാസവാലുകാദീഹി പുണ്ണം സകടസതം പവട്ടേന്തോ, കിഞ്ചാപി പുബ്ബേ പതിട്ഠിതാരപ്പദേസം പുന അരേ പത്തേ പവട്ടിതം ഹോതി, ബോധിസത്തോ പന പുരിമസകടേന പതിട്ഠിതട്ഠാനേ പച്ഛിമസകടം പതിട്ഠാപേതും സകടസതപ്പമാണം പദേസം പവട്ടേസി. ബോധിസത്താനഞ്ഹി സിഥിലകരണം നാമ നത്ഥി. **തേന ചത്തമനോ അഹൂ**തി തേന ബ്രാഹ്മണസ്സ ധനലാഭേന അത്തനോ കമ്മേന ച സോ നന്ദിവിസാലോ അത്തമനോ അഹോസി.

൧൪. **അക്കോസേനപീ**തി ഏത്ഥ പന യസ്മാ പരതോ ''ദ്വേ അക്കോസാ - ഹീനോ ച അക്കോസോ ഉക്കട്ഠോ ച അക്കോസോ''തി വിഭജിതുകാമോ, തസ്മാ യഥാ പുബ്ബേ ''ഹീനേനപി അക്കോസേന ഖുംസേന്തീ''തി വുത്തം; ഏവം അവത്വാ ''അക്കോസേന'' ഇച്ചേവമാഹ. **വേനജാതീ**തി തച്ഛകജാതി; വേണുകാരജാതീതിപി വദന്തി. **നേസാദജാതീ**തി മിഗലുദ്ദകാദിജാതി.

രഥകാരജാതീതി ചമ്മകാരജാതി. **പുക്കുസജാതീ**തി പുപ്ഫഛഡ്ഡകജാതി. **അവകണ്ണകാദി** ദാസാനം നാമം ഹോതി; തസ്മാ ഹീനം. **ഓഞ്ഞാത**ന്തി അവഞ്ഞാതം; ''ഉഞ്ഞാത''ന്തിപി പഠന്തി. **അവഞ്ഞാത**ന്തി വമ്ഭേത്വാ ഞാതം. **ഹീളിത**ന്തി ജിഗുച്ഛിതം . **പരിഭൂത**ന്തി കിമേതേനാതിതി പരിഭവകതം. **അചിത്തീകത**ന്തി ന ഗരുകതം.

കോട്ഠകകമ്മന്തി തച്ഛകകമ്മം. **മുദ്ദാ**തി ഹത്ഥമുദ്ദാഗണനാ. **ഗണനാ**തി അച്ഛിദ്ദകാദിഅവസേസഗണനാ. **ലേഖാ**തി അക്ഖരലേഖാ. മധുമേഹാബാധോ വേദനായ അഭാവതോ ''ഉക്കട്ഠോ''തി വുത്തോ. **പാടികങ്ഖാ**തി ഇച്ഛിതബ്ബാ. **യകാരേന വാ ഭകാരേന വാ**തി യകാരഭകാരേ യോജേത്വാ യോ അക്കോസോ. **കാടകോടചികായ വാ**തി **"കാട"**ന്തി പുരിസനിമിത്തം, **"കോടചികാ"**തി ഇത്ഥിനിമിത്തം; ഏതേഹി വാ യോ അക്കോസോ, ഏസോ ഹീനോ നാമ അക്കോസോതി.

൧൫. ഇദാനി തേസം ജാതിആദീനം പഭേദവസേന ആപത്തിം ആരോപേത്വാ ദസ്സേന്തോ **"ഉപസമ്പന്നോ ഉപസമ്പന്ന"**ന്തിആദിമാഹ. തത്ഥ **ഖുംസേതുകാമോ വമ്ഭേതുകാമോ മങ്കുകത്തുകാമോ**തി അക്കോസിതുകാമോ പധംസിതുകാമോ ഗരഹിതുകാമോ നിത്തേജം കത്തുകാമോതി അത്ഥോ. **ഹീനേന ഹീന**ന്തി ഹീനേന ജാതിവചനേന ഹീനജാതികം. ഏതേന ഉപായേന സബ്ബപദേസു അത്ഥോ വേദിതബ്ബോ.

ഏത്ഥ ച ഹീനേന ഹീനം വദന്തോ കിഞ്ചാപി സച്ചം വദതി, ഓമസിതുകാമതായ പനസ്സ വാചായ വാചായ പാചിത്തിയം. ഉക്കട്ഠേന ഹീനം വദന്തോ ച കിഞ്ചാപി അലികം ഭണതി, ഓമസിതുകാമതായ പന ഇമിനാവ സിക്ഖാപദേന പാചിത്തിയം ആപജ്ജതി, ന പുരിമേന. യോപി ''അതിചണ്ഡാലോസി, അതിബ്രാഹ്മണോസി, ദുട്ഠചണ്ഡാലോസി, ദുട്ഠബ്രാഹ്മണോസീ''തിആദീനി വദതി, സോപി ആപത്തിയാ കാരേതബ്ബോ.

൨൫. **സന്തി ഇധേകച്ചേ**തി വാരേ പന പരിഹരിത്വാ വുത്തഭാവേന ദുക്കടം. ഏസേവ നയോ **യേ നൂന...പേ॰... ന മയ**ന്തി വാരേസുപി. അനുപസമ്പന്നേ പന ചതൂസുപി വാരേസു ദുക്കടമേവ. ചോരോസി ഗണ്ഠിഭേദകോസീതിആദിവചനേഹി പന ഉപസമ്പന്നേപി അനുപമ്പന്നേപി സബ്ബവാരേസു ദുക്കടമേവ. ദവകമ്യതായ പന ഉപസമ്പന്നേപി അനുപസമ്പന്നേപി സബ്ബവാരേസു ദുബ്ഭാസിതം. ദവകമ്യതാ നാമ കേളിഹസാധിപ്പായതാ. ഇമസ്മിഞ്ച സിക്ഖാപദേ ഠപേത്വാ ഭിക്ഖും ഭിക്ഖുനീആദയോ സബ്ബസത്താ അനുപസമ്പന്നട്ഠാനേ ഠിതാതി വേദിതബ്ബാ.

൩൪. **അത്ഥപുരേക്ഖാരസ്സാ**തിആദീസു പാളിയാ അത്ഥം വണ്ണയന്തോ **അത്ഥപുരേക്ഖാരോ;** പാളിം വാചേന്തോ **ധമ്മപുരേക്ഖാരോ;** അനുസിട്ഠിയം ഠത്വാ ''ഇദാനിപി ചണ്ഡാലോസി, പാപം മാ അകാസി, മാ തമോ തമപരായണോ അഹോസീ''തിആദിനാ നയേന കഥേന്തോ **അനുസാസനീപുരേക്ഖാരോ** നാമാതി വേദിതബ്ബോ. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി. കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി. **ദുബ്ഭാസിതാപത്തി** പനേത്ഥ വാചാചിത്തതോ സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, അകുസലചിത്തം, ദ്വിവേദനം സുഖാ ച മജ്ഝത്താ ചാതി.

ഓമസവാദസിക്ഖാപദം ദുതിയം.

൩. പേസുഞ്ഞസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൬. തതിയസിക്ഖാപദേ - **ഭണ്ഡനജാതാനന്തി** സഞ്ജാതഭണ്ഡനാനം. **ഭണ്ഡനന്തി** കലഹസ്സ പുബ്ബഭാഗോ, "ഇമിനാ ച ഇമിനാ ച ഇദം കതം; ഏവം വുത്തേ ഏവം വക്ഖാമാ"തിആദികം സകസകപക്ഖേ സമ്മന്തനം. **കലഹോതി** ആപത്തിഗാമികോ കായവാചാവീതിക്കമോ. **വിവാദോതി** വിഗ്ഗാഹികകഥാ. തം വിവാദം ആപന്നാനം **വിവാദാപന്നാനം**. **പേസുഞ്ഞന്തി** പിസുണവാചം, പിയഭാവസ്സ സുഞ്ഞകരണവാചന്തി വുത്തം ഹോതി.

൩൭. **ഭിക്ഖുപേസുഞ്ഞേതി** ഭിക്ഖൂനം പേസുഞ്ഞേ; ഭിക്ഖുതോ സുത്വാ ഭിക്ഖുനാ ഭിക്ഖുസ്സ ഉപസംഹടപേസുഞ്ഞേതി അത്ഥോ.

൩൮. **ദ്വീഹാകാരേഹീതി** ദ്വീഹി കാരണേഹി. **പിയകമ്യസ്സ വാതി** "ഏവം അഹം ഏതസ്സ പിയോ ഭവിസ്സാമീ"തി അത്തനോ പിയഭാവം പത്ഥയമാനസ്സ വാ. **ഭേദാധിപ്പായസ്സ വാതി** "ഏവമയം ഏതേന സദ്ധിം ഭിജ്ജിസ്സതീ"തി പരസ്സ പരേന ഭേദം ഇച്ഛന്തസ്സ വാ. **ജാതിതോപീതി**ആദി സബ്ബം പുരിമസിക്ഖാപദേ വുത്തനയമേവ. ഇധാപി ഭിക്ഖുനിം ആദിം കത്വാ സബ്ബേ അനുപസമ്പന്നാ നാമ.

ന പിയകമ്യസ്സ ന ഭേദാധിപ്പായസ്സാതി ഏകം അക്കോസന്തം ഏകഞ്ച ഖമന്തം ദിസ്വാ "അഹോ നില്ലജ്ജോ, ഈദിസമ്പി നാമ ഭവന്തം പുന വത്തബ്ബം മഞ്ഞിസ്സതീ"തി ഏവം കേവലം പാപഗരഹിതായ ഭണന്തസ്സ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനത്ഥമേവ. തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി , കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പേസുഞ്ഞസിക്ഖാപദം തതിയം.

൪. പദസോധമ്മസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൪. ചതുത്ഥസിക്ഖാപദേ - **അപ്പതിസ്സാതി** അപ്പതിസ്സവാ. ഉപാസകാതി വുത്തേ വചനമ്പി ന സോതുകാമാ; അനാദരാതി അത്ഥോ. അപ്പതിസ്സയാ വാ അനീചവുത്തിനോതി അത്ഥോ. **അസഭാഗവുത്തികാതി** വിസഭാഗജീവികാ, യഥാ ഭിക്ഖൂസു വത്തിതബ്ബം; ഏവം അപ്പവത്തവുത്തിനോതി അത്ഥോ.

൪൫. **പദസോ ധമ്മം വാചേയ്യാതി** ഏകതോ പദം പദം ധമ്മം വാചേയ്യ; കോട്ഠാസം കോട്ഠാസം വാചേയ്യാതി അത്ഥോ. യസ്മാ പന തം കോട്ഠാസനാമകം പദം ചതുബ്ബിധം ഹോതി, തസ്മാ തം ദസ്സേതും "പദം അനുപദം അന്വക്ഖരം അനുബ്യഞ്ജന"ന്തി പദഭാജനം വുത്തം. തത്ഥ **പദന്തി** ഏകോ ഗാഥാപാദോ അധിപ്പേതോ. **അനുപദന്തി** ദുതിയപാദോ. **അന്വക്ഖരന്തി** ഏകേകമക്ഖരം. **അനുബ്യഞ്ജനന്തി** പുരിമബ്യഞ്ജനേന സദിസം പച്ഛാബ്യഞ്ജനം. യം കിഞ്ചി വാ ഏകമക്ഖരം അന്വക്ഖരം, അക്ഖരസമൂഹോ അനുബ്യഞ്ജനം, അക്ഖരാനുബ്യഞ്ജനസമൂഹോ പദം. പഠമപദം പദമേവ, ദുതിയം അനുപദന്തി ഏവമേത്ഥ നാനാകരണം വേദിതബ്ബം.

ഇദാനി **പദം നാമ ഏകതോ പട്ഠപേത്വാ ഏകതോ ഓസാപേന്തീതി** ഗാഥാബന്ധം ധമ്മം വാചേന്തോ "മനോപുബ്ബങ്ഗമാ ധമ്മാ"തി ഏകമേകം പദം സാമണേരേന സദ്ധിം ഏകതോ ആരഭിത്വാ ഏകതോയേവ നിട്ഠാപേതി. ഏവം വാചേന്തസ്സ പദഗണനായ പാചിത്തിയാ വേദിതബ്ബാ. **അനുപദം നാമ പാടേക്കം പട്ഠപേത്വാ ഏകതോ ഓസാപേന്തീതി** ഥേരേന "മനോപുബ്ബങ്ഗമാ ധമ്മാ"തി വുത്തേ സാമണേരോ തം പദം അപാപുണിത്വാ "മനോസേട്ഠാ മനോമയാ"തി ദുതിയപദം ഏകതോ ഭണതി, ഇമേ പാടേക്കം പട്ഠപേത്വാ ഏകതോ ഓസാപേന്തി നാമ. ഏവം വാചേന്തസ്സാപി അനുപദഗണനായ പാചിത്തിയാ. **അന്വക്ഖരം നാമ രൂപം അനിച്ചന്തി വുച്ചമാനോ "രൂ"തി ഓപാതേതീതി** "രൂപം അനിച്ചന്തി ഭണ സാമണേരാ"തി വുച്ചമാനോ രൂകാരമത്തമേവ ഏകതോ വത്വാ തിട്ഠതി. ഏവം വാചേന്തസ്സാപി അന്വക്ഖരഗണനായ പാചിത്തിയാ. ഗാഥാബന്ധേപി ച ഏസ നയോ ലബ്ഭതിയേവ. **അനുബ്യഞ്ജനം നാമ രൂപം അനിച്ചന്തി വുച്ചമാനോ വേദനാ അനിച്ചാതി സദ്ദം നിച്ഛാരേതീതി** "രൂപം, ഭിക്ഖവേ, അനിച്ചം, വേദനാ അനിച്ചാ"തി ഇമം സുത്തം വാചയമാനോ ഥേരേന "രൂപം അനിച്ച"ന്തി വുച്ചമാനോ സാമണേരോ സീഘപഞ്ഞതായ "വേദനാ അനിച്ചാ"തി ഇമം അനിച്ചപദം ഥേരസ്സ "രൂപം അനിച്ച"ന്തി ഏതേന അനിച്ചപദേന സദ്ധിം ഏകതോ ഭണന്തോ വാചം നിച്ഛാരേതി. ഏവം വാചേന്തസ്സാപി അനുബ്യഞ്ജനഗണനായ പാചിത്തിയാ. അയം പനേത്ഥ സങ്ഖേപോ - ഇമേസു പദാദീസു യം യം ഏകതോ ഭണതി തേന തേന ആപത്തിം ആപജ്ജതീതി.

ബുദ്ധഭാസിതോതി സകലം വിനയപിടകം അഭിധമ്മപിടകം ധമ്മപദം ചരിയാപിടകം ഉദാനം ഇതിവുത്തകം ജാതകം സുത്തനിപാതോ വിമാനവത്ഥു പേതവത്ഥു ബ്രഹ്മജാലാദീനി ച സുത്താനി. **സാവകഭാസിതോതി** ചതുപരിസപരിയാപന്നേഹി സാവകേഹി ഭാസിതോ അനങ്ഗണസമ്മാദിട്ഠിഅനുമാനസുത്തചൂളവേദല്ലമഹാവേദല്ലാദികോ. **ഇസിഭാസിതോതി** ബാഹിരപരിബ്ബാജകേഹി ഭാസിതോ സകലോ പരിബ്ബാജകവഗ്ഗോ, ബാവരിയസ്സ അന്തേവാസികാനം സോളസന്നം ബ്രാഹ്മണാനം പുച്ഛാതി ഏവമാദി. **ദേവതാഭാസിതോതി** ദേവതാഹി ഭാസിതോ; സോ ദേവതാസംയുത്തദേവപുത്തസംയുത്തമാരസംയുത്തബ്രഹ്മസംയുത്തസക്കസംയുത്താദിവസേന വേദിതബ്ബോ.

അത്ഥൂപസഞ്ഹിതോതി അട്ഠകഥാനിസ്സിതോ. **ധമ്മൂപസഞ്ഹിതോതി** പാളിനിസ്സിതോ; ഉഭയേനാപി വിവട്ടൂപനിസ്സിതമേവ വദതി. കിഞ്ചാപി വിവട്ടൂപനിസ്സിതം വദതി, തിസ്സോ സങ്ഗീതിയോ ആരുള്ഹധമ്മംയേവ പന പദസോ വാചേന്തസ്സ ആപത്തി . വിവട്ടൂപനിസ്സിതേപി നാനാഭാസാവസേന ഗാഥാസിലോകബന്ധാദീഹി അഭിസങ്ഖതേ അനാപത്തി. തിസ്സോ സങ്ഗീതിയോ അനാരുള്ഹേപി കുലുമ്ബസുത്തം രാജോവാദസുത്തം തിക്ഖിന്ദ്രിയം ചതുപരിവട്ടം നന്ദോപനന്ദന്തി ഈദിസേ ആപത്തിയേവ. അപലാലദമനമ്പി വുത്തം, മഹാപച്ചരിയമ്പന പടിസിദ്ധം.
മേണ്ഡകമിലിന്ദപഞ്ഹേസു ഥേരസ്സ സകപടിഭാനേ അനാപത്തി, യം രഞ്ഞോ സഞ്ഞാപനത്ഥം ആഹരിത്വാ വുത്തം, തത്ഥ ആപത്തി.
വണ്ണപിടകഅങ്ഗുലിമാലപിടകരട്ഠപാലഗജ്ജിതആളവകഗജ്ജിതഗുള്ഹമഗ്ഗഗുള്ഹവേസ്സന്തരഗുള്ഹവിനയവേദല്ലപിടകാനി പന അബുദ്ധവചനാനിയേവാതി വുത്തം. സീലൂപദേസോ നാമ ധമ്മസേനാപതിനാ വുത്തോതി വദന്തി, തസ്മിം ആപത്തിയേവ. അഞ്ഞാനിപി മഗ്ഗകഥാആരമ്മണകഥാബുദ്ധികദണ്ഡക ഞാണവത്ഥുഅസുഭകഥാദീനി അത്ഥി, തേസു സത്തതിംസ ബോധിപക്ഖിയധമ്മാ വിഭത്താ, ധുതങ്ഗപഞ്ഹേ പടിപദാ വിഭത്താ; തസ്മാ തേസു ആപത്തീതി വുത്തം. മഹാപച്ചരിയാദീസു പന സങ്ഗീതിം അനാരുള്ഹേസു
രാജോവാദതിക്ഖിന്ദ്രിയചതുപരിവട്ടനന്ദോപനന്ദകുലുമ്ബസുത്തേസുയേവ ആപത്തീതി വത്വാ അവസേസേസു യം ബുദ്ധവചനതോ ആഹരിത്വാ വുത്തം, തദേവ ആപത്തിവത്ഥു ഹോതി, ന ഇതരന്തി അയമത്ഥോ പരിഗ്ഗഹിതോ.

ർ൭. ഏകതോ ഉദ്ദിസാപേന്തോതി അനുപസമ്പന്നേന സദ്ധിം ഏകതോ ഉദ്ദേസം ഗണ്ഹന്തോപി ഏകതോ വദതി അനാപത്തീതി അത്ഥോ.

തത്രായം വിനിച്ഛയോ - ഉപസമ്പന്നോ ച അനുപസമ്പന്നോ ച നിസീദിത്വാ ഉദ്ദിസാപേന്തി. ആചരിയോ നിസിന്നാനം ഭണാമീതി തേഹി സദ്ധിം ഏകതോ വദതി, ആചരിയസ്സ ആപത്തി. അനുപസമ്പന്നേന സദ്ധിം ഗണ്ഹന്തസ്സ അനാപത്തി. ദ്വേപി ഠിതാ ഗണ്ഹന്തി, ഏസേവ നയോ. ദഹരഭിക്ഖു നിസിന്നോ, സാമണേരോ ഠിതോ, നിസിന്നസ്സ ഭണാമീതി ഭണതോ അനാപത്തി. സചേ ദഹരോ തിട്ഠതി, ഇതരോ നിസീദതി, ഠിതസ്സ ഭണാമീതി ഭണതോപി അനാപത്തി. സചേ ബഹൂനം ഭിക്ഖൂനം അന്തരേ ഏകോ സാമണേരോ നിസിന്നോ ഹോതി, തസ്മിം നിസിന്നേ പദസോ ധമ്മം വാചേന്തസ്സ ആചരിയസ്സ അചിത്തകാപത്തി. സചേ സാമണേരോ ഉപചാരം മുഞ്ചിത്വാ ഠിതോ വാ നിസിന്നോ വാ ഹോതി, യേസം വാചേതി, തേസു അപരിയാപന്നത്താ ഏകേന ദിസാഭാഗേന പലായനകഗന്ഥം നാമ ഗണ്ഹാതീതി സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി, തസ്മാ അനാപത്തി. ഏകതോ സജ്ഝായം കരോന്തോപി അനുപസമ്പന്നേന സദ്ധിം ഉപസമ്പന്നോ ഏകതോ സജ്ഝായം കരോന്തോ തേന സദ്ധിംയേവ ഭണതി, അനാപത്തി. അനുപസമ്പന്നസ്സ സന്തികേ ഉദ്ദേസം ഗണ്ഹന്തസ്സപി തേന സദ്ധിം ഏകതോ ഭണന്തസ്സ അനാപത്തി. അയമ്പി ഹി ഏകതോ സജ്ഝായം കരോതിച്ചേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി.

യേഭുയ്യേന പഗുണം ഗന്ഥം ഭണന്തം ഓപാതേതീതി സചേ ഏകഗാഥായ ഏകോ പാദോ ന ആഗച്ഛതി, സേസം ആഗച്ഛതി, അയം യേഭുയ്യേന പഗുണഗന്ഥോ നാമ. ഏതേന നയേന സുത്തേപി വേദിതബ്ബോ. തം ഓപാതേന്തസ്സ ഏവം ഭണാഹീതി ഏകതോപി ഭണന്തസ്സ അനാപത്തി. **ഓസാരേന്തം ഓപാതേതീ**തി സുത്തം ഉച്ചാരേന്തം പരിസമജ്ഝേ പരിസങ്കമാനം ഏവം വദേഹീതി തേന സദ്ധിം ഏകതോപി വദന്തസ്സ അനാപത്തി. യം പന മഹാപച്ചരിയാദീസു "മയാ സദ്ധിം മാ വദാ"തി വുത്തോ യദി വദതി, "അനാപത്തീ"തി വുത്തം, തം മഹാഅട്ഠകഥായം നത്ഥി, നത്ഥിഭാവോയേവ ചസ്സ യുത്തോ. കസ്മാ? കിരിയസമുട്ഠാനത്താ. ഇതരഥാ ഹി കിരിയാകിരിയം ഭവേയ്യ. സേസം ഉത്താനത്ഥമേവ.

പദസോധമ്മസമുട്ഠാനം - വാചതോ ച വാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പദസോധമ്മസിക്ഖാപദം ചതുത്ഥം.

൫. സഹസേയ്യസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

ർ൯. പഞ്ചമസിക്ഖാപദേ - **മുട്ഠസ്സതീ അസമ്പജാനാ**തി പുബ്ബഭാഗേ സതിസമ്പജഞ്ഞസ്സ അകരണവസേനേതം വുത്തം, ഭവങ്ഗോതിണ്ണകാലേ പന കുതോ സതിസമ്പജഞ്ഞന്തി! **വികൂജമാനാ**തി വിപ്പലപമാനാ . **കാകച്ഛമാനാ**തി നാസായ കാകസദ്ദം വിയ നിരത്ഥകസദ്ദം മുഞ്ചമാനാ. **ഉപാസകാ**തി പഠമതരം ഉട്ഠിതഉപാസകാ.

൫൦. ഏതദവോചുന്തി "ഭഗവതാ ആവുസോ രാഹുല സിക്ഖാപദം പഞ്ഞത്ത"ന്തി ഭിക്ഖൂ സിക്ഖാപദഗാരവേനേവ ഏതം അവോചും. പകതിയാ പന തേ ഭഗവതി ച ഗാരവേന ആയസ്മതോ ച രാഹുലസ്സ സിക്ഖാകാമതായ തസ്സ ആയസ്മതോ വസനട്ഠാനം ആഗതസ്സ ചൂളമഞ്ചകം വാ അപസ്സേനം വാ യം അത്ഥി തം പഞ്ഞപേത്വാ ചീവരം വാ ഉത്തരാസങ്ഗം വാ ഉസ്സീസകരണത്ഥായ ദേന്തി . തത്രിദം തസ്സായസ്മതോ സിക്ഖാകാമതായ - ഭിക്ഖൂ കിര തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം ദിസ്വാ മുട്ഠിസമ്മുഞ്ജനിഞ്ച കചവരഛഡ്ഡനകഞ്ച ബഹി ഖിപന്തി. അഥഞ്ഞേഹി "ആവുസോ കേനിദം പാതിത"ന്തി വുത്തേ അഞ്ഞേ ഏവം വദന്തി - "ഭന്തേ, രാഹുലോ ഇമസ്മിം പദേസേ സഞ്ചരി, തേന നു ഖോ പാതിത"ന്തി. സോ പനായസ്മാ "ന മയ്ഹം ഭന്തേ ഇദം കമ്മ"ന്തി ഏകദിവസമ്പി അവത്വാ തം പടിസാമേത്വാ ഭിക്ഖൂ ഖമാപേത്വാ ഗച്ഛതി. **വച്ചകുടിയാ സേയ്യം കപ്പേസീ**തി തംയേവ സിക്ഖാകാമതം അനുബ്രൂഹന്തോ ധമ്മസേനാപതിമഹാമോഗ്ഗല്ലാനആനന്ദത്ഥേരാദീനം സന്തികം അഗന്ത്വാ ഭഗവതോ വളഞ്ജനകവച്ചകുടിയം സേയ്യം കപ്പേസി. സാ കിര കുടി കവാടബദ്ധാ ഗന്ധപരിഭണ്ഡകതാ സമോസരിതപുപ്ഫദാമാ ചേതിയട്ഠാനമിവ തിട്ഠതി, അപരിഭോഗാ അഞ്ഞേസം.

൫൧. ഉത്തരിദിരത്തതിരത്തന്തി ഭഗവാ സാമണേരാനം സങ്ഗഹകരണത്ഥായ തിരത്തം പരിഹാരം അദാസി. ന ഹി യുത്തം കുലദാരകേ പബ്ബാജേത്വാ നാനുഗ്ഗഹേതുന്തി. **സഹസേയ്യ**ന്തി ഏകതോ സേയ്യം. **സേയ്യാ**തി കായപ്പസാരണസങ്ഖാതം സയനമ്പി വുച്ചതി, യസ്മിം സേനാസനേ സയന്തി, തമ്പി. തത്ഥ സേനാസനം താവ ദസ്സേതും **"സേയ്യാ നാമ സബ്ബച്ഛന്നാ"**തിആദി വുത്തം. കായപ്പസാരണം ദസ്സേതും **അനുപസമ്പന്നേ നിപന്നേ ഭിക്ഖു നിപജ്ജതീ"**തിആദി വുത്തം. തസ്മാ അയമേത്ഥ അത്ഥോ - "സേനാസനസങ്ഖാതം സേയ്യം പവിസിത്വാ കായപ്പസാരണസങ്ഖാതം സേയ്യം കപ്പേയ്യ വിദഹേയ്യ സമ്പാദേയ്യാ"തി. **സബ്ബച്ഛന്നാ**തിആദിനാ പന തസ്സാ സേനാസനസങ്ഖാതായ സേയ്യായ ലക്ഖണം വുത്തം. തസ്മാ യം സേനാസനം ഉപരി പഞ്ചഹി ഛദനേഹി അഞ്ഞേന വാ കേനചി സബ്ബമേവ പടിച്ഛന്നം, അയം സബ്ബച്ഛന്നാ നാമ സേയ്യാ. അട്ഠകഥാസു പന പാകടവോഹാരം ഗഹേത്വാ വാചുഗ്ഗതവസേന "സബ്ബച്ഛന്നാ നാമ പഞ്ചഹി ഛദനേഹി ഛന്നാ"തി വുത്തം. കിഞ്ചാപി വുത്തം? അഥ ഖോ ദുസ്സകുടിയം വസന്തസ്സാപി ന സക്കാ അനാപത്തി കാതും, തസ്മാ യം കിഞ്ചി പടിച്ഛാദനസമത്ഥം ഇധ ഛദനഞ്ച പരിച്ഛന്നഞ്ച വേദിതബ്ബം. പഞ്ചവിധച്ഛദനേയേവ ഹി ഗയ്ഹമാനേ പദരച്ഛന്നേപി സഹസേയ്യാ ന ഭവേയ്യ. യം പന സേനാസനം ഭൂമിതോ പട്ഠായ യാവ ഛദനം ആഹച്ച പാകാരേന വാ അഞ്ഞേന വാ കേനചി അന്തമസോ വത്ഥേനാപി പരിക്ഖിത്തം, അയം സബ്ബപരിച്ഛന്നാ നാമ സേയ്യാ. ഛദനം അനാഹച്ച സബ്ബന്തിമേന പരിയായേന ദിയഡ്ഢഹത്ഥുബ്ബേധേന പാകാരാദിനാ പരിക്ഖിത്താപി സബ്ബപരിച്ഛന്നായേവാതി കുരുന്ദട്ഠകഥായം വുത്തം. യസ്സാ പന ഉപരി ബഹുതരം ഠാനം ഛന്നം, അപ്പം അച്ഛന്നം, സമന്തതോ വാ ബഹുതരം പരിക്ഖിത്തം, അപ്പം അപരിക്ഖിത്തം, അയം **യേഭുയ്യേന ഛന്നാ യേഭുയ്യേന പരിച്ഛന്നാ** നാമ. ഇമിനാ ഹി ലക്ഖണേന സമന്നാഗതോ സചേപി സത്തഭൂമകോ പാസാദോ ഏകൂപചാരോ ഹോതി, സതഗബ്ഭം വാ ചതുസ്സാലം വാ, ഏകസേയ്യാഇച്ചേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. തം സന്ധായ വുത്തം **"ചതുത്ഥേ ദിവസേ അത്ഥങ്ഗതേ സൂരിയേ അനുപസമ്പന്നേ നിപന്നേ ഭിക്ഖു നിപജ്ജതി, ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാ"**തിആദി.

തത്ഥ ച നിപജ്ജനമത്തേനേവ പാചിത്തിയം. സചേ പന സമ്ബഹുലാ സാമണേരാ, ഏകോ ഭിക്ഖു, സാമണേരഗണനായ പാചിത്തിയാ. തേ ചേ ഉട്ഠായുട്ഠായ നിപജ്ജന്തി, തേസം പയോഗേ പയോഗേ ഭിക്ഖുസ്സ ആപത്തി. ഭിക്ഖുസ്സ ഉട്ഠായുട്ഠായ നിപജ്ജനേ പന ഭിക്ഖുസ്സേവ പയോഗേന ഭിക്ഖുസ്സ ആപത്തി. സചേ പന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ ഏകോ സാമണേരോ സബ്ബേസം ആപത്തിം കരോതി, തസ്സ ഉട്ഠായുട്ഠായ നിപജ്ജനേനപി ഭിക്ഖൂനം ആപത്തിയേവ. ഉഭയേസം സമ്ബഹുലഭാവേപി ഏസേവ നയോ.

അപിചേത്ഥ ഏകാവാസാദികമ്പി ചതുക്കം വേദിതബ്ബം. യോ ഹി ഏകസ്മിം ആവാസേ ഏകേനേവ അനുപസമ്പന്നേന സദ്ധിം തിരത്തം സഹസേയ്യം കപ്പേതി, തസ്സ ചതുത്ഥദിവസതോ പട്ഠായ ദേവസികാ ആപത്തി. യോപി ഏകസ്മിംയേവ ആവാസേ നാനാഅനുപസമ്പന്നേഹി സദ്ധിം തിരത്തം സഹസേയ്യം കപ്പേതി, തസ്സപി. യോപി നാനാആവാസേസു ഏകേനേവ അനുപസമ്പന്നേന സദ്ധിം തിരത്തം സഹസേയ്യം കപ്പേതി, തസ്സപി. യോപി നാനാആവാസേസു നാനാഅനുപസമ്പന്നേഹി സദ്ധിം യോജനസതമ്പി ഗന്ത്വാ സഹസേയ്യം കപ്പേതി, തസ്സപി ചതുത്ഥദിവസതോ പട്ഠായ ദേവസികാ ആപത്തി.

അയഞ്ച സഹസേയ്യാപത്തി നാമ "ഭിക്ഖും ഠപേത്വാ അവസേസോ അനുപസമ്പന്നോ നാമാ"തി വചനതോ തിരച്ഛാനഗതേനപി സദ്ധിം ഹോതി, തത്ര തിരച്ഛാനഗതസ്സ പരിച്ഛേദോ മേഥുനധമ്മാപത്തിയാ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബോ. തസ്മാ സചേപി ഗോധാബിളാലമങ്ഗുസാദീസു കോചി പവിസിത്വാ ഭിക്ഖുനോ വസനസേനാസനേ ഏകൂപചാരട്ഠാനേ സയതി, സഹസേയ്യാവ ഹോതി.

യദി പന ഥമ്ഭാനം ഉപരി കതപാസാദസ്സ ഉപരിമതലേന സദ്ധിം അസമ്ബദ്ധഭിത്തികസ്സ ഭിത്തിയാ ഉപരി ഠിതസുസിരതുലാസീസസ്സ സുസിരേന പവിസിത്വാ തുലായ അബ്ഭന്തരേ സയിത്വാ തേനേവ സുസിരേന നിക്ഖമിത്വാ ഗച്ഛതി , ഹേട്ഠാപാസാദേ സയിതഭിക്ഖുസ്സ അനാപത്തി. സചേ ഛദനേ ഛിദ്ദം ഹോതി, തേന പവിസിത്വാ അന്തോഛദനേ വസിത്വാ തേനേവ പക്കമതി, നാനൂപചാരേ ഉപരിമതലേ ഛദനബ്ഭന്തരേ സയിതസ്സ ആപത്തി, ഹേട്ഠിമതലേ സയിതസ്സ അനാപത്തി. സചേ അന്തോപാസാദേനേവ ആരോഹിത്വാ സബ്ബതലാനി പരിഭുഞ്ജന്തി, ഏകൂപചാരാനി ഹോന്തി, തേസു യത്ഥ കത്ഥചി സയിതസ്സ ആപത്തി.

സഭാസങ്ഖേപേന കതേ അഡ്ഢകുട്ടകസേനാസനേ സയിതസ്സ വാളസങ്ഘാടാദീസു കപോതാദയോ പവിസിത്വാ സയന്തി, ആപത്തിയേവ. പരിക്ഖേപസ്സ ബഹിഗതേ നിബ്ബകോസബ്ഭന്തരേ സയന്തി, അനാപത്തി. പരിമണ്ഡലം വാ ചതുരസ്സം വാ ഏകച്ഛദനായ ഗബ്ഭമാലായ സതഗബ്ഭം ചേപി സേനാസനം ഹോതി, തത്ര ചേ ഏകേന സാധാരണദ്വാരേന പവിസിത്വാ വിസും പാകാരേന അപരിച്ഛിന്നഗബ്ഭൂപചാരേ സബ്ബഗബ്ഭേ പവിസന്തി, ഏകഗബ്ഭേപി അനുപസമ്പന്നേ നിപന്നേ സബ്ബഗബ്ഭേസു നിപന്നാനം ആപത്തി. സചേ സപമുഖാ ഗബ്ഭാ ഹോന്തി, പമുഖസ്സ ഉപരി അച്ഛന്നം ഉച്ചവത്ഥുകം ചേപി ഹോതി, പമുഖേ സയിതോ ഗബ്ഭേ സയിതാനം ആപത്തിം ന കരോതി. സചേ പന ഗബ്ഭച്ഛദനേനേവ സദ്ധിം സമ്ബദ്ധച്ഛദനം ഹോതി, തത്ര സയിതോ സബ്ബേസം ആപത്തിം കരോതി. കസ്മാ? സബ്ബച്ഛന്നത്താ സബ്ബപരിച്ഛന്നത്താ ച, ഗബ്ഭപരിക്ഖേപോയേവ ഹിസ്സ പരിക്ഖേപോതി. ഏതേനേവ ഹി നയേന അട്ഠകഥാസു ലോഹപാസാദപരിക്ഖേപസ്സ ചതൂസു ദ്വാരകോട്ഠകേസു ആപത്തി വുത്താ.

യം പന അന്ധകട്ഠകഥായം "അപരിക്ഖിത്തേ പമുഖേ അനാപത്തീതി ഭൂമിയം വിനാ ജഗതിയാ പമുഖം സന്ധായ കഥിത"ന്തി വുത്തം, തം അന്ധകരട്ഠേ പാടേക്കസന്നിവേസാ ഏകച്ഛദനാ ഗബ്ഭപാളിയോ സന്ധായ വുത്തം. യഞ്ച തത്ഥ "ഭൂമിയം വിനാ ജഗതിയാ"തി വുത്തം, തം നേവ അട്ഠകഥാസു അത്ഥി; ന പാളിയാ സമേതി. ദസഹത്ഥുബ്ബേധാപി ഹി ജഗതി പരിക്ഖേപസങ്ഖ്യം ന ഗച്ഛതി. തസ്മാ യമ്പി തത്ഥ ദുതിയസിക്ഖാപദേ ജഗതിയാ പമാണം വത്വാ "ഏതം ഏകൂപചാരം പരിച്ഛന്നം നാമ ഹോതീ"തി വുത്തം, തം ന ഗഹേതബ്ബം. യേപി ഏകസാലദ്വിസാലതിസാലചതുസ്സാലസന്നിവേസാ മഹാപാസാദാ ഏകസ്മിം ഓകാസേ പാദേ ധോവിത്വാ പവിട്ഠേന സക്കാ ഹോന്തി സബ്ബത്ഥ അനുപരിഗന്തും , തേസുപി സഹസേയ്യാപത്തിയാ ന മുച്ചതി. സചേ തസ്മിം തസ്മിം ഠാനേ ഉപചാരം പരിച്ഛിന്ദിത്വാ കതാ ഹോന്തി, ഏകൂപചാരട്ഠാനേയേവ ആപത്തി.

ദ്വീഹി ദ്വാരേഹി യുത്തസ്സ സുധാഛദനമണ്ഡപസ്സ മജ്ഝേ പാകാരം കരോന്തി, ഏകേന ദ്വാരേന പവിസിത്വാ ഏകസ്മിം പരിച്ഛേദേ അനുപസമ്പന്നോ സയതി, ഏകസ്മിം ഭിക്ഖു, അനാപത്തി. പാകാരേ ഗോധാദീനം പവിസനമത്തമ്പി ഛിദ്ദം ഹോതി, ഏകസ്മിഞ്ച പരിച്ഛേദേ ഗോധാ സയന്തി, അനാപത്തിയേവ. ന ഹി ഛിദ്ദേന ഗേഹം ഏകൂപചാരം നാമ ഹോതി. സചേ പാകാരമജ്ഝേ ഛിന്ദിത്വാ ദ്വാരം യോജേന്തി, ഏകൂപചാരതായ ആപത്തി. തം ദ്വാരം കവാടേന പിദഹിത്വാ സയന്തി, ആപത്തിയേവ. ന ഹി ദ്വാരപിദഹനേന ഗേഹം നാനൂപചാരം നാമ ഹോതി, ദ്വാരം വാ അദ്വാരം. കവാടഞ്ഹി സംവരണവിവരണേഹി യഥാസുഖം വളഞ്ജനത്ഥായ കതം, ന വളഞ്ജനൂപച്ഛേദനത്ഥായ. സചേ പന തം ദ്വാരം പുന ഇട്ഠകാഹി പിദഹന്തി, അദ്വാരം ഹോതി, പുരിമേ നാനൂപചാരഭാവേയേവ തിട്ഠതി. ദീഘപമുഖം ചേതിയഘരം ഹോതി. ഏകം കവാടം അന്തോ, ഏകം ബഹി, ദ്വിന്നം കവാടാനം അന്തരേ അനുപസമ്പന്നോ അന്തോചേതിയഘരേ സയന്തസ്സ ആപത്തിം കരോതി, ഏകൂപചാരത്താ.

തത്ര യസ്സ "സിയാ അയം ഏകൂപചാരനാനൂപചാരതാ നാമ ഉദോസിതസിക്ഖാപദേ വുത്താ, ഇധ പന 'സേയ്യാ നാമ സബ്ബച്ഛന്നാ സബ്ബപരിച്ഛന്നാ യേഭുയ്യേന ഛന്നാ യേഭുയ്യേന പരിച്ഛന്നാ'തി ഏത്തകമേവ വുത്തം, പിഹിതദ്വാരോ ച ഗബ്ഭോ സബ്ബപരിച്ഛന്നോവ ഹോതി. തസ്മാ തത്ഥ അന്തോ സയിതേനേവ സദ്ധിം ആപത്തി, ബഹി സയിതേന അനാപത്തീ"തി. സോ ഏവം വത്തബ്ബോ - "അപിഹിതദ്വാരേ പന കസ്മാ ബഹി സയിതേന ആപത്തീ"തി? പമുഖസ്സ ഗബ്ഭേന സദ്ധിം സബ്ബച്ഛന്നത്താ. "കിം പന ഗബ്ഭേ പിഹിതേ ഛദനം വിദ്ധസ്തം ഹോതീ"തി? ന വിദ്ധസ്തം, ഗബ്ഭേന സദ്ധിം പമുഖസ്സ സബ്ബപരിച്ഛന്നതാ ന ഹോതി. "കിം പരിക്ഖേപോ വിദ്ധസ്തോ"തി? അദ്ധാ വക്ഖതി "ന വിദ്ധസ്തോ, കവാടേന ഉപചാരോ പരിച്ഛന്നോ"തി. ഏവം ദൂരമ്പി ഗന്ത്വാ പുന ഏകൂപചാരനാനൂപചാരതംയേവ പച്ചാഗമിസ്സതി.

അപിച യദി ബ്യഞ്ജനമത്തേയേവ അത്ഥോ സുവിഞ്ഞേയ്യോ സിയാ, സബ്ബച്ഛന്നാതി വചനതോ പഞ്ചന്നം അഞ്ഞതരേന ഛദനേന ഛന്നാ ഏവ സേയ്യാ സിയാ, ന അഞ്ഞേന. ഏവഞ്ച സതി പദരച്ഛന്നാദീസു അനാപത്തി സിയാ. തതോ യദത്ഥം സിക്ഖാപദം പഞ്ഞത്തം, സ്വേവ അത്ഥോ പരിഹായേയ്യ . പരിഹായതു വാ മാ വാ, കഥം അവുത്തം ഗഹേതബ്ബന്തി; കോ വാ വദതി "അവുത്തം ഗഹേതബ്ബ"ന്തി? വുത്തഞ്ഹേതം അനിയതേസു - "പടിച്ഛന്നം നാമ ആസനം കുട്ടേന വാ കവാടേന വാ കിലഞ്ജേന വാ സാണിപാകാരേന വാ രുക്ഖേന വാ ഥമ്ഭേന വാ കോട്ഠലികായ വാ യേന കേനചി പടിച്ഛന്നം ഹോതീ"തി. തസ്മാ യഥാ തത്ഥ യേന കേനചി പടിച്ഛന്നം പടിച്ഛന്നമേവ, ഏവമിധാപി ഗഹേതബ്ബം. തസ്മാ സേനാസനം ഖുദ്ദകം വാ ഹോതു മഹന്തം വാ അഞ്ഞേന സദ്ധിം സമ്ബദ്ധം വാ അസമ്ബദ്ധം വാ ദീഘം വാ വട്ടം വാ ചതുരസ്സം വാ ഏകഭൂമകം വാ, അനേകഭൂമകം വാ, യം യം ഏകൂപചാരം സബ്ബത്ഥ യേന കേനചി പടിച്ഛാദനേന സബ്ബച്ഛന്നേ സബ്ബപരിച്ഛന്നേ യേഭുയ്യേന വാ ഛന്നേ യേഭുയ്യേന വാ പരിച്ഛന്നേ സഹസേയ്യാപത്തി ഹോതീതി.

൬൫. ഉപഡ്ഢച്ഛന്നേ ഉപഡ്ഢപരിച്ഛന്നേ ആപത്തി ദുക്കടസ്സാതി ഏത്ഥ സബ്ബച്ഛന്നേ ഉപഡ്ഢപരിച്ഛന്നേതി ഏവമാദീസുപി മഹാപച്ചരിയം ദുക്കടമേവാതി വുത്തം. മഹാഅട്ഠകഥായം പന "സബ്ബച്ഛന്നേ യേഭുയ്യേനപരിച്ഛന്നേ

പാചിത്തിയം, സബ്ബച്ഛന്നേ ഉപഡ്ഢപരിച്ഛന്നേ പാചിത്തിയം, യേഭുയ്യേനഛന്നേ ഉപഡ്ഢപരിച്ഛന്നേ പാചിത്തിയം, സബ്ബപരിച്ഛന്നേ യേഭുയ്യേനഛന്നേ പാചിത്തിയം, സബ്ബപരിഛന്നേ ഉപഡ്ഢച്ഛന്നേ പാചിത്തിയം, യേഭുയ്യേനപരിച്ഛന്നേ ഉപഡ്ഢച്ഛന്നേ പാചിത്തിയം, പാളിയം വുത്തപാചിത്തിയേന സദ്ധിം സത്ത പാചിത്തിയാനീ"തി വുത്തം. "സബ്ബച്ഛന്നേ ചൂളകപരിച്ഛന്നേ ദുക്കടം, യേഭുയ്യേനഛന്നേ ചൂളകപരിച്ഛന്നേ ദുക്കടം, സബ്ബപരിച്ഛന്നേ ചൂളകച്ഛന്നേ ദുക്കടം, യേഭുയ്യേനപരിച്ഛന്നേ ചൂളകച്ഛന്നേ ദുക്കടം, പാളിയം ദുക്കടേന സഹ പഞ്ച ദുക്കടാനീ"തി വുത്തം.

"ഉപഡ്ഢച്ഛന്നേ ചൂളകപരിച്ഛന്നേ അനാപത്തി, ഉപഡ്ഢപരിച്ഛന്നേ ചൂളകച്ഛന്നേ അനാപത്തി, ചൂളകച്ഛന്നേ ചൂളകപരിച്ഛന്നേ അനാപത്തി, സബ്ബച്ഛന്നേ സബ്ബഅപരിച്ഛന്നേതി ച ഏത്ഥ സേനമ്ബമണ്ഡപവണ്ണം ഹോതീ"തി വുത്തം. ഇമിനാപേതം വേദിതബ്ബം - "യഥാ ജഗതി പരിക്ഖേപസങ്ഖയ ന ഗച്ഛതീ"തി. സേസം ഉത്താനത്ഥമേവ.

ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കായതോ ച കായചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

സഹസേയ്യസിക്ഖാപദം പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയസഹസേയ്യസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൫൫. ദുതിയസഹസേയ്യസിക്ഖാപദേ - **ആവസഥാഗാരന്തി** ആഗന്തുകാനം വസനാഗാരം. **പഞ്ഞത്തം ഹോതീതി** പുഞ്ഞകാമതായ കത്വാ ഠപിതം ഹോതി. **യേന സാ ഇത്ഥീ തേനുപസങ്കമീതി** അസുകസ്മിം നാമ ഠാനേ ആവസഥാഗാരം പഞ്ഞത്തം അത്ഥീതി മനുസ്സാനം സുത്വാ ഉപസങ്കമി. **ഗന്ധഗന്ധിനീതി** അഗരുകുങ്കുമാദീനം ഗന്ധാനം ഗന്ധോ ഗന്ധഗന്ധോ, സോ അസ്സാ അത്ഥീതി ഗന്ധഗന്ധിനീ. **സാടകം നിക്ഖിപിത്വാതി** അപ്പേവ നാമസ്സ ഇമമ്പി വിപ്പകാരം പസ്സന്തസ്സ രാഗോ ഉപ്പജ്ജേയ്യാതി ചിന്തേത്വാ ഏവമകാസി. **ഓക്ഖിപിത്വാതി** അധോ ഖിപിത്വാ. **അച്ചയോതി** അപരാധോ. **മം അച്ചഗമാതി** മം അതിക്കമ്മ അഭിഭവിത്വാ പവത്തോ. സേസം പഠമസിക്ഖാപദേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബം. അയമേവ ഹി വിസേസോ - പഠമസിക്ഖാപദേ ചതുത്ഥദിവസേ ആപത്തി ഇധ പഠമദിവസേപി. യക്ഖീപേതീഹി ദിസ്സമാനകരൂപാഹി തിരച്ഛാനഗതിത്ഥിയാ ച മേഥുനധമ്മവത്ഥുഭൂതായ ഏവ ദുക്കടം. സേസാഹി അനാപത്തി. സമുട്ഠാനാദീനി പഠമസദിസാനേവാതി.

ദുതിയസഹസേയ്യസിക്ഖാപദം ഛട്ഠം.

൭. ധമ്മദേസനാസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൫൯. സത്തമസിക്ഖാപദേ - **ഘരണീതി** ഘരസാമിനീ. **നിവേസനദ്വാരേതി** നിവേസനസ്സ മഹാദ്വാരേ. **ഘരസുണ്ഹാതി** തസ്മിം ഘരേ സുണ്ഹാ. **ആവസഥദ്വാരേതി** ഓവരകദ്വാരേ. **വിസ്സട്ഠേനാതി** സുനിഗ്ഗതേന സദ്ദേന. **വിവടേനാതി** സുട്ഠു പകാസേന അസംവുതേന. **ധമ്മോ ദേസേതബ്ബോതി** അയം സരണസീലാദിഭേദോ ധമ്മോ കഥേതബ്ബോ. **അഞ്ഞാതുന്തി** ആജാനിതും. **വിഞ്ഞുനാ പുരിസവിഗ്ഗഹേനാതി** വിഞ്ഞുനാ പുരിസേന, പുരിസവിഗ്ഗഹം ഗഹേത്വാപി ഠിതേന ന യക്ഖേന ന പേതേന ന തിരച്ഛാനഗതേന.

൬൬. അനാപത്തി വിഞ്ഞുനാ പുരിസവിഗ്ഗഹേനാതി വിഞ്ഞുനാ പുരിസവിഗ്ഗഹേന സദ്ധിം ഠിതായ ബഹുമ്പി ധമ്മം ദേസേന്തസ്സ അനാപത്തി. **ഛപ്പഞ്ചവാചാഹീതി** ഛഹി പഞ്ചഹി വാചാഹി യോ ദേസേതി, തസ്സപി അനാപത്തി. തത്ഥ ഏകോ ഗാഥാപാദോ ഏകവാചാതി ഏവം സബ്ബത്ഥ വാചാപമാണം വേദിതബ്ബം. സചേ അട്ഠകഥം ധമ്മപദം ജാതകാദിവത്ഥും വാ കഥേതുകാമോ ഹോതി, ഛപ്പഞ്ചപദമത്തമേവ കഥേതും വട്ടതി. പാളിയാ സദ്ധിം കഥേന്തേന ഏകപദം പാളിതോ പഞ്ച അട്ഠകഥാതോതി ഏവം ഛ പദാനി അനതിക്കാമേത്വാവ കഥേതബ്ബോ. പദസോധമ്മേ വുത്തപ്പഭേദോ ഹി ഇധാപി സബ്ബോ ധമ്മോയേവ. **തസ്മിം ദേസേതീതി** തസ്മിം ഖണേ ദേസേതി. സമ്പദാനത്ഥേ വാ ഏതം ഭുമ്മവചനം. തസ്സാ ദേസേതീതി അത്ഥോ. **അഞ്ഞിസ്സാ മാതുഗാമസ്സാതി** ഏകിസ്സാ ദേസേത്വാ പുന ആഗതാഗതായ അഞ്ഞിസ്സാപി ദേസേതീതി ഏവം ഏകാസനേ നിസിന്നോ മാതുഗാമസതസഹസ്സന്നമ്പി ദേസേതീതി അത്ഥോ. മഹാപച്ചരിയട്ഠകഥായം വുത്തം സമം നിസിന്നാനം മാതുഗാമാനം "തുമ്ഹാകം ഏകേകിസ്സാ ഏകേകം ഗാഥം ദേസേസ്സാമി, തം സുണാഥാതി ദേസേതി, അനാപത്തി. പഠമം ഏകേകിസ്സാ ഏകേകം ഗാഥം കഥേസ്സാമീതി ആഭോഗം കത്വാ ജാനാപേത്വാ കഥേതും വട്ടതി, ന പച്ഛാതി. **പഞ്ഹം പുച്ഛതി പഞ്ഹം പുട്ഠോ കഥേതീതി** മാതുഗാമോ "ദീഘനികായോ നാമ ഭന്തേ കിമത്ഥം ദീപേതീ"തി പുച്ഛതി. ഏവം പഞ്ഹം പുട്ഠോ ഭിക്ഖു സബ്ബം ചേപി ദീഘനികായം കഥേതി, അനാപത്തി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനത്ഥമേവ.

പദസോധമ്മസമുട്ഠാനം - വാചതോ ച വാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ധമ്മദേസനാസിക്ഖാപദം സത്തമം.

൮. ഭൂതാരോചനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൫൭. അട്ഠമസിക്ഖാപദേ - വത്ഥുകഥായ താവ യം വത്തബ്ബം സിയാ, തം സബ്ബം ചതുത്ഥപാരാജികവണ്ണനായം വുത്തനയമേവ. അയമേവ ഹി വിസേസോ - തത്ഥ അഭൂതം ആരോചേസും, ഇധ ഭൂതം. ഭൂതമ്പി പുഥുജ്ജനാ ആരോചേസും, ന അരിയാ. അരിയാനഞ്ഹി പയുത്തവാചാ നാമ നത്ഥി, അത്തനോ ഗുണേ ആരോചയമാനേ പന അഞ്ഞേ ന പടിസേധേസും, തഥാഉപ്പന്നേ ച പച്ചയേ സാദിയിംസു, തഥാഉപ്പന്നഭാവം അജാനന്താ.

"അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഏതമത്ഥം ആരോചേസും"ന്തിആദിമ്ഹി പന യേ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മസ്സ വണ്ണം ഭാസിംസു, തേ ആരോചേസുന്തി വേദിതബ്ബം. **"കച്ചി പന വോ ഭിക്ഖവേ ഭൂത"**ന്തി പുച്ഛിതേ പന സബ്ബേപി **"ഭൂതം ഭഗവാ"**തി പടിജാനിംസു. അരിയാനമ്പി ഹി അബ്ഭന്തരേ ഭൂതോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മോതി. അഥ ഭഗവാ അരിയമിസ്സകത്താ "മോഘപുരിസാ"തി അവത്വാ **"കഥഞ്ഹി നാമ തുമ്ഹേ ഭിക്ഖവേ"**തി വത്വാ **"ഉദരസ്സ കാരണാ"**തിആദിമാഹ. തത്ഥ യസ്മാ അരിയാ അഞ്ഞേസം സുത്വാ "അയ്യോ കിര, ഭന്തേ, സോതാപന്നോ"തിആദിനാ നയേന പസന്നേഹി മനുസ്സേഹി പുച്ഛിയമാനാ അപഞ്ഞത്തേ സിക്ഖാപദേ അനാദീനവദസ്സിനോ സുദ്ധചിത്തതായ അത്തനോ ച പരേസഞ്ച വിസേസാധിഗമം പടിജാനിംസു. ഏവം പടിജാനന്തേഹി ച തേഹി യം അഞ്ഞേ ഉദരസ്സ

കാരണാ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മസ്സ വണ്ണം ഭാസിത്വാ പിണ്ഡപാതം ഉപ്പാദേസും, തം സുദ്ധചിത്തതായ സാദിയന്തേഹിപി ഉദരസ്സ കാരണാ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മസ്സ വണ്ണോ ഭാസിതോ വിയ ഹോതി. തസ്മാ സബ്ബസങ്ഗാഹികേനേവ നയേന "കഥഞ്ഹി നാമ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഉദരസ്സ കാരണാ ഗിഹീനം അഞ്ഞമഞ്ഞം ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മസ്സ വണ്ണം ഭാസിസ്സഥാ"തി ആഹ. സേസം ചതുത്ഥപാരാജികവത്ഥുസദിസമേവ. സിക്ഖാപദവിഭങ്ഗേപി കേവലം തത്ഥ പാരാജികഞ്ചേവ ഥുല്ലച്ചയഞ്ച ഇധ ഭൂതത്താ പാചിത്തിയഞ്ചേവ ദുക്കടഞ്ച അയം വിസേസോ. സേസം വുത്തനയമേവ.

൭൭. **"ഉപസമ്പന്നസ്സ ഭൂതം ആരോചേതീ"**തി ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മമേവ സന്ധായ വുത്തം. പരിനിബ്ബാനകാലേ ഹി അന്തരാ വാ അതികഡ്ഢിയമാനേന ഉപസമ്പന്നസ്സ ഭൂതം ആരോചേതും വട്ടതി. സുതപരിയത്തിസീലഗുണം പന അനുപസമ്പന്നസ്സാപി ആരോചേതും വട്ടതി. ആദികമ്മികസ്സ അനാപത്തി. "ഉമ്മത്തകസ്സാ"തി ഇദം പന ഇധ ന വുത്തം. കസ്മാ? ദിട്ഠിസമ്പന്നാനം ഉമ്മാദസ്സ വാ ചിത്തക്ഖേപസ്സ വാ അഭാവാതി. മഹാപച്ചരിയമ്പി ഹി വിചാരിതം "ഝാനലാഭീ പന പരിഹീനേ ഝാനേ ഉമ്മത്തകോ ഭവേയ്യ, തസ്സപി ഭൂതാരോചനപച്ചയാ അനാപത്തി ന വത്തബ്ബാ, ഭൂതസ്സേവ അഭാവതോ"തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

ഭൂതാരോചനം നാമേതം പുബ്ബേ അവുത്തേഹി തീഹി സമുട്ഠാനേഹി സമുട്ഠാതി - കായതോ വാചതോ കായവാചതോ ചാതി. കിരിയം , നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, കുസലാബ്യാകതചിത്തേഹി ദ്വിചിത്തം, സുഖമജ്ഝത്തവേദനാഹി ദ്വിവേദനന്തി.

ഭൂതാരോചനസിക്ഖാപദം അട്ഠമം.

൯. ദുട്ഠുല്ലാരോചനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൮. നവമസിക്ഖാപദേ - **ദുട്ഠുല്ലാ നാമ ആപത്തി ചത്താരി ച പാരാജികാനി തേരസ ച സങ്ഘാദിസേസാ**തി ഇമിസ്സാ പാളിയാ "പാരാജികാനി ദുട്ഠുല്ലസദ്ദത്ഥദസ്സനത്ഥം വുത്താനി, സങ്ഘാദിസേസം പന ഇധ അധിപ്പേത"ന്തി അട്ഠകഥാസു വുത്തം. തത്രായം വിചാരണാ - സചേ പാരാജികം ആരോചേന്തസ്സ പാചിത്തിയം ന ഭവേയ്യ, യഥാ സമാനേപി ഭിക്ഖു-ഭിക്ഖുനീനം ഉപസമ്പന്നസദ്ദേ യത്ഥ ഭിക്ഖുനീ അനധിപ്പേതാ ഹോതി, തത്ഥ ഭിക്ഖും ഠപേത്വാ അവസേസോ അനുപസമ്പന്നോതി വുച്ചതി; ഏവമിധ സമാനേപി പാരാജികസങ്ഘാദിസേസാനം ദുട്ഠുല്ലസദ്ദേ യദി പാരാജികം അനധിപ്പേതം, "ദുട്ഠുല്ലാ നാമ ആപത്തി തേരസ സങ്ഘാദിസേസാ"തി ഏതദേവ വത്തബ്ബം സിയാ. തത്ഥ ഭവേയ്യ "യോ പാരാജികം ആപന്നോ, സോ ഭിക്ഖുഭാവതോ ചുതോ, തസ്മാ തസ്സ ആപത്തിം ആരോചേന്തോ ദുക്കടം ആപജ്ജതീ"തി. ഏവം സതി അക്കോസന്തോപി ദുക്കടം ആപജ്ജേയ്യ, പാചിത്തിയമേവ ച ആപജ്ജതി. വുത്തഞ്ഹേതം - "അസുദ്ധോ ഹോതി പുഗ്ഗലോ അഞ്ഞതരം പാരാജികം ധമ്മം അജ്ഝാപന്നോ, തഞ്ചേ അസുദ്ധദിട്ഠി സമാനോ ഓകാസം കാരാപേത്വാ അക്കോസാധിപ്പായോ വദതി, ആപത്തി ഓമസവാദസ്സാ"തി (പാരാ॰ ൩൮൯). ഏവം പാളിയാ വിചാരിയമാനായ പാരാജികം ആരോചേന്തസ്സാപി പാചിത്തിയമേവ ദിസ്സതി. കിഞ്ചാപി ദിസ്സതി, അഥ ഖോ സബ്ബഅട്ഠകഥാസു വുത്തത്താ **അട്ഠകഥാചരിയാവ** ഏത്ഥ പമാണം, ന അഞ്ഞാ വിചാരണാ. പുബ്ബേപി ച ആവോചുമ്ഹ - "ബുദ്ധേന ധമ്മോ വിനയോ ച വുത്തോ, യോ തസ്സ പുത്തേഹി തഥേവ ഞാതോ"തിആദി (പാരാ॰ അട്ഠ॰ ൧.ഗന്ഥാരമ്ഭകഥാ). അട്ഠകഥാചരിയാ ഹി ബുദ്ധസ്സ അധിപ്പായം ജാനന്തി.

ഇമിനാപി ചേതം പരിയായേന വേദിതബ്ബം. അഞ്ഞത്ര ഭിക്ഖുസമ്മുതിയാതി ഹി വുത്തം. ഭിക്ഖുസമ്മുതിയാ ച ആരോചനം ആയതിം സംവരത്ഥായ പുന തഥാരൂപം ആപത്തിം അനാപജ്ജനത്ഥായ ഭഗവതാ അനുഞ്ഞാതം, ന തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അവണ്ണമത്തപ്പകാസനത്ഥായ, സാസനേ ചസ്സ പതിട്ഠാനിസേധനത്ഥായ , ന ച പാരാജികം ആപന്നസ്സ പുന തഥാരൂപായ ആപത്തിയാ അനാപജ്ജനേന ഭിക്ഖുഭാവോ നാമ അത്ഥി. തസ്മാ "പാരാജികാനി ദുട്ഠുല്ലസദ്ദത്ഥദസ്സനത്ഥം വുത്താനി, സങ്ഘാദിസേസം പന ഇധാധിപ്പേത"ന്തി യം അട്ഠകഥാസു വുത്തം, തം സുവുത്തമേവ.

൭൯. **അത്ഥി ഭിക്ഖുസമ്മുതി ആപത്തിപരിയന്താ**തിആദീസു പന യാ അയം ഭിക്ഖുസമ്മുതി വുത്താ, സാ ന കത്ഥചി ആഗതാ, ഇധ വുത്തത്തായേവ പന അഭിണ്ഹാപത്തികം ഭിക്ഖും ദിസ്വാ ഏവമേസ പരേസു ഹിരോത്തപ്പേനാപി ആയതിം സംവരം ആപജ്ജിസ്സതീതി തസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഹിതേസിതായ തിക്ഖത്തും അപലോകേത്വാ സങ്ഘേന കാതബ്ബാതി വേദിതബ്ബാതി.

൮൦. **അദുട്ഠുല്ലം ആപത്തിം ആരോചേതി ആപത്തി ദുക്കടസ്സാ**തി പഞ്ചപി ആപത്തിക്ഖന്ധേ ആരോചേന്തസ്സ ദുക്കടം. മഹാപച്ചരിയം പന പാരാജികം ആരോചേന്തസ്സാപി ദുക്കടമേവ വുത്തം. **അനുപസമ്പന്നസ്സ ദുട്ഠുല്ലം വാ അദുട്ഠുല്ലം വാ അജ്ഝാചാര**ന്തി ഏത്ഥ ആദിതോ പഞ്ച സിക്ഖാപദാനി ദുട്ഠുല്ലോ നാമ അജ്ഝാചാരോ, സേസാനി അദുട്ഠുല്ലോ. സുക്കവിസ്സട്ഠികായസംസഗ്ഗദുട്ഠുല്ലഅത്തകാമാ പനസ്സ അജ്ഝാചാരോ നാമാതി വുത്തം.

൮൨. **വത്ഥും ആരോചേതീ**തി "അയം സുക്കവിസ്സട്ഠിം ആപന്നോ, ദുട്ഠുല്ലം ആപന്നോ, അത്തകാമം ആപന്നോ" കായസംസഗ്ഗം ആപന്നോതി ഏവം വദന്തസ്സ അനാപത്തി. **ആപത്തിം ആരോചേതീ**തി ഏത്ഥ "അയം പാരാജികം ആപന്നോ, സങ്ഘാദിസേസം ഥുല്ലച്ചയം പാചിത്തിയം പാടിദേസനീയം ദുക്കടം ദുബ്ഭാസിതം ആപന്നോ"തി വദതി അനാപത്തി. "അയം അസുചിം മോചേത്വാ സങ്ഘാദിസേസം ആപന്നോ"തിആദിനാ പന നയേന വത്ഥുനാ സദ്ധിം ആപത്തിം ഘടേത്വാ ആരോചേന്തസ്സേവ ആപത്തി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ദുട്ഠുല്ലാരോചനസിക്ഖാപദം നവമം.

൧൦. പഥവീഖണനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൬. ദസമസിക്ഖാപദേ - **ജാതാ ച പഥവീ അജാതാ ച പഥവീ**തി ഇമേഹി പദേഹി ജാതപഥവിഞ്ച അജാതപഥവിഞ്ച ദസ്സേതി. **അപ്പപാസാണാദീസു** അപ്പാ പാസാണാ ഏത്ഥാതി അപ്പപാസാണാതി ഏവമത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ. തത്ഥ മുട്ഠിപ്പമാണതോ ഉപരി പാസാണാതി വേദിതബ്ബാ, മുട്ഠിപ്പമാണാ സക്ഖരാ. കഥലാതി കപാലഖണ്ഡാനി. മരുമ്ബാതി കടസക്ഖരാ. വാലികാതി വാലുകായേവ. **യേഭുയ്യേന പംസുകാ**തി തീസു കോട്ഠാസേസു ദ്വേ കോട്ഠാസാ പംസു, ഏകോ പാസാണാദീസു അഞ്ഞതരോ. **അദഡ്ഢാപീ**തി ഉദ്ധനപത്തപചനകുമ്ഭകാരാവാപാദിവസേന തഥാ തഥാ അദഡ്ഢാ. സാ

പന വിസും നത്ഥി, സുദ്ധപംസുആദീസു അഞ്ഞതരാവ വേദിതബ്ബാ. **യേഭുയ്യേനസക്ഖരാതി** ബഹുതരാ സക്ഖരാ. ഹത്ഥികുച്ഛിയം കിര ഏകപച്ഛിപൂരം ആഹരാപേത്വാ ദോണിയം ധോവിത്വാ പഥവിയാ യേഭുയ്യേന സക്ഖരഭാവം ഞത്വാ സയം ഭിക്ഖൂ പോക്ഖരണിം ഖണിംസു. യാനി പന മജ്ഝേ **"അപ്പപംസു അപ്പമത്തികാ"**തി ദ്വേ പദാനി, താനി യേഭുയ്യേനപാസാണാദിപഞ്ചകമേവ പവിസന്തി തേസംയേവ ഹി ദ്വിന്നം പഭേദദസ്സനമേതം. **സയം ഖണതി ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാതി** ഏത്ഥ പഹാരേ പഹാരേ പാചിത്തിയം വേദിതബ്ബം. **സകിം ആണത്തോ ബഹുകമ്പി ഖണതീതി** സചേപി സകലദിവസം ഖണതി, ആണാപകസ്സ ഏകംയേവ പാചിത്തിയം. സചേ പന കുസിതോ ഹോതി, പുനപ്പുനം ആണാപേതബ്ബോ. തം ആണാപേത്വാ ഖണാപേന്തസ്സ വാചായ വാചായ പാചിത്തിയം. അയം താവ പാളിവണ്ണനാ.

അയം പന പാളിമുത്തകവിനിച്ഛയോ - "പോക്ഖരണിം ഖണാ"തി വദതി, വട്ടതി. ഖതായേവ ഹി പോക്ഖരണീ നാമ ഹോതി, തസ്മാ അയം കപ്പിയവോഹാരോ. ഏസ നയോ "വാപിം തളാകം ആവാടം ഖണാ"തിആദീസുപി. "ഇമം ഓകാസം ഖണ, ഇമസ്മിം ഓകാസേ പോക്ഖരണിം ഖണാ"തി വത്തും പന ന വട്ടതി. "കന്ദം ഖണ, മൂലം ഖണാ"തി അനിയാമേത്വാ വത്തും വട്ടതി. "ഇമം വല്ലിം ഖണ, ഇമസ്മിം ഓകാസേ കന്ദം വാ മൂലം വാ ഖണാ"തി വത്തും ന വട്ടതി. പോക്ഖരണിം സോധേന്തേഹി യോ കുടേഹി ഉസ്സിഞ്ചിതും സക്കാ ഹോതി തനുകകദ്ദമോ, തം അപനേതും വട്ടതി, ബഹലം ന വട്ടതി. ആതപേന സുക്ഖകദ്ദമോ ഫലതി, തത്ര യോ ഹേട്ഠാ പഥവിയാ അസമ്ബദ്ധോ, തമേവ അപനേതും വട്ടതി. ഉദകേന ഗതട്ഠാനേ ഉദകപപ്പടകോ നാമ ഹോതി, വാതപ്പഹാരേന ചലതി, തം അപനേതും വട്ടതി.

പോക്ഖരണീആദീനം തടം ഭിജ്ജിത്വാ ഉദകസാമന്താ പതതി, സചേ ഓമകചാതുമാസം ഓവട്ഠം, ഛിന്ദിതും വാ ഭിന്ദിതും വാ വട്ടതി, ചാതുമാസതോ ഉദ്ധം ന വട്ടതി. സചേ പന ഉദകേയേവ പതതി, ദേവേ അതിരേകചാതുമാസം ഓവട്ഠേപി ഉദകേയേവ ഉദകസ്സ പതിതത്താ വട്ടതി. പാസാണപിട്ഠിയം സോണ്ഡിം ഖണന്തി, സചേ തത്ഥ പഠമമേവ സുഖുമരജം പതതി, തഞ്ചേ ദേവേന ഓവട്ഠം ഹോതി, ചാതുമാസച്ചയേന അകപ്പിയപഥവീസങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ഉദകേ പരിയാദിണ്ണേ സോണ്ഡിം സോധേന്തേഹി തം വികോപേതും ന വട്ടതി. സചേ പഠമമേവ ഉദകേന പൂരതി, പച്ഛാ രജം പതതി, തം വികോപേതും വട്ടതി. തത്ഥ ഹി ദേവേ വസ്സന്തേപി ഉദകേയേവ ഉദകം പതതീതി. പിട്ഠിപാസാണേ സുഖുമരജം ഹോതി, ദേവേ ഫുസായന്തേ അല്ലീയതി, തമ്പി ചാതുമാസച്ചയേന വികോപേതും ന വട്ടതി. സചേ പന അകതപബ്ഭാരേ വമ്മികോ ഉട്ഠിതോ ഹോതി, യഥാസുഖം വികോപേതും വട്ടതി. സചേ അബ്ഭോകാസേ ഉട്ഠഹതി, ഓമകചാതുമാസം ഓവട്ഠോയേവ വട്ടതി. രുക്ഖാദീസു ആരുള്ഹഉപചികാമത്തികായപി ഏസേവ നയോ. ഗണ്ഡുപ്പാദഗൂഥമൂസികുക്കരഗോകണ്ടകാദീസുപി ഏസേവ നയോ.

ഗോകണ്ടകോ നാമ ഗാവീനം ഖുരച്ഛിന്നകദ്ദമോ വുച്ചതി. സചേ പന ഹേട്ഠിമതലേന ഭൂമിസമ്ബദ്ധോ ഹോതി, ഏകദിവസമ്പി ന വട്ടതി. കസിതട്ഠാനേപി നങ്ഗലച്ഛിന്നമത്തികാപിണ്ഡം ഗണ്ഹന്തസ്സ ഏസേവ നയോ. പുരാണസേനാസനം ഹോതി അച്ഛദനം വാ വിനട്ഠച്ഛദനം വാ, അതിരേകചാതുമാസം ഓവട്ഠം ജാതപഥവീസങ്ഖ്യമേവ ഗച്ഛതി. തതോ അവസേസം ഛദനിട്ഠകം വാ ഗോപാനസീആദികം ഉപകരണം വാ "ഇട്ഠകം ഗണ്ഹാമി ഗോപനസിം ഭിത്തിപാദം പദരത്ഥരണം പാസാണത്ഥമ്ഭം ഗണ്ഹാമീ"തി സഞ്ഞായ ഗണ്ഹിതും വട്ടതി. തേന സദ്ധിം മത്തികാ പതതി, അനാപത്തി. ഭിത്തിമത്തികം ഗണ്ഹന്തസ്സ പന ആപത്തി. സചേ യാ യാ അതിന്താ തം തം ഗണ്ഹാതി, അനാപത്തി.

അന്തോഗേഹേ മത്തികാപുഞ്ജോ ഹോതി, തസ്മിം ഏകദിവസം ഓവട്ഠേ ഗേഹം ഛാദേന്തി, സചേ സബ്ബോ തിന്തോ ചാതുമാസച്ചയേന ജാതപഥവീയേവ. അഥസ്സ ഉപരിഭാഗോയേവ തിന്തോ, അന്തോ അതിന്തോ, യത്തകം തിന്തം തം കപ്പിയകാരകേഹി കപ്പിയവോഹാരേന അപനാമേത്വാ സേസം യഥാസുഖം വളഞ്ജേതും വട്ടതി. ഉദകേന തേമേത്വാ ഏകാബദ്ധായേവ ഹി ജാതപഥവീ ഹോതി, ന ഇതരാതി.

അബ്ഭോകാസേ മത്തികാപാകാരോ ഹോതി, അതിരേകചാതുമാസം ചേ ഓവട്ഠോ ജാതപഥവീസങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. തത്ഥ ലഗ്ഗപംസും പന അല്ലഹത്ഥേന ഛുപിത്വാ ഗഹേതും വട്ടതി. സചേ ഇട്ഠകപാകാരോ ഹോതി, യേഭുയ്യേനകഥലട്ഠാനേ തിട്ഠതി, യഥാസുഖം വികോപേതും വട്ടതി. അബ്ഭോകാസേ ഠിതമണ്ഡപത്ഥമ്ഭം ഇതോ ചിതോ ച സഞ്ചാലേത്വാ പഥവിം വികോപേന്തേന ഗഹേതും ന വട്ടതി, ഉജുകമേവ ഉദ്ധരിതും വട്ടതി. അഞ്ഞമ്പി സുക്ഖരുക്ഖം വാ സുക്ഖഖാണുകം വാ ഗണ്ഹന്തസ്സ ഏസേവ നയോ. നവകമ്മത്ഥം പാസാണം വാ രുക്ഖം വാ ദണ്ഡകേഹി ഉച്ചാലേത്വാ പവട്ടേന്താ ഗച്ഛന്തി, തത്ഥ പഥവീ ഭിജ്ജതി, സചേ സുദ്ധചിത്താ പവട്ടേന്തി, അനാപത്തി. അഥ പന തേന അപദേസേന പഥവിം ഭിന്ദിതുകാമായേവ ഹോന്തി, ആപത്തി. സാഖാദീനി കഡ്ഢന്താനമ്പി പഥവിയം ദാരൂനി ഫാലേന്താനമ്പി ഏസേവ നയോ.

പഥവിയം അട്ഠിസൂചികണ്ടകാദീസുപി യംകിഞ്ചി ആകോടേതും വാ പവേസേതും വാ ന വട്ടതി. പസ്സാവധാരായ വേഗേന പഥവിം ഭിന്ദിസ്സാമീതി ഏവം പസ്സാവമ്പി കാതും ന വട്ടതി, കരോന്തസ്സ ഭിജ്ജതി, ആപത്തി. വിസമഭൂമിം സമം കരിസ്സാമീതി സമ്മുഞ്ജനിയാ ഘംസിതുമ്പി ന വട്ടതി, വത്തസീസേനേവ ഹി സമ്മജ്ജിതബ്ബം. കേചി കത്തരയട്ഠിയാ ഭൂമിം കോട്ടേന്തി, പാദങ്ഗുട്ഠകേന വിലിഖന്തി, "ചങ്കമിതട്ഠാനം ദസ്സേസ്സാമാ"തി പുനപ്പുനം ഭൂമിം ഭിന്ദന്താ ചങ്കമന്തി, സബ്ബം ന വട്ടതി. വീരിയസമ്പഗ്ഗഹത്ഥം പന സമണധമ്മം കരോന്തേന സുദ്ധചിത്തേന ചങ്കമിതും വട്ടതി, "ഹത്ഥം ധോവിസ്സാമാ"തി പഥവിയം ഘംസന്തി, ന വട്ടതി. അഘംസന്തേന പന അല്ലഹത്ഥം പഥവിയം ഠപേത്വാ രജം ഗഹേതും വട്ടതി. കേചി കണ്ഡുകച്ഛുആദീഹി ആബാധികാ ഛിന്നതടാദീസു അങ്ഗപച്ചങ്ഗാനി ഘംസന്തി ന വട്ടതി.

വ്യ൭. **ഖണതി വാ ഖണാപേതി വാതി** അന്തമസോ പാദങ്ഗുട്ഠകേനപി സമ്മജ്ജനീസലാകായപി സയം വാ ഖണതി, അഞ്ഞേന വാ ഖണാപേതി. **ഭിന്ദതി വാ ഭേദാപേതി വാതി** അന്തമസോ ഉദകമ്പി ഛഡ്ഡേന്തോ സയം വാ ഭിന്ദതി, അഞ്ഞേന വാ ഭിന്ദാപേതി. **ദഹതി വാ ദഹാപേതി വാതി** അന്തമസോ പത്തമ്പി പചന്തോ സയം വാ ദഹതി, അഞ്ഞേന വാ ദഹാപേതി. യത്തകേസു ഠാനേസു അഗ്ഗിം ദേതി വാ ദാപേതി വാ തത്തകാനി പാചിത്തിയാനി. പത്തം പചന്തേനപി ഹി പുബ്ബേ പക്കട്ഠാനേയേവ ഹി പചിതബ്ബോ. അദഡ്ഢായ പഥവിയാ അഗ്ഗിം ഠപേതും ന വട്ടതി. പത്തപചനകപാലസ്സ പന ഉപരി അഗ്ഗിം ഠപേതും വട്ടതി. ദാരൂനം ഉപരി ഠപേതി , സോ അഗ്ഗി താനി ദഹന്തോ ഗന്ത്വാ പഥവിം ദഹതി, ന വട്ടതി. ഇട്ഠകകപാലാദീസുപി ഏസേവ നയോ.

തത്രാപി ഹി ഇട്ഠകാദീനംയേവ ഉപരി ഠപേതും വട്ടതി. കസ്മാ? തേസം അനുപാദാനത്താ. ന ഹി താനി അഗ്ഗിസ്സ ഉപാദാനസങ്ഖ്യം ഗച്ഛന്തി. സുക്ഖഖാണുസുക്ഖരുക്ഖാദീസുപി അഗ്ഗിം ദാതും ന വട്ടതി. സചേ പന പഥവിം അപ്പത്തമേവ നിബ്ബാപേത്വാ ഗമിസ്സാമീതി ദേതി, വട്ടതി. പച്ഛാ നിബ്ബാപേതും ന സക്കോതി, അവിസയത്താ അനാപത്തി. തിണുക്കം ഗഹേത്വാ ഗച്ഛന്തോ ഹത്ഥേ ഡയ്ഹമാനേ ഭൂമിയം പാതേതി, അനാപത്തി. പതിതട്ഠാനേയേവ ഉപാദാനം ദത്വാ അഗ്ഗിം കാതും വട്ടതീതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. ദഡ്ഢപഥവിയാ ച യത്തകം ഠാനം ഉസുമായ അനുഗതം,

സബ്ബം വികോപേതും വട്ടതീതി തത്ഥേവ വുത്തം. യോ പന അജാനനകോ ഭിക്ഖു അരണീസഹിതേന അഗ്ഗിം നിബ്ബത്തേത്വാ ഹത്ഥേന ഉക്ഖിപിത്വാ "കിം കരോമീ"തി വദതി, "ജാലേഹീ"തി വത്തബ്ബോ, "ഹത്ഥോ ഡയ്ഹതീ"തി വദതി, "യഥാ ന ഡയ്ഹതി തഥാ കരോഹീ"തി വത്തബ്ബോ. "ഭൂമിയം പാതേഹീ"തി പന ന വത്തബ്ബോ. സചേ ഹത്ഥേ ഡയ്ഹമാനേ പാതേതി "പഥവിം ദഹിസ്സാമീ"തി അപാതിതത്താ അനാപത്തി. പതിതട്ഠാനേ പന അഗ്ഗിം കാതും വട്ടതീതി കുരുന്ദിയം വുത്തം.

൮൮. അനാപത്തി ഇമം ജാനാതിആദീസു "ഇമസ്സ ഥമ്ഭസ്സ ആവാടം ജാന, മഹാമത്തികം ജാന, ഥുസമത്തികം ജാന, മഹാമത്തികം ദേഹി, ഥുസമത്തികം ദേഹി, മത്തികം ആഹര, പംസും ആഹര, മത്തികായ അത്ഥോ, പംസുനാ അത്ഥോ, ഇമസ്സ ഥമ്ഭസ്സ ആവാടം കപ്പിയം കരോഹി, ഇമം മത്തികം കപ്പിയം കരോഹി, ഇമം പംസും കപ്പിയം കരോഹീ"തി ഏവമത്ഥോ വേദിതബ്ബോ.

അസഞ്ചിച്ചാതി പാസാണരുക്ഖാദീനി വാ പവട്ടേന്തസ്സ കത്തരദണ്ഡേന വാ ആഹച്ച ആഹച്ച ഗച്ഛന്തസ്സ പഥവീ ഭിജ്ജതി, സാ "തേന ഭിന്ദിസ്സാമീ"തി ഏവം സഞ്ചിച്ച അഭിന്നത്താ അസഞ്ചിച്ച ഭിന്നാ നാമ ഹോതി. ഇതി അസഞ്ചിച്ച ഭിന്ദന്തസ്സ അനാപത്തി. **അസതിയാ**തി അഞ്ഞവിഹിതോ കേനചി സദ്ധിം കിഞ്ചി കഥേന്തോ പാദങ്ഗുട്ഠകേന വാ കത്തരയട്ഠിയാ വാ പഥവിം വിലിഖന്തോ തിട്ഠതി, ഏവം അസതിയാ വിലിഖന്തസ്സ വാ ഭിന്ദന്തസ്സ വാ അനാപത്തി. **അജാനന്തസ്സാ**തി അന്തോഗേഹേ ഓവട്ഠം ഛന്നം പഥവിം "അകപ്പിയപഥവീ"തി ന ജാനാതി, "കപ്പിയപഥവീ"തി സഞ്ഞായ വികോപേതി, "ഖണാമി ഭിന്ദാമി ദഹാമീ"തി വാ ന ജാനാതി , കേവലം സങ്ഗോപനത്ഥായ ഖണിത്താദീനി വാ ഠപേതി, ഡയ്ഹമാനഹത്ഥോ വാ അഗ്ഗിം പാതേതി, ഏവം അജാനന്തസ്സ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി. കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പഥവീഖണനസിക്ഖാപദം ദസമം.

സമത്തോ വണ്ണനാക്കമേന മുസാവാദവഗ്ഗോ പഠമോ.

൨. ഭൂതഗാമവഗ്ഗോ

൧. ഭൂതഗാമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൯. സേനാസനവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **അനാദിയന്തോ**തി തസ്സാ വചനം അഗണ്ഹന്തോ. **ദാരകസ്സ ബാഹും ആകോടേസീ**തി ഉക്ഖിത്തം ഫരസും നിഗ്ഗഹേതും അസക്കോന്തോ മനുസ്സാനം ചക്ഖുവിസയാതീതേ മഹാരാജസന്തികാ ലദ്ധേ രുക്ഖട്ഠകദിബ്ബവിമാനേ നിപന്നസ്സ ദാരകസ്സ ബാഹും ഥനമൂലേയേവ ഛിന്ദി. **ന ഖോ മേതം പതിരൂപ**ന്തിആദിമ്ഹി അയം സങ്ഖേപവണ്ണനാ - ഹിമവന്തേ കിര പക്ഖദിവസേസു ദേവതാസന്നിപാതോ ഹോതി, തത്ഥ രുക്ഖധമ്മം പുച്ഛന്തി - "ത്വം രുക്ഖധമ്മേ ഠിതാ ന ഠിതാ"തി? രുക്ഖധമ്മോ നാമ രുക്ഖേ ഛിജ്ജമാനേ രുക്ഖദേവതായ മനോപദോസസ്സ അകരണം. തത്ഥ യാ ദേവതാ രുക്ഖധമ്മേ അട്ഠിതാ ഹോതി, സാ ദേവതാസന്നിപാതം പവിസിതും ന ലഭതി. ഇതി സാ ദേവതാ ഇമഞ്ച രുക്ഖധമ്മേ അട്ഠാനപച്ചയം ആദീനവം അദ്ദസ, ഭഗവതോ ച സമ്മുഖാ സുതപുബ്ബധമ്മദേസനാനുസാരേന തഥാഗതസ്സ ഛദ്ദന്താദികാലേ പുബ്ബചരിതം അനുസ്സരി. തേനസ്സാ ഏതദഹോസി - "ന ഖോ മേതം പതിരൂപം...പേ... വോരോപേയ്യ"ന്തി. **യംനൂനാഹം ഭഗവതോ ഏതമത്ഥം ആരോചേയ്യ**ന്തി ഇദം പനസ്സാ "അയം ഭിക്ഖു സപിതികോ പുത്തോ, അദ്ധാ ഭഗവാ ഇമം ഇമസ്സ അജ്ഝാചാരം സുത്വാ മരിയാദം ബന്ധിസ്സതി, സിക്ഖാപദം പഞ്ഞപേസ്സതീ"തി പടിസഞ്ചിക്ഖന്തിയാ അഹോസി. **സചജ്ജ ത്വം ദേവതേ**തി സചേ അജ്ജ ത്വം ദേവതേ. **പസവേയ്യാസീ**തി ജനേയ്യാസി ഉപ്പാദേയ്യാസി. ഏവഞ്ച പന വത്വാ ഭഗവാ തം ദേവതം സഞ്ഞാപേന്തോ -

> "യോ വേ ഉപ്പതിതം കോധം, രഥം ഭന്തംവ വാരയേ;
> തമഹം സാരഥിം ബ്രൂമി, രസ്മിഗ്ഗാഹോ ഇതരോ ജനോ"തി. (ധ॰ പ॰ ൨൨൨);

ഇമം ഗാഥമഭാസി. ഗാഥാപരിയോസാനേ സാ ദേവതാ സോതാപത്തിഫലേ പതിട്ഠാസി. പുന ഭഗവാ സമ്പത്തപരിസായ ധമ്മം ദേസേന്തോ -

> "യോ ഉപ്പതിതം വിനേതി കോധം, വിസടം സപ്പവിസംവ ഓസധേഹി;
> സോ ഭിക്ഖു ജഹാതി ഓരപാരം, ഉരഗോ ജിണ്ണമിവത്തചം പുരാണ"ന്തി. (സു॰ നി॰ ൧);

ഇമം ഗാഥമഭാസി. തത്ര പഠമഗാഥാ ധമ്മപദേ സങ്ഗഹം ആരുള്ഹാ, ദുതിയാ സുത്തനിപാതേ, വത്ഥു പന വിനയേതി. അഥ ഭഗവാ ധമ്മം ദേസേന്തോയേവ തസ്സാ ദേവതായ വസനട്ഠാനം ആവജ്ജന്തോ പതിരൂപം ഠാനം ദിസ്വാ "ഗച്ഛ, ദേവതേ, അസുകസ്മിം ഓകാസേ രുക്ഖോ വിവിത്തോ, തസ്മിം ഉപഗച്ഛാ"തി ആഹ. സോ കിര രുക്ഖോ ന ആളവിരട്ഠേ, ജേതവനസ്സ അന്തോപരിക്ഖേപേ, യസ്സ ദേവപുത്തസ്സ പരിഗ്ഗഹോ അഹോസി, സോ ചുതോ; തസ്മാ "വിവിത്തോ"തി വുത്തോ. തതോ പട്ഠായ ച പന സാ ദേവതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധതോ ലദ്ധപരിഹാരാ ബുദ്ധുപട്ഠായികാ അഹോസി. യദാ ദേവതാസമാഗമോ ഹോതി, തദാ മഹേസക്ഖദേവതാസു ആഗച്ഛന്തീസു അഞ്ഞാ അപ്പേസക്ഖാ ദേവതാ യാവ മഹാസമുദ്ദചക്കവാളപബ്ബതാ താവ പടിക്കമന്തി. അയം പന അത്തനോ വസനട്ഠാനേ നിസീദിത്വാവ ധമ്മം സുണാതി. യമ്പി പഠമയാമേ ഭിക്ഖൂ പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി, മജ്ഝിമയാമേ ദേവതാ, തം സബ്ബം തത്ഥേവ നിസീദിത്വാ സുണാതി. ചത്താരോ ച മഹാരാജാനോപി ഭഗവതോ ഉപട്ഠാനം ആഗന്ത്വാ ഗച്ഛന്താ തം ദേവതം ദിസ്വാവ ഗച്ഛന്തി.

൯൦. ഭൂതഗാമപാതബ്യതായാതി ഏത്ഥ ഭവന്തി അഹുവുഞ്ചാതി **ഭൂതാ;** ജായന്തി വഡ്ഢന്തി ജാതാ വഡ്ഢിതാ ചാതി അത്ഥോ. **ഗാമോ**തി രാസി; ഭൂതാനം ഗാമോതി **ഭൂതഗാമോ;** ഭൂതാ ഏവ വാ ഗാമോ **ഭൂതഗാമോ;** പതിട്ഠിതഹരിതതിണരുക്ഖാദീനമേതം അധിവചനം. പാതബ്യസ്സ ഭാവോ **പാതബ്യതാ;** ഛേദനഭേദനാദീഹി യഥാരുചി പരിഭുഞ്ജിതബ്ബതാതി അത്ഥോ. തസ്സാ **ഭൂതഗാമപാതബ്യതായ;** നിമിത്തത്ഥേ ഭുമ്മവചനം, ഭൂതഗാമപാതബ്യതാഹേതു, ഭൂതഗാമസ്സ ഛേദനാദിപച്ചയാ പാചിത്തിയന്തി അത്ഥോ.

൯൧. ഇദാനി തം ഭൂതഗാമം വിഭജിത്വാ ദസ്സേന്തോ **ഭൂതഗാമോ നാമ പഞ്ച ബീജജാതാനീ**തിആദിമാഹ. തത്ഥ **ഭൂതഗാമോ നാമാ**തി ഭൂതഗാമം ഉദ്ധരിത്വാ യസ്മിം സതി ഭൂതഗാമോ ഹോതി, തം ദസ്സേതും "പഞ്ച ബീജജാതാനീ"തി ആഹാതി അട്ഠകഥാസു വുത്തം. ഏവം സന്തേപി "യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി അത്ഥി മൂലേ ജായന്തീ"തിആദീനി ന സമേന്തി. ന ഹി മൂലബീജാദീനി മൂലാദീസു ജായന്തി, മൂലാദീസു ജായമാനാനി പന താനി ബീജാകതാനി, തസ്മാ ഏവമേത്ഥ വണ്ണനാ വേദിതബ്ബാ - **ഭൂതഗാമോ നാമാ**തി വിഭജിതബ്ബപദം. **പഞ്ചാ**തി തസ്സ വിഭാഗപരിച്ഛേദോ. **ബീജജാതാനീ**തി പരിച്ഛിന്നധമ്മനിദസ്സനം. തസ്സത്ഥോ - ബീജേഹി ജാതാനി ബീജജാതാനി; രുക്ഖാദീനമേതം അധിവചനം. അപരോ നയോ - ബീജാനി ച താനി വിജാതാനി ച പസൂതാനി നിബ്ബത്തപണ്ണമൂലാനീതി ബീജജാതാനി. ഏതേന അല്ലവാലികാദീസു ഠപിതാനം നിബ്ബത്തപണ്ണമൂലാനം സിങ്ഗിവേരാദീനം സങ്ഗഹോ കതോ ഹോതി.

ഇദാനി യേഹി ബീജേഹി ജാതത്താ രുക്ഖാദീനി ബീജജാതാനീതി വുത്താനി, താനി ദസ്സേന്തോ **"മൂലബീജ"**ന്തിആദിമാഹ. തേസം ഉദ്ദേസോ പാകടോ ഏവ. നിദ്ദേസേ **യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി അത്ഥി മൂലേ ജായന്തി മൂലേ സഞ്ജായന്തീ**തി ഏത്ഥ ബീജതോ നിബ്ബത്തേന ബീജം ദസ്സിതം , തസ്മാ ഏവമേത്ഥ അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ, യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി അത്ഥി ആലുവകസേരുകമലുപ്പലപുണ്ഡരീകകുവലയകന്ദപാടലിമൂലാദിഭേദേ മൂലേ ഗച്ഛവല്ലിരുക്ഖാദീനി ജായന്തി സഞ്ജായന്തി, താനി യമ്ഹി മൂലേ ജായന്തി ചേവ സഞ്ജായന്തി ച തഞ്ച, പാളിയം വുത്തം ഹലിദ്ദാദി ച സബ്ബമ്പി ഏതം മൂലബീജം നാമ. ഏസേവ നയോ ഖന്ധബീജാദീസു. യേവാപനകഖന്ധബീജേസു പനേത്ഥ അമ്ബാടകഇന്ദസാലനുഹീപാളിഭദ്ദകണികാരാദീനി ഖന്ധബീജാനി, അമൂലവല്ലി ചതുരസ്സവല്ലികണവീരാദീനി ഫളുബീജാനി മകചിസുമനജയസുമനാദീനി അഗ്ഗബീജാനി, അമ്ബജമ്ബൂപനസട്ഠിആദീനി ബീജബീജാനീതി ദട്ഠബ്ബാനി.

൯൨. ഇദാനി യം വുത്തം "ഭൂതഗാമപാതബ്യതായ പാചിത്തിയ"ന്തി തത്ഥ സഞ്ഞാവസേന ആപത്താനാപത്തിഭേദം പാതബ്യതാഭേദഞ്ച ദസ്സേന്തോ **ബീജേ ബീജസഞ്ഞീ**തിആദിമാഹ. തത്ഥ യഥാ "സാലീനം ചേപി ഓദനം ഭുഞ്ജതീ"തിആദീസു (മ॰ നി॰ ൧.൭൯) സാലിതണ്ഡുലാനം ഓദനോ "സാലീനം ഓദനോ"തി വുച്ചതി, ഏവം ബീജതോ സമ്ഭൂതോ ഭൂതഗാമോ "ബീജ"ന്തി വുത്തോതി വേദിതബ്ബോ. യം പന "ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭാ പടിവിരതോ"തിആദീസു (ദീ॰ നി॰ ൧.൯) വുത്തം ഭൂതഗാമപരിമോചനം കത്വാ ഠപിതം ബീജം, തം ദുക്കടവത്ഥു. അഥ വാ യദേതം "ഭൂതഗാമോ നാമാ"തി സിക്ഖാപദവിഭങ്ഗസ്സ ആദിപദം, തേന സദ്ധിം യോജേത്വാ യം ബീജം ഭൂതഗാമോ നാമ ഹോതി, തസ്മിം ബീജേ ബീജസഞ്ഞീ സത്ഥകാദീനി ഗഹേത്വാ സയം വാ ഛിന്ദതി അഞ്ഞേന വാ ഛേദാപേതി, പാസാണാദീനി ഗഹേത്വാ സയം വാ ഭിന്ദതി അഞ്ഞേന വാ ഭേദാപേതി, അഗ്ഗിം ഉപസംഹരിത്വാ സയം വാ പചതി അഞ്ഞേന വാ പചാപേതി, ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാതി ഏവമേത്ഥ അത്ഥോ വേദിതബ്ബോ. യഥാരുതം പന ഗഹേത്വാ ഭൂതഗാമവിനിമുത്തസ്സ ബീജസ്സ ഛിന്ദനാദിഭേദായ പാതബ്യതായ പാചിത്തിയം ന വത്തബ്ബം.

അയഞ്ഹേത്ഥ വിനിച്ഛയകഥാ - ഭൂതഗാമം വികോപേന്തസ്സ പാചിത്തിയം ഭൂതഗാമപരിമോചിതം പഞ്ചവിധമ്പി ബീജഗാമം വികോപേന്തസ്സ ദുക്കടം. ബീജഗാമഭൂതഗാമോ നാമേസ അത്ഥി ഉദകട്ഠോ, അത്ഥി ഥലട്ഠോ . തത്ഥ ഉദകട്ഠോ സാസപമത്തികാ തിലബീജകാദിഭേദാ സപണ്ണികാ അപണ്ണികാ ച സബ്ബാ സേവാലജാതി അന്തമസോ ഉദകപപ്പടകം ഉപാദായ "ഭൂതഗാമോ"തി വേദിതബ്ബോ. ഉദകപപ്പടകോ നാമ ഉപരി ഥദ്ധോ ഫരുസവണ്ണോ, ഹേട്ഠാ മുദു നീലവണ്ണോ ഹോതി. തത്ഥ യസ്സ സേവാലസ്സ മൂലം ഓരൂഹിത്വാ പഥവിയം പതിട്ഠിതം, തസ്സ പഥവീ ഠാനം. യോ ഉദകേ സഞ്ചരതി, തസ്സ ഉദകം. പഥവിയം പതിട്ഠിതം യത്ഥ കത്ഥചി വികോപേന്തസ്സ ഉദ്ധരിത്വാ വാ ഠാനന്തരം സങ്കാമേന്തസ്സ പാചിത്തിയം. ഉദകേ സഞ്ചരന്തം വികോപേന്തസ്സേവ പാചിത്തിയം. ഹത്ഥേഹി പന ഇതോ ചിതോ ച വിയൂഹിത്വാ ന്ഹായിതും വട്ടതി, സകലഞ്ഹി ഉദകം തസ്സ ഠാനം. തസ്മാ ന സോ ഏത്താവതാ ഠാനന്തരം സങ്കാമിതോ ഹോതി. ഉദകതോ പന ഉദകേന വിനാ സഞ്ചിച്ച ഉക്ഖിപിതും ന വട്ടതി, ഉദകേന സദ്ധിം ഉക്ഖിപിത്വാ പുന ഉദകേ പക്ഖിപിതും വട്ടതി. പരിസ്സാവനന്തരേന നിക്ഖമതി, കപ്പിയം കാരാപേത്വാവ ഉദകം പരിഭുഞ്ജിതബ്ബം. ഉപ്പലിനിപദുമിനീആദീനി ജലജവല്ലിതിണാനി ഉദകതോ ഉദ്ധരന്തസ്സ വാ തത്ഥേവ വികോപേന്തസ്സ വാ പാചിത്തിയം. പരേഹി ഉപ്പാടിതാനി വികോപേന്തസ്സ ദുക്കടം. താനി ഹി ബീജഗാമേ സങ്ഗഹം ഗച്ഛന്തി. തിലബീജകസാസപമത്തകസേവാലോപി ഉദകതോ ഉദ്ധതോ അമിലാതോ അഗ്ഗബീജസങ്ഗഹം ഗച്ഛതി. മഹാപച്ചരിയാദീസു "അനന്തകതിലബീജകഉദകപപ്പടകാദീനി ദുക്കടവത്ഥുകാനീ"തി വുത്തം, തത്ഥ കാരണം ന ദിസ്സതി. അന്ധകട്ഠകഥായം "സമ്പുണ്ണഭൂതഗാമോ ന ഹോതി, തസ്മാ ദുക്കട"ന്തി വുത്തം, തമ്പി ന സമേതി, ഭൂതഗാമേ ഹി പാചിത്തിയം, ബീജഗാമേ ദുക്കടം വുത്തം. അസമ്പുണ്ണഭൂതഗാമോ നാമ തതിയോ കോട്ഠാസോ നേവ പാളിയം ന അട്ഠകഥാസു ആഗതോ. അഥ ഏതം ബീജഗാമസങ്ഗഹം ഗച്ഛിസ്സതീതി , തമ്പി ന യുത്തം, അഭൂതഗാമമൂലത്താ താദിസസ്സ ബീജഗാമസ്സാതി. അപിച "ഗരുകലഹുകേസു ഗരുകേ ഠാതബ്ബ"ന്തി ഏതം വിനയലക്ഖണം.

ഥലട്ഠേ - ഛിന്നരുക്ഖാനം അവസിട്ഠോ ഹരിതഖാണു നാമ ഹോതി. തത്ഥ കകുധകരഞ്ജപിയങ്ഗുപനസാദീനം ഖാണു ഉദ്ധം വഡ്ഢതി, സോ ഭൂതഗാമേന സങ്ഗഹിതോ. താലനാളികേരാദീനം ഖാണു ഉദ്ധം ന വഡ്ഢതി, സോ ബീജഗാമേന സങ്ഗഹിതോ. കദലിയാ പന അഫലിതായ ഖാണു ഭൂതഗാമേന സങ്ഗഹിതോ, ഫലിതായ ബീജഗാമേന. കദലീ പന ഫലിതാ യാവ നീലപണ്ണാ, താവ ഭൂതഗാമേനേവ സങ്ഗഹിതാ, തഥാ ഫലിതോ വേളു. യദാ പന അഗ്ഗതോ പട്ഠായ സുസ്സതി, തദാ ബീജഗാമേന സങ്ഗഹം ഗച്ഛതി. കതരബീജഗാമേന? ഫളുബീജഗാമേന. കിം തതോ നിബ്ബത്തതി? ന കിഞ്ചി. യദി ഹി നിബ്ബത്തേയ്യ, ഭൂതഗാമേനേവ സങ്ഗഹം ഗച്ഛേയ്യ. ഇന്ദസാലാദിരുക്ഖേ ഛിന്ദിത്വാ രാസിം കരോന്തി, കിഞ്ചാപി രാസികതദണ്ഡകേഹി രതനപ്പമാണാപി സാഖാ നിക്ഖമന്തി, ബീജഗാമേനേവ സങ്ഗഹം ഗച്ഛന്തി. തത്ഥ മണ്ഡപത്ഥായ വാ വതിഅത്ഥായ വാ വല്ലിആരോപനത്ഥായ വാ ഭൂമിയം നിഖണന്തി, മൂലേസു ചേവ പണ്ണേസു ച നിഗ്ഗതേസു പുന ഭൂതഗാമസങ്ഖ്യം ഗച്ഛന്തി. മൂലമത്തേസു പന പണ്ണമത്തേസു വാ നിഗ്ഗതേസു ബീജഗാമേന സങ്ഗഹിതാ ഏവ.

യാനി കാനിചി ബീജാനി പഥവിയം വാ ഉദകേന സിഞ്ചിത്വാ ഠപിതാനി, കപാലാദീസു വാ അല്ലപംസും പക്ഖിപിത്വാ നിക്ഖിത്താനി ഹോന്തി, സബ്ബാനി മൂലമത്തേ പണ്ണമത്തേ വാ നിഗ്ഗതേപി ബീജാനിയേവ. സചേപി മൂലാനി ച ഉപരി അങ്കുരോ ച നിഗ്ഗച്ഛതി, യാവ അങ്കുരോ ഹരിതോ ന ഹോതി, താവ ബീജാനിയേവ. മുഗ്ഗാദീനം പന പണ്ണേസു ഉട്ഠിതേസു വീഹിആദീനം വാ അങ്കുരേ ഹരിതേ നീലപണ്ണവണ്ണേ ജാതേ ഭൂതഗാമസങ്ഗഹം ഗച്ഛന്തി. താലട്ഠീനം പഠമം സൂകരദാഠാ വിയ മൂലം നിഗ്ഗച്ഛതി. നിഗ്ഗതേപി യാവ ഉപരി പത്തവട്ടി ന നിഗ്ഗച്ഛതി, താവ ബീജഗാമോയേവ. നാളികേരസ്സ തചം ഭിന്ദിത്വാ ദന്തസൂചി വിയ അങ്കുരോ നിഗ്ഗച്ഛതി , യാവ മിഗസിങ്ഗസദിസാ നീലപത്തവട്ടി ന ഹോതി, താവ ബീജഗാമോയേവ. മൂലേ അനിഗ്ഗതേപി താദിസായ പത്തവട്ടിയാ ജാതായ അമൂലകഭൂതഗാമേ സങ്ഗഹം ഗച്ഛതി.

അമ്ബട്ഠിആദീനി വീഹിആദീഹി വിനിച്ഛിനിതബ്ബാനി. വന്ദാകാ വാ അഞ്ഞാ വാ യാ കാചി രുക്ഖേ ജായിത്വാ രുക്ഖം ഓത്ഥരതി, രുക്ഖോവ തസ്സാ ഠാനം, തം വികോപേന്തസ്സ വാ തതോ ഉദ്ധരന്തസ്സ വാ പാചിത്തിയം. ഏകാ അമൂലികാ ലതാ ഹോതി, അങ്ഗുലിവേഠകോ വിയ വനപ്പഗുമ്ബദണ്ഡകേ വേഠേതി, തസ്സാപി അയമേവ വിനിച്ഛയോ. ഗേഹമുഖപാകാരവേദികാചേതിയാദീസു നീലവണ്ണോ സേവാലോ ഹോതി, യാവ ദ്വേ തീണി പത്താനി ന സഞ്ജായന്തി താവ അഗ്ഗബീജസങ്ഗഹം ഗച്ഛതി . പത്തേസു ജാതേസു പാചിത്തിയവത്ഥു. തസ്മാ താദിസേസു ഠാനേസു സുധാലേപമ്പി ദാതും ന വട്ടതി. അനുപസമ്പന്നേന ലിത്തസ്സ ഉപരിസ്നേഹലേപോ ദാതും വട്ടതി. സചേ നിദാഘസമയേ സുക്ഖസേവാലോ തിട്ഠതി, തം സമ്മുഞ്ജനീആദീഹി ഘംസിത്വാ അപനേതും വട്ടതി. പാനീയഘടാദീനം ബഹി സേവാലോ ദുക്കടവത്ഥു, അന്തോ അബ്ബോഹാരികോ. ദന്തകട്ഠപൂവാദീസു കണ്ണകമ്പി അബ്ബോഹാരികമേവ. വുത്തഞ്ഹേതം - "സചേ ഗേരുകപരികമ്മകതാ ഭിത്തി കണ്ണകിതാ ഹോതി, ചോളകം തേമേത്വാ പീളേത്വാ പമജ്ജിതബ്ബാ"തി (മഹാവ॰ ൬൬).

പാസാണജാതിപാസാണദദ്ദുസേവാലസേലേയ്യകാദീനി അഹരിതവണ്ണാനി അപത്തകാനി ച ദുക്കടവത്ഥുകാനി. അഹിച്ഛത്തകം യാവ മകുളം ഹോതി, താവ ദുക്കടവത്ഥു. പുപ്ഫിതകാലതോ പട്ഠായ അബ്ബോഹാരികം. അല്ലരുക്ഖതോ പന അഹിച്ഛത്തകം ഗണ്ഹന്തോ രുക്ഖത്തചം വികോപേതി, തസ്മാ തത്ഥ പാചിത്തിയം. രുക്ഖപപ്പടികായപി ഏസേവ നയോ. യാ പന ഇന്ദസാലകകുധാദീനം പപ്പടികാ രുക്ഖതോ മുച്ചിത്വാ തിട്ഠതി, തം ഗണ്ഹന്തസ്സ അനാപത്തി. നിയ്യാസമ്പി രുക്ഖതോ മുച്ചിത്വാ ഠിതം സുക്ഖരുക്ഖേ വാ ലഗ്ഗം ഗണ്ഹിതും വട്ടതി. അല്ലരുക്ഖതോ ന വട്ടതി. ലാഖായപി ഏസേവ നയോ. രുക്ഖം ചാലേത്വാ പണ്ഡുപലാസം വാ പരിണതകണികാരാദിപുപ്ഫം വാ പാതേന്തസ്സ പാചിത്തിയമേവ. ഹത്ഥകുക്കുച്ചേന മുദുകേസു ഇന്ദസാലനുഹീഖണ്ഡാദീസു വാ തത്ഥജാതകതാലപണ്ണാദീസു വാ അക്ഖരം ഛിന്ദന്തസ്സാപി ഏസേവ നയോ.

സാമണേരാനം പുപ്ഫം ഓചിനന്താനം സാഖം ഓനാമേത്വാ ദാതും വട്ടതി. തേഹി പന പുപ്ഫേഹി പാനീയം ന വാസേതബ്ബം. പാനീയവാസത്ഥികേന സാമണേരം ഉക്ഖിപിത്വാ ഓചിനാപേതബ്ബാനി. ഫലസാഖാപി അത്തനാ ഖാദിതുകാമേന ന ഓനാമേതബ്ബാ. സാമണേരം ഉക്ഖിപിത്വാ ഫലം ഗാഹാപേതബ്ബം. യംകിഞ്ചി ഗച്ഛം വാ ലതം വാ ഉപ്പാടേന്തേഹി സാമണേരേഹി സദ്ധിം ഗഹേത്വാ ആകഡ്ഢിതും ന വട്ടതി. തേസം പന ഉസ്സാഹജനനത്ഥം അനാകഡ്ഢന്തേന കഡ്ഢനാകാരം ദസ്സേന്തേന വിയ അഗ്ഗേ ഗഹേതും വട്ടതി. യേസം രുക്ഖാനം സാഖാ രുഹതി, തേസം സാഖം മക്ഖികാബീജനാദീനം അത്ഥായ കപ്പിയം അകാരാപേത്വാ ഗഹിതം തചേ വാ പത്തേ വാ അന്തമസോ നഖേനപി വിലിഖന്തസ്സ ദുക്കടം. അല്ലസിങ്ഗിവേരാദീസുപി ഏസേവ നയോ. സചേ പന കപ്പിയം കാരാപേത്വാ സീതലേ പദേസേ ഠപിതസ്സ മൂലം സഞ്ജായതി, ഉപരിഭാഗേ ഛിന്ദിതും വട്ടതി. സചേ അങ്കുരോ ജായതി, ഹേട്ഠാഭാഗേ ഛിന്ദിതും വട്ടതി. മൂലേ ച നീലങ്കുരേ ച ജാതേ ന വട്ടതി.

ഛിന്ദതി വാ ഛേദാപേതി വാതി അന്തമസോ സമ്മുഞ്ജനോസലാകായപി തിണാനി ഛിന്ദിസ്സാമീതി ഭൂമിം സമ്മജ്ജന്തോ സയം വാ ഛിന്ദതി, അഞ്ഞേന വാ ഛേദാപേതി. **ഭിന്ദതി വാ ഭേദാപേതി വാ**തി അന്തമസോ ചങ്കമന്തോപി ഛിജ്ജനകം ഛിജ്ജതു, ഭിജ്ജനകം ഭിജ്ജതു, ചങ്കമിതട്ഠാനം ദസ്സേസ്സാമീതി സഞ്ചിച്ച പാദേഹി അക്കമന്തോ തിണവല്ലിആദീനി സയം വാ ഭിന്ദതി അഞ്ഞേന വാ ഭേദാപേതി. സചേപി ഹി തിണം വാ ലതം വാ ഗണ്ഠിം കരോന്തസ്സ ഭിജ്ജതി, ഗണ്ഠിപി ന കാതബ്ബോ. താലരുക്ഖാദീസു പന ചോരാനം അനാരുഹനത്ഥായ ദാരുമക്കടകം ആകോടേന്തി, കണ്ടകേ ബന്ധന്തി, ഭിക്ഖുസ്സ ഏവം കാതും ന വട്ടതി. സചേ ദാരുമക്കടകോ രുക്ഖേ അല്ലീനമത്തോവ ഹോതി, രുക്ഖം ന പീളേതി, വട്ടതി. "രുക്ഖം ഛിന്ദ, ലതം ഛിന്ദ, കന്ദം വാ മൂലം വാ ഉപ്പാടേഹീ"തി വത്തുമ്പി വട്ടതി, അനിയാമിതത്താ. നിയാമേത്വാ പന "ഇമം രുക്ഖം ഛിന്ദാ"തിആദി വത്തും ന വട്ടതി. നാമം ഗഹേത്വാപി "അമ്ബരുക്ഖം ചതുരസ്സവല്ലിം ആലുവകന്ദം മുഞ്ജതിണം അസുകരുക്ഖച്ഛല്ലിം ഛിന്ദ ഭിന്ദ ഉപ്പാടേഹീ"തിആദിവചനമ്പി അനിയാമിതമേവ ഹോതി. "ഇമം അമ്ബരുക്ഖ"ന്തിആദിവചനമേവ ഹി നിയാമിതം നാമ, തം ന വട്ടതി.

പചതി വാ പചാപേതി വാതി അന്തമസോ പത്തമ്പി പചിതുകാമോ തിണാദീനം ഉപരി സഞ്ചിച്ച അഗ്ഗിം കരോന്തോ സയം വാ പചതി, അഞ്ഞേന വാ പചാപേതീതി സബ്ബം പഥവീഖണനസിക്ഖാപദേ വുത്തനയേന വേദിതബ്ബം. അനിയാമേത്വാ പന "മുഗ്ഗേ പച, മാസേ പചാ"തിആദി വത്തും വട്ടതി. "ഇമേ മുഗ്ഗേ പച, ഇമേ മാസേ പചാ"തി ഏവം വത്തും ന വട്ടതി.

അനാപത്തി ഇമം ജാനാതിആദീസു "ഇമം മൂലഭേസജ്ജം ജാന, ഇമം മൂലം വാ പണ്ണം വാ ദേഹി, ഇമം രുക്ഖം വാ ലതം വാ ആഹര, ഇമിനാ പുപ്ഫേന വാ ഫലേന വാ പണ്ണേന വാ അത്ഥോ, ഇമം രുക്ഖം വാ ലതം വാ ഫലം വാ കപ്പിയം കരോഹീ"തി ഏവമത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ. ഏത്താവതാ ഭൂതഗാമപരിമോചനം കതം ഹോതി. പരിഭുഞ്ജന്തേന പന ബീജഗാമപരിമോചനത്ഥം പുന കപ്പിയം കാരേതബ്ബം.

കപ്പിയകരണഞ്ചേത്ഥ ഇമിനാ സുത്താനുസാരേന വേദിതബ്ബം - "അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചഹി സമണകപ്പേഹി ഫലം പരിഭുഞ്ജിതും അഗ്ഗിപരിജിതം സത്ഥപരിജിതം നഖപരിജിതം അബീജം നിബ്ബട്ടബീജമേവ പഞ്ചമ"ന്തി. തത്ഥ "അഗ്ഗിപരിജിത"ന്തി അഗ്ഗിനാ പരിജിതം അധിഭൂതം ദഡ്ഢം ഫുട്ഠന്തി അത്ഥോ. "സത്ഥപരിജിത"ന്തി സത്ഥേന പരിജിതം അധിഭൂതം ഛിന്നം വിദ്ധം വാതി അത്ഥോ. ഏസ നയോ നഖപരിജിതേ. അബീജനിബ്ബട്ടബീജാനി സയമേവ കപ്പിയാനി. അഗ്ഗിനാ കപ്പിയം കരോന്തേന കട്ഠഗ്ഗിഗോമയഗ്ഗിആദീസു യേന കേനചി അന്തമസോ ലോഹഖണ്ഡേനപി ആദിത്തേന കപ്പിയം കാതബ്ബം. തഞ്ച ഖോ ഏകദേസേ ഫുസന്തേന "കപ്പിയ"ന്തി വത്വാവ കാതബ്ബം. സത്ഥേന കരോന്തേന യസ്സ കസ്സചി ലോഹമയസത്ഥസ്സ അന്തമസോ സൂചിനഖച്ഛേദനാനമ്പി തുണ്ഡേന വാ ധാരായ വാ ഛേദം വാ വേധം വാ ദസ്സേന്തേന "കപ്പിയ"ന്തി വത്വാവ കാതബ്ബം. നഖേന കപ്പിയം കരോന്തേന പൂതിനഖേന ന കാതബ്ബം. മനുസ്സാനം പന സീഹബ്യഗ്ഘദീപിമക്കടാദീനം സകുന്താനഞ്ച നഖാ തിഖിണാ ഹോന്തി, തേഹി കാതബ്ബം. അസ്സമഹിംസസൂകരമിഗഗോരൂപാദീനം ഖുരാ അതിഖിണാ, തേഹി ന കാതബ്ബം, കതമ്പി അകതം ഹോതി. ഹത്ഥിനഖാ പന ഖുരാ ന ഹോന്തി, തേഹി വട്ടതി. യേഹി പന കാതും വട്ടതി, തേഹി തത്ഥജാതകേഹിപി ഉദ്ധരിത്വാ ഗഹിതകേഹിപി ഛേദം വാ വേധം വാ ദസ്സേന്തേന "കപ്പിയ"ന്തി വത്വാവ കാതബ്ബം.

തത്ഥ സചേപി ബീജാനം പബ്ബതമത്തോ രാസി രുക്ഖസഹസ്സം വാ ഛിന്ദിത്വാ ഏകാബദ്ധം കത്വാ ഉച്ഛൂനം വാ മഹാഭാരോ ബന്ധിത്വാ ഠപിതോ ഹോതി, ഏകസ്മിം ബീജേ വാ രുക്ഖസാഖായ വാ ഉച്ഛുമ്ഹി വാ കപ്പിയേ കതേ സബ്ബം കതം ഹോതി. ഉച്ഛൂ ച ദാരൂനി ച ഏകതോ ബദ്ധാനി ഹോന്തി, ഉച്ഛും കപ്പിയം കരിസ്സാമീതി ദാരും വിജ്ഝതി, വട്ടതിയേവ. സചേ പന യായ രജ്ജുയാ വാ വല്ലിയാ വാ ബദ്ധാനി, തം വിജ്ഝതി, ന വട്ടതി. ഉച്ഛുഖണ്ഡാനം പച്ഛിം പൂരേത്വാ ആഹരന്തി, ഏകസ്മിം ഖണ്ഡേ കപ്പിയേ കതേ സബ്ബം കതമേവ ഹോതി.

മരിചപക്കാദീഹി മിസ്സേത്വാ ഭത്തം ആഹരന്തി, “കപ്പിയം കരോഹീ”തി വുത്തേ സചേപി ഭത്തസിത്ഥേ വിജ്ഝതി, വട്ടതിയേവ. തിലതണ്ഡുലാദീസുപി ഏസേവ നയോ. യാഗുയാ പക്ഖിത്താനി പന ഏകാബദ്ധാനി ഹുത്വാ ന സന്തിട്ഠന്തി, തത്ഥ ഏകമേകം വിജ്ഝിത്വാ കപ്പിയം കാതബ്ബമേവ. കപിത്ഥഫലാദീനം അന്തോ മിഞ്ജം കടാഹം മുഞ്ചിത്വാ സഞ്ചരതി, ഭിന്ദാപേത്വാ കപ്പിയം കാരാപേതബ്ബം. ഏകാബദ്ധം ഹോതി, കടാഹേപി കാതും വട്ടതി.

അസഞ്ചിച്ചാതി പാസാണരുക്ഖാദീനി വാ പവട്ടേന്തസ്സ സാഖം വാ കഡ്ഢന്തസ്സ കത്തരദണ്ഡേന വാ ഭൂമിം പഹരിത്വാ ഗച്ഛന്തസ്സ തിണാനി ഛിജ്ജന്തി, താനി തേന ഛിന്ദിസ്സാമീതി ഏവം സഞ്ചിച്ച അച്ഛിന്നത്താ അസഞ്ചിച്ച ഛിന്നാനി നാമ ഹോന്തി. ഇതി അസഞ്ചിച്ച ഛിന്ദന്തസ്സ അനാപത്തി.

അസതിയാതി അഞ്ഞവിഹിതോ കേനചി സദ്ധിം കിഞ്ചി കഥേന്തോ പാദങ്ഗുട്ഠകേന വാ ഹത്ഥേന വാ തിണം വാ ലതം വാ ഛിന്ദന്തോ തിട്ഠതി, ഏവം അസതിയാ ഛിന്ദന്തസ്സ അനാപത്തി.

അജാനന്തസ്സാതി ഏത്ഥബ്ഭന്തരേ ബീജഗാമോതി വാ ഭൂതഗാമോതി വാ ന ജാനാതി, ഛിന്ദാമീതിപി ന ജാനാതി, കേവലം വതിയാ വാ പലാലപുഞ്ജേ വാ നിഖാദനം വാ ഖണിത്തിം വാ കുദാലം വാ സങ്ഗോപനത്ഥായ ഠപേതി, ഡയ്ഹമാനഹത്ഥോ വാ അഗ്ഗിം പാതേതി, തത്ര ചേ തിണാനി ഛിജ്ജന്തി വാ ഡയ്ഹന്തി വാ അനാപത്തി. മനുസ്സവിഗ്ഗഹപാരാജികവണ്ണനായം പന സബ്ബഅട്ഠകഥാസു “സചേ ഭിക്ഖു രുക്ഖേന വാ അജ്ഝോത്ഥടോ ഹോതി, ഓപാതേ വാ പതിതോ സക്കാ ച ഹോതി രുക്ഖം ഛിന്ദിത്വാ ഭൂമിം വാ ഖണിത്വാ നിക്ഖമിതും, ജീവിതഹേതുപി അത്തനാ ന കാതബ്ബം. അഞ്ഞേന പന ഭിക്ഖുനാ ഭൂമിം വാ ഖണിത്വാ രുക്ഖം വാ ഛിന്ദിത്വാ അല്ലരുക്ഖതോ വാ ദണ്ഡകം ഛിന്ദിത്വാ തം രുക്ഖം പവട്ടേത്വാ നിക്ഖാമേതും വട്ടതി, അനാപത്തീ”തി വുത്തം. തത്ഥ കാരണം ന ദിസ്സതി - “അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, ദവഡാഹേ ഡയ്ഹമാനേ പടഗ്ഗിം ദാതും, പരിത്തം കാതു”ന്തി (ചൂളവ॰ ൨൮൩) ഇദം പന ഏകമേവ സുത്തം ദിസ്സതി. സചേ ഏതസ്സ അനുലോമം “അത്തനോ ന വട്ടതി, അഞ്ഞസ്സ വട്ടതീ”തി ഇദം നാനാകരണം ന സക്കാ ലദ്ധും. അത്തനോ അത്ഥായ കരോന്തോ അത്തസിനേഹേന അകുസലചിത്തേനേവ കരോതി, പരോ പന കാരുഞ്ഞേന, തസ്മാ അനാപത്തീതി ചേ. ഏതമ്പി അകാരണം. കുസലചിത്തേനാപി ഹി ഇമം ആപത്തിം ആപജ്ജതി. സബ്ബഅട്ഠകഥാസു പന വുത്തത്താ ന സക്കാ പടിസേധേതും. ഗവേസിതബ്ബാ ഏത്ഥ യുത്തി. അട്ഠകഥാചരിയാനം വാ സദ്ധായ ഗന്തബ്ബന്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി. കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഭൂതഗാമസിക്ഖാപദം പഠമം.

൨. അഞ്ഞവാദകസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൪. ദുതിയസിക്ഖാപദേ - **അനാചാരം ആചരിത്വാ**തി അകാതബ്ബം കത്വാ; കായവചീദ്വാരേസു ആപത്തിം ആപജ്ജിത്വാതി വുത്തം ഹോതി. **അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതീ**തി അഞ്ഞേന വചനേന അഞ്ഞം വചനം പടിചരതി പടിച്ഛാദേതി അജ്ഝോത്ഥരതി; ഇദാനി തം പടിചരണവിധിം ദസ്സേന്തോ **“കോ ആപന്നോ”**തിആദിമാഹ. തത്രായം വചനസമ്ബന്ധോ - സോ കിര കിഞ്ചി വീതിക്കമം ദിസ്വാ “ആവുസോ, ആപത്തിം ആപന്നോസീ”തി സങ്ഘമജ്ഝേ ആപത്തിയാ അനുയുഞ്ജിയമാനോ “കോ ആപന്നോ”തി വദതി. “തതോ ത്വ”ന്തി വുത്തേ “അഹം കിം ആപന്നോ”തി വദതി. അഥ “പാചിത്തിയം വാ ദുക്കടം വാ”തി വുത്തേ വത്ഥും പുച്ഛന്തോ “അഹം കിസ്മിം ആപന്നോ”തി വദതി. തതോ “അസുകസ്മിം നാമ വത്ഥുസ്മി”ന്തി വുത്തേ “അഹം കഥം ആപന്നോ, കിം കരോന്തോ ആപന്നോമ്ഹീ”തി പുച്ഛതി. അഥ “ഇദം നാമ കരോന്തോ ആപന്നോ”തി വുത്തേ “കം ഭണഥാ”തി വദതി. തതോ “തം ഭണാമാ”തി വുത്തേ “കിം ഭണഥാ”തി വദതി.

അപിചേത്ഥ അയം പാളിമുത്തകോപി അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരണവിധി - ഭിക്ഖൂഹി “തവ സിപാടികായ കഹാപണോ ദിട്ഠോ, കിസ്സേവമസാരുപ്പം കരോസീ”തി വുത്തോ “സുദിട്ഠം, ഭന്തേ, ന പനേസോ കഹാപണോ; തിപുമണ്ഡലം ഏത”ന്തി ഭണന്തോ വാ “ത്വം സുരം പിവന്തോ ദിട്ഠോ, കിസ്സേവം കരോസീ”തി വുത്തോ “സുദിട്ഠോ , ഭന്തേ, ന പനേസാ സുരാ, ഭേസജ്ജത്ഥായ സമ്പാദിതം അരിട്ഠ”ന്തി ഭണന്തോ വാ “ത്വം പടിച്ഛന്നേ ആസനേ മാതുഗാമേന സദ്ധിം നിസിന്നോ ദിട്ഠോ, കിസ്സേവമസാരുപ്പം കരോസീ”തി വുത്തോ “യേന ദിട്ഠം സുദിട്ഠം, വിഞ്ഞൂ പനേത്ഥ ദുതിയോ അത്ഥി, സോ കിസ്സ ന ദിട്ഠോ”തി ഭണന്തോ വാ, “ഈദിസം തയാ കിഞ്ചി ദിട്ഠ”ന്തി പുട്ഠോ “ന സുണാമീ”തി സോതമുപനേന്തോ വാ, സോതദ്വാരേ പുച്ഛന്താനം ചക്ഖും ഉപനേന്തോ വാ, അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരതീതി വേദിതബ്ബോ. **അഞ്ഞവാദകം രോപേതൂ**തി അഞ്ഞവാദകം ആരോപേതു; പതിട്ഠാപേതൂതി അത്ഥോ. **വിഹേസകം രോപേതൂ**തി ഏതസ്മിമ്പി ഏസേവ നയോ.

൯൮. അഞ്ഞവാദകേ വിഹേസകേ പാചിത്തിയന്തി ഏത്ഥ അഞ്ഞം വദതീതി അഞ്ഞവാദകം; അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരണസ്സേതം നാമം. വിഹേസേതീതി വിഹേസകം; തുണ്ഹീഭൂതസ്സേതം നാമം, തസ്മിം **അഞ്ഞവാദകേ വിഹേസകേ**. **പാചിത്തിയ**ന്തി വത്ഥുദ്വയേ പാചിത്തിയദ്വയം വുത്തം.

൧൦൦. അരോപിതേ അഞ്ഞവാദകേതി കമ്മവാചായ അനാരോപിതേ അഞ്ഞവാദകേ. **അരോപിതേ വിഹേസകേ**തി ഏതസ്മിമ്പി ഏസേവ നയോ.

൧൦൧. ധമ്മകമ്മേ ധമ്മകമ്മസഞ്ഞീതിആദീസു യം തം അഞ്ഞവാദകവിഹേസകരോപനകമ്മം കതം, തഞ്ചേ ധമ്മകമ്മം ഹോതി, സോ ച ഭിക്ഖു തസ്മിം ധമ്മകമ്മസഞ്ഞീ അഞ്ഞവാദകഞ്ച വിഹേസകഞ്ച കരോതി, അഥസ്സ തസ്മിം അഞ്ഞവാദകേ ച വിഹേസകേ ച ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാതി ഇമിനാ നയേന അത്ഥോ വേദിതബ്ബോ.

൧൦൨. അജാനന്തോ പുച്ഛതീതി ആപത്തിം വാ ആപന്നഭാവം വാ അജാനന്തോയേവ “കിം തുമ്ഹേ ഭണഥ, അഹം ന ജാനാമീ”തി പുച്ഛതി. **ഗിലാനോ വാ ന കഥേതീ**തി മുഖേ താദിസോ ബ്യാധി ഹോതി, യേന കഥേതും ന സക്കോതി. **സങ്ഘസ്സ ഭണ്ഡനം വാ**തിആദീസു സങ്ഘമജ്ഝേ കഥിതേ തപ്പച്ചയാ സങ്ഘസ്സ ഭണ്ഡനം വാ കലഹോ വാ വിവാദോ വാ ഭവിസ്സതി, സോ മാ അഹോസീതി മഞ്ഞമാനോ ന കഥേതീതി ഇമിനാ നയേന അത്ഥോ വേദിതബ്ബോ. സേസം ഉത്താനമേവാതി.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, സിയാ കിരിയം , സിയാ അകിരിയം, അഞ്ഞേനഞ്ഞം പടിചരന്തസ്സ ഹി കിരിയം ഹോതി, തുണ്ഹീഭാവേന വിഹേസന്തസ്സ അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

അഞ്ഞവാദകസിക്ഖാപദം ദുതിയം.

൩. ഉജ്ഝാപനകസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൩൩. തതിയസിക്ഖാപദേ - **ദബ്ബം മല്ലപുത്തം ഭിക്ഖൂ ഉജ്ഝാപേന്തീ**തി "ഛന്ദായ ദബ്ബോ മല്ലപുത്തോ"തിആദീനി വദന്താ തം ആയസ്മന്തം തേഹി ഭിക്ഖൂഹി അവജാനാപേന്തി, അവഞ്ഞായ ഓലോകാപേന്തി, ലാമകതോ വാ ചിന്താപേന്തീ"തി അത്ഥോ. ലക്ഖണം പനേത്ഥ സദ്ദസത്ഥാനുസാരേന വേദിതബ്ബം. ഓജ്ഝാപേന്തീതിപി പാഠോ. അയമേവത്ഥോ . **ഛന്ദായാ**തി ഛന്ദേന പക്ഖപാതേന; അത്തനോ അത്തനോ സന്ദിട്ഠസമ്ഭത്താനം പണീതാനി പഞ്ഞപേതീതി അധിപ്പായോ. **ഖിയ്യന്തീ**തി "ഛന്ദായ ദബ്ബോ മല്ലപുത്തോ"തിആദീനി വദന്താ പകാസേന്തി.

൧൩൪. ഉജ്ഝാപനകേ ഖിയ്യനകേ പാചിത്തിയന്തി എത്ഥ യേന വചനേന ഉജ്ഝാപേന്തി, തം ഉജ്ഝാപനകം. യേന ച ഖിയ്യന്തി തം ഖിയ്യനകം. തസ്മിം ഉജ്ഝാപനകേ ഖിയ്യനകേ. **പാചിത്തിയ**ന്തി വത്ഥുദ്വയേ പാചിത്തിയദ്വയം വുത്തം.

൧൩൫. ഉജ്ഝാപനകം നാമ ഉപസമ്പന്നം സങ്ഘേന സമ്മതം സേനാസനപഞ്ഞാപകം വാ...പേ॰... അപ്പമത്തകവിസ്സജ്ജനകം വാതി എതേസം പദാനം **"മങ്കുകത്തുകാമോ"**തി ഇമിനാ സമ്ബന്ധോ. **അവണ്ണം കത്തുകാമോ അയസം കത്തുകാമോ**തി ഇമേസം പന വസേന **ഉപസമ്പന്ന**ന്തിആദീസു "ഉപസമ്പന്നസ്സാ"തി ഏവം വിഭത്തിവിപരിണാമോ കാതബ്ബോ. **ഉജ്ഝാപേതി വാ ഖിയ്യതി വാ ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാ**തി എത്ഥ പന യസ്മാ "ഖിയ്യനകം നാമാ"തി ഏവം മാതികാപദം ഉദ്ധരിത്വാപി "ഉജ്ഝാപനകം നാമാ"തി ഇമസ്സ പദസ്സ വുത്തവിഭങ്ഗോയേവ വത്തബ്ബോ ഹോതി, അഞ്ഞവാദകസിക്ഖാപദേ വിയ അഞ്ഞോ വിസേസോ നത്ഥി, തസ്മാ തം വിസും അനുദ്ധരിത്വാ അവിഭജിത്വാ നിഗമനമേവ ഏകതോ കതന്തി വേദിതബ്ബം. **ധമ്മകമ്മേ ധമ്മകമ്മസഞ്ഞീ**തിആദീസു യം തസ്സ ഉപസമ്പന്നസ്സ സമ്മുതികമ്മം കതം തഞ്ചേ ധമ്മകമ്മം ഹോതി, സോ ച ഭിക്ഖു തസ്മിം ധമ്മകമ്മസഞ്ഞീ ഉജ്ഝാപനകഞ്ച ഖിയ്യനകഞ്ച കരോതി, അഥസ്സ തസ്മിം ഉജ്ഝാപനകേ ച ഖിയ്യനകേ ച ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാതി ഇമിനാ നയേന അത്ഥോ വേദിതബ്ബോ.

അനുപസമ്പന്നം ഉജ്ഝാപേതി വാ ഖിയ്യതി വാതി എത്ഥ ഉപസമ്പന്നം സങ്ഘേന സമ്മതം അഞ്ഞം അനുപസമ്പന്നം ഉജ്ഝാപേതി അവജാനാപേതി, തസ്സ വാ തം സന്തികേ ഖിയ്യതീതി അത്ഥോ. **ഉപസമ്പന്നം സങ്ഘേന അസമ്മത**ന്തി കമ്മവാചായ അസമ്മതം കേവലം "തവേസോ ഭാരോ"തി സങ്ഘേന ആരോപിതഭാരം ഭിക്ഖൂനം വാ ഫാസുവിഹാരത്ഥായ സയമേവ തം ഭാരം വഹന്തം, യത്ര വാ ദ്വേ തയോ ഭിക്ഖൂ വിഹരന്തി, തത്ര വാ താദിസം കമ്മം കരോന്തന്തി അധിപ്പായോ. **അനുപസമ്പന്നം സങ്ഘേന സമ്മതം വാ അസമ്മതം വാ**തി എത്ഥ പന കിഞ്ചാപി അനുപസമ്പന്നസ്സ തേരസ സമ്മുതിയോ ദാതും ന വട്ടന്തി. അഥ ഖോ ഉപസമ്പന്നകാലേ ലദ്ധസമ്മുതികോ പച്ഛാ അനുപസമ്പന്നഭാവേ ഠിതോ, തം സന്ധായ "സങ്ഘേന സമ്മതം വാ"തി വുത്തം. യസ്സ പന ബ്യത്തസ്സ സാമണേരസ്സ കേവലം സങ്ഘേന വാ സമ്മതേന വാ ഭിക്ഖുനാ "ത്വം ഇദം കമ്മം കരോഹീ"തി ഭാരോ കതോ, താദിസം സന്ധായ "അസമ്മതം വാ"തി വുത്തം. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവാതി.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ഉജ്ഝാപനകസിക്ഖാപദം തതിയം.

൪. പഠമസേനാസനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൩൮. ചതുത്ഥസിക്ഖാപദേ - **ഹേമന്തികേ കാലേ**തി ഹേമന്തകാലേ ഹിമപാതസമയേ. **കായം ഓതാപേന്താ**തി മഞ്ചപീഠാദീസു നിസിന്നാ ബാലാതപേന കായം ഓതാപേന്താ. **കാലേ ആരോചിതേ**തി യാഗുഭത്താദീസു യസ്സ കസ്സചി കാലേ ആരോചിതേ. **ഓവട്ഠം ഹോതീ**തി ഹിമവസ്സേന ഓവട്ഠം തിന്തം ഹോതി.

൧൩൯. അവസ്സികസങ്കേതേതി വസ്സികവസ്സാനമാസാതി ഏവം അപഞ്ഞത്തേ ചത്താരോ ഹേമന്തികേ ചത്താരോ ച ഗിമ്ഹികേ അട്ഠ മാസേതി അത്ഥോ. **മണ്ഡപേ വാ**തി സാഖാമണ്ഡപേ വാ പദരമണ്ഡപേ വാ. **രുക്ഖമൂലേ വാ**തി യസ്സ കസ്സചി രുക്ഖസ്സ ഹേട്ഠാ. **യത്ഥ കാകാ വാ കുലലാ വാ ന ഊഹദന്തീ**തി യത്ഥ ധുവനിവാസേന കുലാവകേ കത്വാ വസമാനാ ഏതേ കാകകുലലാ വാ അഞ്ഞേ വാ സകുന്താ തം സേനാസനം ന ഊഹദന്തി, താദിസേ രുക്ഖമൂലേ നിക്ഖിപിതും അനുജാനാമീതി. തസ്മാ യത്ഥ ഗോചരപ്പസുതാ സകുന്താ വിസ്സമിത്വാ ഗച്ഛന്തി, തസ്സ രുക്ഖസ്സ മൂലേ നിക്ഖിപിതും വട്ടതി. യസ്മിം പന ധുവനിവാസേന കുലാവകേ കത്വാ വസന്തി, തസ്സ രുക്ഖസ്സ മൂലേ ന നിക്ഖിപിതബ്ബം. "അട്ഠ മാസേ"തി വചനതോ യേസു ജനപദേസു വസ്സകാലേ ന വസ്സതി, തേസുപി ചത്താരോ മാസേ നിക്ഖിപിതും ന വട്ടതിയേവ. "അവസ്സികസങ്കേതേ"തി വചനതോ യത്ഥ ഹേമന്തേ ദേവോ വസ്സതി, തത്ഥ ഹേമന്തേപി അജ്ഝോകാസേ നിക്ഖിപിതും ന വട്ടതി. ഗിമ്ഹേ പന സബ്ബത്ഥ വിഗതവലാഹകം വിസുദ്ധം നഭം ഹോതി, ഏവരൂപേ കാലേ കേനചിദേവ കരണീയേന അജ്ഝോകാസേ മഞ്ചപീഠം നിക്ഖിപിതും വട്ടതി.

അബ്ഭോകാസികേനാപി വത്തം ജാനിതബ്ബം, തസ്സ ഹി സചേ പുഗ്ഗലികമഞ്ചകോ അത്ഥി, തത്ഥേവ സയിതബ്ബം. സങ്ഘികം ഗണ്ഹന്തേന വേത്തേന വാ വാകേന വാ വീതമഞ്ചകോ ഗഹേതബ്ബോ. തസ്മിം അസതി പുരാണമഞ്ചകോ ഗഹേതബ്ബോ. തസ്മിമ്പി അസതി നവവായിമോ വാ ഓനദ്ധകോ വാ ഗഹേതബ്ബോ. ഗഹേത്വാ ച പന "അഹം ഉക്കട്ഠരുക്ഖമൂലികോ ഉക്കട്ഠഅബ്ഭോകാസികോ"തി ചീവരകുടിമ്പി അകത്വാ അസമയേ അജ്ഝോകാസേ രുക്ഖമൂലേ വാ പഞ്ഞപേത്വാ നിപജ്ജിതും ന വട്ടതി. സചേ പന ചതുഗ്ഗുണേനപി ചീവരേന കതകുടി അതേമേന്തം രക്ഖിതും ന സക്കോതി, സത്താഹവദ്ദലികാദീനി ഭവന്തി, ഭിക്ഖുനോ കായാനുഗതികത്താ വട്ടതി.

അരഞ്ഞേ പണ്ണകുടീസു വസന്താനം സീലസമ്പദായ പസന്നചിത്താ മനുസ്സാ നവം മഞ്ചപീഠം ദേന്തി "സങ്ഘികപരിഭോഗേന പരിഭുഞ്ജഥാ"തി വസിത്വാ ഗച്ഛന്തേഹി സാമന്തവിഹാരേ സഭാഗഭിക്ഖൂനം പേസേത്വാ ഗന്തബ്ബം, സഭാഗാനം അഭാവേ അനോവസ്സകേ നിക്ഖിപിത്വാ ഗന്തബ്ബം, അനോവസ്സകേ അസതി രുക്ഖേ ലഗ്ഗേത്വാ ഗന്തബ്ബം. ചേതിയങ്ഗണേ സമ്മജ്ജനിം ഗഹേത്വാ ഭോജനസാലങ്ഗണം വാ ഉപോസഥാഗാരങ്ഗണം വാ

പരിവേണദിവാട്ഠാനഅഗ്ഗിസാലാദീസു വാ അഞ്ഞതരം സമ്മജ്ജിത്വാ ധോവിത്വാ പുന സമ്മജ്ജനീമാളകേയേവ ഠപേതബ്ബാ. ഉപോസഥാഗാരാദീസു അഞ്ഞതരസ്മിം ഗഹേത്വാ അവസേസാനി സമ്മജ്ജന്തസ്സാപി ഏസേവ നയോ.

യോ പന ഭിക്ഖാചാരമഗ്ഗം സമ്മജ്ജന്തോവ ഗന്തുകാമോ ഹോതി, തേന സമ്മജ്ജിത്വാ സചേ അന്തരാമഗ്ഗേ സാലാ അത്ഥി, തത്ഥ ഠപേതബ്ബാ. സചേ നത്ഥി, വലാഹകാനം അനുട്ഠിതഭാവം സല്ലക്ഖേത്വാ "യാവാഹം ഗാമതോ നിക്ഖമാമി, താവ ന വസ്സിസ്സതീ"തി ജാനന്തേന യത്ഥ കത്ഥചി നിക്ഖിപിത്വാ പുന പച്ചാഗച്ഛന്തേന പാകതികട്ഠാനേ ഠപേതബ്ബാ. സചേ വസ്സിസ്സതീതി ജാനന്തോ അജ്ഝോകാസേ ഠപേതി, ദുക്കടന്തി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. സചേ പന തത്ര തത്രേവ സമ്മജ്ജനത്ഥായ സമ്മജ്ജനീ നിക്ഖിത്താ ഹോതി, തം തം ഠാനം സമ്മജ്ജിത്വാ തത്ര തത്രേവ നിക്ഖിപിതും വട്ടതി. ആസനസാലം സമ്മജ്ജന്തേന വത്തം ജാനിതബ്ബം. തത്രിദം വത്തം - മജ്ഝതോ പട്ഠായ പാദട്ഠാനാഭിമുഖാ വാലികാ ഹരിതബ്ബാ. കചവരം ഹത്ഥേഹി ഗഹേത്വാ ബഹി ഛഡ്ഡേതബ്ബം.

൧൧൧. **മസാരകോതി** മഞ്ചപാദേ വിജ്ഝിത്വാ തത്ഥ അടനിയോ പവേസേത്വാ കതോ. **ബുന്ദികാബദ്ധോതി** അടനീഹി മഞ്ചപാദേ ഡംസാപേത്വാ പല്ലങ്കസങ്ഖേപേന കതോ. **കുളീരപാദകോതി** അസ്സമേണ്ഡകാദീനം പാദസദിസേഹി പാദേഹി കതോ. യോ വാ പന കോചി വങ്കപാദകോ, അയം വുച്ചതി കുളീരപാദകോ. **ആഹച്ചപാദകോതി** അയം പന "ആഹച്ചപാദകോ നാമ മഞ്ചോ അങ്ഗേ വിജ്ഝിത്വാ കതോ ഹോതീ"തി ഏവം പരതോ പാളിയംയേവ വുത്തോ, തസ്മാ അടനിയോ വിജ്ഝിത്വാ തത്ഥ പാദസിഖം പവേസേത്വാ ഉപരി ആണിം ദത്വാ കതമഞ്ചോ "ആഹച്ചപാദകോ"തി വേദിതബ്ബോ. പീഠേപി ഏസേവ നയോ. **അന്തോ സംവേഠേത്വാ ബദ്ധം ഹോതീ**തി ഹേട്ഠാ ച ഉപരി ച വിത്ഥതം മജ്ഝേ സങ്ഖിത്തം പണവസണ്ഠാനം കത്വാ ബദ്ധം ഹോതി, തം കിര മജ്ഝേ സീഹബ്യഗ്ഘചമ്മപരിക്ഖിത്തമ്പി കരോന്തി. അകപ്പിയചമ്മം നാമേത്ഥ നത്ഥി. സേനാസനഞ്ഹി സോവണ്ണമയമ്പി വട്ടതി, തസ്മാ തം മഹഗ്ഘം ഹോതി. **അനുപസമ്പന്നം സന്ഥരാപേതി തസ്സ പലിബോധോതി** യേന സന്ഥരാപിതം, തസ്സ പലിബോധോ. **ലേഡ്ഡുപാതം അതിക്കമന്തസ്സ ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാതി** ഥാമമജ്ഝിമസ്സ പുരിസസ്സ ലേഡ്ഡുപാതം അതിക്കമന്തസ്സ പാചിത്തിയം.

അയം പനേത്ഥ വിനിച്ഛയോ - ഥേരോ ഭോജനസാലായം ഭത്തകിച്ചം കത്വാ ദഹരം ആണാപേതി "ഗച്ഛ ദിവാട്ഠാനേ മഞ്ചപീഠം പഞ്ഞപേഹീ"തി. സോ തഥാ കത്വാ നിസിന്നോ. ഥേരോ യഥാരുചിം വിചരിത്വാ തത്ഥ ഗന്ത്വാ ഥവികം വാ ഉത്തരാസങ്ഗം വാ ഠപേതി, തതോ പട്ഠായ ഥേരസ്സ പലിബോധോ. നിസീദിത്വാ സയം ഗച്ഛന്തോ നേവ ഉദ്ധരതി, ന ഉദ്ധരാപേതി, ലേഡ്ഡുപാതാതിക്കമേ പാചിത്തിയം. സചേ പന ഥേരോ തത്ഥ ഥവികം വാ ഉത്തരാസങ്ഗം വാ അട്ഠപേത്വാ ചങ്കമന്തോവ ദഹരം "ഗച്ഛ ത്വ"ന്തി ഭണതി, തേന "ഇദം ഭന്തേ മഞ്ചപീഠ"ന്തി ആചിക്ഖിതബ്ബം. സചേ ഥേരോ വത്തം ജാനാതി "ത്വം ഗച്ഛ, അഹം പാകതികം കരിസ്സാമീ"തി വത്തബ്ബം. സചേ ബാലോ ഹോതി അനുഗ്ഗഹിതവത്തോ "ഗച്ഛ, മാ ഇധ തിട്ഠ, നേവ നിസീദിതും ന നിപജ്ജിതും ദേമീ"തി ദഹരം തജ്ജേതിയേവ. ദഹരേന "ഭന്തേ സുഖം സയഥാ"തി കപ്പം ലഭിത്വാ വന്ദിത്വാ ഗന്തബ്ബം. തസ്മിം ഗതേ ഥേരസ്സേവ പലിബോധോ. പുരിമനയേനേവ ചസ്സ ആപത്തി വേദിതബ്ബാ.

അഥ പന ആണത്തിക്ഖണേയേവ ദഹരോ "മയ്ഹം ഭന്തേ ഭണ്ഡകധോവനാദി കിഞ്ചി കരണീയം അത്ഥീ"തി വദതി, ഥേരോ ച നം "ത്വം പഞ്ഞപേത്വാ ഗച്ഛാഹീ"തി വത്വാ ഭോജനസാലതോ നിക്ഖമിത്വാ അഞ്ഞത്ഥ ഗച്ഛതി, പാദുദ്ധാരേന കാരേതബ്ബോ. സചേ തത്ഥേവ ഗന്ത്വാ നിസീദതി പുരിമനയേനേവ ചസ്സ ലേഡ്ഡുപാതാതിക്കമേ ആപത്തി. സചേ പന ഥേരോ സാമണേരം ആണാപേതി , സാമണേരേ തത്ഥ മഞ്ചപീഠം പഞ്ഞപേത്വാ നിസിന്നേപി ഭോജനസാലതോ അഞ്ഞത്ഥ ഗച്ഛന്തോ പാദുദ്ധാരേന കാരേതബ്ബോ. ഗന്ത്വാ നിസിന്നോ പുന ഗമനകാലേ ലേഡ്ഡുപാതാതിക്കമേ ആപത്തിയാ കാരേതബ്ബോ. സചേ പന ആണാപേന്തോ മഞ്ചപീഠം പഞ്ഞപേത്വാ തത്ഥേവ നിസീദാതി ആണാപേതി, യത്രിച്ഛതി തത്ര ഗന്ത്വാ ആഗന്തും ലഭതി. സയം പന പാകതികം അകത്വാ ഗച്ഛന്തസ്സ ലേഡ്ഡുപാതാതിക്കമേ പാചിത്തിയം. അന്തരസന്നിപാതേ മഞ്ചപീഠാനി പഞ്ഞപേത്വാ നിസിന്നേഹി ഗമനകാലേ ആരാമികാനം ഇമം പടിസാമേഥാതി വത്തബ്ബം, അവത്വാ ഗച്ഛന്താനം ലേഡ്ഡുപാതാതിക്കമേ ആപത്തി.

മഹാധമ്മസവനം നാമ ഹോതി തത്ഥ ഉപോസഥാഗാരതോപി ഭോജനസാലതോപി ആഹരിത്വാ മഞ്ചപീഠാനി പഞ്ഞപേന്തി. ആവാസികാനംയേവ പലിബോധോ. സചേ ആഗന്തുകാ "ഇദം അമ്ഹാകം ഉപജ്ഝായസ്സ ഇദം ആചരിയസ്സാ"തി ഗണ്ഹന്തി, തതോ പട്ഠായ തേസംയേവ പലിബോധോ. ഗമനകാലേ പാകതികം അകത്വാ ലേഡ്ഡുപാതം അതിക്കമന്താനം ആപത്തി. മഹാപച്ചരിയം പുന വുത്തം - "യാവ അഞ്ഞേ ന നിസീദന്തി, താവ യേഹി പഞ്ഞത്തം, തേസം ഭാരോ. അഞ്ഞേസു ആഗന്ത്വാ നിസിന്നേസു നിസിന്നകാനം ഭാരോ. സചേ തേ അനുദ്ധരിത്വാ വാ അനുദ്ധരാപേത്വാ വാ ഗച്ഛന്തി, ദുക്കടം. കസ്മാ? അനാണത്തിയാ പഞ്ഞപിതത്താ"തി. ധമ്മാസനേ പഞ്ഞത്തേ യാവ ഉസ്സാരകോ വാ ധമ്മകഥികോ വാ നാഗച്ഛതി, താവ പഞ്ഞാപകാനം പലിബോധോ, തസ്മിം ആഗന്ത്വാ നിസിന്നേ തസ്സ പലിബോധോ. സകലം അഹോരത്തം ധമ്മസവനം ഹോതി, അഞ്ഞോ ഉസ്സാരകോ വാ ധമ്മകഥികോ വാ ഉട്ഠഹതി, അഞ്ഞോ നിസീദതി, യോ യോ ആഗന്ത്വാ നിസീദതി, തസ്സ തസ്സ ഭാരോ. ഉട്ഠഹന്തേന പന "ഇദമാസനം തുമ്ഹാകം ഭാരോ"തി വത്വാ ഗന്തബ്ബം. സചേപി ഇതരസ്മിം അനാഗതേയേവ പഠമം നിസിന്നോ ഉട്ഠായ ഗച്ഛതി, തസ്മിഞ്ച അന്തോഉപചാരട്ഠേയേവ ഇതരോ ആഗന്ത്വാ നിസീദതി, ഉട്ഠായ ഗതോ ആപത്തിയാ ന കാരേതബ്ബോ. സചേ പന ഇതരസ്മിം അനാഗതേയേവ പഠമം നിസിന്നോ ഉട്ഠായാസനാ ലേഡ്ഡുപാതം അതിക്കമതി, ആപത്തിയാ കാരേതബ്ബോ. സബ്ബത്ഥ ച "ലേഡ്ഡുപാതാതിക്കമേ പഠമപാദേ ദുക്കടം, ദുതിയേ പാചിത്തിയ"ന്തി അയം നയോ മഹാപച്ചരിയം വുത്തോ.

൧൧൨. **ചിമിലികം വാതിആദീസു ചിമിലികാ** നാമ സുധാദിപരികമ്മകതായ ഭൂമിയാ വണ്ണാനുരക്ഖണത്ഥം കതാ ഹോതി , തം ഹേട്ഠാ പത്ഥരിത്വാ ഉപരി കടസാരകം പത്ഥരന്തി. **ഉത്തരത്ഥരണം** നാമ മഞ്ചപീഠാനം ഉപരി അത്ഥരിതബ്ബകം പച്ചത്ഥരണം. **ഭൂമത്ഥരണം** നാമ ഭൂമിയം അത്ഥരിതബ്ബാ കടസാരകാദിവികതി. **തട്ടികം** നാമ താലപണ്ണേഹി വാ വാകേഹി വാ കതതട്ടികാ. **ചമ്മഖണ്ഡോ** നാമ സീഹബ്യഗ്ഘദീപിതരച്ഛചമ്മാദീസുപി യംകിഞ്ചി ചമ്മം. അട്ഠകഥാസു ഹി സേനാസനപരിഭോഗേ പടിക്ഖിത്തചമ്മം നാമ ന ദിസ്സതി, തസ്മാ സീഹചമ്മാദീനം പരിഹരണേയേവ പടിക്ഖേപോ വേദിതബ്ബോ. **പാദപുഞ്ഛനീ** നാമ രജ്ജുകേഹി വാ പിലോതികാഹി വാ പാദപുഞ്ഛനത്ഥം കതാ. **ഫലകപീഠം** നാമ ഫലകമയം പീഠം. അഥ വാ ഫലകഞ്ചേവ ദാരുമയപീഠഞ്ച; ഏതേന സബ്ബമ്പി ദാരുഭണ്ഡാദി സങ്ഗഹിതം. മഹാപച്ചരിയം പന വിത്ഥാരേനേവ വുത്തം - "ആധാരകം പത്തപിധാനം പാദകഥലികം താലവണ്ടം ബീജനീപത്തകം യംകിഞ്ചി ദാരുഭണ്ഡം അന്തമസോ പാനീയഉളുങ്കം പാനീയസങ്ഖം അജ്ഝോകാസേ നിക്ഖിപിത്വാ ഗച്ഛന്തസ്സ ദുക്കട"ന്തി. മഹാഅട്ഠകഥായം പന ഏസ നയോ ദുതിയസിക്ഖാപദേ ദസ്സിതോ. അജ്ഝോകാസേ രജനം പചിത്വാ രജനഭാജനം രജനഉളുങ്കോ രജനദോണികാതി സബ്ബം അഗ്ഗിസാലായ പടിസാമേതബ്ബം.

സചേ അഗ്ഗിസാലാ നത്ഥി, അനോവസ്സകേ പബ്ഭാരേ നിക്ഖിപിതബ്ബം. തസ്മിമ്പി അസതി യത്ഥ ഓലോകേന്താ ഭിക്ഖൂ പസ്സന്തി, താദിസേ ഠാനേ ഠപേത്വാപി ഗന്തും വട്ടതി.

അഞ്ഞസ്സ പുഗ്ഗലികേതി യസ്മിം വിസ്സാസഗ്ഗാഹോ ന രുഹതി, തസ്സ സന്തകേ ദുക്കടം. യസ്മിം പന വിസ്സാസോ രുഹതി, തസ്സ സന്തകം അത്തനോ പുഗ്ഗലികമിവ ഹോതീതി മഹാപച്ചരിയാദീസു വുത്തം.

൧൧൧. **ആപുച്ഛം ഗച്ഛതീ**തി യോ ഭിക്ഖു വാ സാമണേരോ വാ ആരാമികോ വാ ലജ്ജീ ഹോതി, അത്തനോ പലിബോധം വിയ മഞ്ഞതി, യോ തഥാരൂപം ആപുച്ഛിത്വാ ഗച്ഛതി, തസ്സ അനാപത്തി. **ഓതാപേന്തോ ഗച്ഛതീ**തി ആതപേ ഓതാപേന്തോ ആഗന്ത്വാ ഉദ്ധരിസ്സാമീതി ഗച്ഛതി; ഏവം ഗച്ഛതോ അനാപത്തി. **കേനചി പലിബുദ്ധം ഹോതീ**തി സേനാസനം കേനചി ഉപദ്ദുതം ഹോതീതി അത്ഥോ. സചേപി ഹി വുഡ്ഢതരോ ഭിക്ഖു ഉട്ഠാപേത്വാ ഗണ്ഹാതി, സചേപി യക്ഖോ വാ പേതോ വാ ആഗന്ത്വാ നിസീദതി, കോചി വാ ഇസ്സരോ ആഗന്ത്വാ ഗണ്ഹാതി, സേനാസനം പലിബുദ്ധം ഹോതി, സീഹബ്യഗ്ഘാദീസു വാ പന തം പദേസം ആഗന്ത്വാ ഠിതേസുപി സേനാസനം പലിബുദ്ധം ഹോതിയേവ. ഏവം കേനചി പലിബുദ്ധേ അനുദ്ധരിത്വാപി ഗച്ഛതോ അനാപത്തി. **ആപദാസൂ**തി ജീവിതബ്രഹ്മചരിയന്തരായേസു. സേസം ഉത്താനമേവാതി.

കഥിനസമുട്ഠാനം - കായവാചതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പഠമസേനാസനസിക്ഖാപദം ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയസേനാസനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൬. ദുതിയസേനാസനസിക്ഖാപദേ - **ഭിസീ**തി മഞ്ചകഭിസി വാ പീഠകഭിസി വാ. ചിമിലികാദീനിപി പുരിമസിക്ഖാപദേ വുത്തപ്പകാരാനിയേവ. **നിസീദന**ന്തി സദസം വേദിതബ്ബം. **പച്ചത്ഥരണ**ന്തി പാവാരോ കോജവോതി ഏത്തകമേവ വുത്തം. **തിണസന്ഥാരോ**തി യേസം കേസഞ്ചി തിണാനം സന്ഥാരോ . ഏസ നയോ പണ്ണസന്ഥാരേ. **പരിക്ഖേപം അതിക്കമന്തസ്സാ**തി ഏത്ഥ പഠമപാദം അതിക്കാമേന്തസ്സ ദുക്കടം, ദുതിയാതിക്കമേ പാചിത്തിയം. അപരിക്ഖിത്തസ്സ ഉപചാരോ നാമ സേനാസനതോ ദ്വേ ലേഡ്ഡുപാതാ.

അനാപുച്ഛം വാ ഗച്ഛേയ്യാതി ഏത്ഥ ഭിക്ഖുമ്ഹി സതി ഭിക്ഖു ആപുച്ഛിതബ്ബോ. തസ്മിം അസതി സാമണേരോ, തസ്മിം അസതി ആരാമികോ, തസ്മിമ്പി അസതി യേന വിഹാരോ കാരിതോ സോ വിഹാരസാമികോ, തസ്സ വാ കുലേ യോ കോചി ആപുച്ഛിതബ്ബോ. തസ്മിമ്പി അസതി ചതൂസു പാസാണേസു മഞ്ചം ഠപേത്വാ മഞ്ചേ അവസേസമഞ്ചപീഠാനി ആരോപേത്വാ ഉപരി ഭിസിആദികം ദസവിധമ്പി സേയ്യം രാസിം കരിത്വാ ദാരുഭണ്ഡം മത്തികാഭണ്ഡം പടിസാമേത്വാ ദ്വാരവാതപാനാനി പിദഹിത്വാ ഗമിയവത്തം പൂരേത്വാ ഗന്തബ്ബം. സചേ പന സേനാസനം ഓവസ്സതി, ഛദനത്ഥഞ്ച തിണം വാ ഇട്ഠകാ വാ ആനീതാ ഹോന്തി, സചേ ഉസ്സഹതി, ഛാദേതബ്ബം. നോ ചേ സക്കോതി, യോ ഓകാസോ അനോവസ്സകോ, തത്ഥ മഞ്ചപീഠാദീനി നിക്ഖിപിത്വാ ഗന്തബ്ബം. സചേ സബ്ബമ്പി ഓവസ്സതി, ഉസ്സഹന്തേന അന്തോഗാമേ ഉപാസകാനം ഘരേ ഠപേതബ്ബം. സചേ തേപി "സങ്ഘികം നാമ ഭന്തേ ഭാരിയം, അഗ്ഗിദാഹാദീനം ഭായാമാ"തി ന സമ്പടിച്ഛന്തി, അജ്ഝോകാസേപി പാസാണാനം ഉപരി മഞ്ചം ഠപേത്വാ സേസം പുബ്ബേ വുത്തനയേനേവ നിക്ഖിപിത്വാ തിണേഹി ച പണ്ണേഹി ച പടിച്ഛാദേത്വാ ഗന്തും വട്ടതി. യഞ്ഹി തത്ഥ അങ്ഗമത്തമ്പി അവസിസ്സതി, തം അഞ്ഞേസം തത്ഥ ആഗതാനം ഭിക്ഖൂനം ഉപകാരം ഭവിസ്സതീതി .

൧൧൭. **വിഹാരസ്സ ഉപചാരേ**തിആദീസു വിഹാരസ്സൂപചാരോ നാമ പരിവേണം. **ഉപട്ഠാനസാലാ**തി പരിവേണഭോജനസാലാ. **മണ്ഡപോ**തി പരിവേണമണ്ഡപോ. **രുക്ഖമൂല**ന്തി പരിവേണരുക്ഖമൂലം. അയം താവ നയോ കുരുന്ദട്ഠകഥായം വുത്തോ. കിഞ്ചാപി വുത്തോ, അഥ ഖോ വിഹാരോതി അന്തോഗബ്ഭോ വാ അഞ്ഞം വാ സബ്ബപരിച്ഛന്നം ഗുത്തസേനാസനം വേദിതബ്ബം. **വിഹാരസ്സ ഉപചാരേ**തി തസ്സ ബഹി ആസന്നേ ഓകാസേ. **ഉപട്ഠാനസാലായം വാ**തി ഭോജനസാലായം വാ. **മണ്ഡപേ വാ**തി അപരിച്ഛന്നേ പരിച്ഛന്നേ വാപി ബഹൂനം സന്നിപാതമണ്ഡപേ. രുക്ഖമൂലേ വത്തബ്ബം നത്ഥി. **ആപത്തി ദുക്കടസ്സാ**തി വുത്തപ്പകാരഞ്ഹി ദസവിധം സേയ്യം അന്തോഗബ്ഭാദിമ്ഹി ഗുത്തട്ഠാനേ പഞ്ഞപേത്വാ ഗച്ഛന്തസ്സ യസ്മാ സേയ്യാപി സേനാസനമ്പി ഉപചികാഹി പലുജ്ജതി, വമ്മികരാസിയേവ ഹോതി, തസ്മാ പാചിത്തിയം വുത്തം. ബഹി പന ഉപട്ഠാനസാലാദീസു പഞ്ഞപേത്വാ ഗച്ഛന്തസ്സ സേയ്യാമത്തമേവ നസ്സേയ്യ, ഠാനസ്സ അഗുത്തതായ ന സേനാസനം, തസ്മാ ഏത്ഥ ദുക്കടം വുത്തം. **മഞ്ചം വാ പീഠം വാ**തി ഏത്ഥ യസ്മാ ന സക്കാ മഞ്ചപീഠം സഹസാ ഉപചികാഹി ഖായിതും, തസ്മാ തം വിഹാരേപി സന്ഥരിത്വാ ഗച്ഛന്തസ്സ ദുക്കടം വുത്തം. വിഹാരൂപചാരേ പന തം വിഹാരചാരികം ആഹിണ്ഡന്താപി ദിസ്വാ പടിസാമേസ്സന്തി.

൧൧൮. **ഉദ്ധരിത്വാ ഗച്ഛതീ**തി ഏത്ഥ ഉദ്ധരിത്വാ ഗച്ഛന്തേന മഞ്ചപീഠകവാടം സബ്ബം അപനേത്വാ സംഹരിത്വാ ചീവരവംസേ ലഗ്ഗേത്വാ ഗന്തബ്ബം. പച്ഛാ ആഗന്ത്വാ വസനകഭിക്ഖുനാപി പുന മഞ്ചപീഠം വാ പഞ്ഞപേത്വാ സയിത്വാ ഗച്ഛന്തേന തഥേവ കാതബ്ബം. അന്തോകുട്ടതോ സേയ്യം ബഹികുട്ടേ പഞ്ഞപേത്വാ വസന്തേന ഗമനകാലേ ഗഹിതട്ഠാനേയേവ പടിസാമേതബ്ബം. ഉപരിപാസാദതോ ഓരോപേത്വാ ഹേട്ഠാപാസാദേ വസന്തസ്സപി ഏസേവ നയോ. രത്തിട്ഠാനദിവാട്ഠാനേസു മഞ്ചപീഠം പഞ്ഞപേത്വാപി ഗമനകാലേ പുന ഗഹിതട്ഠാനേയേവ ഠപേതബ്ബം.

ആപുച്ഛം ഗച്ഛതീതി ഏത്ഥായം ആപുച്ഛിതബ്ബാനാപുച്ഛിതബ്ബവിനിച്ഛയോ - യാ താവ ഭൂമിയം ദീഘസാലാ വാ പണ്ണസാലാ വാ ഹോതി, യം വാ രുക്ഖത്ഥമ്ഭേസു, കതഗേഹം ഉപചികാനം ഉട്ഠാനട്ഠാനം ഹോതി, തതോ പക്കമന്തേന താവ ആപുച്ഛിത്വാവ പക്കമിതബ്ബം. തസ്മിഞ്ഹി കതിപയാനി ദിവസാനി അജഗ്ഗിയമാനേ വമ്മികാവ സന്തിട്ഠന്തി. യം പന പാസാണപിട്ഠിയം വാ പാസാണത്ഥമ്ഭേസു വാ കതസേനാസനം സിലുച്ചയലേണം വാ സുധാലിത്തസേനാസനം വാ യത്ഥ ഉപചികാസങ്കാ നത്ഥി, തതോ പക്കമന്തസ്സ ആപുച്ഛിത്വാപി അനാപുച്ഛിത്വാപി ഗന്തും വട്ടതി, ആപുച്ഛനം പന വത്തം. സചേ താദിസേപി സേനാസനേ ഏകേന പസ്സേന ഉപചികാ ആരോഹന്തി, ആപുച്ഛിത്വാവ ഗന്തബ്ബം. യോ പന ആഗന്തുകോ ഭിക്ഖു സങ്ഘികം സേനാസനം ഗഹേത്വാ വസന്തം ഭിക്ഖും അനുവത്തന്തോ അത്തനോ സേനാസനം അഗ്ഗഹേത്വാ വസതി, യാവ സോ ന ഗണ്ഹാതി, താവ തം സേനാസനം പുരിമഭിക്ഖുസ്സേവ പലിബോധോ. യദാ പന സോ സേനാസനം ഗഹേത്വാ അത്തനോ ഇസ്സരിയേന വസതി, തതോ പട്ഠായ ആഗന്തുകസ്സേവ പലിബോധോ. സചേ ഉഭോപി വിഭജിത്വാ ഗണ്ഹന്തി, ഉഭിന്നമ്പി പലിബോധോ. മഹാപച്ചരിയം പന വുത്തം - "സചേ ദ്വേ തയോ ഏകതോ ഹുത്വാ പഞ്ഞപേന്തി, ഗമനകാലേ സബ്ബേഹിപി

ആപുച്ഛിതബ്ബം. തേസു ചേ പഠമം ഗച്ഛന്തോ ‘പച്ഛിമോ ജഗ്ഗിസ്സതീ’തി ആഭോഗം കത്വാ ഗച്ഛതി വട്ടതി. പച്ഛിമസ്സ ആഭോഗേന മുത്തി നത്ഥി. ബഹൂ ഏകം പേസേത്വാ സന്ഥരാപേന്തി, ഗമനകാലേ സബ്ബേഹി വാ ആപുച്ഛിതബ്ബം , ഏകം വാ പേസേത്വാ ആപുച്ഛിതബ്ബം. അഞ്ഞതോ മഞ്ചപീഠാദീനി ആനേത്വാ അഞ്ഞത്ര വസിത്വാപി ഗമനകാലേ തത്ഥേവ നേതബ്ബാനി. സചേ അഞ്ഞാവാസതോ ആനേത്വാ വസമാനസ്സ അഞ്ഞോ വുഡ്ഢതരോ ആഗച്ഛതി, ന പടിബാഹിതബ്ബോ, ‘മയാ ഭന്തേ അഞ്ഞാവാസതോ ആനീതം, പാകതികം കരേയ്യാഥാ’തി വത്തബ്ബം. തേന ‘ഏവം കരിസ്സാമീ’തി സമ്പടിച്ഛിതേ ഇതരസ്സ ഗന്തും വട്ടതി. ഏവമഞ്ഞത്ഥ ഹരിത്വാപി സങ്ഘികപരിഭോഗേന പരിഭുഞ്ജന്തസ്സ നട്ഠം വാ ജിണ്ണം വാ ചോരേഹി വാ ഹടം ഗീവാ ന ഹോതി, പുഗ്ഗലികപരിഭോഗേന പരിഭുഞ്ജന്തസ്സ പന ഗീവാ ഹോതി. അഞ്ഞസ്സ മഞ്ചപീഠം പന സങ്ഘികപരിഭോഗേന വാ പുഗ്ഗലികപരിഭോഗേന വാ പരിഭുഞ്ജന്തസ്സ നട്ഠം ഗീവായേവ”.

കേനചി പലിബുദ്ധം ഹോതീതി വുഡ്ഢതരഭിക്ഖുഇസ്സരിയയക്ഖസീഹവാളമിഗകണ്ഹസപ്പാദീസു യേന കേനചി സേനാസനം പലിബുദ്ധം ഹോതി. **സാപേക്ഖോ ഗന്ത്വാ തത്ഥ ഠിതോ ആപുച്ഛതി, കേനചി പലിബുദ്ധോ ഹോതീ**തി അജ്ജേവ ആഗന്ത്വാ പടിജഗ്ഗിസ്സാമീതി ഏവം സാപേക്ഖോ നദീപാരം വാ ഗാമന്തരം വാ ഗന്ത്വാ യത്ഥസ്സ ഗമനചിത്തം ഉപ്പന്നം, തത്ഥേവ ഠിതോ കഞ്ചി പേസേത്വാ ആപുച്ഛതി, നദീപൂരരാജചോരാദീസു വാ കേനചി പലിബുദ്ധോ ഹോതി ഉപദ്ദുതോ, ന സക്കോതി പച്ചാഗന്തും, ഏവംഭൂതസ്സപി അനാപത്തി. സേസം പഠമസിക്ഖാപദേ വുത്തനയമേവ സദ്ധിം സമുട്ഠാനാദീഹീതി.

ദുതിയസേനാസനസിക്ഖാപദം പഞ്ചമം.

൬. അനുപഖജ്ജസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൯. ഛട്ഠസിക്ഖാപദേ - **പലിബുന്ധേന്തീ**തി പഠമതരം ഗന്ത്വാ പത്തചീവരം അതിഹരിത്വാ രുമ്ഭിത്വാ തിട്ഠന്തി. **ഥേരാ ഭിക്ഖൂ വുട്ഠാപേന്തീ**തി “അമ്ഹാകം ആവുസോ പാപുണാതീ”തി വസ്സഗ്ഗേന ഗഹേത്വാ വുട്ഠാപേന്തി. **അനുപഖജ്ജ സേയ്യം കപ്പേന്തീ**തി “തുമ്ഹാകം ഭന്തേ മഞ്ചട്ഠാനംയേവ പാപുണാതി, ന സബ്ബോ വിഹാരോ. അമ്ഹാകം ദാനി ഇദം ഠാനം പാപുണാതീ”തി അനുപവിസിത്വാ മഞ്ചപീഠം പഞ്ഞപേത്വാ നിസീദന്തിപി നിപജ്ജന്തിപി സജ്ഝായമ്പി കരോന്തി.

൧൨൦. **ജാനന്തി** “അനുട്ഠാപനീയോ അയ”ന്തി ജാനന്തോ; തേനേവസ്സ വിഭങ്ഗേ “വുഡ്ഢോതി ജാനാതീ”തിആദി വുത്തം. വുഡ്ഢോ ഹി അത്തനോ വുഡ്ഢതായ അനുട്ഠാപനീയോ , ഗിലാനോ ഗിലാനതായ, സങ്ഘോ പന ഭണ്ഡാഗാരികസ്സ വാ ധമ്മകഥികവിനയധരാദീനം വാ ഗണവാചകആചരിയസ്സ വാ ബഹൂപകാരതം ഗുണവിസിട്ഠതഞ്ച സല്ലക്ഖേന്തോ ധുവവാസത്ഥായ വിഹാരം സമ്മന്നിത്വാ ദേതി, തസ്മാ യസ്സ സങ്ഘേന ദിന്നോ, സോപി അനുട്ഠാപനീയോ. കാമഞ്ചേത്ഥ ഗിലാനസ്സാപി സങ്ഘോയേവ അനുച്ഛവികം സേനാസനം ദേതി, ഗിലാനോ പന “അപലോകേത്വാ സങ്ഘേന അദിന്നസേനാസനോപി ന പീളേതബ്ബോ അനുകമ്പിതബ്ബോ”തി ദസ്സേതും വിസും വുത്തോ.

൧൨൧. **ഉപചാരേ**തി ഏത്ഥ മഞ്ചപീഠാനം താവ മഹല്ലകേ വിഹാരേ സമന്താ ദിയഡ്ഢോ ഹത്ഥോ ഉപചാരോ, ഖുദ്ദകേ യതോ പഹോതി തതോ ദിയഡ്ഢോ ഹത്ഥോ, പാദേ ധോവിത്വാ പവിസന്തസ്സ പസ്സാവത്ഥായ നിക്ഖമന്തസ്സ ച യാവ ദ്വാരേ നിക്ഖിത്തപാദധോവനപാസാണതോ പസ്സാവട്ഠാനതോ ച മഞ്ചപീഠം, താവ ദിയഡ്ഢഹത്ഥവിത്ഥാരോ മഗ്ഗോ ഉപചാരോ നാമ. തസ്മിം മഞ്ചസ്സ വാ പീഠസ്സ വാ ഉപചാരേ ഠിതസ്സ വാ ഭിക്ഖുനോ പവിസന്തസ്സ വാ നിക്ഖമന്തസ്സ വാ ഉപചാരേ യോ അനുപഖജ്ജ സേയ്യം കപ്പേതുകാമോ സേയ്യം സന്ഥരതി വാ സന്ഥരാപേതി വാ, ആപത്തി ദുക്കടസ്സ.

അഭിനിസീദതി വാ അഭിനിപജ്ജതി വാതി ഏത്ഥ അഭിനിസീദനമത്തേന അഭിനിപജ്ജനമത്തേനേവ വാ പാചിത്തിയം. സചേ പന ദ്വേപി കരോതി, ദ്വേ പാചിത്തിയാനി. ഉട്ഠായുട്ഠായ നിസീദതോ വാ നിപജ്ജതോ വാ പയോഗേ പയോഗേ പാചിത്തിയം.

൧൨൨. **ഉപചാരം ഠപേത്വാ സേയ്യം സന്ഥരതി വാ സന്ഥരാപേതി വാ**തി ഇമസ്മിം ഇതോ പരേ ച “വിഹാരസ്സ ഉപചാരേ”തിആദികേ ദുക്കടവാരേപി യഥാ ഇധ അഭിനിസീദനമത്തേ അഭിനിപജ്ജനമത്തേ ഉഭയകരണേ പയോഗഭേദേ ച പാചിത്തിയപ്പഭേദോ വുത്തോ, ഏവം ദുക്കടപ്പഭേദോ വേദിതബ്ബോ. ഏവരൂപേന ഹി വിസഭാഗപുഗ്ഗലേന ഏകവിഹാരേ വാ ഏകപരിവേണേ വാ വസന്തേന അത്ഥോ നത്ഥി, തസ്മാ സബ്ബത്ഥേവസ്സ നിവാസോ വാരിതോ. **അഞ്ഞസ്സ പുഗ്ഗലികേ**തി ഇധാപി വിസ്സാസികസ്സ പുഗ്ഗലികം അത്തനോ പുഗ്ഗലികസദിസമേവ, തത്ഥ അനാപത്തി.

൧൨൩. **ആപദാസൂ**തി സചേ ബഹി വസന്തസ്സ ജീവിതബ്രഹ്മചരിയന്തരായോ ഹോതി, ഏവരൂപാസു ആപദാസു യോ പവിസതി, തസ്സാപി അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവാതി. പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

അനുപഖജ്ജസിക്ഖാപദം ഛട്ഠം.

൭. നിക്കഡ്ഢനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൪. സത്തമസിക്ഖാപദേ - **ഏകേന പയോഗേന ബഹുകേപി ദ്വാരേ അതിക്കാമേതീ**തി യേ ചതുഭൂമകപഞ്ചഭൂമകാ പാസാദാ ഛസത്തകോട്ഠകാനി വാ ചതുസ്സാലാനി, താദിസേസു സേനാസനേസു ഹത്ഥേസു വാ ഗീവായ വാ ഗഹേത്വാ അന്തരാ അട്ഠപേന്തോ ഏകേന പയോഗേന അതിക്കാമേതി, ഏകമേവ പാചിത്തിയം. ഠപേത്വാ ഠപേത്വാ നാനാപയോഗേഹി അതിക്കാമേന്തസ്സ ദ്വാരഗണനായ പാചിത്തിയാനി. ഹത്ഥേന അനാമസിത്വാ “നിക്ഖമാ”തി വത്വാ വാചായ നിക്കഡ്ഢന്തസ്സാപി ഏസേവ നയോ.

അഞ്ഞം ആണാപേതീതി ഏത്ഥ “ഇമം നിക്കഡ്ഢാ”തി ആണത്തിമത്തേ ദുക്കടം. സചേ സോ സകിം ആണത്തോ ബഹുകേപി ദ്വാരേ അതിക്കാമേതി, ഏകം പാചിത്തിയം. സചേ പന “ഏത്തകാനി ദ്വാരാനി നിക്കഡ്ഢാഹീ”തി വാ “യാവ മഹാദ്വാരം താവ നിക്കഡ്ഢാഹീ”തി വാ ഏവം നിയാമേത്വാ ആണത്തോ ഹോതി, ദ്വാരഗണനായ പാചിത്തിയാനി.

തസ്സ പരിക്ഖാരന്തി യംകിഞ്ചി തസ്സ സന്തകം പത്തചീവരപരിസ്സാവനധമകരണമഞ്ചപീഠഭിസിബിമ്ബോഹനാദിഭേദം, അന്തമസോ രജനഛല്ലിമ്പി; യോ നിക്കഡ്ഢതി വാ നിക്കഡ്ഢാപേതി വാ; തസ്സ വത്ഥുഗണനായ ദുക്കടാനി . ഗാള്ഹം

ബന്ധിത്വാ ഠപിതേസു പന ഏകാവ ആപത്തീതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം.

൧൨൭. **അഞ്ഞസ്സ പുഗ്ഗലികേതി** ഇധാപി വിസ്സാസികപുഗ്ഗലികം അത്തനോ പുഗ്ഗലികസദിസമേവ. യഥാ ച ഇധ; ഏവം സബ്ബത്ഥ. യത്ര പന വിസേസോ ഭവിസ്സതി, തത്ര വക്ഖാമ.

൧൨൮. **അലജ്ജിം നിക്കഡ്ഢതി വാ**തിആദീസു ഭണ്ഡനകാരകകലഹകാരകമേവ സകലസങ്ഘാരാമതോ നിക്കഡ്ഢിതും ലഭതി, സോ ഹി പക്ഖം ലഭിത്വാ സങ്ഘമ്പി ഭിന്ദേയ്യ. അലജ്ജീആദയോ പന അത്തനോ വസനട്ഠാനതോയേവ നിക്കഡ്ഢിതബ്ബാ, സകലസങ്ഘാരാമതോ നിക്കഡ്ഢിതും ന വട്ടതി. **ഉമ്മത്തകസ്സാ**തി സയം ഉമ്മത്തകസ്സ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവാതി.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

നിക്കഡ്ഢനസിക്ഖാപദം സത്തമം.

൮. വേഹാസകുടിസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൯. അട്ഠമസിക്ഖാപദേ - **ഉപരിവേഹാസകുടിയാ**തി ഉപരി അച്ഛന്നതലായ ദ്വിഭൂമികകുടിയാ വാ തിഭൂമികാദികുടിയാ വാ. **മഞ്ചം സഹസാ അഭിനിസീദീ**തി മഞ്ചം സഹസാ അഭിഭവിത്വാ അജ്ഝോത്ഥരിത്വാ നിസീദി. ഭുമ്മത്ഥേ വാ ഏതം ഉപയോഗവചനം; മഞ്ചേ നിസീദീതി അത്ഥോ. **അഭീ**തി ഇദം പന പദസോഭനത്ഥം ഉപസഗ്ഗമത്തമേവ. **നിപ്പതിത്വാ**തി നിപതിത്വാ നിക്ഖമിത്വാ വാ. തസ്സ ഹി ഉപരി ആണിപി ന ദിന്നാ, തസ്മാ നിക്ഖന്തോ. **വിസ്സരമകാസീ**തി വിരൂപം ആതുരസ്സരമകാസി.

൧൩൧. **വേഹാസകുടി നാമ മജ്ഝിമസ്സ പുരിസസ്സ അസീസഘട്ടാ**തി യാ പമാണമജ്ഝിമസ്സ പുരിസസ്സ സബ്ബഹേട്ഠിമാഹി തുലാഹി സീസം ന ഘട്ടേതി, ഏതേന ഇധ അധിപ്പേതാ വേഹാസകുടി ദസ്സിതാ ഹോതി, ന വേഹാസകുടിലക്ഖണം. യാ ഹി കാചി ഉപരി അച്ഛിന്നതലാ ദ്വിഭൂമികാ കുടി തിഭൂമികാദികുടി വാ "വേഹാസകുടീ"തി വുച്ചതി. ഇധ പന അസീസഘട്ടാ അധിപ്പേതാ. അഭിനിസീദനാദീസു പുബ്ബേ വുത്തനയേനേവ പയോഗവസേന ആപത്തിഭേദോ വേദിതബ്ബോ.

൧൩൩. **അവേഹാസകുടിയാ**തി ഭൂമിയം കതപണ്ണസാലാദീസു അനാപത്തി. ന ഹി സക്കാ തത്ഥ പരസ്സ പീളാ കാതും. **സീസഘട്ടായാ**തി യായം സീസഘട്ടാ ഹോതി, തത്ഥാപി അനാപത്തി. ന ഹി സക്കാ തത്ഥ ഹേട്ഠാപാസാദേ അനോണതേന വിചരിതും, തസ്മാ അസഞ്ചരണട്ഠാനത്താ പരപീളാ ന ഭവിസ്സതി . **ഹേട്ഠാ അപരിഭോഗം ഹോതീ**തി യസ്സാ ഹേട്ഠാ ദബ്ബസമ്ഭാരാദീനം നിക്ഖിത്തത്താ അപരിഭോഗം ഹോതി, തത്ഥാപി അനാപത്തി. **പദരസഞ്ചിതം ഹോതീ**തി യസ്സാ ഉപരിമതലം ദാരുഫലകേഹി വാ ഘനസന്ഥതം ഹോതി, സുധാദിപരികമ്മകതം വാ തത്ഥാപി അനാപത്തി. **പടാണി ദിന്നാ ഹോതീ**തി മഞ്ചപീഠാനം പാദസിഖാസു ആണീ ദിന്നാ ഹോതി, യത്ഥ നിസീദന്തേപി ന നിപ്പതന്തി, താദിസേ മഞ്ചപീഠേ നിസീദതോപി അനാപത്തി. **തസ്മിം ഠിതോ**തി ആഹച്ചപാദകേ മഞ്ചേ വാ പീഠേ വാ ഠിതോ ഉപരി നാഗദന്തകാദീസു ലഗ്ഗിതകം ചീവരം വാ കിഞ്ചി വാ ഗണ്ഹാതി വാ, അഞ്ഞം വാ ലഗ്ഗേതി, തസ്സാപി അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ. ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കായതോ ച കായചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

വേഹാസകുടിസിക്ഖാപദം അട്ഠമം.

൯. മഹല്ലകവിഹാരസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൩൫. നവമസിക്ഖാപദേ - **യാവ ദ്വാരകോസാ**തി ഏത്ഥ ദ്വാരകോസോ നാമ പിട്ഠസങ്ഘാടസ്സ സമന്താ കവാടവിത്ഥാരപ്പമാണോ ഓകാസോ. മഹാപച്ചരിയം പന "ദ്വാരബാഹതോ പട്ഠായ ദിയഡ്ഢോ ഹത്ഥോ"തി വുത്തം. കുരുന്ദിയം പന "ദ്വാരസ്സ ഉഭോസു പസ്സേസു കവാടപ്പമാണ"ന്തി. മഹാഅട്ഠകഥായം "കവാടം നാമ ദിയഡ്ഢഹത്ഥമ്പി ഹോതി ദ്വിഹത്ഥമ്പി അഡ്ഢതേയ്യഹത്ഥമ്പീ"തി വുത്തം, തം സുവുത്തം. തദേവ ഹി സന്ധായ ഭഗവതാപി "പിട്ഠസങ്ഘാടസ്സ സമന്താ ഹത്ഥപാസാ"തി അയം ഉക്കട്ഠനിദ്ദേസോ കതോ. **അഗ്ഗളട്ഠപനായാ**തി സകവാടകദ്വാരബന്ധട്ഠപനായ; സകവാടകസ്സ ദ്വാരബന്ധസ്സ നിച്ചലഭാവത്ഥായാതി അത്ഥോ. ദ്വാരട്ഠപനായാതി ഇദമ്പി ഹി പദഭാജനം ഇമമേവത്ഥം സന്ധായ ഭാസിതം. അയം പനേത്ഥ അധിപ്പായോ - കവാടഞ്ഹി ലഹുപരിവട്ടകം വിവരണകാലേ ഭിത്തിം ആഹനതി, പിദഹനകാലേ ദ്വാരബന്ധം. തേന ആഹനനേന ഭിത്തി കമ്പതി, തതോ മത്തികാ ചലതി, ചലിത്വാ സിഥിലാ വാ ഹോതി പതതി വാ. തേനാഹ ഭഗവാ "യാവ ദ്വാരകോസാ അഗ്ഗളട്ഠപനായാ"തി. തത്ഥ കിഞ്ചാപി "ഇദം നാമ കത്തബ്ബ"ന്തി നേവ മാതികായം ന പദഭാജനേ വുത്തം, അട്ഠുപ്പത്തിയം പന "പുനപ്പുനം ഛാദാപേസി പുനപ്പുനം ലേപാപേസീ"തി അധികാരതോ യാവ ദ്വാരകോസാ അഗ്ഗളട്ഠപനായ പുനപ്പുനം ലിമ്പിതബ്ബോ വാ ലേപാപേതബ്ബോ വാതി ഏവമത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ.

യം പന പദഭാജനേ "പിട്ഠസങ്ഘാടസ്സ സമന്താ ഹത്ഥപാസാ"തി വുത്തം. തത്ഥ യസ്സ വേമജ്ഝേ ദ്വാരം ഹോതി, ഉപരിഭാഗേ ഉച്ചാ ഭിത്തി, തസ്സ തീസു ദിസാസു സമന്താ ഹത്ഥപാസാ ഉപചാരോ ഹോതി, ഖുദ്ദകസ്സ വിഹാരസ്സ ദ്വീസു ദിസാസു ഉപചാരോ ഹോതി. തത്രാപി യം ഭിത്തിം വിവരിയമാനം കവാടം ആഹനതി, സാ അപരിപൂരഉപചാരാപി ഹോതി. ഉക്കട്ഠപരിച്ഛേദേന പന തീസു ദിസാസു സമന്താ ഹത്ഥപാസാ ദ്വാരസ്സ നിച്ചലഭാവത്ഥായ ലേപോ അനുഞ്ഞാതോ. സചേ പനസ്സ ദ്വാരസ്സ അധോഭാഗേപി ലേപോകാസോ അത്ഥി, തമ്പി ലിമ്പിതും വട്ടതി. **ആലോകസന്ധിപരികമ്മായാ**തി ഏത്ഥ **ആലോകസന്ധീ**തി വാതപാനകവാടകാ വുച്ചന്തി, തേപി വിവരണകാലേ വിദത്ഥിമത്തമ്പി അതിരേകമ്പി ഭിത്തിപ്പദേസം പഹരന്തി. ഉപചാരോ പനേത്ഥ സബ്ബദിസാസു ലബ്ഭതി, തസ്മാ സബ്ബദിസാസു കവാടവിത്ഥാരപ്പമാണോ ഓകാസോ ആലോകസന്ധിപരികമ്മത്ഥായ ലിമ്പിതബ്ബോ വാ ലേപാപേതബ്ബോ വാതി അയമേത്ഥ അധിപ്പായോ.

സേതവണ്ണന്തിആദികം ന മാതികായ പദഭാജനം. ഇമിനാ ഹി വിഹാരസ്സ ഭാരികത്തം നാമ നത്ഥീതി പദഭാജനേയേവ അനുഞ്ഞാതം, തസ്മാ സബ്ബമേതം യഥാസുഖം കത്തബ്ബം.

ഏവം ലേപകമ്മേ യം കത്തബ്ബം, തം ദസ്സേത്വാ പുന ഛദനേ കത്തബ്ബം ദസ്സേതും **"ദ്വത്തിച്ഛദനസ്സാ"**തിആദി വുത്തം. തത്ഥ **ദ്വത്തിച്ഛദനസ്സ പരിയായ**ന്തി ഛദനസ്സ ദ്വത്തിപരിയായം; പരിയായോ വുച്ചതി പരിക്ഖേപോ, പരിക്ഖേപദ്വയം വാ പരിക്ഖേപത്തയം വാ അധിട്ഠാതബ്ബന്തി അത്ഥോ. **അപ്പഹരിതേ ഠിതേനാ**തി അഹരിതേ ഠിതേന. **ഹരിത**ന്തി ചേത്ഥ സത്തധഞ്ഞഭേദം പുബ്ബണ്ണം മുഗ്ഗമാസതിലകുലത്ഥഅലാബുകുമ്ഭണ്ഡാദിഭേദഞ്ച അപരണ്ണം അധിപ്പേതം. തേനേവാഹ - "ഹരിതം നാമ പുബ്ബണ്ണം അപരണ്ണ"ന്തി.

സചേ ഹരിതേ ഠിതോ അധിട്ഠാതി, ആപത്തി ദുക്കടസ്സാതി ഏത്ഥ പന യസ്മിമ്പി ഖേത്തേ വുത്തം ബീജം ന താവ സമ്പജ്ജതി, വസ്സേ വാ പന പതിതേ സമ്പജ്ജിസ്സതി, തമ്പി ഹരിതസങ്ഖ്യമേവ ഗച്ഛതി. തസ്മാ ഏവരൂപേ ഖേത്തേപി ഠിതേന ന അധിട്ഠാതബ്ബം, അഹരിതേയേവ ഠിതേന അധിട്ഠാതബ്ബം. തത്രാപി അയം പരിച്ഛേദോ, പിട്ഠിവംസസ്സ വാ കൂടാഗാരകണ്ണികായ വാ ഉപരി ഥുപികായ വാ പസ്സേ നിസിന്നോ ഛദനമുഖവട്ടിഅന്തേന ഓലോകേന്തോ യസ്മിം ഭൂമിഭാഗേ ഠിതം പസ്സതി, യസ്മിഞ്ച ഭൂമിഭാഗേ ഠിതോ, തം ഉപരി നിസിന്നകം പസ്സതി, തസ്മിം ഠാനേ അധിട്ഠാതബ്ബം. തസ്സ അന്തോ അഹരിതേപി ഠത്വാ അധിട്ഠാതും ന ലബ്ഭതി. കസ്മാ? വിഹാരസ്സ ഹി പതന്തസ്സ അയം പതനോകാസോതി.

൧൩൬. **മഗ്ഗേന ഛാദേന്തസ്സാ**തി ഏത്ഥ മഗ്ഗേന ഛാദനം നാമ അപരിക്ഖിപിത്വാ ഉജുകമേവ ഛാദനം; തം ഇട്ഠകസിലാസുധാഹി ലബ്ഭതി. **ദ്വേ മഗ്ഗേ അധിട്ഠഹിത്വാ**തി ദ്വേ മഗ്ഗാ സചേ ദുച്ഛന്നാ ഹോന്തി, അപനേത്വാപി പുനപ്പുനം ഛാദേതും ലബ്ഭതി, തസ്മാ യഥാ ഇച്ഛതി; തഥാ ദ്വേ മഗ്ഗേ അധിട്ഠഹിത്വാ തതിയംമഗ്ഗം "ഇദാനി ഏവം ഛാദേഹീ"തി ആണാപേത്വാ പക്കമിതബ്ബം. **പരിയായേനാ**തി പരിക്ഖേപേന. ഏവംഛദനം പന തിണപണ്ണേഹി ലബ്ഭതി. തസ്മാ ഇധാപി യഥാ ഇച്ഛതി തഥാ ദ്വേ പരിയായേ അധിട്ഠഹിത്വാ തതിയം പരിയായം "ഇദാനി ഏവം ഛാദേഹീ"തി ആണാപേത്വാ പക്കമിതബ്ബം. സചേ ന പക്കമതി, തുണ്ഹീഭൂതേന ഠാതബ്ബം. സബ്ബമ്പി ചേതം ഛദനം ഛദനൂപരി വേദിതബ്ബം. ഉപരൂപരിച്ഛന്നോ ഹി വിഹാരോ ചിരം അനോവസ്സകോ ഹോതീതി മഞ്ഞമാനാ ഏവം ഛാദേന്തി. **തതോ ചേ ഉത്തരി**ന്തി തിണ്ണം മഗ്ഗാനം വാ പരിയായാനം വാ ഉപരി ചതുത്ഥേ മഗ്ഗേ വാ പരിയായേ വാ.

൧൩൭. **കരളേ കരളേ**തി തിണമുട്ഠിയം തിണമുട്ഠിയം. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവാതി. ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

മഹല്ലകവിഹാരസിക്ഖാപദം നവമം.

൧൦. സപ്പാണകസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൪൦. ദസമസിക്ഖാപദേ - **ജാനം സപ്പാണക**ന്തി സപ്പാണകം ഏതന്തി യഥാ തഥാ വാ ജാനന്തോ. **സിഞ്ചേയ്യ വാ സിഞ്ചാപേയ്യ വാ**തി തേന ഉദകേന സയം വാ സിഞ്ചേയ്യ, അഞ്ഞം വാ ആണാപേത്വാ സിഞ്ചാപേയ്യ. പാളിയം പന "സിഞ്ചേയ്യാതി സയം സിഞ്ചതീ"തി ഈദിസാനം വചനാനം അത്ഥോ പുബ്ബേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബോ.

തത്ഥ ധാരം അവിച്ഛിന്ദിത്വാ സിഞ്ചന്തസ്സ ഏകസ്മിം ഉദകഘടേ ഏകാവ ആപത്തി. ഏസ നയോ സബ്ബഭാജനേസു. ധാരം വിച്ഛിന്ദന്തസ്സ പന പയോഗേ പയോഗേ ആപത്തി . മാതികം സമ്മുഖം കരോതി, ദിവസമ്പി സന്ദതു, ഏകാവ ആപത്തി. സചേ തത്ഥ തത്ഥ ബന്ധിത്വാ അഞ്ഞതോ അഞ്ഞതോ നേതി, പയോഗേ പയോഗേ ആപത്തി. സകടഭാരമത്തഞ്ചേപി തിണം ഏകപയോഗേന ഉദകേ പക്ഖിപതി, ഏകാവ ആപത്തി. ഏകേകം തിണം വാ പണ്ണം വാ പക്ഖിപന്തസ്സ പയോഗേ പയോഗേ ആപത്തി. മത്തികായപി അഞ്ഞേസുപി കട്ഠഗോമയാദീസു ഏസേവ നയോ. ഇദം പന മഹാഉദകം സന്ധായ ന വുത്തം, യം തിണേ വാ മത്തികായ വാ പക്ഖിത്തായ പരിയാദാനം ഗച്ഛതി, ആവിലം വാ ഹോതി, യത്ഥ പാണകാ മരന്തി, താദിസം ഉദകം സന്ധായ വുത്തന്തി വേദിതബ്ബം. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവാതി.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം തിവേദനന്തി.

സപ്പാണകസിക്ഖാപദം ദസമം.

സമത്തോ വണ്ണനാക്കമേന സേനാസനവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

൩. ഓവാദവഗ്ഗോ

൧. ഓവാദസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൪൪-൧൪൫. ഭിക്ഖുനിവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **ലാഭിനോ ഹോന്തീ**തി ഏത്ഥ ന തേസം ഭിക്ഖുനിയോ ദേന്തി, ന ദാപേന്തി, മഹാകുലേഹി പബ്ബജിതാ പന കുലധീതരോ അത്തനോ സന്തികം ആഗതാനം ഞാതിമനുസ്സാനം "കുതോ അയ്യേ ഓവാദം ഉദ്ദേസം പരിപുച്ഛം ലഭഥാ"തി പുച്ഛന്താനം "അസുകോ ച അസുകോ ച ഥേരോ ഓവദതീ"തി അസീതിമഹാസാവകേ ഉദ്ദിസിത്വാ കഥാനുസാരേന തേസം സീലസുതാചാരജാതിഗോത്താദിഭേദം വിജ്ജമാനഗുണം കഥയന്തി. ഏവരൂപാ ഹി വിജ്ജമാനഗുണാ കഥേതും വട്ടന്തി. തതോ പസന്നചിത്താ മനുസ്സാ ഥേരാനം ചീവരാദിഭേദം മഹന്തം ലാഭസക്കാരം അഭിഹരിംസു. തേന വുത്തം - "ലാഭിനോ ഹോന്തി ചീവര...പേ॰... പരിക്ഖാരാന"ന്തി.

ഭിക്ഖുനിയോ ഉപസങ്കമിത്വാതി തേസം കിര സന്തികേ താസു ഏകാ ഭിക്ഖുനീപി ന ആഗച്ഛതി, ലാഭതണ്ഹായ പന ആകഡ്ഢിയമാനഹദയാ താസം ഉപസ്സയം അഗമംസു. തം സന്ധായ വുത്തം - "ഭിക്ഖുനിയോ ഉപസങ്കമിത്വാ"തി. താപി ഭിക്ഖുനിയോ ചലചിത്തതായ തേസം വചനം അകംസുയേവ . തേന വുത്തം - "അഥ ഖോ താ ഭിക്ഖുനിയോ... പേ॰... നിസീദിംസൂ"തി. **തിരച്ഛാനകഥ**ന്തി സഗ്ഗമഗ്ഗഗമനേപി തിരച്ഛാനഭൂതം രാജകഥാദിമനേകവിധം നിരത്ഥകകഥം. **ഇദ്ധോ**തി സമിദ്ധോ, സഹിതത്ഥോ ഗമ്ഭീരോ ബഹുരസോ ലക്ഖണപടിവേധസംയുത്തോതി അധിപ്പായോ.

൧൪൬-൧൪൭. **അനുജാനാമി ഭിക്ഖവേ**തി ഏത്ഥ യസ്മാ തേ ഭിക്ഖൂ "മാ തുമ്ഹേ ഭിക്ഖവേ ഭിക്ഖുനിയോ ഓവദിത്ഥാ"തി വുച്ചമാനാ അദിട്ഠസച്ചത്താ തഥാഗതേ ആഘാതം ബന്ധിത്വാ അപായുപഗാ ഭവേയ്യും, തസ്മാ നേസം തം അപായുപഗതം പരിഹരന്തോ ഭഗവാ അഞ്ഞേനേവ ഉപായേന തേ ഭിക്ഖുനോവാദതോ പരിബാഹിരേ കത്തുകാമോ ഇമം ഭിക്ഖുനോവാദകസമ്മുതിം അനുജാനീതി വേദിതബ്ബോ. ഏവം ഇധ പരിബാഹിരേ കത്തുകാമതായ അനുജാനിത്വാ

പരതോ കരോന്തോവ **“അനുജാനാമി ഭിക്ഖവേ അട്ഠഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗത”**ന്തിആദിമാഹ. ഇമാനി ഹി അട്ഠങ്ഗാനി ഛബ്ബഗ്ഗിയാനം സുപിനന്തേനപി ന ഭൂതപുബ്ബാനീതി.

തത്ഥ സീലമസ്സ അത്ഥീതി **സീലവാ**. ഇദാനി യഞ്ച തം സീലം, യഥാ ച തം തസ്സ അത്ഥി നാമ ഹോതി, തം ദസ്സേന്തോ **“പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ”**തിആദിമാഹ. തത്ഥ പാതിമോക്ഖോവ സംവരോ പാതിമോക്ഖസംവരോ. പാതിമോക്ഖസംവരേന സംവുതോ സമന്നാഗതോതി **പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതാ**ഏ.

വിഹരതീതി വത്തതി. വുത്തഞ്ഹേതം വിഭങ്ഗേ -

> “പാതിമോക്ഖന്തി സീലം പതിട്ഠാ ആദി ചരണം സംയമോ സംവരോ മോക്ഖം പമോക്ഖം കുസലാനം ധമ്മാനം സമാപത്തിയാ; സംവരോതി കായികോ അവീതിക്കമോ വാചസികോ അവീതിക്കമോ കായികവാചസികോ അവീതിക്കമോ. സംവുതോതി ഇമിനാ പാതിമോക്ഖസംവരേന ഉപേതോ ഹോതി സമുപേതോ ഉപഗതോ സമുപഗതോ ഉപപന്നോ സമുപപന്നോ സമ്പന്നോ സമന്നാഗതോ, തേന വുച്ചതി ‘പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ’തി. വിഹരതീതി ഇരിയതി വത്തതി പാലേതി യപേതി യാപേതി ചരതി വിഹരതി, തേന വുച്ചതി ‘വിഹരതീ’”തി (വിഭം ൫൧൧-൫൧൨).

ആചാരഗോചരസമ്പന്നോതി മിച്ഛാജീവപടിസേധകേന ന വേളുദാനാദിനാ ആചാരേന, വേസിയാദിഅഗോചരം പഹായ സദ്ധാസമ്പന്നകുലാദിനാ ച ഗോചരേന സമ്പന്നോ. **അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ**തി അപ്പമത്തകേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ, താനി വജ്ജാനി ഭയതോ ദസ്സനസീലോതി വുത്തം ഹോതി. **സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസൂ**തി അധിസീലസിക്ഖാദിഭാവേന തിധാ ഠിതേസു സിക്ഖാപദേസു തം തം സിക്ഖാപദം സമാദായ സമ്മാ ആദായ സാധുകം ഗഹേത്വാ അവിജഹന്തോ സിക്ഖതീതി അത്ഥോ. അയമേത്ഥ സങ്ഖേപോ, വിത്ഥാരോ പന യോ ഇച്ഛതി, തേന വിസുദ്ധിമഗ്ഗതോ ഗഹേതബ്ബോ.

ബഹു സുതമസ്സാതി **ബഹുസ്സുതോ**. സുതം ധാരേതീതി **സുതധരോ;** യദസ്സ തം ബഹു സുതം നാമ, തം ന സുതമത്തമേവ; അഥ ഖോ നം ധാരേതീതി അത്ഥോ. മഞ്ജൂസായം വിയ രതനം സുതം സന്നിചിതമസ്മിന്തി **സുതസന്നിചയോ**. ഏതേന യം സോ സുതം ധാരേതി, തസ്സ മഞ്ജൂസായ ഗോപേത്വാ സന്നിചിതരതനസ്സേവ ചിരകാലേനാപി അവിനാസനം ദസ്സേതി. ഇദാനി തം സുതം സരൂപതോ ദസ്സേന്തോ **“യേ തേ ധമ്മാ”**തിആദിമാഹ, തം വേരഞ്ജകണ്ഡേ വുത്തനയമേവ. ഇദം പനേത്ഥ നിഗമനം - തഥാരൂപാസ്സ ധമ്മാ ബഹുസ്സുതാ ഹോന്തി, തസ്മാ ബഹുസ്സുതോ. ധാതാ, തസ്മാ സുതധരോ. വചസാ പരിചിതാ മനസാനുപേക്ഖിതാ, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ; തസ്മാ സുതസന്നിചയോ. തത്ഥ **വചസാ പരിചിതാ**തി വാചായ പഗുണാ കതാ. **മനസാനുപേക്ഖിതാ**തി മനസാ അനുപേക്ഖിതാ, ആവജ്ജന്തസ്സ ദീപസഹസ്സേന ഓഭാസിതാ വിയ ഹോന്തി. **ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ**തി അത്ഥതോ ച കാരണതോ ച പഞ്ഞായ സുട്ഠു പടിവിദ്ധാ സുപച്ചക്ഖകതാ ഹോന്തി.

അയം പന ബഹുസ്സുതോ നാമ തിവിധോ ഹോതി - നിസ്സയമുച്ചനകോ, പരിസുപട്ഠാപകോ, ഭിക്ഖുനോവാദകോതി. തത്ഥ **നിസ്സയമുച്ചനകേന** ഉപസമ്പദായ പഞ്ചവസ്സേന സബ്ബന്തിമേന പരിച്ഛേദേന ദ്വേ മാതികാ പഗുണാ വാചുഗ്ഗതാ കാതബ്ബാ പക്ഖദിവസേസു ധമ്മസാവനത്ഥായ സുത്തന്തതോ ചത്താരോ ഭാണവാരാ, സമ്പത്താനം പരികഥനത്ഥായ അന്ധകവിന്ദമഹാരാഹുലോവാദഅമ്ബട്ഠസദിസോ ഏകോ കഥാമഗ്ഗോ, സങ്ഘഭത്തമങ്ഗലാമങ്ഗലേസു അനുമോദനത്ഥായ തിസ്സോ അനുമോദനാ, ഉപോസഥപവാരണാദിജാനനത്ഥം കമ്മാകമ്മവിനിച്ഛയോ , സമണധമ്മകരണത്ഥം സമാധിവസേന വാ വിപസ്സനാവസേന വാ അരഹത്തപരിയോസാനമേകം കമ്മട്ഠാനം, ഏത്തകം ഉഗ്ഗഹേതബ്ബം. ഏത്താവതാ ഹി അയം ബഹുസ്സുതോ ഹോതി ചാതുദ്ദിസോ, യത്ഥ കത്ഥചി അത്തനോ ഇസ്സരിയേന വസിതും ലഭതി.

പരിസുപട്ഠാപകേന ഉപസമ്പദായ ദസവസ്സേന സബ്ബന്തിമേന പരിച്ഛേദേന പരിസം അഭിവിനയേ വിനേതും ദ്വേ വിഭങ്ഗാ പഗുണാ വാചുഗ്ഗതാ കാതബ്ബാ, അസക്കോന്തേന തീഹി ജനേഹി സദ്ധിം പരിവത്തനക്ഖമാ കാതബ്ബാ, കമ്മാകമ്മഞ്ച ഖന്ധകവത്തഞ്ച ഉഗ്ഗഹേതബ്ബം. പരിസായ പന അഭിധമ്മേ വിനയനത്ഥം സചേ മജ്ഝിമഭാണകോ ഹോതി മൂലപണ്ണാസകോ ഉഗ്ഗഹേതബ്ബോ, ദീഘഭാണകേന മഹാവഗ്ഗോ, സംയുത്തഭാണകേന ഹേട്ഠിമാ വാ തയോ വഗ്ഗാ മഹാവഗ്ഗോ വാ, അങ്ഗുത്തരഭാണകേന ഹേട്ഠാ വാ ഉപരി വാ ഉപഡ്ഢനികായോ ഉഗ്ഗഹേതബ്ബോ, അസക്കോന്തേന തികനിപാതതോ പട്ഠായ ഹേട്ഠാ ഉഗ്ഗഹേതുമ്പി വട്ടതി. മഹാപച്ചരിയം പന “ഏകം ഉഗ്ഗണ്ഹന്തേന ചതുക്കനിപാതം വാ പഞ്ചകനിപാതം വാ ഗഹേതും വട്ടതീ”തി വുത്തം. ജാതകഭാണകേന സാട്ഠകഥം ജാതകം ഉഗ്ഗഹേതബ്ബം, തതോ ഓരം ന വട്ടതി. ധമ്മപദമ്പി സഹ വത്ഥുനാ ഉഗ്ഗഹേതും വട്ടതീതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. തതോ തതോ സമുച്ചയം കത്വാ മൂലപണ്ണാസകമത്തം വട്ടതി, ന വട്ടതീതി? “ന വട്ടതീ”തി കുരുന്ദട്ഠകഥായം പടിക്ഖിത്തം, ഇതരാസു വിചാരണായേവ നത്ഥി. അഭിധമ്മേ കിഞ്ചി ഉഗ്ഗഹേതബ്ബന്തി ന വുത്തം. യസ്സ പന സാട്ഠകഥമ്പി വിനയപിടകം അഭിധമ്മപിടകഞ്ച പഗുണം, സുത്തന്തേ ച വുത്തപ്പകാരോ ഗന്ഥോ നത്ഥി, പരിസം ഉപട്ഠാപേതും ന ലഭതി. യേന പന സുത്തന്തതോ വിനയതോ ച വുത്തപ്പമാണോ ഗന്ഥോ ഉഗ്ഗഹിതോ, അയം പരിസുപട്ഠാപകോ ബഹുസ്സുതോ ഹോതി ദിസാപാമോക്ഖോ യേനകാമങ്ഗമോ, പരിസം ഉപട്ഠാപേതും ലഭതി.

ഭിക്ഖുനോവാദകേന പന സാട്ഠകഥാനി തീണി പിടകാനി ഉഗ്ഗഹേതബ്ബാനി, അസക്കോന്തേന ചതൂസു നികായേസു ഏകസ്സ അട്ഠകഥാ പഗുണാ കാതബ്ബാ, ഏകനികായേന ഹി സേസനികായേസുപി പഞ്ഹം കഥേതും സക്ഖിസ്സതി. സത്തസു പകരണേസു ചതുപ്പകരണസ്സ അട്ഠകഥാ പഗുണാ കാതബ്ബാ, തത്ഥ ലദ്ധനയേന ഹി സേസപകരണേസു പഞ്ഹം കഥേതും സക്ഖിസ്സതി. വിനയപിടകം പന നാനത്ഥം നാനാകാരണം, തസ്മാ തം സദ്ധിം അട്ഠകഥായ പഗുണം കാതബ്ബമേവ. ഏത്താവതാ ഹി ഭിക്ഖുനോവാദകോ ബഹുസ്സുതോ നാമ ഹോതീതി.

ഉഭയാനി ഖോ പനസ്സാതിആദി പന യസ്മാ അഞ്ഞസ്മിം സകലേ നവങ്ഗേപി ബാഹുസ്സച്ചേ സതി സാട്ഠകഥം വിനയപിടകം വിനാ ന വട്ടതിയേവ, തസ്മാ വിസും വുത്തം. തത്ഥ **വിത്ഥാരേനാ**തി ഉഭതോവിഭങ്ഗേന സദ്ധിം. **സ്വാഗതാനീ**തി സുട്ഠു ആഗതാനി. യഥാ ആഗതാനി പന സ്വാഗതാനി ഹോന്തി, തം ദസ്സേതും **“സുവിഭത്താനീ”**തിആദി വുത്തം. തത്ഥ **സുവിഭത്താനീ**തി സുട്ഠു വിഭത്താനി പദപച്ചാഭട്ഠസങ്കരദോസവിരഹിതാനി. **സുപ്പവത്തീനീ**തി പഗുണാനി വാചുഗ്ഗതാനി. **സുവിനിച്ഛിതാനി സുത്തസോ**തി ഖന്ധകപരിവാരതോ ആഹരിതബ്ബസുത്തവസേന സുട്ഠു വിനിച്ഛിതാനി. **അനുബ്യഞ്ജനസോ**തി അക്ഖരപദപാരിപൂരിയാ ച സുവിനിച്ഛിതാനി അഖണ്ഡാനി അവിപരീതക്ഖരാനി. ഏതേന അട്ഠകഥാ ദീപിതാ, അട്ഠകഥാതോ ഹി ഏസ വിനിച്ഛയോ ഹോതീതി.

കല്യാണവാചോതി സിഥിലധനിതാദീനം യഥാവിധാനവചനേന പരിമണ്ഡലപദബ്യഞ്ജനായ പോരിയാ വാചായ സമന്നാഗതോ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗളായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ. **കല്യാണവാക്കരണോ**തി മധുരസ്സരോ, മാതുഗാമോ ഹി സരസമ്പത്തിരതോ, തസ്മാ പരിമണ്ഡലപദബ്യഞ്ജനമ്പി വചനം സരസമ്പത്തിരഹിതം ഹീളേതി. **യേഭുയ്യേന ഭിക്ഖുനീനം പിയോ ഹോതി മനാപോ**തി സബ്ബാസം പിയോ നാമ ദുല്ലഭോ, ബഹുതരാനം പന പണ്ഡിതാനം ഭിക്ഖുനീനം സീലാചാരസമ്പത്തിയാ പിയോ ഹോതി മനവഡ്ഢനകോ. **പടിബലോ ഹോതി ഭിക്ഖുനിയോ ഓവദിതു**ന്തി സുത്തഞ്ച കാരണഞ്ച ദസ്സേന്തോ വട്ടഭയേന തജ്ജേത്വാ ഭിക്ഖുനിയോ ഓവദിതും താദിസം ധമ്മം ദേസേതും സമത്ഥോ ഹോതി. **കാസായവത്ഥവസനായാ**തി കാസായവത്ഥനിവത്ഥായ. **ഗരുധമ്മ**ന്തി ഗിഹികാലേ ഭിക്ഖുനിയാ കായസംസഗ്ഗം വാ സിക്ഖമാനാസാമണേരീസു മേഥുനധമ്മം വാ അനജ്ഝാപന്നപുബ്ബോ ഹോതി. മാതുഗാമോ ഹി പുബ്ബേ കതമനുസ്സരന്തോ സംവരേ ഠിതസ്സാപി ധമ്മദേസനായ ഗാരവം ന കരോതി. അഥ വാ തസ്മിയേവ അസദ്ധമ്മേ ചിത്തം ഉപ്പാദേതി. **വീസതിവസ്സോ വാ**തി ഉപസമ്പദായ വീസതിവസ്സോ തതോ അതിരേകവസ്സോ വാ. ഏവരൂപോ ഹി വിസഭാഗേഹി വത്ഥൂഹി പുനപ്പുനം സമാഗച്ഛന്തോപി ദഹരോ വിയ സഹസാ സീലവിനാസം ന പാപുണാതി, അത്തനോ വയം പച്ചവേക്ഖിത്വാ അയുത്തട്ഠാനേ ഛന്ദരാഗം വിനേതും പടിബലോ ഹോതി, തേന വുത്തം - ''വീസതിവസ്സോ വാ ഹോതി അതിരേകവീസതിവസ്സോ വാ''തി.

ഏത്ഥ ച ''സീലവാ''തിആദി ഏകമങ്ഗം, ''ബഹുസ്സുതോ ഹോതീ''തിആദി ദുതിയം, ''ഉഭയാനി ഖോ പനസ്സാ''തിആദി തതിയം, ''കല്യാണവാചോ ഹോതി കല്യാണവാക്കരണോ''തി ചതുത്ഥം, ''യേഭുയ്യേന ഭിക്ഖുനീനം പിയോ ഹോതി മനാപോ''തി പഞ്ചമം, ''പടിബലോ ഹോതി ഭിക്ഖുനിയോ ഓവദിതു''ന്തി ഛട്ഠം, ''ന ഖോ പനേത''ന്തിആദി സത്തമം, ''വീസതിവസ്സോ''തിആദി അട്ഠമന്തി വേദിതബ്ബം.

൧൪൮. **ഞത്തിചതുത്ഥേനാ**തി പുബ്ബേ വത്ഥുസ്മിം വുത്തേനേവ. **ഗരുധമ്മേഹീ**തി ഗരുകേഹി ധമ്മേഹി, തേ ഹി ഗാരവം കത്വാ ഭിക്ഖുനീഹി സമ്പടിച്ഛിതബ്ബത്താ ഗരുധമ്മാതി വുച്ചന്തി. **ഏകതോഉപസമ്പന്നായാ**തി ഏത്ഥ ഭിക്ഖുനീനം സന്തികേ ഏകതോഉപസമ്പന്നായ, യോ ഗരുധമ്മേന ഓവദതി, തസ്സ ദുക്കടം. ഭിക്ഖൂനം സന്തികേ ഉപസമ്പന്നായ പന യഥാവത്ഥുകമേവ.

൧൪൯. **പരിവേണം സമ്മജ്ജിത്വാ**തി സചേ പാതോ അസമ്മട്ഠം സമ്മട്ഠമ്പി വാ പുന തിണപണ്ണാദീഹി ഉക്ലാപം പാദപ്പഹാരേഹി ച വികിണ്ണവാലികം ജാതം, സമ്മജ്ജിതബ്ബം. അസമ്മട്ഠഞ്ഹി തം ദിസ്വാ ''അയ്യോ അത്തനോ നിസ്സിതകേ ദഹരഭിക്ഖൂപി വത്തപടിപത്തിയം ന യോജേതി, ധമ്മംയേവ കഥേതീ''തി താ ഭിക്ഖുനിയോ അസോതുകാമാ വിയ ഭവേയ്യും. തേന വുത്തം - ''പരിവേണം സമ്മജ്ജിത്വാ''തി. അന്തോഗാമതോ പന ഭിക്ഖുനിയോ ആഗച്ഛന്തിയോ പിപാസിതാ ച കിലന്താ ച ഹോന്തി, താ പാനീയഞ്ച ഹത്ഥപാദമുഖസീതലകരണഞ്ച പച്ചാസീസന്തി, തസ്മിഞ്ച അസതി പുരിമനയേനേവ അഗാരവം ജനേത്വാ അസോതുകാമാപി ഹോന്തി . തേന വുത്തം - **''പാനീയം പരിഭോജനീയം ഉപട്ഠപേത്വാ''**തി.

ആസനന്തി നീചപീഠകഫലകതട്ടികകടസാരകാദിഭേദം അന്തമസോ സാഖാഭങ്ഗമ്പി ''ഇദം താസം ആസനം ഭവിസ്സതീ''തി ഏവം ആസനം പഞ്ഞപേത്വാ. ധമ്മദേസനാപത്തിമോചനത്ഥം പന ദുതിയോ ഇച്ഛിതബ്ബോ. തേന വുത്തം - **''ദുതിയം ഗഹേത്വാ നിസീദിതബ്ബ**''ന്തി. **നിസീദിതബ്ബ**ന്തി ന വിഹാരപച്ചന്തേ, അഥ ഖോ വിഹാരമജ്ഝേ ഉപോസഥാഗാരസ്സ വാ ഭോജനസാലായ വാ ദ്വാരേ സബ്ബേസം ഓസരണട്ഠാനേ നിസീദിതബ്ബം. **സമഗ്ഗാത്ഥാ**തി സബ്ബാ ആഗതത്ഥാതി അത്ഥോ. **വത്തന്തീ**തി ആഗച്ഛന്തി; പഗുണാ വാചുഗ്ഗതാതി അത്ഥോ. **നിയ്യാദേതബ്ബോ**തി അപ്പേതബ്ബോ. **ഓസാരേതബ്ബോ**തി പാളി വത്തബ്ബാ. **വസ്സസതൂപസമ്പന്നായാ**തിആദി വത്തബ്ബപാളിദസ്സനം.

തത്ഥ **സാമീചികമ്മ**ന്തി മഗ്ഗസമ്പദാനബീജനപാനീയാപുച്ഛനാദികം അനുച്ഛവികവത്തം. ഏത്ഥ ച ഭിക്ഖുനിയാ ഭിക്ഖുസ്സ അഭിവാദനം നാമ അന്തോഗാമേ വാ ബഹിഗാമേ വാ അന്തോവിഹാരേ വാ ബഹിവിഹാരേ വാ അന്തരഘരേ വാ രഥികായ വാ അന്തമസോ രാജുസ്സാരണായപി വത്തമാനായ ദേവേ വസ്സമാനേ സകദ്ദമായ ഭൂമിയാ ഛത്തപത്തഹത്ഥായപി ഹത്ഥിഅസ്സാദീഹി അനുബദ്ധായപി കാതബ്ബമേവ. ഏകാബദ്ധായ പാളിയാ ഭിക്ഖാചാരം പവിസന്തേ ദിസ്വാ ഏകസ്മിം ഠാനേ ''വന്ദാമി അയ്യാ''തി വന്ദിതും വട്ടതി. സചേ അന്തരന്തരാ ദ്വാദസഹത്ഥേ മുഞ്ചിത്വാ ഗച്ഛന്തി, വിസും വിസും വന്ദിതബ്ബാ. മഹാസന്നിപാതേ നിസിന്നേ ഏകസ്മിംയേവ ഠാനേ വന്ദിതും വട്ടതി. ഏസ നയോ അഞ്ജലികമ്മേപി. യത്ഥ കത്ഥചി നിസിന്നായ പന പച്ചുട്ഠാനം കാതബ്ബം, തസ്സ തസ്സ സാമീചികമ്മസ്സ അനുരൂപേ പദേസേ ച കാലേ ച തം തം കാതബ്ബം.

സക്കത്വാതി യഥാ കതോ സുകതോ ഹോതി, ഏവം കത്വാ. **ഗരുംകത്വാ**തി തത്ഥ ഗാരവം ജനേത്വാ. **മാനേത്വാ**തി മനേന പിയം കത്വാ. **പൂജേത്വാ**തി ഇമേസംയേവ തിണ്ണം കിച്ചാനം കരണേന പൂജേത്വാ. **അനതിക്കമനീയോ**തി ന അതിക്കമിതബ്ബോ.

അഭിക്ഖുകേ ആവാസേതി ഏത്ഥ സചേ ഭിക്ഖുനുപസ്സയതോ അഡ്ഢയോജനബ്ഭന്തരേ ഓവാദദായകാ ഭിക്ഖൂ ന വസന്തി, അയം അഭിക്ഖുകോ ആവാസോ നാമ. ഏത്ഥ വസ്സം ന വസിതബ്ബം. വുത്തഞ്ഹേതം - ''അഭിക്ഖുകോ നാമ ആവാസോ ന സക്കാ ഹോതി ഓവാദായ വാ സംവാസായ വാ ഗന്തു''ന്തി (പാചി॰ ൧൪൮). ന ച സക്കാ തതോ പരം പച്ഛാഭത്തം ഗന്ത്വാ ധമ്മം സുത്വാ ആഗന്തും. സചേ തത്ഥ വസ്സം വസിതും അനിച്ഛമാനാ ഭിക്ഖുനിയോ ഞാതകാ വാ ഉപട്ഠാകാ വാ ഏവംവദന്തി - ''വസഥ, അയ്യേ, മയം ഭിക്ഖൂ ആനേസ്സാമാ''തി വട്ടതി. സചേ പന വുത്തപ്പമാണേ പദേസേ വസ്സം ഉപഗന്തുകാമാ ഭിക്ഖൂ ആഗന്ത്വാ സാഖാമണ്ഡപേപി ഏകരത്തം വുത്ഥാ ഹോന്തി; ന നിമന്തിതാ ഹുത്വാ ഗന്തുകാമാ. ഏത്താവതാപി സഭിക്ഖുകോ ആവാസോ ഹോതി, ഏത്ഥ വസ്സം ഉപഗന്തും വട്ടതി. ഉപഗച്ഛന്തീഹി ച പക്ഖസ്സ തേരസിയംയേവ ഭിക്ഖൂ യാചിതബ്ബാ - ''മയം അയ്യാ തുമ്ഹാകം ഓവാദേന വസിസ്സാമാ''തി. യതോ പന ഉജുനാ മഗ്ഗേന അഡ്ഢയോജനേ ഭിക്ഖൂനം വസനട്ഠാനം, തേന പന മഗ്ഗേന ഗച്ഛന്തീനം ജീവിതന്തരായോ വാ ബ്രഹ്മചരിയന്തരായോ വാ ഹോതി, അഞ്ഞേന മഗ്ഗേന ഗച്ഛന്തീനം അതിരേകഡ്ഢയോജനം ഹോതി, അയം അഭിക്ഖുകാവാസട്ഠാനേയേവ തിട്ഠതി. സചേ പന തതോ ഗാവുതമത്തേ അഞ്ഞോ ഭിക്ഖുനുപസ്സയോ ഖേമട്ഠാനേ ഹോതി, താഹി ഭിക്ഖുനീഹി താ ഭിക്ഖുനിയോ യാചിത്വാ പുന ഗന്ത്വാ ഭിക്ഖൂ യാചിതബ്ബാ ''അയ്യാ അമ്ഹാകം ഉജുമഗ്ഗേ അന്തരായോ അത്ഥി, അഞ്ഞേന മഗ്ഗേന അതിരേകഡ്ഢയോജനം ഹോതി. അന്തരാമഗ്ഗേ പന അമ്ഹാകം ഉപസ്സയതോ ഗാവുതമത്തേ അഞ്ഞോ ഭിക്ഖുനുപസ്സയോ അത്ഥി, അയ്യാനം സന്തികാ തത്ഥ ആഗതഓവാദേന വസിസ്സാമാ''തി. തേഹി ഭിക്ഖൂഹി സമ്പടിച്ഛിതബ്ബം. തതോ താഹി ഭിക്ഖുനീഹി തം ഭിക്ഖുനുപസ്സയം ആഗന്ത്വാ ഉപോസഥോ കാതബ്ബോ, താ വാ ഭിക്ഖുനിയോ ദിസ്വാ അത്തനോ ഉപസ്സയമേവ ഗന്ത്വാ കാതുമ്പി വട്ടതി.

സചേ പന വസ്സം ഉപഗന്തുകാമാ ഭിക്ഖൂ ചാതുദ്ദസേ വിഹാരം ആഗച്ഛന്തി, ഭിക്ഖുനീഹി ച "ഇധ അയ്യാ വസ്സം വസിസ്സഥാ"തി പുച്ഛിതാ "ആമാ"തി വത്വാ പുന താഹി "തേനഹി അയ്യാ മയമ്പി തുമ്ഹാകം ഓവാദം അനുജീവന്തിയോ വസിസ്സാമാ"തി വുത്താ ദുതിയദിവസേ ഗാമേ ഭിക്ഖാചാരസമ്പദം അപസ്സന്താ "ന സക്കാ ഇധ വസിതു"ന്തി പക്കമന്തി. അഥ താ ഭിക്ഖുനിയോ ഉപോസഥദിവസേ വിഹാരം ഗന്ത്വാ ഭിക്ഖൂ ന പസ്സന്തി, ഏത്ഥ കിം കാതബ്ബന്തി? യത്ഥ ഭിക്ഖൂ വസന്തി, തത്ഥ ഗന്ത്വാ പച്ഛിമികായ വസ്സം ഉപഗന്തബ്ബം. "പച്ഛിമികായ വസ്സം ഉപഗന്തും ആഗമിസ്സന്തീ"തി വാ ആഭോഗം കത്വാ ആഗതാനം സന്തികേ ഓവാദേന വസിതബ്ബം. സചേ പന പച്ഛിമികായപി ന കേചി ആഗച്ഛന്തി, അന്തരാമഗ്ഗേ ച രാജഭയം വാ ചോരഭയം വാ ദുബ്ഭിക്ഖം വാ ഹോതി, അഭിക്ഖുകാവാസേ വസന്തിയാ ആപത്തി, വസ്സച്ഛേദം കത്വാ ഗച്ഛന്തിയാപി ആപത്തി, സാ രക്ഖിതബ്ബാ. ആപദാസു ഹി അഭിക്ഖുകേ ആവാസേ വസന്തിയാ അനാപത്തി വുത്താ. സചേ ആഗന്ത്വാ വസ്സം ഉപഗതാ ഭിക്ഖൂ പുന കേനചി കാരണേന പക്കമന്തി, വസിതബ്ബമേവ. വുത്തഞ്ഹേതം - "അനാപത്തി വസ്സൂപഗതാ ഭിക്ഖൂ പക്കന്താ വാ ഹോന്തി വിബ്ഭന്താ വാ കാലങ്കതാ വാ പക്ഖസങ്കന്താ വാ ആപദാസു ഉമ്മത്തികായ ആദികമ്മികായാ"തി. പവാരേന്തിയാ പന യത്ഥ ഭിക്ഖൂ അത്ഥി, തത്ഥ ഗന്ത്വാ പവാരേതബ്ബം.

അന്വദ്ധമാസന്തി അദ്ധമാസേ അദ്ധമാസേ. **ദ്വേ ധമ്മാ പച്ചാസീസിതബ്ബാ**തി ദ്വേ ധമ്മാ ഇച്ഛിതബ്ബാ. **ഉപോസഥപുച്ഛകന്തി** ഉപോസഥപുച്ഛനം, തത്ഥ പന്നരസികേ ഉപോസഥേ പക്ഖസ്സ ചാതുദ്ദസിയം ചാതുദ്ദസികേ തേരസിയം ഗന്ത്വാ ഉപോസഥോ പുച്ഛിതബ്ബോ. മഹാപച്ചരിയം പന "പക്ഖസ്സ തേരസിയംയേവ ഗന്ത്വാ 'അയം ഉപോസഥോ ചാതുദ്ദസികോ പന്നരസികോ'തി പുച്ഛിതബ്ബ"ന്തി വുത്തം. ഉപോസഥദിവസേ ഓവാദത്ഥായ ഉപസങ്കമിതബ്ബം. പാടിപദദിവസതോ പന പട്ഠായ ധമ്മസവനത്ഥായ ഗന്തബ്ബം. ഇതി ഭഗവാ അഞ്ഞസ്സ കമ്മസ്സ ഓകാസം അദത്വാ നിരന്തരം ഭിക്ഖുനീനം ഭിക്ഖൂനം സന്തികേ ഗമനമേവ പഞ്ഞപേസി. കസ്മാ? മന്ദപഞ്ഞത്താ മാതുഗാമസ്സ. മന്ദപഞ്ഞോ ഹി മാതുഗാമോ, തസ്മാ നിച്ചം ധമ്മസവനം ബഹൂപകാരം. ഏവഞ്ച സതി "യം മയം ജാനാമ, തമേവ അയ്യാ ജാനന്തീ"തി മാനം അകത്വാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പയിരൂപാസമാനാ സാത്ഥികം പബ്ബജ്ജം കരിസ്സന്തി, തസ്മാ ഭഗവാ ഏവമകാസി. ഭിക്ഖുനിയോപി "യഥാനുസിട്ഠം പടിപജ്ജിസ്സാമാ"തി സബ്ബായേവ നിരന്തരം വിഹാരം ഉപസങ്കമിംസു. വുത്തഞ്ഹേതം -

> "തേന ഖോ പന സമയേന സബ്ബോ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ഓവാദം ഗച്ഛതി. മനുസ്സാ ഉജ്ഝായന്തി ഖിയ്യന്തി വിപാചേന്തി 'ജായായോ ഇമാ ഇമേസം, ജാരിയോ ഇമാ ഇമേസം, ഇദാനിമേ ഇമാഹി സദ്ധിം അഭിരമിസ്സന്തീ'തി. ഭഗവതോ ഏതമത്ഥം ആരോചേസും - 'ന, ഭിക്ഖവേ, സബ്ബേന ഭിക്ഖുനിസങ്ഘേന ഓവാദോ ഗന്തബ്ബോ, ഗച്ഛേയ്യ ചേ, ആപത്തി ദുക്കടസ്സ. അനുജാനാമി ഭിക്ഖവേ ചതൂഹി പഞ്ചഹി ഭിക്ഖുനീഹി ഓവാദം ഗന്തു'ന്തി. പുനപി തഥേവ ഉജ്ഝായിംസു. പുന ഭഗവാ 'അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, ദ്വേ തിസ്സോ ഭിക്ഖുനിയോ ഓവാദം ഗന്തു'"ന്തി ആഹ.

തസ്മാ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘേന ദ്വേ തിസ്സോ ഭിക്ഖുനിയോ യാചിത്വാ പേസേതബ്ബാ - "ഏഥയ്യേ, ഭിക്ഖുസങ്ഘം ഓവാദൂപസങ്കമനം യാചഥ, ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ അയ്യാ...പേ॰... ഓവാദൂപസങ്കമന"ന്തി (ചൂളവ॰ ४१३). താഹി ഭിക്ഖുനീഹി ആരാമം ഗന്തബ്ബം. തതോ ഓവാദപടിഗ്ഗാഹകം ഏകം ഭിക്ഖും ഉപസങ്കമിത്വാ വന്ദിത്വാ സോ ഭിക്ഖു ഏകായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏവമസ്സ വചനീയോ "ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ, അയ്യ, ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ പാദേ വന്ദതി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചതി, ലഭതു കിര അയ്യ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ഓവാദൂപസങ്കമന"ന്തി. തേന ഭിക്ഖുനാ പാതിമോക്ഖുദ്ദേസകോ ഭിക്ഖു ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ "ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ഭന്തേ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ പാദേ വന്ദതി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചതി, ലഭതു കിര ഭന്തേ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ഓവാദൂപസങ്കമന"ന്തി. പാതിമോക്ഖുദ്ദേസകേന വത്തബ്ബോ "അത്ഥി കോചി ഭിക്ഖു ഭിക്ഖുനോവാദകോ സമ്മതോ"തി. സചേ ഹോതി കോചി ഭിക്ഖു ഭിക്ഖുനോവാദകോ സമ്മതോ, പാതിമോക്ഖുദ്ദേസകേന വത്തബ്ബോ "ഇത്ഥന്നാമോ ഭിക്ഖു ഭിക്ഖുനോവാദകോ സമ്മതോ, തം ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ഉപസങ്കമതൂ"തി.

സചേ ന ഹോതി കോചി ഭിക്ഖു ഭിക്ഖുനോവാദകോ സമ്മതോ, പാതിമോക്ഖുദ്ദേസകേന വത്തബ്ബോ - "കോ ആയസ്മാ ഉസ്സഹതി ഭിക്ഖുനിയോ ഓവദിതു"ന്തി. സചേ കോചി ഭിക്ഖു ഉസ്സഹതി ഭിക്ഖുനിയോ ഓവദിതും, സോ ച ഹോതി അട്ഠഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ, സമ്മന്നിത്വാ വത്തബ്ബോ - "ഇത്ഥന്നാമോ ഭിക്ഖു ഭിക്ഖുനോവാദകോ സമ്മതോ, തം ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ഉപസങ്കമതൂ"തി.

സചേ പന കോചി ന ഉസ്സഹതി ഭിക്ഖുനിയോ ഓവദിതും, പാതിമോക്ഖുദ്ദേസകേന വത്തബ്ബോ - "നത്ഥി കോചി ഭിക്ഖു ഭിക്ഖുനോവാദകോ സമ്മതോ, പാസാദികേന ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ സമ്പാദേതൂ"തി. ഏത്താവതാ ഹി സകലം സിക്ഖത്തയസങ്ഗഹം സാസനമാരോചിതം ഹോതി. തേന ഭിക്ഖുനാ "സാധൂ"തി സമ്പടിച്ഛിത്വാ പാടിപദേ ഭിക്ഖുനീനം ആരോചേതബ്ബം. ഭിക്ഖുനിസങ്ഘേനപി താ ഭിക്ഖുനിയോ പേസേതബ്ബാ "ഗച്ഛഥയ്യേ, പുച്ഛഥ 'കിം അയ്യ ലഭതി ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ഓവാദൂപസങ്കമന'"ന്തി. താഹി "സാധു അയ്യേ"തി സമ്പടിച്ഛിത്വാ ആരാമം ഗന്ത്വാ തം ഭിക്ഖും ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വത്തബ്ബം - "കിം അയ്യ ലഭതി ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ഓവാദൂപസങ്കമന"ന്തി. തേന വത്തബ്ബം - "നത്ഥി കോചി ഭിക്ഖു ഭിക്ഖുനോവാദകോ സമ്മതോ, പാസാദികേന ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ സമ്പാദേതൂ"തി. താഹി "സാധു അയ്യാ"തി സമ്പടിച്ഛിതബ്ബം. ഏകതോ ആഗതാനം വസേന ചേതം വുത്തം, താസു പന ഏകായ ഭിക്ഖുനിയാ വത്തബ്ബഞ്ച സമ്പടിച്ഛിതബ്ബഞ്ച, ഇതരാ തസ്സാ സഹായികാ.

സചേ പന ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ വാ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ വാ ന പൂരതി, ഉഭയതോപി വാ ഗണമത്തമേവ പുഗ്ഗലമത്തം വാ ഹോതി, ഏകാ ഭിക്ഖുനീ വാ ബഹൂഹി ഭിക്ഖുനുപസ്സയേഹി ഓവാദത്ഥായ പേസിതാ ഹോതി, തത്രായം വചനക്കമോ - "ഭിക്ഖുനിയോ അയ്യ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ പാദേ വന്ദന്തി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചന്തി, ലഭന്തു കിര അയ്യ ഭിക്ഖുനിയോ ഓവാദൂപസങ്കമന"ന്തി. "അഹം അയ്യ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ പാദേ വന്ദാമി; ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചാമി, ലഭാമഹം അയ്യ ഓവാദൂപസങ്കമന"ന്തി.

"ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ അയ്യ അയ്യാനം പാദേ വന്ദതി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചതി, ലഭതു കിര അയ്യ ഭിക്ഖുനീസങ്ഘോ ഓവാദൂപസങ്കമന"ന്തി. "ഭിക്ഖുനിയോ അയ്യ അയ്യാനം പാദേ വന്ദന്തി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചന്തി, ലഭന്തു കിര അയ്യ ഭിക്ഖുനിയോ ഓവാദൂപസങ്കമന"ന്തി. "അഹം അയ്യ അയ്യാനം പാദേ വന്ദാമി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചാമി, ലഭാമഹം അയ്യ ഓവാദൂപസങ്കമന"ന്തി.

“ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ അയ്യ അയ്യസ്സ പാദേ വന്ദതി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചതി, ലഭതു കിര അയ്യ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ഓവാദൂപസങ്കമന”ന്തി. “ഭിക്ഖുനിയോ അയ്യ അയ്യസ്സ പാദേ വന്ദന്തി ; ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചന്തി, ലഭന്തു കിര അയ്യ ഭിക്ഖുനിയോ ഓവാദൂപസങ്കമന”ന്തി. “അഹം അയ്യ അയ്യസ്സ പാദേ വന്ദാമി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചാമി, ലഭാമഹം അയ്യ ഓവാദൂപസങ്കമന”ന്തി.

“ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ച അയ്യ ഭിക്ഖുനിയോ ച ഭിക്ഖുനീ ച ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ അയ്യാനം അയ്യസ്സ പാദേ വന്ദതി വന്ദന്തി വന്ദതി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചതി യാചന്തി യാചതി, ലഭതു കിര ലഭന്തു കിര ലഭതു കിര അയ്യ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ച ഭിക്ഖുനിയോ ച ഭിക്ഖുനീ ച ഓവാദൂപസങ്കമന”ന്തി.

തേനപി ഭിക്ഖുനാ ഉപോസഥകാലേ ഏവം വത്തബ്ബം - “ഭിക്ഖുനിയോ ഭന്തേ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ പാദേ വന്ദന്തി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചന്തി, ലഭന്തു കിര ഭന്തേ ഭിക്ഖുനിയോ ഓവാദൂപസങ്കമന”ന്തി. “ഭിക്ഖുനീ ഭന്തേ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ പാദേ വന്ദതി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചതി, ലഭതു കിര ഭന്തേ ഭിക്ഖുനീ ഓവാദൂപസങ്കമന”ന്തി.

“ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ഭന്തേ, ഭിക്ഖുനിയോ ഭന്തേ, ഭിക്ഖുനീ ഭന്തേ ആയസ്മന്താനം പാദേ വന്ദതി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചതി, ലഭതു കിര ഭന്തേ ഭിക്ഖുനീ ഓവാദൂപസങ്കമന”ന്തി.

“ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ച ഭന്തേ, ഭിക്ഖുനിയോ ച ഭിക്ഖുനീ ച ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ ആയസ്മന്താനം പാദേ വന്ദതി വന്ദന്തി വന്ദതി, ഓവാദൂപസങ്കമനഞ്ച യാചതി യാചന്തി യാചതി, ലഭതു കിര ലഭന്തു കിര ലഭതു കിര ഭന്തേ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ച ഭിക്ഖുനിയോ ച ഭിക്ഖുനീ ച ഓവാദൂപസങ്കമന”ന്തി.

പാതിമോക്ഖുദ്ദേസകേനാപി സചേ സമ്മതോ ഭിക്ഖു അത്ഥി, പുരിമനയേനേവ തം ഭിക്ഖുനിയോ, തം ഭിക്ഖുനീ, തം ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ച ഭിക്ഖുനിയോ ച ഭിക്ഖുനീ ച ഉപസങ്കമന്തു ഉപസങ്കമതു ഉപസങ്കമതൂതി വത്തബ്ബം. സചേ നത്ഥി, പാസാദികേന ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ച ഭിക്ഖുനിയോ ച ഭിക്ഖുനീ ച സമ്പാദേതു സമ്പാദേന്തു സമ്പാദേതൂതി വത്തബ്ബം.

ഓവാദപടിഗ്ഗാഹകേന പാടിപദേ പച്ചാഹരിത്വാ തഥേവ വത്തബ്ബം. ഓവാദം പന ബാലഗിലാനഗമികേ ഠപേത്വാ അഞ്ഞോ സചേപി ആരഞ്ഞകോ ഹോതി, അപ്പടിഗ്ഗഹേതും ന ലഭതി. വുത്തഞ്ഹേതം ഭഗവതാ -

> “അനുജാനാമി , ഭിക്ഖവേ, ഠപേത്വാ ബാലം ഠപേത്വാ ഗിലാനം ഠപേത്വാ ഗമികം അവസേസേഹി ഓവാദം ഗഹേതു”ന്തി (ചൂളവ॰ ൪൧൪).

തത്ഥ യോ ചാതുദ്ദസികപന്നരസികേസു വാ ഉപോസഥേസു പാടിപദേ വാ ഗന്തുകാമോ, സോ ഗമികോ ദുതിയപക്ഖദിവസേ ഗച്ഛന്തോപി അഗ്ഗഹേതും ന ലഭതി, “ന, ഭിക്ഖവേ, ഓവാദോ ന ഗഹേതബ്ബോ, യോ ന ഗണ്ഹേയ്യ, ആപത്തി ദുക്കടസ്സാ”തി (ചൂളവ॰ ൪൧൪) വുത്തം ആപത്തിം ആപജ്ജതിയേവ. ഓവാദം ഗഹേത്വാ ച ഉപോസഥഗ്ഗേ അനാരോചേതും വാ പാടിപദേ ഭിക്ഖുനീനം അപച്ചാഹരിതും വാ ന വട്ടതി. വുത്തഞ്ഹേതം -

> “ന, ഭിക്ഖവേ, ഓവാദോ ന ആരോചേതബ്ബോ. യോ ന ആരോചേയ്യ, ആപത്തി ദുക്കടസ്സാ”തി (ചൂളവ॰ ൪൧൫).

അപരമ്പി വുത്തം -

> “ന, ഭിക്ഖവേ, ഓവാദോ ന പച്ചാഹരിതബ്ബോ. യോ ന പച്ചാഹരേയ്യ, ആപത്തി ദുക്കടസ്സാ”തി (ചൂളവ॰ ൪൧൫).

തത്ഥ ആരഞ്ഞകേന പച്ചാഹരണത്ഥം സങ്കേതോ കാതബ്ബോ. വുത്തഞ്ഹേതം - “അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, ആരഞ്ഞകേന ഭിക്ഖുനാ ഓവാദം ഗഹേതും, സങ്കേതഞ്ച കാതും, അത്ര പടിഹരിസ്സാമീ”തി. തസ്മാ ആരഞ്ഞകോ ഭിക്ഖു സചേ ഭിക്ഖുനീനം വസനഗാമേ ഭിക്ഖം ലഭതി, തത്ഥേവ ചരിത്വാ ഭിക്ഖുനിയോ ദിസ്വാ ആരോചേത്വാ ഗന്തബ്ബം. നോ ചസ്സ തത്ഥ ഭിക്ഖാ സുലഭാ ഹോതി, സാമന്തഗാമേ ചരിത്വാ ഭിക്ഖുനീനം ഗാമം ആഗമ്മ തഥേവ കാതബ്ബം. സചേ ദൂരം ഗന്തബ്ബം ഹോതി, സങ്കേതോ കാതബ്ബോ - “അഹം അമുകം നാമ തുമ്ഹാകം ഗാമദ്വാരേ സഭം വാ മണ്ഡപം വാ രുക്ഖമൂലം വാ ഉപസങ്കമിസ്സാമി, തത്ഥ ആഗച്ഛേയ്യാഥാ”തി . ഭിക്ഖുനീഹി തത്ഥ ഗന്തബ്ബം, അഗന്തും ന ലബ്ഭതി. വുത്തഞ്ഹേതം - “ന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനിയാ സങ്കേതം ന ഗന്തബ്ബം. യാ ന ഗച്ഛേയ്യ, ആപത്തി ദുക്കടസ്സാ”തി (ചൂളവ॰ ൪൧൫).

ഉഭതോസങ്ഘേ തീഹി ഠാനേഹി പവാരേതബ്ബന്തി ഏത്ഥ ഭിക്ഖുനീഹി ചാതുദ്ദസേ അത്തനാ പവാരേത്വാ ഉപോസഥേ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ പവാരേതബ്ബം. വുത്തഞ്ഹേതം -

> “അനുജാനാമി , ഭിക്ഖവേ, അജ്ജതനായ പവാരേത്വാ അപരജ്ജു ഭിക്ഖുസങ്ഘം പവാരേതു”ന്തി (ചൂളവ॰ ൪൨൭).

ഭിക്ഖുനിഖന്ധകേ വുത്തനയേനേവ ചേത്ഥ വിനിച്ഛയോ വേദിതബ്ബോ. വുത്തഞ്ഹേതം -

> “തേന ഖോ പന സമയേന സബ്ബോ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ പവാരേന്തോ കോലാഹലമകാസി. ഭഗവതോ ഏതമത്ഥം ആരോചേസും. അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, ഏകം ഭിക്ഖുനിം ബ്യത്തം പടിബലം സമ്മന്നിതും ഭിക്ഖുനിസങ്ഘസ്സ അത്ഥായ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പവാരേതും. ഏവഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, സമ്മന്നിതബ്ബാ. പഠമം ഭിക്ഖുനീ യാചിതബ്ബാ, യാചിത്വാ ബ്യത്തായ ഭിക്ഖുനിയാ പടിബലായ സങ്ഘോ ഞാപേതബ്ബോ -
>
> “സുണാതു മേ, അയ്യേ സങ്ഘോ, യദി സങ്ഘസ്സ പത്തകല്ലം, സങ്ഘോ ഇത്ഥന്നാമം ഭിക്ഖുനിം സമ്മന്നേയ്യ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘസ്സ അത്ഥായ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പവാരേതും. ഏസാ ഞത്തി.
>
> “സുണാതു മേ, അയ്യേ സങ്ഘോ, സങ്ഘോ ഇത്ഥന്നാമം ഭിക്ഖുനിം സമ്മന്നേയ്യ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘസ്സ അത്ഥായ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പവാരേതും. യസ്സാ അയ്യായ ഖമതി ഇത്ഥന്നാമായ ഭിക്ഖുനിയാ സമ്മുതി ഭിക്ഖുനിസങ്ഘസ്സ അത്ഥായ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പവാരേതും, സാ തുണ്ഹസ്സ; യസ്സാ നക്ഖമതി, സാ ഭാസേയ്യ.

“സമ്മതാ സങ്ഘേന ഇത്ഥന്നാമാ ഭിക്ഖുനീ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘസ്സ അത്ഥായ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പവാരേതും. ഖമതി സങ്ഘസ്സ, തസ്മാ തുണ്ഹീ, ഏവമേതം ധാരയാമീ”തി (ചൂളവ· ൪൨൭).

തായ സമ്മതായ ഭിക്ഖുനിയാ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘം ആദായ ഭിക്ഖുസങ്ഘം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ അഞ്ജലിം പഗ്ഗഹേത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - “ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ അയ്യ, ഭിക്ഖുസങ്ഘം പവാരേതി - ദിട്ഠേന വാ സുതേന വാ പരിസങ്കായ വാ. വദതയ്യ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘം അനുകമ്പം ഉപാദായ, പസ്സന്തോ പടികരിസ്സതി. ദുതിയമ്പി അയ്യ, തതിയമ്പി അയ്യ, ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ...പേ·... പടികരിസ്സതീ”തി.

സചേ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ന പൂരതി, “ഭിക്ഖുനിയോ അയ്യ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പവാരേന്തി - ദിട്ഠേന വാ സുതേന വാ പരിസങ്കായ വാ, വദതയ്യ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ഭിക്ഖുനിയോ അനുകമ്പം ഉപാദായ, പസ്സന്തിയോ പടികരിസ്സന്തീ”തി ച, “അഹം അയ്യ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പവാരേമി - ദിട്ഠേന വാ സുതേന വാ പരിസങ്കായ വാ, വദതു മം അയ്യ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അനുകമ്പം ഉപാദായ, പസ്സന്തീ പടികരിസ്സാമീ”തി ച ഏവം തിക്ഖത്തും വത്തബ്ബം.

സചേ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ന പൂരതി, “ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ അയ്യാ അയ്യേ പവാരേതി - ദിട്ഠേന വാ സുതേന വാ പരിസങ്കായ വാ, വദന്തയ്യാ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘം അനുകമ്പം ഉപാദായ, പസ്സന്തോ പടികരിസ്സതീ”തി ച, “ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ അയ്യ അയ്യം പവാരേതി - ദിട്ഠേന വാ സുതേന വാ പരിസങ്കായ വാ, വദതയ്യോ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘം അനുകമ്പം ഉപാദായ, പസ്സന്തോ പടികരിസ്സതീ”തി ച ഏവം തിക്ഖത്തും വത്തബ്ബം.

ഉഭിന്നം അപാരിപൂരിയാ “ഭിക്ഖുനിയോ അയ്യാ അയ്യേ പവാരേന്തി - ദിട്ഠേന വാ സുതേന വാ പരിസങ്കായ വാ, വദന്തയ്യാ ഭിക്ഖുനിയോ അനുകമ്പം ഉപാദായ, പസ്സന്തിയോ പടികരിസ്സന്തീ”തി ച, “ഭിക്ഖുനിയോ അയ്യ അയ്യം പവാരേന്തി - ദിട്ഠേന വാ സുതേന വാ പരിസങ്കായ വാ, വദതയ്യോ ഭിക്ഖുനിയോ അനുകമ്പം ഉപാദായ, പസ്സന്തിയോ പടികരിസ്സന്തീ”തി ച, “അഹം അയ്യാ അയ്യേ പവാരേമി - ദിട്ഠേന വാ സുതേന വാ പരിസങ്കായ വാ, വദന്തു മം അയ്യാ അനുകമ്പം ഉപാദായ, പസ്സന്തീ പടികരിസ്സാമീ”തി ച, “അഹം അയ്യ അയ്യം പവാരേമി - ദിട്ഠേന വാ സുതേന വാ പരിസങ്കായ വാ, വദതു മം അയ്യോ അനുകമ്പം ഉപാദായ, പസ്സന്തീ പടികരിസ്സാമീ”തി ച ഏവം തിക്ഖത്തും വത്തബ്ബം.

മാനത്തചരണഞ്ച ഉപസമ്പദാപരിയേസനാ ച യഥാഠാനേയേവ ആവി ഭവിസ്സതി.

ന ഭിക്ഖുനിയാ കേനചി പരിയായേനാതി ദസഹി വാ അക്കോസവത്ഥൂഹി അഞ്ഞേന വാ കേനചി പരിയായേന ഭിക്ഖു നേവ അക്കോസിതബ്ബോ, ന പരിഭാസിതബ്ബോ, ന ഭയേന തജ്ജേതബ്ബോ. **ഓവടോ**തി പിഹിതോ വാരിതോ പടിക്ഖിത്തോ. വചനയേവ **വചനപഥോ. അനോവടോ**തി അപിഹിതോ അവാരിതോ അപ്പടിക്ഖിത്തോ. തസ്മാ ഭിക്ഖുനിയാ ആധിപച്ചട്ഠാനേ ജേട്ഠകട്ഠാനേ ഠത്വാ “ഏവം അഭിക്കമ, ഏവം പടിക്കമ, ഏവം നിവാസേഹി, ഏവം പാരുപാഹീ”തി കേനചി പരിയായേന നേവ ഭിക്ഖു ഓവദിതബ്ബോ, ന അനുസാസിതബ്ബോ. ദോസം പന ദിസ്വാ “പുബ്ബേ മഹാഥേരാ ന ഏവം അഭിക്കമന്തി, ന പടിക്കമന്തി, ന നിവാസേന്തി, ന പാരുപന്തി, ഈദിസം കാസാവമ്പി ന ധാരേന്തി, ന ഏവം അക്ഖീനി അഞ്ജേന്തീ”തിആദിനാ നയേന വിജ്ജമാനദോസം ദസ്സേതും വട്ടതി. ഭിക്ഖൂഹി പന “അയം വുഡ്ഢസമണീ ഏവം നിവാസേതി, ഏവം പാരുപതി, മാ ഏവം നിവാസേഹി, മാ ഏവം പാരുപാഹി, മാ തിലകമ്മപണ്ണകമ്മാദീനി കരോഹീ”തി യഥാസുഖം ഭിക്ഖുനിം ഓവദിതും അനുസാസിതും വട്ടതി.

സമഗ്ഗമ്ഹയ്യാതി ഭണന്തന്തി “സമഗ്ഗാ അമ്ഹ അയ്യ” ഇതി ഭണന്തം ഭിക്ഖുനിസങ്ഘം. **അഞ്ഞം ധമ്മം ഭണതീ**തി അഞ്ഞം സുത്തന്തം വാ അഭിധമ്മം വാ. സമഗ്ഗമ്ഹയ്യാതി വചനേന ഹി ഓവാദം പച്ചാസീസന്തി, തസ്മാ ഠപേത്വാ ഓവാദം അഞ്ഞം ധമ്മം ഭണന്തസ്സ ദുക്കടം. **ഓവാദം അനിയ്യാദേത്വാ**തി ഏസോ ഭഗിനിയോ ഓവാദോതി അവത്വാ.

൧൫൦. അധമ്മകമ്മേതിആദീസു ഭിക്ഖുനോവാദകസമ്മുതികമ്മം കമ്മന്തി വേദിതബ്ബം. തത്ഥ അധമ്മകമ്മേ ദ്വിന്നം നവകാനം വസേന അട്ഠാരസ പാചിത്തിയാനി. ധമ്മകമ്മേ ദുതിയസ്സ നവകസ്സ അവസാനപദേ അനാപത്തി, സേസേസു സത്തരസ ദുക്കടാനി.

൧൫൧. ഉദ്ദേസം ദേന്തോതി അട്ഠന്നം ഗരുധമ്മാനം പാളിം ഉദ്ദിസന്തോ. **പരിപുച്ഛം ദേന്തോ**തി തസ്സായേവ പഗുണായ ഗരുധമ്മപാളിയാ അട്ഠകഥം കഥേന്തോതി അത്ഥോ. **ഓസാരേഹി അയ്യാതി വുച്ചമാനോ ഓസാരേതീ**തി ഏവം വുച്ചമാനോ അട്ഠഗരുധമ്മപാളിം ഓസാരേതീതി അത്ഥോ. ഏവം ഉദ്ദേസം ദേന്തോ, പരിപുച്ഛം ദേന്തോ, യോ ച ഓസാരേഹീതി വുച്ചമാനോ അട്ഠ ഗരുധമ്മേ ഭണതി, തസ്സ പാചിത്തിയേന അനാപത്തി. അഞ്ഞം ധമ്മം ഭണന്തസ്സ ദുക്കടേന അനാപത്തി. **പഞ്ഹം പുച്ഛതി, പഞ്ഹം പുട്ഠോ കഥേതീ**തി ഭിക്ഖുനീ ഗരുധമ്മനിസ്സിതം വാ ഖന്ധാദിനിസ്സിതം വാ പഞ്ഹം പുച്ഛതി, തം യോ ഭിക്ഖു കഥേതി, തസ്സാപി അനാപത്തി. **അഞ്ഞസ്സത്ഥായ ഭണന്ത**ന്തി ചതുപരിസതിം ധമ്മം ദേസേന്തം ഭിക്ഖും ഉപസങ്കമിത്വാ ഭിക്ഖുനിയോ സുണന്തി, തത്രാപി ഭിക്ഖുസ്സ അനാപത്തി. **സിക്ഖമാനായ സാമണേരിയാ**തി ഏതാസം ദേസേന്തസ്സാപി അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനത്ഥമേവ.

പദസോധമ്മസമുട്ഠാനം - വാചതോ ച വാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം തിവേദനന്തി.

ഓവാദസിക്ഖാപദം പഠമം.

൨. അത്ഥങ്ഗതസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൫൨. ദുതിയസിക്ഖാപദേ - **പരിയായേനാ**തി വാരേന, പടിപാടിയാതി അത്ഥോ. **അധിചേതസോ**തി അധിചിത്തവതോ , സബ്ബചിത്താനം അധികേന അരഹത്തഫലചിത്തേന സമന്നാഗതസ്സാതി അത്ഥോ. **അപ്പമജ്ജതോ**തി നപ്പമജ്ജതോ, അപ്പമാദേന കുസലാനം ധമ്മാനം സാതച്ചകിരിയായ സമന്നാഗതസ്സാതി വുത്തം ഹോതി. **മുനിനോ**തി “യോ മുനാതി ഉഭോ ലോകേ, മുനി തേന പവുച്ചതീ”തി (ധ· പ· ൨൬൯) ഏവം ഉഭയലോകമുനനേന വാ, മോനം വുച്ചതി ഞാണം, തേന ഞാണേന സമന്നാഗതത്താ വാ ഖീണാസവോ മുനി നാമ വുച്ചതി, തസ്സ മുനിനോ. **മോനപഥേസു സിക്ഖതോ**തി അരഹത്തഞാണസങ്ഖാതസ്സ മോനസ്സ പഥേസു സത്തതിംസബോധിപക്ഖിയധമ്മേസു തീസു വാ സിക്ഖാസു സിക്ഖതോ. ഇദഞ്ച പുബ്ബഭാഗപടിപദം ഗഹേത്വാ വുത്തം, തസ്മാ ഏവം പുബ്ബഭാഗേ സിക്ഖതോ ഇമായ സിക്ഖായ മുനിഭാവം പത്തസ്സ മുനിനോതി ഏവമേത്ഥ അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ. **സോകാ ന ഭവന്തി താദിനോ**തി താദിസസ്സ

ഖീണാസവമുനിനോ അബ്ഭന്തരേ ഇട്ഠവിയോഗാദിവത്ഥുകാ സോകാ ന സന്തി. അഥ വാ **താദിനോ**തി താദിലക്ഖണസമന്നാഗതസ്സ ഏവരൂപസ്സ മുനിനോ സോകാ ന ഭവന്തീതി അയമേത്ഥ അത്ഥോ. **ഉപസന്തസ്സാ**തി രാഗാദീനം ഉപസമേന ഉപസന്തസ്സ. **സദാ സതീമതോ**തി സതിവേപുല്ലപ്പത്തത്താ നിച്ചകാലം സതിയാ അവിരഹിതസ്സ . **ആകാസേ അന്തലിക്ഖേ**തി അന്തലിക്ഖസങ്ഖാതേ ആകാസേ, ന കസിണുഗ്ഘാടിമേ, ന പന രൂപപരിച്ഛേദേ. **ചങ്കമതിപി തിട്ഠതിപീ**തി താസം ഭിക്ഖുനീനം കഥം സുത്വാ ''ഇമാ ഭിക്ഖുനിയോ മം 'ഏത്തകമേവ അയം ജാനാതീ'തി അവമഞ്ഞന്തി, ഹന്ദ ദാനി ഏതാസം അത്തനോ ആനുഭാവം ദസ്സേമീ''തി ധമ്മബഹുമാനം ഉപ്പാദേത്വാ അഭിഞ്ഞാപാദകം ചതുത്ഥജ്ഝാനം സമാപജ്ജിത്വാ വുട്ഠായ ഏവരൂപം ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം ദസ്സേസി - ''ആകാസേ അന്തലിക്ഖേ ചങ്കമതിപി...പേ॰... അന്തരധായതിപീ''തി. തത്ഥ **അന്തരധായതിപീ**തി അന്തരധായതിപി അദസ്സനമ്പി ഗച്ഛതീതി അത്ഥോ. **തഞ്ചേവ ഉദാനം ഭണതി അഞ്ഞഞ്ച ബഹും ബുദ്ധവചന**ന്തി ഥേരോ കിര അത്തനോ ഭാതുഥേരസ്സ സന്തികേ -

> ''പദുമം യഥാ കോകനുദം സുഗന്ധം,
> പാതോ സിയാ ഫുല്ലമവീതഗന്ധം;
> അങ്ഗീരസം പസ്സ വിരോചമാനം,
> തപന്തമാദിച്ചമിവന്തലിക്ഖേ''തി. (സം॰ നി॰ ൧.൧൨൩);

ഇമം ഗാഥം ഉദ്ദിസാപേത്വാ ചത്താരോ മാസേ സജ്ഝായി. ന ച പഗുണം കത്തുമസക്ഖി. തതോ നം ഥേരോ ''അഭബ്ബോ ത്വം ഇമസ്മിം സാസനേ''തി വിഹാരാ നിക്കഡ്ഢാപേസി, സോ രോദമാനോ ദ്വാരകോട്ഠകേ അട്ഠാസി. അഥ ഭഗവാ ബുദ്ധചക്ഖുനാ വേനേയ്യസത്തേ ഓലോകേന്തോ തം ദിസ്വാ വിഹാരചാരികം ചരമാനോ വിയ തസ്സ സന്തികം ഗന്ത്വാ ''ചൂളപന്ഥക, കസ്മാ രോദസീ''തി ആഹ. സോ തമത്ഥം ആരോചേസി. അഥസ്സ ഭഗവാ സുദ്ധം പിലോതികഖണ്ഡം ദത്വാ ''ഇദം 'രജോഹരണം രജോഹരണ'ന്തി പരിമജ്ജാഹീ''തി ആഹ. സോ ''സാധൂ''തി സമ്പടിച്ഛിത്വാ അത്തനോ നിവാസട്ഠാനേ നിസീദിത്വാ തസ്സ ഏകമന്തം പരിമജ്ജി, പരിമജ്ജിതട്ഠാനം കാളകമഹോസി. സോ ''ഏവം പരിസുദ്ധമ്പി നാമ വത്ഥം ഇമം അത്തഭാവം നിസ്സായ കാളകം ജാത''ന്തി സംവേഗം പടിലഭിത്വാ വിപസ്സനം ആരഭി. അഥസ്സ ഭഗവാ ആരദ്ധവീരിയഭാവം ഞത്വാ ''അധിചേതസോ''തി ഇമം ഓഭാസഗാഥം അഭാസി. ഥേരോ ഗാഥാപരിയോസാനേ അരഹത്തം പാപുണി. തസ്മാ ഥേരോ പകതിയാവ ഇമം ഗാഥം മമായതി, സോ തം ഇമിസ്സാ ഗാഥായ മമായനഭാവം ജാനാപേതും തംയേവ ഭണതി. അഞ്ഞഞ്ച അന്തരന്തരാ ആഹരിത്വാ ബഹും ബുദ്ധവചനം. തേന വുത്തം - ''തഞ്ചേവ ഉദാനം ഭണതി, അഞ്ഞഞ്ച ബഹും ബുദ്ധവചന''ന്തി.

൧൪൯. **ഏകതോ ഉപസമ്പന്നായാ**തി ഭിക്ഖുനിസങ്ഘേ ഉപസമ്പന്നായ, ഭിക്ഖുസങ്ഘേ പന ഉപസമ്പന്നം ഓവദന്തസ്സ പാചിത്തിയം. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. ഇദമ്പി ച പദസോധമ്മസമുട്ഠാനമേവ.

അത്ഥങ്ഗതസിക്ഖാപദം ദുതിയം.

൩. ഭിക്ഖുനുപസ്സയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൫൨. തതിയസിക്ഖാപദേ - **അഞ്ഞത്ര സമയാ ഓവദതി ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാ**തിആദീസു അട്ഠഹി ഗരുധമ്മേഹി ഓവദന്തസ്സേവ പാചിത്തിയം, അഞ്ഞേന ധമ്മേന ദുക്കടന്തി വേദിതബ്ബം. **ഏകതോഉപസമ്പന്നായാ**തി ഭിക്ഖുനിസങ്ഘേ ഉപസമ്പന്നായ, ഭിക്ഖുസങ്ഘേ ഉപസമ്പന്നായ പന ഓവദതോ പാചിത്തിയമേവ. ഇതോ പരമ്പി യത്ഥ യത്ഥ ''ഏകതോഉപസമ്പന്നാ''തി വുച്ചതി, സബ്ബത്ഥ അയമേവ അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ. സേസം ഉത്താനമേവ.

കഥിനസമുട്ഠാനം - കായവാചതോ, കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഭിക്ഖുനുപസ്സയസിക്ഖാപദം തതിയം.

ഇദം പനേത്ഥ മഹാപച്ചരിയം വുത്തം പകിണ്ണകം - അസമ്മതോ ചേ ഭിക്ഖു അത്ഥങ്ഗതേ സൂരിയേ ഭിക്ഖുനുപസ്സയം ഉപസങ്കമിത്വാ അട്ഠഹി ഗരുധമ്മേഹി ഓവദതി, തീണി പാചിത്തിയാനി. അഞ്ഞേന ധമ്മേന ഓവദതോ ദ്വേ ദുക്കടാനി, ഏകം പാചിത്തിയം. കഥം? അസമ്മതമൂലകം ദുക്കടം, ഉപസ്സയം ഗന്ത്വാ അഞ്ഞേന ധമ്മേന ഓവദനമൂലകം ദുക്കടം, അത്ഥങ്ഗതേ സൂരിയേ ഓവദനമൂലകം പാചിത്തിയന്തി. സമ്മതസ്സ അത്ഥങ്ഗതേ സൂരിയേ തത്ഥ ഗന്ത്വാ അട്ഠഹി ഗരുധമ്മേഹി ഓവദന്തസ്സ ഏകാ അനാപത്തി, ദ്വേ പാചിത്തിയാനി. കഥം? സമ്മതത്താ അനാപത്തി, അത്ഥങ്ഗതേ സൂരിയേ ഓവദനമൂലകം ഏകം, ഗന്ത്വാ ഗരുധമ്മേഹി ഓവദനമൂലകം ഏകന്തി ദ്വേ പാചിത്തിയാനി. തസ്സേവ അഞ്ഞേന ധമ്മേന ഓവദതോ ഏകാ അനാപത്തി, ഏകം ദുക്കടം, ഏകം പാചിത്തിയം. കഥം? സമ്മതത്താ അനാപത്തി, ഗന്ത്വാ അഞ്ഞേന ധമ്മേന ഓവദനമൂലകം ദുക്കടം, അത്ഥങ്ഗതേ സൂരിയേ ഓവദനമൂലകം പാചിത്തിയന്തി. ദിവാ പന ഗന്ത്വാ ഓവദതോ സമ്മതസ്സ ച അസമ്മതസ്സ ച രത്തിം ഓവദനമൂലകം ഏകം പാചിത്തിയം അപനേത്വാ അവസേസാ ആപത്താനാപത്തിയോ വേദിതബ്ബാതി.

പകിണ്ണകകഥാ നിട്ഠിതാ.

൪. ആമിസസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൫൪. ചതുത്ഥസിക്ഖാപദേ - **ന ബഹുകതാ**തി ന കതബഹുമാനാ, ന ധമ്മേ ബഹുമാനം കത്വാ ഓവദന്തീതി അധിപ്പായോ. **''ഭിക്ഖുനോവാദകം അവണ്ണം കത്തുകാമോ''**തിആദീനം ഉജ്ഝാപനകേ വുത്തനയേനേവത്ഥോ വേദിതബ്ബോ.

ഉപസമ്പന്നം സങ്ഘേന അസമ്മതന്തി ഏത്ഥ അസമ്മതോ നാമ സമ്മതേന വാ സങ്ഘേന വാ ഭാരം കത്വാ ഠപിതോ വേദിതബ്ബോ. **അനുപസമ്പന്നം സമ്മതം വാ അസമ്മതം വാ**തി ഏത്ഥ പന ഭിക്ഖുകാലേ സമ്മുതിം ലഭിത്വാ സാമണേരഭൂമിയം ഠിതോ സമ്മതോ, സമ്മതേന വാ സങ്ഘേന വാ ഠപിതോ ബഹുസ്സുതോ സാമണേരോ അസമ്മതോതി വേദിതബ്ബോ. സേസം വുത്തനയത്താ ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ആമിസസിക്ഖാപദം ചതുത്ഥം.

൫. ചീവരദാനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൬൯. പഞ്ചമസിക്ഖാപദേ - **വിസിഖായാ**തി രഥികായ. **പിണ്ഡായ ചരതീ**തി നിബദ്ധചാരവസേന അഭിണ്ഹം ചരതി. **സന്ദിട്ഠാ**തി സന്ദിട്ഠമിത്താ അഹേസും. സേസമേത്ഥ പദതോ ഉത്താനത്ഥം, വിനിച്ഛയതോ ചീവരപടിഗ്ഗഹണസിക്ഖാപദേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബം സദ്ധിം സമുട്ഠാനാദീഹി. തത്ര ഹി ഭിക്ഖു പടിഗ്ഗാഹകോ, ഇധ ഭിക്ഖുനീ, അയം വിസേസോ. സേസം താദിസമേവാതി.

ചീവരദാനസിക്ഖാപദം പഞ്ചമം.

൬. ചീവരസിബ്ബനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൭൫. ഛട്ഠസിക്ഖാപദേ - **ഉദായീ**തി ലാളുദായീ. **പട്ഠോ**തി പടിബലോ, നിപുണോ ചേവ സമത്ഥോ ചാതി വുത്തം ഹോതി. **അഞ്ഞതരാ ഭിക്ഖുനീ**തി തസ്സേവ പുരാണദുതിയികാ. **പടിഭാനചിത്ത**ന്തി അത്തനോ പടിഭാനേന കതചിത്തം, സോ കിര ചീവരം രജിത്വാ തസ്സ മജ്ഝേ നാനാവണ്ണേഹി വിപ്പകതമേഥുനം ഇത്ഥിപുരിസരൂപമകാസി. തേന വുത്തം - ''മജ്ഝേ പടിഭാനചിത്തം വുട്ഠാപേത്വാ''തി. **യഥാസംഹട**ന്തി യഥാസംഹരിതമേവ.

൧൭൬. **ചീവര**ന്തി യം നിവാസിതും വാ പാരുപിതും വാ സക്കാ ഹോതി, ഏവഞ്ഹി മഹാപച്ചരിയാദീസു വുത്തം. **സയം സിബ്ബതീ**തി ഏത്ഥ സിബ്ബിസ്സാമീതി വിചാരേന്തസ്സാപി ഛിന്ദന്തസ്സാപി ദുക്കടം, സിബ്ബന്തസ്സ പന പാചിത്തിയം. **ആരാപഥേ ആരാപഥേ**തി സൂചിം പവേസേത്വാ പവേസേത്വാ നീഹരണേ. സചേ പന സകലസൂചിം അനീഹരന്തോ ദീഘസുത്തപ്പവേസനത്ഥം സതക്ഖത്തുമ്പി വിജ്ഝിത്വാ നീഹരതി, ഏകമേവ പാചിത്തിയം. **സകിം ആണത്തോ**തി സകിം ''ചീവരം സിബ്ബാ''തി വുത്തോ. **ബഹുകമ്പി സിബ്ബതീ**തി സചേപി സബ്ബം സൂചികമ്മം പരിയോസാപേത്വാ ചീവരം നിട്ഠാപേതി, ഏകമേവ പാചിത്തിയം. അഥ പന ''ഇമസ്മിം ചീവരേ കത്തബ്ബകമ്മം തവ ഭാരോ''തി വുത്തോ കരോതി, ആണത്തസ്സ ആരാപഥേ ആരാപഥേ ഏകമേകം പാചിത്തിയം, ആണാപകസ്സ ഏകവാചായ സമ്ബഹുലാനിപി. പുനപ്പുനം ആണത്തിയം പന വത്തബ്ബമേവ നത്ഥി.

യേപി സചേ ആചരിയുപജ്ഝായേസു അത്തനോ ഞാതികാനം ചീവരം സിബ്ബന്തേസു തേസം നിസ്സിതകാ ''ആചരിയുപജ്ഝായവത്തം വാ കഥിനവത്തം വാ കരോമാ''തി സിബ്ബന്തി, തേസമ്പി ആരാപഥഗണനായ ആപത്തിയോ. ആചരിയുപജ്ഝായാ അത്തനോ ഞാതികാനം ചീവരം അന്തേവാസികേഹി സിബ്ബാപേന്തി, ആചരിയുപജ്ഝായാനം ദുക്കടം, അന്തേവാസികാനം പാചിത്തിയം. അന്തേവാസികാ അത്തനോ ഞാതികാനം ആചരിയുപജ്ഝായേഹി സിബ്ബാപേന്തി, തത്രാപി ഏസേവ നയോ. അന്തേവാസികാനമ്പി ആചരിയുപജ്ഝായാനമ്പി ഞാതികായ ചീവരം ഹോതി, ആചരിയുപജ്ഝായാ പന അന്തേവാസികേ വഞ്ചേത്വാ സിബ്ബാപേന്തി, ഉഭിന്നമ്പി ദുക്കടം. കസ്മാ? അന്തേവാസികാനം അഞ്ഞാതികസഞ്ഞായ സിബ്ബിതത്താ , ഇതരേസം അകപ്പിയേ നിയോജിതത്താ. തസ്മാ ''ഇദം തേ മാതു ചീവരം, ഇദം ഭഗിനിയാ''തി ആചിക്ഖിത്വാ സിബ്ബാപേതബ്ബം.

൧൭൯. **അഞ്ഞം പരിക്ഖാര**ന്തി യംകിഞ്ചി ഉപാഹനത്ഥവികാദിം. സേസം ഉത്താനമേവ. ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ചീവരസിബ്ബനസിക്ഖാപദം ഛട്ഠം.

൭. സംവിധാനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൮൧. സത്തമസിക്ഖാപദേ - **പച്ഛാ ഗച്ഛന്തീനം ചോരാ അച്ഛിന്ദിംസൂ**തി പച്ഛാ ഗച്ഛന്തീനം പത്തചീവരം ചോരാ ഹരിംസു. **ദൂസേസു**ന്തി താ ഭിക്ഖുനിയോ ചോരാ ദൂസയിംസു, സീലവിനാസം പാപയിംസൂതി അത്ഥോ .

൧൮൨-൩. **സംവിധായാ**തി സംവിദഹിത്വാ, ഗമനകാലേ സങ്കേതം കത്വാതി അത്ഥോ. **കുക്കുടസമ്പാദേ**തി ഏത്ഥ യസ്മാ ഗാമാ നിക്ഖമിത്വാ കുക്കുടോ പദസാവ അഞ്ഞം ഗാമം ഗച്ഛതി, അയം കുക്കുടസമ്പാദോതി വുച്ചതി. തത്രായം വചനത്ഥോ - സമ്പദന്തി ഏത്ഥാതി **സമ്പാദോ**. കേ സമ്പദന്തി? കുക്കുടാ. കുക്കുടാനം സമ്പാദോ **കുക്കുടസമ്പാദോ**. അഥ വാ സമ്പാദോതി ഗമനം, കുക്കുടാനം സമ്പാദോ ഏത്ഥ അത്ഥീതിപി കുക്കുടസമ്പാദോ. കുക്കുടസമ്പാതേ ഇതിപി പാഠോ, തത്ഥ യസ്സ ഗാമസ്സ ഗേഹച്ഛദനപിട്ഠിതോ കുക്കുടോ ഉപ്പതിത്വാ അഞ്ഞസ്സ ഗേഹച്ഛദനപിട്ഠിയം പതതി, അയം കുക്കുടസമ്പാതോതി വുച്ചതി. വചനത്ഥോ പനേത്ഥ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബോ. ദ്വിധാ വുത്തപ്പകാരോപി ചേസ ഗാമോ അച്ചാസന്നോ ഹോതി, ഉപചാരോ ന ലബ്ഭതി. യസ്മിം പന ഗാമേ പച്ചൂസേ വസ്സന്തസ്സ കുക്കുടസ്സ സദ്ദോ അനന്തരേ ഗാമേ സുയ്യതി, താദിസേഹി ഗാമേഹി സമ്പുണ്ണരട്ഠേ ഗാമന്തരേ ഗാമന്തരേ പാചിത്തിയന്തി അട്ഠകഥായം വുത്തം. കിഞ്ചാപി വുത്തം, ''ഗാമന്തരേ ഗാമന്തരേ ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാ''തി വചനതോ പന സചേപി രതനമത്തന്തരോ ഗാമോ ഹോതി, യോ തസ്സ മനുസ്സേഹി ഠപിതഉപചാരോ, തം ഓക്കമന്തസ്സ ആപത്തിയേവ.

തത്രായം ആപത്തിവിനിച്ഛയോ - സംവിധാനകാലേ ഹി സചേ ഉഭോപി ഭിക്ഖുനുപസ്സയേ വാ അന്തരാരാമേ വാ ആസനസാലായ വാ തിത്ഥിയസേയ്യായ വാ ഠത്വാ സംവിദഹന്തി, അനാപത്തി കപ്പിയഭൂമി കിരായം. തസ്മാ ഏത്ഥ സംവിദഹനപച്ചയാ ദുക്കടാപത്തിം ന വദന്തി, ഗച്ഛന്തസ്സ യഥാവത്ഥുകമേവ. സചേ പന അന്തോഗാമേ ഭിക്ഖുനുപസ്സയദ്വാരേ രഥികായ അഞ്ഞേസു വാ ചതുക്കസിങ്ഘാടകഹത്ഥിസാലാദീസു സംവിദഹന്തി, ഭിക്ഖുനോ ആപത്തി ദുക്കടസ്സ. ഏവം സംവിദഹിത്വാ ഗാമതോ നിക്ഖമന്തി, നിക്ഖമനേ അനാപത്തി, അനന്തരഗാമസ്സ ഉപചാരോക്കമനേ പന ഭിക്ഖുനോ പാചിത്തിയം. തത്രാപി ''പഠമപാദേ ദുക്കടം, ദുതിയപാദേ പാചിത്തിയ''ന്തി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. ഗാമതോ നിക്ഖമിത്വാ പന യാവ അനന്തരഗാമസ്സ ഉപചാരം ന ഓക്കമന്തി , ഏത്ഥന്തരേ സംവിദഹിതേപി ഭിക്ഖുനോ ദുക്കടം, അനന്തരഗാമസ്സ ഉപചാരോക്കമനേ പുരിമനയേനേവ ആപത്തി. സചേ ദൂരം ഗന്തുകാമാ ഹോന്തി, ഗാമൂപചാരഗണനായ ഓക്കമനേ ഓക്കമനേ ആപത്തി, തസ്സ തസ്സ പന ഗാമസ്സ അതിക്കമനേ അനാപത്തി. സചേ പന ഭിക്ഖുനീ ''അസുകം നാമ ഗാമം ഗമിസ്സാമീ''തി ഉപസ്സയതോ നിക്ഖമതി, ഭിക്ഖുപി തമേവ ഗാമം സന്ധായ ''അസുകം നാമ ഗാമം ഗമിസ്സാമീ''തി വിഹാരതോ നിക്ഖമതി. അഥ ദ്വേപി ഗാമദ്വാരേ സമാഗന്ത്വാ ''തുമ്ഹേ കുഹിം ഗച്ഛഥ, അസുകം നാമ ഗാമം തുമ്ഹേ കുഹിന്തി, മയമ്പി തത്ഥേവാ''തി വത്വാ ''ഏഹി ദാനി,

ഗച്ഛാമാ''തി സംവിധായ ഗച്ഛന്തി, അനാപത്തി. കസ്മാ? പുബ്ബമേവ ഗമിസ്സാമാതി നിക്ഖന്തത്താതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. തം നേവ പാളിയാ ന സേസഅട്ഠകഥായ സമേതി.

അദ്ധയോജനേ അദ്ധയോജനേതി ഏകമേകം അദ്ധയോജനം അതിക്കമന്തസ്സ ഇദാനി അതിക്കമിസ്സതീതി പഠമപാദേ ദുക്കടം, ദുതിയപാദേ പാചിത്തിയം. ഇമസ്മിഞ്ഹി നയേ അതിക്കമനേ ആപത്തി, ഓക്കമനേ അനാപത്തി.

൧൮൬. ഭിക്ഖു സംവിദഹതീതി നഗരദ്വാരേ വാ രഥികായ വാ ഭിക്ഖുനിം ദിസ്വാ ''അസുകം ഗാമം നാമ ഗതപുബ്ബത്ഥാ''തി വദതി, ''നാമ്ഹി അയ്യ ഗതപുബ്ബാ''തി ''ഏഹി ഗച്ഛാമാ''തി വാ ''സ്വേ അഹം ഗമിസ്സാമി, ത്വമ്പി ആഗച്ഛേയ്യാസീ''തി വാ വദതി. **ഭിക്ഖുനീ സംവിദഹതീ**തി ഗാമന്തരേ ചേതിയവന്ദനത്ഥം ഗാമതോ നിക്ഖമന്തം ഭിക്ഖും ദിസ്വാ ''അയ്യ കുഹിം ഗച്ഛഥാ''തി വദതി. ''അസുകം നാമ ഗാമം ചേതിയവന്ദനത്ഥ''ന്തി. ''അഹമ്പി അയ്യ ആഗച്ഛാമീ''തി ഏവം ഭിക്ഖുനീയേവ സംവിദഹതി, ന ഭിക്ഖു.

൧൮൭. വിസങ്കേതേനാതി ഏത്ഥ ''പുരേഭത്തം ഗച്ഛിസ്സാമാ''തി വത്വാ പച്ഛാഭത്തം ഗച്ഛന്തി, ''അജ്ജ വാ ഗമിസ്സാമാ''തി വത്വാ സ്വേ ഗച്ഛന്തി. ഏവം കാലവിസങ്കേതേയേവ അനാപത്തി, ദ്വാരവിസങ്കേതേ പന മഗ്ഗവിസങ്കേതേ വാ സതിപി ആപത്തിയേവ. **ആപദാസൂ**തി രട്ഠഭേദേ ചക്കസമാരുള്ഹാ ജനപദാ പരിയായന്തി ഏവരൂപാസു ആപദാസു അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവാതി.

ചതുസമുട്ഠാനം - കായതോ കായവാചതോ കായചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

സംവിധാനസിക്ഖാപദം സത്തമം.

൮. നാവാഭിരുഹനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൮൮. അട്ഠമസിക്ഖാപദേ - **സംവിധായാ**തി ലോകസ്സാദമിത്തസന്ഥവവസേന കീളാപുരേക്ഖാരാ സംവിദഹിത്വാ. **ഉദ്ധംഗാമിനി**ന്തി ഉദ്ധം നദിയാ പടിസോതം ഗച്ഛന്തിം. യസ്മാ പന യോ ഉദ്ധം ജവനതോ ഉജ്ജവനികായ നാവായ കീളതി, സോ ''ഉദ്ധംഗാമിനിം അഭിരുഹതീ''തി വുച്ചതി. തേനസ്സ പദഭാജനേ അത്ഥമേവ ദസ്സേതും ''ഉജ്ജവനികായാ''തി വുത്തം. **അധോഗാമിനി**ന്തി അധോ അനുസോതം ഗച്ഛന്തിം. യസ്മാ പന യോ അധോ ജവനതോ ഓജവനികായ നാവായ കീളതി, സോ ''അധോഗാമിനിം അഭിരുഹതീ''തി വുച്ചതി. തേനസ്സാപി പദഭാജനേ അത്ഥമേവ ദസ്സേതും ''ഓജവനികായാ''തി വുത്തം. തത്ഥ യം തിത്ഥസമ്പടിപാദനത്ഥം ഉദ്ധം വാ അധോ വാ ഹരന്തി, ഏത്ഥ അനാപത്തി. **തിരിയം തരണായാ**തി ഉപയോഗത്ഥേ നിസ്സക്കവചനം.

൧൮൯. ഗാമന്തരേ ഗാമന്തരേതി ഏത്ഥ യസ്സാ നദിയാ ഏകം തീരം കുക്കുടസമ്പാദഗാമേഹി നിരന്തരം, ഏകം അഗാമകം അരഞ്ഞം, തസ്സാ സഗാമകതീരപസ്സേന ഗമനകാലേ ഗാമന്തരഗണനായ പാചിത്തിയാനി, അഗാമകതീരപസ്സേന ഗമനകാലേ അദ്ധയോജനഗണനായ. യാ പന യോജനവിത്ഥതാ ഹോതി, തസ്സാ മജ്ഝേന ഗമനേപി അദ്ധയോജനഗണനായ പാചിത്തിയാനി വേദിതബ്ബാനി. **അനാപത്തി തിരിയം തരണായാ**തി ഏത്ഥ ന കേവലം നദിയാ, യോപി മഹാതിത്ഥപട്ടനതോ താമലിത്തിം വാ സുവണ്ണഭൂമിം വാ ഗച്ഛതി, തസ്സാപി അനാപത്തി. സബ്ബഅട്ഠകഥാസു ഹി നദിയംയേവ ആപത്തി വിചാരിതാ, ന സമുദ്ദേ.

൧൯൦. വിസങ്കേതേനാതി ഇധാപി കാലവിസങ്കേതേനേവ അനാപത്തി, തിത്ഥവിസങ്കേതേന പന നാവാവിസങ്കേതേന വാ ഗച്ഛന്തസ്സ ആപത്തിയേവ. സേസം പഠമസിക്ഖാപദസദിസമേവ സദ്ധിം സമുട്ഠാനാദീഹീതി.

നാവാഭിരുഹനസിക്ഖാപദം അട്ഠമം.

൯. പരിപാചിതസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൯൧. നവമസിക്ഖാപദേ - **മഹാനാഗേ തിട്ഠമാനേ**തി ഭുമ്മത്ഥേ ഉപയോഗവചനം, മഹാനാഗേസു തിട്ഠമാനേസൂതി അത്ഥോ. അഥ വാ മഹാനാഗേ തിട്ഠമാനേ ''അദിസ്വാ''തി അയമേത്ഥ പാഠസേസോ ദട്ഠബ്ബോ. ഇതരഥാ ഹി അത്ഥോ ന യുജ്ജതി. **അന്തരാകഥാ**തി അവസാനം അപ്പത്വാ ആരമ്ഭസ്സ ച അവസാനസ്സ ച വേമജ്ഝട്ഠാനം പത്തകഥാ. **വിപ്പകതാ**തി കയിരമാനാ ഹോതി. **സച്ചം മഹാനാഗാ ഖോ തയാ ഗഹപതീ**തി അദ്ധച്ഛികേന ഓലോകയമാനാ ഥേരേ പവിസന്തേ ദിസ്വാ തേഹി സുതഭാവം ഞത്വാ ഏവമാഹ.

൧൯൨. ഭിക്ഖുനിപരിപാചിതന്തി ഭിക്ഖുനിയാ പരിപാചിതം, ഗുണപ്പകാസനേന നിപ്ഫാദിതം; ലദ്ധബ്ബം കതന്തി അത്ഥോ. പദഭാജനേ പനസ്സ ഭിക്ഖുനിഞ്ച തസ്സാ പരിപാചനാകാരഞ്ച ദസ്സേതും ''ഭിക്ഖുനീ നാമ ഉഭതോസങ്ഘേ ഉപസമ്പന്നാ, പരിപാചേതി നാമ പുബ്ബേ അദാതുകാമാന''ന്തിആദി വുത്തം. **പുബ്ബേ ഗിഹിസമാരമ്ഭാ**തി ഏത്ഥ **പുബ്ബേ**തി പഠമം. **സമാരമ്ഭോ**തി സമാരദ്ധം വുച്ചതി, പടിയാദിതസ്സേതം അധിവചനം. ഗിഹീനം സമാരമ്ഭോ ഗിഹിസമാരമ്ഭോ. ഭിക്ഖുനിയാ പരിപാചനതോ പഠമമേവ യം ഗിഹീനം പടിയാദിതം ഭത്തം, തതോ അഞ്ഞത്ര തം പിണ്ഡപാതം ഠപേത്വാ അഞ്ഞം ഭുഞ്ജന്തസ്സ ആപത്തി, തം പന ഭുഞ്ജന്തസ്സ അനാപത്തീതി വുത്തം ഹോതി. പദഭാജനേ പന യസ്മാ ഞാതകപവാരിതേഹി ഭിക്ഖുസ്സത്ഥായ അസമാരദ്ധോപി പിണ്ഡപാതോ അത്ഥതോ സമാരദ്ധോവ ഹോതി, യഥാസുഖം ആഹരാപേതബ്ബതോ, തസ്മാ ബ്യഞ്ജനം അനാദിയിത്വാ അത്ഥമേവ ദസ്സേതും ''ഗിഹിസമാരമ്ഭോ നാമ ഞാതകാ വാ ഹോന്തി പവാരിതാ വാ''തി വുത്തം.

൧൯൩. പകതിപടിയത്തന്തി പകതിയാ തസ്സേവ ഭിക്ഖുനോ അത്ഥായ പടിയാദിതം ഹോതി ''ഥേരസ്സ ദസ്സാമാ''തി. മഹാപച്ചരിയം പന ''തസ്സ അഞ്ഞസ്സാ''തി അവത്വാ ''ഭിക്ഖൂനം ദസ്സാമാതി പടിയത്തം ഹോതീ''തി അവിസേസേന വുത്തം.

൧൯൪. പഞ്ച ഭോജനാനി ഠപേത്വാ സബ്ബത്ഥ അനാപത്തീതി യാഗുഖജ്ജകഫലാഫലേ സബ്ബത്ഥ ഭിക്ഖുനിപരിപാചിതേപി അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ. പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പരിപാചിതസിക്ഖാപദം നവമം.

൧൦. രഹോനിസജ്ജസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൯൮. ദസമസിക്ഖാപദേ - സബ്ബോ പാളിഅത്ഥോ ച വിനിച്ഛയോ ച ദുതിയഅനിയതേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബോ. ഇദഞ്ഹി സിക്ഖാപദം ദുതിയാനിയതേന ച ഉപരി ഉപനന്ദസ്സ ചതുത്ഥസിക്ഖാപദേന ച സദ്ധിം ഏകപരിച്ഛേദം, അട്ഠുപ്പത്തിവസേന പന വിസും പഞ്ഞത്തന്തി.

രഹോനിസജ്ജസിക്ഖാപദം ദസമം.

സമത്തോ വണ്ണനാക്കമേന ഭിക്ഖുനിവഗ്ഗോ തതിയോ.

൪. ഭോജനവഗ്ഗോ

൧. ആവസഥപിണ്ഡസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൦൩. ഭോജനവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **ആവസഥപിണ്ഡോ**തി ആവസഥേ പിണ്ഡോ. സമന്താ പരിക്ഖിത്തം അദ്ധികഗിലാനഗബ്ഭിനിപബ്ബജിതാനം യഥാനുരൂപം പഞ്ഞത്തമഞ്ചപീഠം അനേകഗബ്ഭപമുഖപരിച്ഛേദം ആവസഥം കത്വാ തത്ഥ പുഞ്ഞകാമതായ പിണ്ഡോ പഞ്ഞത്തോ ഹോതി, യാഗുഭത്തഭേസജ്ജാദി സബ്ബം തേസം തേസം ദാനത്ഥായ ഠപിതം ഹോതീതി അത്ഥോ. **ഹിയ്യോപീ**തി സ്വേപി. **അപസക്കന്തീ**തി അപഗച്ഛന്തി. **മനുസ്സാ ഉജ്ഝായന്തീ**തി തിത്ഥിയേ അപസ്സന്താ "തിത്ഥിയാ കുഹിം ഗതാ""ഇമേ പസ്സിത്വാ പക്കന്താ"തി സുത്വാ ഉജ്ഝായന്തി. **കുക്കുച്ചായന്തോ**തി കുക്കുച്ചം കരോന്തോ, അകപ്പിയസഞ്ഞം ഉപ്പാദേന്തോതി അത്ഥോ.

൨൦൬. **സക്കോതി തമ്ഹാ ആവസഥാ പക്കമിതു**ന്തി അദ്ധയോജനം വാ യോജനം വാ ഗന്തും സക്കോതി. **ന സക്കോതീ**തി ഏത്തകമേവ ന സക്കോതി. **അനോദിസ്സാ**തി ഇമേസംയേവ വാ ഏത്തകാനംയേവ വാതി ഏവം പാസണ്ഡം അനുദ്ദിസിത്വാ സബ്ബേസം പഞ്ഞത്തോ ഹോതി. **യാവദത്ഥോ**തി ഭോജനമ്പി ഏത്തകന്തി അപരിച്ഛിന്ദിത്വാ യാവദത്ഥോ പഞ്ഞത്തോ ഹോതി. **സകിം ഭുഞ്ജിതബ്ബ**ന്തി ഏകദിവസം ഭുഞ്ജിതബ്ബം, ദുതിയദിവസതോ പട്ഠായ പടിഗ്ഗഹണേ ദുക്കടം, അജ്ഝോഹാരേ അജ്ഝോഹാരേ പാചിത്തിയം.

അയം പനേത്ഥ വിനിച്ഛയോ - ഏകകുലേന വാ നാനാകുലേഹി വാ ഏകതോ ഹുത്വാ ഏകസ്മിം ഠാനേ വാ നാനാഠാനേസു വാ "അജ്ജ ഏകസ്മിം; സ്വേ ഏകസ്മി"ന്തി ഏവം അനിയമിതട്ഠാനേ വാ പഞ്ഞത്തം ഏകസ്മിം ഠാനേ ഏകദിവസം ഭുഞ്ജിത്വാ ദുതിയദിവസേ തസ്മിം ഠാനേ അഞ്ഞസ്മിം വാ ഭുഞ്ജിതും ന വട്ടതി. നാനാകുലേഹി പന നാനാഠാനേസു പഞ്ഞത്തം ഏകസ്മിം ഠാനേ ഏകദിവസം ഭുഞ്ജിത്വാ ദുതിയദിവസേ അഞ്ഞത്ഥ ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. പടിപാടിം പന ഖേപേത്വാ പുന ആദിതോ പട്ഠായ ഭുഞ്ജിതും ന വട്ടതീതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. ഏകപൂഗനാനാപൂഗഏകഗാമനാനാഗാമേസുപി ഏസേവ നയോ. യോപി ഏകകുലസ്സ വാ നാനാകുലാനം വാ ഏകതോ പഞ്ഞത്തോ തണ്ഡുലാദീനം അഭാവേന അന്തരന്തരാ ഛിജ്ജതി, സോപി ന ഭുഞ്ജിതബ്ബോ. സചേ പന "ന സക്കോമ ദാതു"ന്തി ഉപച്ഛിന്ദിത്വാ പുന കല്യാണചിത്തേ ഉപ്പന്നേ ദാതും ആരഭന്തി, ഏതം പുന ഏകദിവസം ഭുഞ്ജിതും വട്ടതീതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം.

൨൦൮. **അനാപത്തി ഗിലാനസ്സാ**തി ഗിലാനസ്സ അനുവസിത്വാ ഭുഞ്ജന്തസ്സ അനാപത്തി. **ഗച്ഛന്തോ വാ**തി യോ ഗച്ഛന്തോ അന്തരാമഗ്ഗേ ഏകദിവസം ഗതട്ഠാനേ ച ഏകദിവസം ഭുഞ്ജതി, തസ്സാപി അനാപത്തി. ആഗച്ഛന്തേപി ഏസേവ നയോ. ഗന്ത്വാ പച്ചാഗച്ഛന്തോപി അന്തരാമഗ്ഗേ ഏകദിവസം ആഗതട്ഠാനേ ച ഏകദിവസം ഭുഞ്ജിതും ലഭതി. ഗച്ഛിസ്സാമീതി ഭുഞ്ജിത്വാ നിക്ഖന്തസ്സ നദീ വാ പൂരതി ചോരാദിഭയം വാ ഹോതി, സോ നിവത്തിത്വാ ഖേമഭാവം ഞത്വാ ഗച്ഛന്തോ പുന ഏകദിവസം ഭുഞ്ജിതും ലഭതീതി സബ്ബമിദം മഹാപച്ചരിയാദീസു വുത്തം . **ഓദിസ്സ പഞ്ഞത്തോ ഹോതീ**തി ഭിക്ഖൂനംയേവ അത്ഥായ ഉദ്ദിസിത്വാ പഞ്ഞത്തോ ഹോതി. **ന യാവദത്ഥോ**തി യാവദത്ഥം പഞ്ഞത്തോ ന ഹോതി, ഥോകം ഥോകം ലബ്ഭതി, താദിസം നിച്ചമ്പി ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. **പഞ്ച ഭോജനാനി ഠപേത്വാ സബ്ബത്ഥാ**തി യാഗുഖജ്ജകഫലാഫലാദിഭേദേ സബ്ബത്ഥ അനാപത്തി. യാഗുആദീനി ഹി നിച്ചമ്പി ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. സേസം ഉത്താനമേവ. ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കായതോ ച കായചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ആവസഥപിണ്ഡസിക്ഖാപദം പഠമം.

൨. ഗണഭോജനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൦൯. ദുതിയസിക്ഖാപദേ - **പരിഹീനലാഭസക്കാരോ**തി സോ കിര അജാതസത്തുനാ രാജാനം മാരാപേത്വാപി അഭിമാരേ യോജേത്വാപി രുഹിരുപ്പാദം കത്വാപി ഗുള്ഹപടിച്ഛന്നോ അഹോസി. യദാ പന ദിവായേവ ധനപാലകം പയോജേസി, തദാ പാകടോ ജാതോ. "കഥം ദേവദത്തോ ഹത്ഥിം പയോജേസീ"തി പരികഥായ ഉപ്പന്നായ "ന കേവലം ഹത്ഥിം പയോജേസി, രാജാനമ്പി മാരാപേസി, അഭിമാരേപി പേസേസി, സിലമ്പി പവിജ്ഝി, പാപോ ദേവദത്തോ"തി പാകടോ അഹോസി. "കേന സദ്ധിം ഇദം കമ്മമകാസീ"തി ച വുത്തേ "രഞ്ഞാ അജാതസത്തുനാ"തി ആഹംസു. തതോ നാഗരാ "കഥഞ്ഹി നാമ രാജാ ഏവരൂപം ചോരം സാസനകണ്ടകം ഗഹേത്വാ വിചരിസ്സതീ"തി ഉട്ഠഹിംസു. രാജാ നഗരസങ്ഖോഭം ഞത്വാ ദേവദത്തം നീഹരി. തതോ പട്ഠായ ചസ്സ പഞ്ചഥാലിപാകസതാനി ഉപച്ഛിന്ദി, ഉപട്ഠാനമ്പിസ്സ ന അഗമാസി, അഞ്ഞേപിസ്സ മനുസ്സാ ന കിഞ്ചി ദാതബ്ബം വാ കാതബ്ബം വാ മഞ്ഞിംസു. തേന വുത്തം - "പരിഹീനലാഭസക്കാരോ"തി. **കുലേസു വിഞ്ഞാപേത്വാ വിഞ്ഞാപേത്വാ ഭുഞ്ജതീ**തി "മാ മേ ഗണോ ഭിജ്ജീ"തി പരിസം പോസേന്തോ "ത്വം ഏകസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഭത്തം ദേഹി, ത്വം ദ്വിന്ന"ന്തി ഏവം വിഞ്ഞാപേത്വാ സപരിസോ കുലേസു ഭുഞ്ജതി.

൨൧൧. **ചീവരം പരിത്തം ഉപ്പജ്ജതീ**തി ഭത്തം അഗണ്ഹന്താനം ചീവരം ന ദേന്തി, തസ്മാ പരിത്തം ഉപ്പജ്ജതി.

൨൧൨. **ചീവരകാരകേ ഭിക്ഖൂ ഭത്തേന നിമന്തേന്തീ**തി ഗാമേ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ ചിരേന ചീവരം നിട്ഠാപേന്തേ ദിസ്വാ "ഏവം ലഹും നിട്ഠാപേത്വാ ചീവരം പരിഭുഞ്ജിസ്സന്തീ"തി പുഞ്ഞകാമതായ നിമന്തേന്തി.

൨൧൭. നാനാവേരജ്ജകേതി നാനാവിധേഹി അഞ്ഞരജ്ജേഹി ആഗതേ. “നാനാവിരജ്ജകേ”തിപി പാഠോ, അയമേവത്ഥോ.

൨൧൮-൯. ഗണഭോജനേതി ഗണസ്സ ഭോജനേ. ഇധ ച ഗണോ നാമ ചത്താരോ ഭിക്ഖൂ ആദിം കത്വാ തതുത്തരിം ഭിക്ഖൂ അധിപ്പേതാ, തേനേവ സബ്ബന്തിമം പരിച്ഛേദം ദസ്സേന്തോ ആഹ “യത്ഥ ചത്താരോ ഭിക്ഖൂ...പേ॰... ഏതം ഗണഭോജനം നാമാ”തി. തം പനേതം ഗണഭോജനം ദ്വീഹാകാരേഹി പസവതി നിമന്തനതോ വാ വിഞ്ഞത്തിതോ വാ. കഥം നിമന്തനതോ പസവതി? ചത്താരോ ഭിക്ഖൂ ഉപസങ്കമിത്വാ “തുമ്ഹേ, ഭന്തേ, ഓദനേന നിമന്തേമി, ഓദനം മേ ഗണ്ഹഥ ആകങ്ഖഥ ഓലോകേഥ അധിവാസേഥ പടിമാനേഥാ”തി ഏവം യേന കേനചി വേവചനേന വാ ഭാസന്തരേന വാ പഞ്ചന്നം ഭോജനാനം നാമം ഗഹേത്വാ നിമന്തേതി. ഏവം ഏകതോ നിമന്തിതാ പരിച്ഛിന്നകാലവസേന അജ്ജതനായ വാ സ്വാതനായ വാ ഏകതോ ഗച്ഛന്തി, ഏകതോ ഗണ്ഹന്തി, ഏകതോ ഭുഞ്ജന്തി, ഗണഭോജനം ഹോതി, സബ്ബേസം ആപത്തി. ഏകതോ നിമന്തിതാ ഏകതോ വാ നാനതോ വാ ഗച്ഛന്തി, ഏകതോ ഗണ്ഹന്തി, നാനതോ ഭുഞ്ജന്തി , ആപത്തിയേവ. പടിഗ്ഗഹണമേവ ഹി ഏത്ഥ പമാണം. ഏകതോ നിമന്തിതാ ഏകതോ വാ നാനതോ വാ ഗച്ഛന്തി, നാനതോ ഗണ്ഹന്തി, ഏകതോ വാ നാനതോ വാ ഭുഞ്ജന്തി, അനാപത്തി. ചത്താരി പരിവേണാനി വാ വിഹാരേ വാ ഗന്ത്വാ നാനതോ നിമന്തിതാ ഏകട്ഠാനേ ഠിതേസുയേവ വാ ഏകോ പുത്തേന ഏകോ പിതരാതി ഏവമ്പി നാനതോ നിമന്തിതാ ഏകതോ വാ നാനതോ വാ ഗച്ഛന്തു, ഏകതോ വാ നാനതോ വാ ഭുഞ്ജന്തു, സചേ ഏകതോ ഗണ്ഹന്തി, ഗണഭോജനം ഹോതി, സബ്ബേസം ആപത്തി. ഏവം താവ നിമന്തനതോ പസവതി.

കഥം വിഞ്ഞത്തിതോ? ചത്താരോ ഭിക്ഖൂ ഏകതോ ഠിതാ വാ നിസിന്നാ വാ ഉപാസകം ദിസ്വാ “അമ്ഹാകം ചതുന്നമ്പി ഭത്തം ദേഹീ”തി വാ വിഞ്ഞാപേയ്യും, പാടേക്കം വാ പസ്സിത്വാ “മയ്ഹം ദേഹി, മയ്ഹം ദേഹീ”തി ഏവം ഏകതോ വാ നാനതോ വാ വിഞ്ഞാപേത്വാ ഏകതോ വാ ഗച്ഛന്തു നാനതോ വാ, ഭത്തം ഗഹേത്വാപി ഏകതോ വാ ഭുഞ്ജന്തു നാനതോ വാ, സചേ ഏകതോ ഗണ്ഹന്തി, ഗണഭോജനം ഹോതി, സബ്ബേസം ആപത്തി. ഏവം വിഞ്ഞത്തിതോ പസവതി.

പാദാപി ഫലിതാതി യഥാ മഹാചമ്മസ്സ പരതോ മംസം ദിസ്സതി; ഏവം ഫാലിതാ, വാലികായ വാ സക്ഖരായ വാ പഹടമത്തേ ദുക്ഖം ഉപ്പാദേന്തി, ന സക്കാ ഹോതി അന്തോഗാമേ പിണ്ഡായ ചരിതും. ഈദിസേ ഗേലഞ്ഞേ ഗിലാനസമയോതി ഭുഞ്ജിതബ്ബം, ന ലേസകപ്പിയം കാതബ്ബം.

ചീവരേ കയിരമാനേതി യദാ സാടകഞ്ച സുത്തഞ്ച ലഭിത്വാ ചീവരം കരോന്തി തദാ; വിസുഞ്ഹി ചീവരകാരസമയോ നാമ നത്ഥി. തസ്മാ യോ തത്ഥ ചീവരേ കത്തബ്ബം യംകിഞ്ചി കമ്മം കരോതി, മഹാപച്ചരിയഞ്ഹി “അന്തമസോ സൂചിവേധനകോ”തിപി വുത്തം, തേന ചീവരകാരസമയോതി ഭുഞ്ജിതബ്ബം. കുരുന്ദിയം പന വിത്ഥാരേനേവ വുത്തം. യോ ചീവരം വിചാരേതി, ഛിന്ദതി, മോഘസുത്തം ഠപേതി, ആഗന്തുകപട്ടം ഠപേതി, പച്ചാഗതം സിബ്ബതി, ആഗന്തുകപട്ടം ബന്ധതി, അനുവാതം ഛിന്ദതി ഘട്ടേതി ആരോപേതി, തത്ഥ പച്ചാഗതം സിബ്ബതി, സുത്തം കരോതി വലേതി, പിപ്ഫലികം നിസേതി, പരിവത്തനം കരോതി, സബ്ബോപി ചീവരം കരോതിയേവാതി വുച്ചതി. യോ പന സമീപേ നിസിന്നോ ജാതകം വാ ധമ്മപദം വാ കഥേതി, അയം ന ചീവരകാരകോ. ഏതം ഠപേത്വാ സേസാനം ഗണഭോജനേ അനാപത്തീതി.

അദ്ധയോജനന്തി ഏത്തകമ്പി അദ്ധാനം ഗന്തുകാമേന. യോ പന ദൂരം ഗന്തുകാമോ, തത്ഥ വത്തബ്ബമേവ നത്ഥി. **ഗച്ഛന്തേനാ**തി അദ്ധാനം ഗച്ഛന്തേന, അദ്ധയോജനബ്ഭന്തരേ ഗാവുതേപി ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. **ഗതേന ഭുഞ്ജിതബ്ബ**ന്തി ഗതേന ഏകദിവസം ഭുഞ്ജിതബ്ബം. നാവാഭിരുഹനേപി ഏസേവ നയോ. അയം പന വിസേസോ - അഭിരുള്ഹേന ഇച്ഛിതട്ഠാനം ഗന്ത്വാപി യാവ ന ഓരോഹതി താവ ഭുഞ്ജിതബ്ബന്തി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. **ചതുത്ഥേ ആഗതേ**തി അയം അന്തിമപരിച്ഛേദോ, ചതുത്ഥേപി ആഗതേ യത്ഥ ന യാപേന്തി; സോ മഹാസമയോ. യത്ഥ പന സതം വാ സഹസ്സം വാ സന്നിപതന്തി, തത്ഥ വത്തബ്ബമേവ നത്ഥി. തസ്മാ താദിസേ കാലേ “മഹാസമയോ”തി അധിട്ഠഹിത്വാ ഭുഞ്ജിതബ്ബം. **യോ കോചി പരിബ്ബാജകസമാപന്നോ**തി സഹധമ്മികേസു വാ തിത്ഥിയേസു വാ അഞ്ഞതരോ, ഏതേസഞ്ഹി യേന കേനചി കതേ ഭത്തേ “സമണഭത്തസമയോ”തി ഭുഞ്ജിതബ്ബം.

൨൨൦. അനാപത്തി സമയേതി സത്തസു സമയേസു അഞ്ഞതരസ്മിം അനാപത്തി. **ദ്വേ തയോ ഏകതോ**തി യേപി അകപ്പിയനിമന്തനം സാദിയിത്വാ ദ്വേ വാ തയോ വാ ഏകതോ ഗഹേത്വാ ഭുഞ്ജന്തി, തേസമ്പി അനാപത്തി.

തത്ഥ അനിമന്തിതചതുത്ഥം, പിണ്ഡപാതികചതുത്ഥം, അനുപസമ്പന്നചതുത്ഥം, പത്തചതുത്ഥം, ഗിലാനചതുത്ഥന്തി പഞ്ചന്നം ചതുക്കാനം വസേന വിനിച്ഛയോ വേദിതബ്ബോ . കഥം? ഇധേകച്ചോ ചത്താരോ ഭിക്ഖൂ “ഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി നിമന്തേതി. തേസു തയോ ഗതാ, ഏകോ ന ഗതോ. ഉപാസകോ “ഏകോ ഭന്തേ ഥേരോ കുഹി”ന്തി പുച്ഛതി. നാഗതോ ഉപാസകാതി. സോ അഞ്ഞം തങ്ഖണപ്പത്തം കഞ്ചി “ഏഹി ഭന്തേ”തി പവേസേത്വാ ചതുന്നമ്പി ഭത്തം ദേതി, സബ്ബേസം അനാപത്തി. കസ്മാ? ഗണപൂരകസ്സ അനിമന്തിതത്താ. തയോ ഏവ ഹി തത്ഥ നിമന്തിതാ ഗണ്ഹിംസു, തേഹി ഗണോ ന പൂരതി, ഗണപൂരകോ ച അനിമന്തിതോ, തേന ഗണോ ഭിജ്ജതീതി ഇദം അനിമന്തിതചതുത്ഥം.

പിണ്ഡപാതികചതുത്ഥേ - നിമന്തനകാലേ ഏകോ പിണ്ഡപാതികോ ഹോതി, സോ നാധിവാസേതി. ഗമനവേലായ പന “ഏഹി ഭന്തേ”തി വുത്തേ അനധിവാസിതത്താ അനാഗച്ഛന്തമ്പി “ഏഥ ഭിക്ഖം ലച്ഛഥാ”തി ഗഹേത്വാ ഗച്ഛന്തി, സോ തം ഗണം ഭിന്ദതി. തസ്മാ സബ്ബേസം അനാപത്തി.

അനുപസമ്പന്നചതുത്ഥേ - സാമണേരേന സദ്ധിം നിമന്തിതാ ഹോന്തി, സോപി ഗണം ഭിന്ദതി.

പത്തചതുത്ഥേ - ഏകോ സയം അഗന്ത്വാ പത്തം പേസേതി; ഏവമ്പി ഗണോ ഭിജ്ജതി. തസ്മാ സബ്ബേസം അനാപത്തി.

ഗിലാനചതുത്ഥേ - ഗിലാനേന സദ്ധിം നിമന്തിതാ ഹോന്തി, തത്ഥ ഗിലാനസ്സേവ അനാപത്തി, ഇതരേസം പന ഗണപൂരകോ ഹോതി. ന ഹി ഗിലാനേന ഗണോ ഭിജ്ജതി. തസ്മാ തേസം ആപത്തിയേവ. മഹാപച്ചരിയം പന അവിസേസേന വുത്തം.

സമയലദ്ധകോ സയമേവ മുച്ചതി, സേസാനം ഗണപൂരകത്താ ആപത്തികരോ ഹോതി. തസ്മാ ചീവരദാനസമയലദ്ധകാദീനമ്പി വസേന ചതുക്കാനി വേദിതബ്ബാനി. സചേ പന അധിവാസേത്വാ ഗതേസുപി ചതൂസു

ജനേസു ഏകോ പണ്ഡിതോ ഭിക്ഖു “അഹം തുമ്ഹാകം ഗണം ഭിന്ദിസ്സാമി, നിമന്തനം സാദിയഥാ”തി വത്വാ യാഗുഖജ്ജകാവസാനേ ഭത്തത്ഥായ പത്തം ഗണ്ഹന്താനം അദത്വാ “ഇമേ താവ ഭിക്ഖൂ ഭോജേത്വാ വിസ്സജ്ജേഥ, അഹം പച്ഛാ അനുമോദനം കത്വാ ഗമിസ്സാമീ”തി നിസിന്നോ. തേസു ഭുത്വാ ഗതേസു “ദേഥ ഭന്തേ പത്ത”ന്തി ഉപാസകേന പത്തം ഗഹേത്വാ ഭത്തേ ദിന്നേ ഭുഞ്ജിത്വാ അനുമോദനം കത്വാ ഗച്ഛതി, സബ്ബേസം അനാപത്തി. പഞ്ചന്നഞ്ഹി ഭോജനാനംയേവ വസേന ഗണഭോജനേ വിസങ്കേതം നത്ഥി. ഓദനേന നിമന്തിതാ കുമ്മാസം ഗണ്ഹന്താപി ആപത്തിം ആപജ്ജന്തി. താനി ച തേഹി ഏകതോ ന ഗഹിതാനി. യാഗുആദീസു പന വിസങ്കേതം ഹോതി, താനി തേഹി ഏകതോ ഗഹിതാനീതി. ഏവം ഏകോ പണ്ഡിതോ അഞ്ഞേസമ്പി അനാപത്തിം കരോതി.

തസ്മാ സചേ കോചി സങ്ഘഭത്തം കത്തുകാമേന നിമന്തനത്ഥായ പേസിതോ വിഹാരം ആഗമ്മ “ഭന്തേ, സ്വേ അമ്ഹാകം ഘരേ ഭിക്ഖം ഗണ്ഹഥാ”തി അവത്വാ “ഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി വാ “സങ്ഘഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി വാ “സങ്ഘോ ഭത്തം ഗണ്ഹാതൂ”തി വാ വദതി, ഭത്തുദ്ദേസകേന പണ്ഡിതേന ഭവിതബ്ബം, നേമന്തനികാ ഗണഭോജനതോ പിണ്ഡപാതികാ ച ധുതങ്ഗഭേദതോ മോചേതബ്ബാ. കഥം? ഏവം താവ വത്തബ്ബം - “സ്വേ ന സക്കാ ഉപാസകാ”തി. “പുനദിവസേ, ഭന്തേ”തി. “പുനദിവസേപി ന സക്കാ”തി. ഏവം യാവ അഡ്ഢമാസമ്പി ഹരിത്വാ പുന വത്തബ്ബോ - “ത്വം കിം അവചാ”തി? സചേ പുനപി “സങ്ഘഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി വദതി, തതോ “ഇമം താവ ഉപാസക പുപ്ഫം കപ്പിയം കരോഹി, ഇമം തിണ”ന്തി ഏവം വിക്ഖേപം കത്വാ പുന “കിം കഥയിത്ഥാ”തി പുച്ഛിതബ്ബോ. സചേ പുനപി തഥേവ വദതി, “ആവുസോ, ത്വം പിണ്ഡപാതികേ വാ മഹാഥേരേ വാ ന ലച്ഛസി, സാമണേരേ ലച്ഛസീ”തി വത്തബ്ബോ. “നനു, ഭന്തേ അസുകസ്മിഞ്ച അസുകസ്മിഞ്ച ഗാമേ ഭദന്തേ ഭോജേസും, അഹം കസ്മാ ന ലഭാമീ”തി ച വുത്തേ “തേ നിമന്തേതും ജാനന്തി, ത്വം ന ജാനാസീ”തി. തേ കഥം നിമന്തേസും ഭന്തേതി? തേ ഏവമാഹംസു - “അമ്ഹാകം, ഭന്തേ, ഭിക്ഖം ഗണ്ഹഥാ”തി. സചേ സോപി തഥേവ വദതി, വട്ടതി. അഥ പുനപി “ഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി വദതി, “ന ദാനി ത്വം, ആവുസോ, ബഹൂ ഭിക്ഖൂ ലച്ഛസി, തയോ ഏവ ലച്ഛസീ”തി വത്തബ്ബോ. “നനു, ഭന്തേ, അസുകസ്മിഞ്ച അസുകസ്മിഞ്ച ഗാമേ സകലം ഭിക്ഖുസങ്ഘം ഭോജേസും, അഹം കസ്മാ ന ലഭാമീ”തി? “ത്വം നിമന്തേതും ന ജാനാസീ”തി. “തേ കഥം നിമന്തേസു”ന്തി? തേ “ഭിക്ഖം ഗണ്ഹഥാ”തി ആഹംസൂതി. സചേ സോപി “ഭിക്ഖം ഗണ്ഹഥാ”തി വദതി, വട്ടതി. അഥ പുനപി “ഭത്തമേവാ”തി വദതി, തതോ വത്തബ്ബോ - “ഗച്ഛ ത്വം, നത്ഥമ്ഹാകം തവ ഭത്തേനത്ഥോ, നിബദ്ധഗോചരോ ഏസ അമ്ഹാകം, മയമേത്ഥ പിണ്ഡായ ചരിസ്സാമാ”തി. തം “ചരഥ, ഭന്തേ”തി വത്വാ ആഗതം പുച്ഛന്തി - “കിം ഭോ ലദ്ധാ ഭിക്ഖൂ”തി . “കിം ഏതേന ബഹു ഏത്ഥ വത്തബ്ബം, ‘ഥേരാ സ്വേ പിണ്ഡായ ചരിസ്സാമാ’തി ആഹംസു. മാ ദാനി തുമ്ഹേ പമജ്ജിത്ഥാ”തി. ദുതിയദിവസേ ചേതിയവത്തം കത്വാ ഠിതാ ഭിക്ഖൂ സങ്ഘത്ഥേരേന വത്തബ്ബാ - “ആവുസോ, ധുരഗാമേ സങ്ഘഭത്തം അപണ്ഡിതമനുസ്സോ പന അഗമാസി , ഗച്ഛാമ ധുരഗാമേ പിണ്ഡായ ചരിസ്സാമാ”തി. ഭിക്ഖൂഹി ഥേരസ്സ വചനം കാതബ്ബം, ന ദുബ്ബചേഹി ഭവിതബ്ബം, ഗാമദ്വാരേ അട്ഠത്വാവ പിണ്ഡായ ചരിതബ്ബം. തേസു പത്താനി ഗഹേത്വാ നിസീദാപേത്വാ ഭോജേന്തേസു ഭുഞ്ജിതബ്ബം. സചേ ആസനസാലായ ഭത്തം ഠപേത്വാ രഥികാസു ആഹിണ്ഡന്താ ആരോചേന്തി - “ആസനസാലായ, ഭന്തേ, ഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി ന വട്ടതി.

അഥ പന ഭത്തം ആദായ തത്ഥ തത്ഥ ഗന്ത്വാ “ഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി വദന്തി, പടികച്ചേവ വാ വിഹാരം അഭിഹരിത്വാ പതിരൂപേ ഠാനേ ഠപേത്വാ ആഗതാഗതാനം ദേന്തി, അയം അഭിഹടഭിക്ഖാ നാമ വട്ടതി. സചേ പന ഭത്തസാലായ ദാനം സജ്ജേത്വാ തം തം പരിവേണം പഹിണന്തി “ഭത്തസാലായ ഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി, ന വട്ടതി. യേ പന മനുസ്സാ പിണ്ഡചാരികേ ഭിക്ഖൂ ദിസ്വാ ആസനസാലം സമ്മജ്ജിത്വാ തത്ഥ നിസീദാപേത്വാ ഭോജേന്തി, ന തേ പടിക്ഖിപിതബ്ബാ. യേ പന ഗാമേ ഭിക്ഖം അലഭിത്വാ ഗാമതോ നിക്ഖമന്തേ ഭിക്ഖൂ ദിസ്വാ “ഭന്തേ ഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി വദന്തി, തേ പടിക്ഖിപിതബ്ബാ, ന വാ നിവത്തിതബ്ബം. സചേ “നിവത്തഥ, ഭന്തേ, ഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി വദന്തി, “നിവത്തഥാ”തി വുത്തപദേ നിവത്തിതും വട്ടതി. “നിവത്തഥ ഭന്തേ, ഘരേ ഭത്തം കതം, ഗാമേ ഭത്തം കത”ന്തി വദന്തി, ഗേഹേ ച ഗാമേ ച ഭത്തം നാമ യസ്സ കസ്സചി ഹോതീതി നിവത്തിതും വട്ടതി. “നിവത്തഥ, ഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി സമ്ബന്ധം കത്വാ വദന്തി, നിവത്തിതും ന വട്ടതി. ആസനസാലതോ പിണ്ഡായ ചരിതും നിക്ഖമന്തേ ദിസ്വാ “നിസീദഥ ഭന്തേ ഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി വുത്തേപി ഏസേവ നയോ. നിച്ചഭത്തന്തി ധുവഭത്തം വുച്ചതി. “നിച്ചഭത്തം ഗണ്ഹഥാ”തി വദന്തി, ബഹൂനമ്പി ഏകതോ ഗഹേതും വട്ടതി. സലാകഭത്താദീസുപി ഏസേവ നയോ. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഗണഭോജനസിക്ഖാപദം ദുതിയം.

൩. പരമ്പരഭോജനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൨൧. തതിയസിക്ഖാപദേ - **ന ഖോ ഇദം ഓരകം ഭവിസ്സതി, യഥയിമേ മനുസ്സാ സക്കച്ചം ഭത്തം കരോന്തീ**തി, യേന നിയാമേന ഇമേ മനുസ്സാ സക്കച്ചം ഭത്തം കരോന്തി, തേന ഞായതി - “ഇദം സാസനം ഇദം വാ ബുദ്ധപ്പമുഖേ സങ്ഘേ ദാനം ന ഖോ ഓരകം ഭവിസ്സതി, പരിത്തം ലാമകം നേവ ഭവിസ്സതീ”തി. **കിരപതികോ**തി ഏത്ഥ **“കിരോ”**തി തസ്സ കുലപുത്തസ്സ നാമം; അധിപച്ചട്ഠേന പന “കിരപതികോ”തി വുച്ചതി. സോ കിര ഇസ്സരോ അധിപതി മാസഉതുസംവച്ഛരനിയാമേന വേതനം ദത്വാ കമ്മകാരകേ കമ്മം കാരേതി. **ബദരാ പടിയത്താ**തി ഉപചാരവസേന വദതി. **ബദരമിസ്സേനാ**തി ബദരസാളവേന.

൨൨൨. **ഉസ്സൂരേ ആഹരിയിത്ഥാ**തി അതിദിവാ ആഹരിയിത്ഥ.

൨൨൩. **മയ്ഹം ഭത്തപച്ചാസം ഇത്ഥന്നാമസ്സ ദമ്മീ**തി അയം ഭത്തവികപ്പനാ നാമ സമ്മുഖാപി പരമ്മുഖാപി വട്ടതി. സമ്മുഖാ ദിസ്വാ “തുയ്ഹം വികപ്പേമീ”തി വത്വാ ഭുഞ്ജിതബ്ബം, അദിസ്വാ പഞ്ചസു സഹധമ്മികേസു “ഇത്ഥന്നാമസ്സ വികപ്പേമീ”തി വത്വാ ഭുഞ്ജിതബ്ബം. മഹാപച്ചരിയാദീസു പന പരമ്മുഖാവികപ്പനാവ വുത്താ. സാ ചായം യസ്മാ വിനയകമ്മേന സങ്ഗഹിതാ, തസ്മാ ഭഗവതോ വികപ്പേതും ന വട്ടതി. ഭഗവതി ഹി ഗന്ധകുടിയം നിസിന്നേപി സങ്ഘമജ്ഝേ നിസിന്നേപി സങ്ഘേന ഗണപ്പഹോനകേ ഭിക്ഖൂ ഗഹേത്വാ തം തം കമ്മം കതം സുകതമേവ ഹോതി, ഭഗവാ നേവ കമ്മം കോപേതി; ന സമ്പാദേതി. ന കോപേതി ധമ്മിസ്സരത്താ, ന സമ്പാദേതി അഗണപൂരകത്താ.

൨൨൯. ദ്വേ തയോ നിമന്തനേ ഏകതോ ഭുഞ്ജതീതി ദ്വേ തീണി നിമന്തനാനി ഏകപത്തേ പക്ഖിപിത്വാ മിസ്സേത്വാ ഏകം കത്വാ ഭുഞ്ജതീതി അത്ഥോ. ദ്വേ തീണി കുലാനി നിമന്തേത്വാ ഏകസ്മിം ഠാനേ നിസീദാപേത്വാ ഇതോ ചിതോ ച ആഹരിത്വാ ഭത്തം ആകിരന്തി, സൂപബ്യഞ്ജനം ആകിരന്തി, ഏകമിസ്സകം ഹോതി, ഏത്ഥ അനാപത്തീതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. സചേ പന മൂലനിമന്തനം ഹേട്ഠാ ഹോതി, പച്ഛിമം പച്ഛിമം ഉപരി, തം ഉപരിതോ പട്ഠായ ഭുഞ്ജന്തസ്സ ആപത്തി. ഹത്ഥം പന അന്തോ പവേസേത്വാ പഠമനിമന്തനതോ ഏകമ്പി കബളം ഉദ്ധരിത്വാ ഭുത്തകാലതോ പട്ഠായ യഥാ തഥാ വാ ഭുഞ്ജന്തസ്സ അനാപത്തി. സചേപി തത്ഥ ഖീരം വാ രസം വാ ആകിരന്തി, യേന അജ്ഝോത്ഥതം ഭത്തം ഏകരസം ഹോതി, കോടിതോ പട്ഠായ ഭുഞ്ജന്തസ്സ അനാപത്തീതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. മഹാഅട്ഠകഥായം പന വുത്തം - "ഖീരഭത്തം വാ രസഭത്തം വാ ലഭിത്വാ നിസിന്നസ്സ തത്ഥേവ അഞ്ഞേപി ഖീരഭത്തം വാ രസഭത്തം വാ ആകിരന്തി, ഖീരം വാ രസം വാ പിവതോ അനാപത്തി. ഭുഞ്ജന്തേന പന പഠമം ലദ്ധമംസഖണ്ഡം വാ ഭത്തപിണ്ഡം വാ മുഖേ പക്ഖിപിത്വാ കോടിതോ പട്ഠായ ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. സപ്പിപായാസേപി ഏസേവ നയോ"തി.

മഹാഉപാസകോ ഭിക്ഖും നിമന്തേതി, തസ്സ കുലം ഉപഗതസ്സ ഉപാസകോപി തസ്സ പുത്തദാരഭാതികഭഗിനിആദയോപി അത്തനോ അത്തനോ കോട്ഠാസം ആഹരിത്വാ പത്തേ പക്ഖിപന്തി, ഉപാസകേന പഠമം ദിന്നം അഭുഞ്ജിത്വാ പച്ഛാ ലദ്ധം ഭുഞ്ജന്തസ്സ "അനാപത്തീ"തി മഹാഅട്ഠകഥായം വുത്തം. കുരുന്ദട്ഠകഥായം പന വട്ടതീതി വുത്തം. മഹാപച്ചരിയം "സചേ പാടേക്കം പചന്തി, അത്തനോ അത്തനോ പക്കഭത്തതോ ആഹരിത്വാ ദേന്തി, തത്ഥ പച്ഛാ ആഹടം പഠമം ഭുഞ്ജന്തസ്സ പാചിത്തിയം. യദി പന സബ്ബേസം ഏകോവ പാകോ ഹോതി, പരമ്പരഭോജനം ന ഹോതീ"തി വുത്തം. മഹാഉപാസകോ നിമന്തേത്വാ നിസീദാപേതി, അഞ്ഞോ മനുസ്സോ പത്തം ഗണ്ഹാതി, ന ദാതബ്ബം. കിം ഭന്തേ ന ദേഥാതി? നനു ഉപാസക തയാ നിമന്തിതമ്ഹാതി! ഹോതു ഭന്തേ, ലദ്ധം ലദ്ധം ഭുഞ്ജഥാതി വദതി, ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. അഞ്ഞേന ആഹരിത്വാ ഭത്തേ ദിന്നേ ആപുച്ഛിത്വാപി ഭുഞ്ജിതും വട്ടതീതി കുരുന്ദിയം വുത്തം.

അനുമോദനം കത്വാ ഗച്ഛന്തം ധമ്മം സോതുകാമാ "സ്വേപി ഭന്തേ ആഗച്ഛേയ്യാഥാ"തി സബ്ബേ നിമന്തേന്തി, പുനദിവസേ ആഗന്ത്വാ ലദ്ധം ലദ്ധം ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. കസ്മാ? സബ്ബേഹി നിമന്തിതത്താ. ഏകോ ഭിക്ഖു പിണ്ഡായ ചരന്തോ ഭത്തം ലഭതി, തമഞ്ഞോ ഉപാസകോ നിമന്തേത്വാ ഘരേ നിസീദാപേതി, ന ച താവ ഭത്തം സമ്പജ്ജതി. സചേ സോ ഭിക്ഖു പിണ്ഡായ ചരിത്വാ ലദ്ധഭത്തം ഭുഞ്ജതി, ആപത്തി. അഭുത്വാ നിസിന്നേ "കിം ഭന്തേ ന ഭുഞ്ജസീ"തി വുത്തേ "തയാ നിമന്തിതത്താ"തി വത്വാ ലദ്ധം ലദ്ധം ഭുഞ്ജഥ ഭന്തേ"തി വുത്തോ ഭുഞ്ജതി, വട്ടതി.

സകലേന ഗാമേനാതി സകലേന ഗാമേന ഏകതോ ഹുത്വാ നിമന്തിതസ്സേവ യത്ഥ കത്ഥചി ഭുഞ്ജതോ അനാപത്തി. പൂഗേപി ഏസേവ നയോ. **നിമന്തിയമാനോ ഭിക്ഖം ഗഹേസ്സാമീതി ഭണതീ**തി "ഭത്തം ഗണ്ഹാ"തി നിമന്തിയമാനോ "ന മയ്ഹം തവ ഭത്തേനത്ഥോ, ഭിക്ഖം ഗണ്ഹിസ്സാമീ"തി വദതി. ഏത്ഥ പന മഹാപദുമത്ഥേരോ ആഹ - "ഏവം വദന്തോ ഇമസ്മിം സിക്ഖാപദേ അനിമന്തനം കാതും സക്കോതി, ഭുഞ്ജനത്ഥായ പന ഓകാസോ കതോ ഹോതീതി നേവ ഗണഭോജനതോ ന ചാരിത്തതോ മുച്ചതീ"തി. മഹാസുമത്ഥേരോ ആഹ - "യദഗ്ഗേന അനിമന്തനം കാതും സക്കോതി, തദഗ്ഗേന നേവ ഗണഭോജനം ന ചാരിത്തം ഹോതീ"തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

കഥിനസമുട്ഠാനം - കായവാചതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം ഏത്ഥ ഹി ഭോജനം കിരിയാ, അവികപ്പനം അകിരിയാ, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പരമ്പരഭോജനസിക്ഖാപദം തതിയം.

൪. കാണമാതാസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൩൦. ചതുത്ഥസിക്ഖാപദേ - **കാണമാതാ**തി കാണായ മാതാ. സാ കിരസ്സാ ധീതാ അഭിരൂപാ അഹോസി, യേ യേ തം പസ്സന്തി, തേ തേ രാഗേന കാണാ ഹോന്തി, രാഗന്ധാ ഹോന്തീതി അത്ഥോ. തസ്മാ പരേസം കാണഭാവകരണതോ "കാണാ"തി വിസ്സുതാ അഹോസി. തസ്സാ വസേന മാതാപിസ്സാ "കാണമാതാ"തി പാകടാ ജാതാ. **ആഗതന്തി** ആഗമനം. **കിസ്മിം വിയാ**തി കീദിസം വിയ; ലജ്ജനകം വിയ ഹോതീതി അധിപ്പായോ. **രിത്തഹത്ഥം ഗന്തു**ന്തി രിത്താ ഹത്ഥാ അസ്മിം ഗമനേ തദിദം രിത്തഹത്ഥം, തം രിത്തഹത്ഥം ഗമനം ഗന്തും ലജ്ജനകം വിയ ഹോതീതി വുത്തം ഹോതി. **പരിക്ഖയം അഗമാസീ**തി ഉപാസികാ അരിയസാവികാ ഭിക്ഖൂ ദിസ്വാ സന്തം അദാതും ന സക്കോതി, തസ്മാ താവ ദാപേസി, യാവ സബ്ബം പരിക്ഖയം അഗമാസി. **ധമ്മിയാ കഥായാ**തി ഏത്ഥ കാണാപി മാതു അത്ഥായ ദേസിയമാനം ധമ്മം സുണന്തീ ദേസനാപരിയോസാനേ സോതാപന്നാ അഹോസി. **ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമീ**തി ആസനതോ ഉട്ഠഹിത്വാ ഗതോ. സോപി പുരിസോ "സത്ഥാ കിര കാണമാതായ നിവേസനം അഗമാസീ"തി സുത്വാ കാണം ആനേത്വാ പകതിട്ഠാനേയേവ ഠപേസി.

൨൩൧. ഇമസ്മിം പന വത്ഥുസ്മിം ഉപ്പന്നമത്തേ അപ്പഞ്ഞത്തേയേവ സിക്ഖാപദേ പാഥേയ്യവത്ഥു ഉദപാദി, തസ്മാ അനന്തരമേവ ചേതം ദസ്സേതും **"തേന ഖോ പന സമയേനാ"**തിആദി വുത്തം. സോപി ച ഉപാസകോ അരിയസാവകത്താ സബ്ബമേവ ദാപേസി. തേന വുത്തം - "പരിക്ഖയം അഗമാസീ"തി.

൨൩൩. യംകിഞ്ചി പഹേണകത്ഥായാതി പണ്ണാകാരത്ഥായ പടിയത്തം യംകിഞ്ചി അതിരസകമോദകസക്ഖലികാദി സബ്ബം ഇധ പൂവോത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. **യംകിഞ്ചി പാഥേയ്യത്ഥായാ**തി മഗ്ഗം ഗച്ഛന്താനം അന്തരാമഗ്ഗത്ഥായ പടിയത്തം യംകിഞ്ചി ബദ്ധസത്തുഅബദ്ധസത്തുതിലതണ്ഡുലാദി സബ്ബം ഇധ മന്ഥോത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. **തതോ ചേ ഉത്തരി**ന്തി സചേപി തതിയം പത്തം ഥൂപീകതം ഗണ്ഹാതി, പൂവഗണനായ പാചിത്തിയം.

ദ്വത്തിപത്തപൂരേ പടിഗ്ഗഹേത്വാതി മുഖവട്ടിയാ ഹേട്ഠിമലേഖായ സമപൂരേ പത്തേ ഗഹേത്വാ. **അമുത്ര മയാ ദ്വത്തിപത്തപൂരാ**തി ഏത്ഥ സചേ ദ്വേ ഗഹിതാ, "അത്ര മയാ ദ്വേ പത്തപൂരാ പടിഗ്ഗഹിതാ, ത്വം ഏകം ഗണ്ഹേയ്യാസീ"തി വത്തബ്ബം. തേനാപി അഞ്ഞം പസ്സിത്വാ "പഠമം ആഗതേന ദ്വേ പത്തപൂരാ ഗഹിതാ, മയാ ഏകോ, മാ ത്വം ഗണ്ഹീ"തി വത്തബ്ബം. യേന പഠമം ഏകോ ഗഹിതോ, തസ്സാപി പരമ്പരാരോചനേ ഏസേവ നയോ. യേന പന സയമേവ തയോ ഗഹിതാ, തേന അഞ്ഞം ദിസ്വാ "മാ ഖോ ഏത്ഥ പടിഗ്ഗണ്ഹി" ച്ചേവ വത്തബ്ബം. **പടിക്കമനം നീഹരിത്വാ**തി ആസനസാലം ഹരിത്വാ, ആസനസാലം ഗച്ഛന്തേന ച ഛഡ്ഡിതസാലാ ന ഗന്തബ്ബാ. യത്ഥ മഹാ

ഭിക്ഖുസങ്ഘോ നിസീദതി, തത്ഥ ഗന്തബ്ബം. മഹാപച്ചരിയം പന വുത്തം "യാ ലദ്ധട്ഠാനതോ ആസന്നാ ആസനസാലാ, തത്ഥ ഗന്തബ്ബം. അത്തനോ 'സന്ദിട്ഠാനം വാ സമ്ഭത്താനം വാ ഏകനികായികാനം വാ ദസ്സാമീ'തി അഞ്ഞത്ഥ ഗന്തും ന ലബ്ഭതി. സചേ പനസ്സ നിബദ്ധനിസീദനട്ഠാനം ഹോതി, ദൂരമ്പി ഗന്തും വട്ടതീ"തി.

സംവിഭജിതബ്ബന്തി സചേ തയോ പത്തപൂരാ ഗഹിതാ, ഏകം അത്തനോ ഠപേത്വാ ദ്വേ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ ദാതബ്ബാ. സച്ചേ ദ്വേ ഗഹിതാ, ഏകം അത്തനോ ഠപേത്വാ ഏകോ സങ്ഘസ്സ ദാതബ്ബോ, യഥാമിത്തം പന ദാതും ന ലബ്ഭതി. യേന ഏകോ ഗഹിതോ, ന തേന കിഞ്ചി അകാമാ ദാതബ്ബം, യഥാരുചി കാതബ്ബം.

൨൩൩. **ഗമനേ പടിപ്പസ്സദ്ധേ**തി അന്തരാമഗ്ഗേ ഉപദ്ദവം വാ ദിസ്വാ അനത്ഥികതായ വാ "മയം ഇദാനി ന പേസിസ്സാമ, ന ഗമിസ്സാമാ"തി ഏവം ഗമനേ പടിപ്പസ്സദ്ധേ ഉപച്ഛിന്നേ. **ഞാതകാനം പവാരിതാന**ന്തി ഏതേസം ബഹുമ്പി ദേന്താനം പടിഗ്ഗണ്ഹന്തസ്സ അനാപത്തി. അട്ഠകഥാസു പന "തേസമ്പി പാഥേയ്യപഹേണകത്ഥായ പടിയത്തതോ പമാണമേവ വട്ടതീ"തി വുത്തം. സേസം ഉത്താനമേവ.

ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

കാണമാതാസിക്ഖാപദം ചതുത്ഥം.

൫. പഠമപവാരണസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൩൪. പഞ്ചമസിക്ഖാപദേ - **ഭിക്ഖൂ ഭുത്താവീ പവാരിതാ**തി ബ്രാഹ്മണേന "ഗണ്ഹഥ, ഭന്തേ, യാവ ഇച്ഛഥാ"തി ഏവം യാവദത്ഥപവാരണായ, സയഞ്ച "അലം, ആവുസോ, ഥോകം ഥോകം ദേഹീ"തി ഏവം പടിക്ഖേപപവാരണായ പവാരിതാ. **പടിവിസ്സകേ**തി സാമന്തഘരവാസികേ.

൨൩൫. **കാകോരവസദ്ദ**ന്തി കാകാനം ഓരവസദ്ദം; സന്നിപതിത്വാ വിരവന്താനം സദ്ദം. **അലമേതം സബ്ബ**ന്തി ഏത്ഥ തികാരം അവത്വാവ "അലമേതം സബ്ബം" ഏത്തകം വത്തും വട്ടതി.

൨൩൭-൮. **ഭുത്താവീ**തി ഭുത്തവാ. തത്ഥ ച യസ്മാ യേന ഏകമ്പി സിത്ഥം സങ്ഖാദിത്വാ വാ അസങ്ഖാദിത്വാ വാ അജ്ഝോഹരിതം ഹോതി, സോ "ഭുത്താവീ"തി സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി, തേനസ്സ പദഭാജനേ "ഭുത്താവീ നാമ പഞ്ചന്നം ഭോജനാനം"ന്തിആദി വുത്തം. **പവാരിതോ**തി കതപവാരണോ, കതപടിക്ഖേപോ. സോപി ച യസ്മാ ന പടിക്ഖേപമത്തേന, അഥ ഖോ പഞ്ചങ്ഗവസേന, തേനസ്സ പദഭാജനേ "പവാരിതോ നാമ അസനം പഞ്ഞായതീ"തിആദി വുത്തം. തത്ഥ യസ്മാ "അസനം പഞ്ഞായതീ"തി ഇമിനാ വിപ്പകതഭോജനോ, "പവാരിതോ"തി വുത്തോ. യോ ച വിപ്പകതഭോജനോ, തേന കിഞ്ചി ഭുത്തം, കിഞ്ചി അഭുത്തം, യഞ്ച ഭുത്തം; തം സന്ധായ "ഭുത്താവീ"തിപി സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി, തസ്മാ ഭുത്താവീവചനേന വിസും കഞ്ചി അത്ഥസിദ്ധിം ന പസ്സാമ. "ദിരത്തതിരത്തം, ഛപ്പഞ്ചവാചാഹീ"തിആദീസു (പാചി॰ ൫൧-൫൨) പന ദിരത്താദിവചനം വിയ പവാരിതപദസ്സ പരിവാരകഭാവേന ബ്യഞ്ജനസിലിട്ഠതായ ചേതം വുത്തന്തി വേദിതബ്ബം.

അസനം പഞ്ഞായതീതിആദീസു വിപ്പകതഭോജനം ദിസ്സതി, ഭുഞ്ജമാനോ ചേസോ പുഗ്ഗലോ ഹോതീതി അത്ഥോ. **ഭോജനം പഞ്ഞായതീ**തി പവാരണപ്പഹോനകഭോജനം ദിസ്സതി. ഓദനാദീനം ചേ അഞ്ഞതരം പടിക്ഖിപിതബ്ബം ഭോജനം ഹോതീതി അത്ഥോ. **ഹത്ഥപാസേ ഠിതോ**തി പവാരണപ്പഹോനകം ഭോജനം ഗണ്ഹിത്വാ ദായകോ അഡ്ഢതേയ്യഹത്ഥപ്പമാണേ ഓകാസേ ഹോതീതി അത്ഥോ. **അഭിഹരതീ**തി സോ ചേ ദായകോ തസ്സ തം ഭത്തം കായേന അഭിഹരതീതി അത്ഥോ. **പടിക്ഖേപോ പഞ്ഞായതീ**തി പടിക്ഖേപോ ദിസ്സതി; തഞ്ചേ അഭിഹടം സോ ഭിക്ഖു കായേന വാ വാചായ വാ പടിക്ഖിപതീതി അത്ഥോ. ഏവം പഞ്ചന്നം അങ്ഗാനം വസേന പവാരിതോ നാമ ഹോതീതി. വുത്തമ്പി ചേതം -

> "പഞ്ചഹി ഉപാലി ആകാരേഹി പവാരണാ പഞ്ഞായതി - അസനം പഞ്ഞായതി, ഭോജനം പഞ്ഞായതി, ഹത്ഥപാസേ ഠിതോ, അഭിഹരതി, പടിക്ഖേപോ പഞ്ഞായതീ"തി (പരി॰ ൪൨൮).

തത്രായം വിനിച്ഛയോ - "അസന"ന്തിആദീസു താവ യഞ്ച അസ്നാതി യഞ്ച ഭോജനം ഹത്ഥപാസേ ഠിതേന അഭിഹടം പടിക്ഖിപതി, തം "ഓദനോ, കുമ്മാസോ, സത്തു, മച്ഛോ, മംസ"ന്തി ഇമേസം അഞ്ഞതരമേവ വേദിതബ്ബം. തത്ഥ ഓദനോ നാമ - സാലി, വീഹി, യവോ, ഗോധുമോ, കങ്ഗു, വരകോ, കുദ്രൂസകോതി സത്തന്നം ധഞ്ഞാനം തണ്ഡുലേഹി നിബ്ബത്തോ. തത്ഥ **"സാലീ"**തി അന്തമസോ നീവാരം ഉപാദായ സബ്ബാപി സാലിജാതി. **"വീഹീ"**തി സബ്ബാപി വീഹിജാതി. **"യവഗോധുമേസു"** ഭേദോ നത്ഥി. **"കങ്ഗൂ"**തി സേതരത്തകാളഭേദാ സബ്ബാപി കങ്ഗുജാതി. **"വരകോ"**തി അന്തമസോ വരകചോരകം ഉപാദായ സബ്ബാ സേതവണ്ണാ വരകജാതി. **"കുദ്രൂസകോ"**തി കാളകോ ദ്രവോ ചേവ സാമാകാദിഭേദാ ച സബ്ബാപി തിണധഞ്ഞജാതി.

നീവാരവരകചോരകാ ചേത്ഥ "ധഞ്ഞാനുലോമാ"തി വദന്തി. ധഞ്ഞാനി വാ ഹോന്തു ധഞ്ഞാനുലോമാനി വാ, ഏതേസം വുത്തപ്പഭേദാനം സത്തന്നം ധഞ്ഞാനം തണ്ഡുലേ ഗഹേത്വാ "ഭത്തം പചിസ്സാമാ"തി വാ "യാഗും പചിസ്സാമാ"തി വാ "അമ്ബിലപായാസാദീസു അഞ്ഞതരം പചിസ്സാമാ"തി വാ യംകിഞ്ചി സന്ധായ പചന്തു, സചേ ഉണ്ഹം സീതലം വാ ഭുഞ്ജന്താനം ഭോജനകാലേ ഗഹിതഗഹിതട്ഠാനേ ഓധി പഞ്ഞായതി, ഓദനസങ്ഗഹമേവ ഗച്ഛതി, പവാരണം ജനേതി. സചേ ഓധി ന പഞ്ഞായതി, യാഗുസങ്ഗഹം ഗച്ഛതി, പവാരണം ന ജനേതി.

യോപി പായാസോ വാ പണ്ണഫലകളീരമിസ്സകാ അമ്ബിലയാഗു വാ ഉദ്ധനതോ ഓതാരിതമത്താ അബ്ഭുണ്ഹാ ഹോതി, ആവജ്ജിത്വാ പിവിതും സക്കാ, ഹത്ഥേന ഗഹിതോകാസേപി ഓധിം ന ദസ്സേതി, പവാരണം ന ജനേതി. സചേ പന ഉസുമായ വിഗതായ സീതലീഭൂതാ ഘനഭാവം ഗച്ഛതി, ഓധിം ദസ്സേതി, പുന പവാരണം ജനേതി. പുബ്ബേ തനുഭാവോ ന രക്ഖതി. സചേപി ദധിതക്കാദീനി ആരോപേത്വാ ബഹുപണ്ണഫലകളീരേ പക്ഖിപിത്വാ മുട്ഠിമത്താപി തണ്ഡുലാ പക്ഖിത്താ ഹോന്തി, ഭോജനകാലേ ചേ ഓധി പഞ്ഞായതി, പവാരണം ജനേതി. അയാഗുകേ നിമന്തനേ "യാഗും ദസ്സാമാ"തി ഭത്തേ ഉദകകഞ്ജികഖീരാദീനി ആകിരിത്വാ "യാഗും ഗണ്ഹഥാ"തി ദേന്തി. കിഞ്ചാപി തനുകാ ഹോന്തി, പവാരണം ജനേതിയേവ . സചേ പന പക്കുഥിതേസു ഉദകാദീസു പക്ഖിപിത്വാ പചിത്വാ ദേന്തി,

യാഗുസങ്ഗഹമേവ ഗച്ഛതി. യാഗുസങ്ഗഹം ഗതേപി തസ്മിം വാ അഞ്ഞസ്മിം വാ യത്ഥ മച്ഛമംസം പക്ഖിപന്തി, സചേ സാസപമത്തമ്പി മച്ഛമംസഖണ്ഡം വാ ന്ഹാരു വാ പഞ്ഞായതി, പവാരണം ജനേതി.

സുദ്ധരസകോ പന രസകയാഗു വാ ന ജനേതി. ഠപേത്വാ വുത്തധഞ്ഞാനം തണ്ഡുലേ അഞ്ഞേഹി വേണുതണ്ഡുലാദീഹി വാ കന്ദമൂലഫലേഹി വാ യേഹി കേഹിചി കതം ഭത്തമ്പി പവാരണം ന ജനേതി, പഗേവ ഘനയാഗു. സചേ പനേത്ഥ മച്ഛമംസം പക്ഖിപന്തി, ജനേതി. മഹാപച്ചരിയം "പുപ്ഫഅത്ഥായ ഭത്തമ്പി പവാരണം ജനേതീ"തി വുത്തം. പുപ്ഫിഅത്ഥായ ഭത്തം നാമ പുപ്ഫിഖജ്ജകത്ഥായ കുഥിതതൂദകേ പക്ഖിപിത്വാ സേദിതതണ്ഡുലാ വുച്ചന്തി. സചേ പന തേ തണ്ഡുലേ സുക്ഖാപേത്വാ ഖാദന്തി, വട്ടതി; നേവ സത്തുസങ്ഖ്യം ന ഭത്തസങ്ഖ്യം ഗച്ഛന്തി. പുന തേഹി കതഭത്തം പവാരേതിയേവ. തേ തണ്ഡുലേ സപ്പിതേലാദീസു വാ പചന്തി, പൂവം വാ കരോന്തി, ന പവാരേന്തി. പുഥുകാ വാ താഹി കതസത്തുഭത്താദീനി വാ ന പവാരേന്തി.

കുമ്മാസോ നാമ യവേഹി കതകുമ്മാസോ. അഞ്ഞേഹി പന മുഗ്ഗാദീഹി കതകുമ്മാസോ പവാരണം ന ജനേതി. സത്തു നാമ സാലിവീഹിയവേഹി കതസത്തു. കങ്ഗുവരകകുദ്രൂസകസീസാനിപി ഭജ്ജിത്വാ ഈസകം കോട്ടേത്വാ ഥുസേ പലാപേത്വാ പുന ദള്ഹം കോട്ടേത്വാ ചുണ്ണം കരോന്തി. സചേപി തം അല്ലത്താ ഏകാബദ്ധം ഹോതി, സത്തുസങ്ഗഹമേവ ഗച്ഛതി. ഖരപാകഭജ്ജിതാനം വീഹീനം തണ്ഡുലേ കോട്ടേത്വാ ദേന്തി, തമ്പി ചുണ്ണം സത്തുസങ്ഗഹമേവ ഗച്ഛതി. സമപാകഭജ്ജിതാനം പന വീഹീനം വാ വീഹിപലാപാനം വാ തണ്ഡുലാ ഭജ്ജിതതണ്ഡുലാ ഏവ വാ ന പവാരേന്തി. തേസം പന തണ്ഡുലാദീനം ചുണ്ണം പവാരേതി. ഖരപാകഭജ്ജിതാനം വീഹീനം കുണ്ഡകമ്പി പവാരേതി. സമപാകഭജ്ജിതാനം പന ആതപസുക്ഖാനം വാ കുണ്ഡകം ന പവാരേതി. ലാജാ വാ തേഹി കതഭത്തസത്തുആദീനി വാ ന പവാരേന്തി. ഭജ്ജിതപിട്ഠം വാ യംകിഞ്ചി സുദ്ധഖജ്ജകം വാ ന പവാരേതി. മച്ഛമംസപൂരിതഖജ്ജകം പന സത്തുമോദകോ വാ പവാരേതി. മച്ഛോ മംസഞ്ച പാകടമേവ. അയം പന വിസേസോ - സചേപി യാഗും പിവന്തസ്സ യാഗുസിത്ഥമത്താനേവ ദ്വേ മച്ഛഖണ്ഡാനി വാ മംസഖണ്ഡാനി വാ ഏകഭാജനേ വാ നാനാഭാജനേ വാ ദേന്തി, താനി ചേ അഖാദന്തോ അഞ്ഞം യംകിഞ്ചി പവാരണപ്പഹോനകം പടിക്ഖിപതി , ന പവാരേതി. തതോ ഏകം ഖാദിതം, ഏകം ഹത്ഥേ വാ പത്തേ വാ ഹോതി, സോ ചേ അഞ്ഞം പടിക്ഖിപതി, പവാരേതി. ദ്വേപി ഖാദിതാനി ഹോന്തി, മുഖേ സാസപമത്തമ്പി അവസിട്ഠം നത്ഥി, സചേപി അഞ്ഞം പടിക്ഖിപതി, ന പവാരേതി.

കപ്പിയമംസം ഖാദന്തോ കപ്പിയമംസം പടിക്ഖിപതി, പവാരേതി. കപ്പിയമംസം ഖാദന്തോ അകപ്പിയമംസം പടിക്ഖിപതി, ന പവാരേതി. കസ്മാ? അവത്ഥുതായ. യഞ്ഹി ഭിക്ഖുനോ ഖാദിതും വട്ടതി, തംയേവ പടിക്ഖിപതോ പവാരണാ ഹോതി. ഇദം പന ജാനന്തോ അകപ്പിയത്താ പടിക്ഖിപതി, അജാനന്തോപി പടിക്ഖിപിതബ്ബട്ഠാനേ ഠിതമേവ പടിക്ഖിപതി നാമ, തസ്മാ ന പവാരേതി. സചേ പന അകപ്പിയമംസം ഖാദന്തോ കപ്പിയമംസം പടിക്ഖിപതി, പവാരേതി. കസ്മാ? വത്ഥുതായ. യഞ്ഹി തേന പടിക്ഖിത്തം, തം പവാരണായ വത്ഥു. യം പന ഖാദതി, തം കിഞ്ചാപി പടിക്ഖിപിതബ്ബട്ഠാനേ ഠിതം, ഖാദിയമാനം പന മംസഭാവം ന ജഹതി, തസ്മാ പവാരേതി. അകപ്പിയമംസം ഖാദന്തോ അകപ്പിയമംസം പടിക്ഖിപതി, പുരിമനയേനേവ ന പവാരേതി. കപ്പിയമംസം വാ അകപ്പിയമംസം വാ ഖാദന്തോ പഞ്ചന്നം ഭോജനാനം യംകിഞ്ചി കപ്പിയഭോജനം പടിക്ഖിപതി, പവാരേതി. കുലദൂസകവേജ്ജകമ്മഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാരോചനസാദിതരൂപിയാദീഹി നിബ്ബത്തം ബുദ്ധപടികുട്ഠം അനേസനായ ഉപ്പന്നം അകപ്പിയഭോജനം പടിക്ഖിപതി, ന പവാരേതി. കപ്പിയഭോജനം വാ അകപ്പിയഭോജനം വാ ഭുഞ്ജന്തോപി കപ്പിയഭോജനം പടിക്ഖിപതി, പവാരേതി. അകപ്പിയഭോജനം പടിക്ഖിപതി, ന പവാരേതീതി സബ്ബത്ഥ വുത്തനയേനേവ കാരണം വേദിതബ്ബം.

ഏവം "അസന"ന്തിആദീസു യഞ്ച അസ്നാതി, യഞ്ച ഭോജനം ഹത്ഥപാസേ ഠിതേന അഭിഹടം പടിക്ഖിപന്തോ പവാരണം ആപജ്ജതി, തം ഞത്വാ ഇദാനി യഥാ ആപജ്ജതി, തസ്സ ജാനനത്ഥം അയം വിനിച്ഛയോ - ""അസനം ഭോജന'ന്തി ഏത്ഥ താവ യേന ഏകസിത്ഥമ്പി അജ്ഝോഹടം ഹോതി, സോ സചേ പത്തമുഖഹത്ഥാനം യത്ഥ കത്ഥചി പഞ്ചസു ഭോജനേസു ഏകസ്മിമ്പി സതി അഞ്ഞം പഞ്ചസു ഭോജനേസു ഏകമ്പി പടിക്ഖിപതി, പവാരേതി. കത്ഥചി ഭോജനം നത്ഥി, ആമിസഗന്ധമത്തം പഞ്ഞായതി, ന പവാരേതി. മുഖേ ച ഹത്ഥേ ച ഭോജനം നത്ഥി, പത്തേ അത്ഥി, തസ്മിം പന ആസനേ ന ഭുഞ്ജിതുകാമോ, വിഹാരം പവിസിത്വാ ഭുഞ്ജിതുകാമോ, അഞ്ഞസ്സ വാ ദാതുകാമോ, തസ്മിം ചേ അന്തരേ ഭോജനം പടിക്ഖിപതി, ന പവാരേതി. കസ്മാ? വിപ്പകതഭോജനഭാവസ്സ ഉപച്ഛിന്നത്താ. യോപി അഞ്ഞത്ര ഗന്ത്വാ ഭുഞ്ജിതുകാമോ മുഖേ ഭത്തം ഗിലിത്വാ സേസം ആദായ ഗച്ഛന്തോ അന്തരാമഗ്ഗേ അഞ്ഞം ഭോജനം പടിക്ഖിപതി, തസ്സാപി പവാരണാ ന ഹോതീ"തി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. യഥാ ച പത്തേ; ഏവം ഹത്ഥേപി. മുഖേപി വാ വിജ്ജമാനഭോജനം സചേ അനജ്ഝോഹരിതുകാമോ ഹോതി, തസ്മിഞ്ച ഖണേ അഞ്ഞം പടിക്ഖിപതി, ന പവാരേതി. ഏകസ്മിഞ്ഹി പദേ വുത്തലക്ഖണം സബ്ബത്ഥ വേദിതബ്ബം ഹോതി. അപിച കുരുന്ദിയം ഏസ നയോ ദസ്സിതോയേവ. വുത്തഞ്ഹി തത്ഥ "മുഖേ ഭത്തം ഗിലിതം, ഹത്ഥേ ഭത്തം വിഘാസാദസ്സ ദാതുകാമോ, പത്തേ ഭത്തം ഭിക്ഖുസ്സ ദാതുകാമോ, സചേ തസ്മിം ഖണേ പടിക്ഖിപതി, ന പവാരേതീ"തി. **ഹത്ഥപാസേ ഠിതോ**തി ഏത്ഥ പന സചേ ഭിക്ഖു നിസിന്നോ ഹോതി, ആസനസ്സ പച്ഛിമന്തതോ പട്ഠായ, സചേ ഠിതോ, പണ്ഹിഅന്തതോ പട്ഠായ, സചേ നിപന്നോ, യേന പസ്സേന നിപന്നോ, തസ്സ പാരിമന്തതോ പട്ഠായ, ദായകസ്സ നിസിന്നസ്സ വാ ഠിതസ്സ വാ നിപന്നസ്സ വാ ഠപേത്വാ പസാരിതഹത്ഥം യം ആസന്നതരം അങ്ഗം, തസ്സ ഓരിമന്തേന പരിച്ഛിന്ദിത്വാ അഡ്ഢതേയ്യഹത്ഥോ "ഹത്ഥപാസോ"തി വേദിതബ്ബോ. തസ്മിം ഠത്വാ അഭിഹടം പടിക്ഖിപന്തസ്സേവ പവാരണാ ഹോതി, ന തതോ പരം.

അഭിഹരതീതി ഹത്ഥപാസബ്ഭന്തരേ ഠിതോ ഗഹണത്ഥം ഉപനാമേതി. സചേ പന അനന്തരനിസിന്നോപി ഭിക്ഖു ഹത്ഥേ വാ ഊരൂസു വാ ആധാരകേ വാ ഠിതപത്തം അനഭിഹരിത്വാവ "ഭത്തം ഗണ്ഹാ"തി വദതി, തം പടിക്ഖിപതോ പവാരണാ നത്ഥി. ഭത്തപച്ഛിം ആനേത്വാ പുരതോ ഭൂമിയം ഠപേത്വാ "ഗണ്ഹാഹീ"തി വുത്തേപി ഏസേവ നയോ. ഈസകം പന ഉദ്ധരിത്വാ വാ അപനാമേത്വാ വാ "ഗണ്ഹഥാ"തി വുത്തേ പടിക്ഖിപതോ പവാരണാ ഹോതി. ഥേരാസനേ നിസിന്നോ ഥേരോ ദൂരേ നിസിന്നസ്സ ദഹരഭിക്ഖുസ്സ പത്തം പേസേത്വാ "ഇതോ ഓദനം ഗണ്ഹാഹീ"തി വദതി, ഗണ്ഹിത്വാ പന ഗതോ തുണ്ഹീ തിട്ഠതി, ദഹരോ "അലം മയ്ഹ"ന്തി പടിക്ഖിപതി, ന പവാരേതി. കസ്മാ? ഥേരസ്സ ദൂരഭാവതോ ദൂതസ്സ ച അനഭിഹരണതോതി. സചേ പന ഗഹേത്വാ ആഗതോ ഭിക്ഖു "ഇദം ഭത്തം ഗണ്ഹാ"തി വദതി, തം പടിക്ഖിപതോ പവാരണാ ഹോതി.

പരിവേസനായ ഏകോ ഏകേന ഹത്ഥേന ഓദനപച്ഛിം ഏകേന കടച്ഛും ഗഹേത്വാ ഭിക്ഖൂ പരിവിസതി, തത്ര ചേ അഞ്ഞോ ആഗന്ത്വാ "അഹം പച്ഛിം ധാരേസ്സാമി, ത്വം ഓദനം ദേഹീ"തി വത്വാ ഗഹിതമത്തകമേവ കരോതി, പരിവേസകോ ഏവ പന തം ധാരേതി, തസ്മാ സാ അഭിഹടാവ ഹോതി. തതോ ദാതുകാമതായ ഗണ്ഹന്തം

പടിക്ഖിപന്തസ്സ പവാരണാ ഹോതി. സചേ പന പരിവിസകേന ഫുട്ഠമത്താവ ഹോതി, ഇതരോവ നം ധാരേതി, തതോ ദാതുകാമതായ ഗണ്ഹന്തം പടിക്ഖിപന്തസ്സ പവാരണാ ന ഹോതി. കടച്ഛുനാ ഉദ്ധടഭത്തേ പന ഹോതി. കടച്ഛുഅഭിഹാരോയേവ ഹി തസ്സ അഭിഹാരോ. ദ്വിന്നം സമഭാരേപി പടിക്ഖിപന്തോ പവാരേതിയേവാതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. അനന്തരസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഭത്തേ ദിയ്യമാനേ ഇതരോ പത്തം ഹത്ഥേഹി പിദഹതി, പവാരണാ നത്ഥി. കസ്മാ? അഞ്ഞസ്സ അഭിഹടേ പടിക്ഖിത്തത്താ.

പടിക്ഖേപോ പഞ്ഞായതീതി ഏത്ഥ വാചായ അഭിഹടം പടിക്ഖിപതോ പവാരണാ നത്ഥി. കായേന അഭിഹടം പന കായേന വാ വാചായ വാ പടിക്ഖിപന്തസ്സ പവാരണാ ഹോതീതി വേദിതബ്ബോ.

തത്ഥ കായേന പടിക്ഖേപോ നാമ അങ്ഗുലിം വാ ഹത്ഥം വാ മച്ഛികബീജനിം വാ ചീവരകണ്ണം വാ ചാലേതി, ഭമുകായ വാ ആകാരം കരോതി, കുദ്ധോ വാ ഓലോകേതി, വാചായ പടിക്ഖേപോ നാമ "അല"ന്തി വാ, "ന ഗണ്ഹാമീ"തി വാ, "മാ ആകിരാ"തി വാ, "അപഗച്ഛാ"തി വാ വദതി; ഏവം യേന കേനചി ആകാരേന കായേന വാ വാചായ വാ പടിക്ഖിത്തേ പവാരണാ ഹോതി.

ഏകോ അഭിഹടേ ഭത്തേ പവാരണായ ഭീതോ ഹത്ഥേ അപനേത്വാ പുനപ്പുനം പത്തേ ഓദനം ആകിരന്തം "ആകിര ആകിര കോട്ടേത്വാ പൂരേഹീ"തി വദതി, ഏത്ഥ കഥന്തി? മഹാസുമത്ഥേരോ താവ "അനാകിരണത്ഥായ വുത്തത്താ പവാരണാ ഹോതീ"തി ആഹ. മഹാപദുമത്ഥേരോ പന "'ആകിര പൂരേഹീ'തി വദന്തസ്സ നാമ 'കസ്സചി പവാരണാ അത്ഥീ'തി വത്വാ 'ന പവാരേതീ'"തി ആഹ. അപരോ ഭത്തം അഭിഹരന്തം ഭിക്ഖും സല്ലക്ഖേത്വാ "കിം ആവുസോ ഇതോപി കിഞ്ചി ഗണ്ഹിസ്സസി, ദമ്മി തേ കിഞ്ചീ"തി ആഹ. തത്രാപി "'ഏവം നാഗമിസ്സതീ'തി വുത്തത്താ 'പവാരണാ ഹോതീ'"തി മഹാസുമത്ഥേരോ ആഹ. മഹാപദുമത്ഥേരോ പന "'ഗണ്ഹിസ്സസീ'തി വദന്തസ്സ നാമ 'കസ്സചി പവാരണാ അത്ഥീ'തി വത്വാ 'ന പവാരേതീ'"തി ആഹ.

ഏകോ സമംസകം രസം അഭിഹരിത്വാ "രസം ഗണ്ഹഥാ"തി വദതി, തം സുത്വാ പടിക്ഖിപതോ പവാരണാ നത്ഥി. "മച്ഛരസം മംസരസ"ന്തി വുത്തേ പടിക്ഖിപതോ ഹോതി, "ഇദം ഗണ്ഹഥാ"തി വുത്തേപി ഹോതിയേവ. മംസം വിസും കത്വാ "മംസരസം ഗണ്ഹഥാ"തി വദതി, തത്ഥ ചേ സാസപമത്തമ്പി മംസഖണ്ഡം അത്ഥി , തം പടിക്ഖിപതോ പവാരണാ ഹോതി. സചേ പന പരിസ്സാവിതോ ഹോതി, "വട്ടതീ"തി അഭയത്ഥേരോ ആഹ.

മംസരസേന ആപുച്ഛന്തം മഹാഥേരോ "മുഹുത്തം ആഗമേഹീ"തി വത്വാ "ഥാലകം ആവുസോ ആഹരാ"തി ആഹ. ഏത്ഥ കഥന്തി? മഹാസുമത്ഥേരോ താവ "അഭിഹാരകസ്സ ഗമനം പഠമം ഉപച്ഛിന്നം, തസ്മാ പവാരേതീ"തി ആഹ. മഹാപദുമത്ഥേരോ പന "അയം കുഹിം ഗച്ഛതി, കീദിസം ഏതസ്സ ഗമനം, ഗണ്ഹന്തസ്സാപി നാമ പവാരണാ അത്ഥീ"തി വത്വാ "ന പവാരേതീ"തി ആഹ. കളീരപനസാദീഹി മിസ്സേത്വാ മംസം പചന്തി, തം ഗഹേത്വാ "കളീരസൂപം ഗണ്ഹഥ, പനസബ്യഞ്ജനം ഗണ്ഹഥാ"തി വദന്തി, ഏവമ്പി ന പവാരേതി. കസ്മാ? അപവാരണാരഹസ്സ നാമേന വുത്തത്താ. സചേ പന "മച്ഛസൂപം മംസസൂപ"ന്തി വാ "ഇമം ഗണ്ഹഥാ"തി വാ വദന്തി, പവാരേതി. മംസകരമ്ബകോ നാമ ഹോതി, തം ദാതുകാമോപി "കരമ്ബകം ഗണ്ഹഥാ"തി വദതി, വട്ടതി; ന പവാരേതി. "മംസകരമ്ബക"ന്തി വാ "ഇദ"ന്തി വാ വുത്തേ പന പവാരേതി. ഏസേവ നയോ സബ്ബേസു മച്ഛമംസമിസ്സകേസു.

യോ പന നിമന്തനേ ഭുഞ്ജമാനോ മംസം അഭിഹടം "ഉദ്ദിസ്സ കത"ന്തി മഞ്ഞമാനോ പടിക്ഖിപതി, പവാരിതോവ ഹോതീതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. മിസ്സകകഥാ പന കുരുന്ദിയം സുട്ഠു വുത്താ. ഏവഞ്ഹി തത്ഥ വുത്തം - പിണ്ഡപാതചാരികോ ഭിക്ഖു ഭത്തമിസ്സകം യാഗും ആഹരിത്വാ "യാഗും ഗണ്ഹഥാ"തി വദതി, ന പവാരേതി. "ഭത്തം ഗണ്ഹഥാ"തി വുത്തേ പവാരേതി. കസ്മാ? യേനാപുച്ഛിതോ, തസ്സ അത്ഥിതായ. അയമേത്ഥ അധിപ്പായോ - "യാഗുമിസ്സകം ഗണ്ഹഥാ"തി വദതി, തത്ര ചേ യാഗു ബഹുതരാ വാ ഹോതി സമസമാ വാ, ന പവാരേതി. യാഗു മന്ദാ, ഭത്തം ബഹുതരം, പവാരേതി. ഇദഞ്ച സബ്ബഅട്ഠകഥാസു വുത്തത്താ ന സക്കാ പടിക്ഖിപിതും, കാരണം പനേത്ഥ ദുദ്ദസം. "ഭത്തമിസ്സകം ഗണ്ഹഥാ"തി വദതി, ഭത്തം ബഹുകം വാ സമം വാ അപ്പതരം വാ ഹോതി, പവാരേതിയേവ. ഭത്തം വാ യാഗും വാ അനാമസിത്വാ "മിസ്സകം ഗണ്ഹഥാ"തി വദതി, തത്ര ചേ ഭത്തം ബഹുതരം വാ സമകം വാ ഹോതി, പവാരേതി. അപ്പതരം ന പവാരേതി. ഇദഞ്ച കരമ്ബകേന ന സമാനേതബ്ബം. കരമ്ബകോ ഹി മംസമിസ്സകോപി ഹോതി അമംസമിസ്സകോപി, തസ്മാ "കരമ്ബക"ന്തി വുത്തേ പവാരണാ നത്ഥി. ഇദം പന ഭത്തമിസ്സകമേവ. ഏത്ഥ വുത്തനയേനേവ പവാരണാ ഹോതി. ബഹുരസേ ഭത്തേ രസം, ബഹുഖീരേ ഖീരം ബഹുസപ്പിമ്ഹി ച പായാസേ സപ്പിം ഗണ്ഹഥാതി വിസും കത്വാ ദേതി, തം പടിക്ഖിപതോ പവാരണാ നത്ഥി.

യോ പന ഗച്ഛന്തോ പവാരേതി, സോ ഗച്ഛന്തോവ ഭുഞ്ജിതും ലഭതി. കദ്ദമം വാ ഉദകം വാ പത്വാ ഠിതേന അതിരിത്തം കാരേതബ്ബം. സചേ അന്തരാ നദീ പൂരാ ഹോതി, നദീതീരേ ഗുമ്ബം അനുപരിയായന്തേന ഭുഞ്ജിതബ്ബം. അഥ നാവാ വാ സേതു വാ അത്ഥി, തം അഭിരുഹിത്വാപി ചങ്കമന്തേനേവ ഭുഞ്ജിതബ്ബം, ഗമനം ന ഉപച്ഛിന്ദിതബ്ബം. യാനേ വാ ഹത്ഥിഅസ്സപിട്ഠേ വാ ചന്ദമണ്ഡലേ വാ സൂരിയമണ്ഡലേ വാ നിസീദിത്വാ പവാരിതേന യാവ മജ്ഝന്ഹികം, താവ തേസു ഗച്ഛന്തേസുപി നിസിന്നേനേവ ഭുഞ്ജിതബ്ബം. യോ ഠിതോ പവാരേതി, ഠിതേനേവ, യോ നിസിന്നോ പവാരേതി, നിസിന്നേനേവ ഭുഞ്ജിതബ്ബം. തം തം ഇരിയാപഥം കോപേന്തേന അതിരിത്തം കാരേതബ്ബം. യോ ഉക്കുടികോ നിസീദിത്വാ പവാരേതി, തേന ഉക്കുടികേനേവ ഭുഞ്ജിതബ്ബം. തസ്സ പന ഹേട്ഠാ പലാലപീഠം വാ കിഞ്ചി വാ നിസീദനകം ദാതബ്ബം. പീഠകേ നിസീദിത്വാ പവാരിതേന ആസനം അചാലേത്വാവ ചതസ്സോ ദിസാ പരിവത്തന്തേന ഭുഞ്ജിതും ലബ്ഭതി. മഞ്ചേ നിസീദിത്വാ പവാരിതേന ഇതോ വാ ഏത്തോ വാ സംസരിതും ന ലബ്ഭതി. സചേ പന നം സഹ മഞ്ചേന ഉക്ഖിപിത്വാ അഞ്ഞത്ര നേന്തി, വട്ടതി. നിപജ്ജിത്വാ പവാരിതേന നിപന്നേനേവ ഭുഞ്ജിതബ്ബം. പരിവത്തന്തേന യേന പസ്സേന നിപന്നോ, തസ്സ ഠാനം നാതിക്കമേതബ്ബം.

അനതിരിത്തന്തി ന അതിരിത്തം; ന അധികന്തി അത്ഥോ. തം പന യസ്മാ കപ്പിയകതാദീഹി സത്തഹി വിനയകമ്മാകാരേഹി അകതം വാ ഗിലാനസ്സ അനധികം വാ ഹോതി, തസ്മാ പദഭാജനേ "അകപ്പിയകത"ന്തിആദി വുത്തം. തത്ഥ **അകപ്പിയകത**ന്തി യം തത്ഥ ഫലം വാ കന്ദമൂലാദി വാ പഞ്ചഹി സമണകപ്പേഹി കപ്പിയം അകതം; യഞ്ച അകപ്പിയമംസം വാ അകപ്പിയഭോജനം വാ, ഏതം അകപ്പിയം നാമ. തം അകപ്പിയം "അലമേതം സബ്ബ"ന്തി ഏവം അതിരിത്തം കതമ്പി അകപ്പിയകതന്തി വേദിതബ്ബം. **അപ്പടിഗ്ഗഹിതകത**ന്തി ഭിക്ഖുനാ അപ്പടിഗ്ഗഹിതംയേവ പുരിമനയേനേവ അതിരിത്തം കതം. **അനുച്ചാരിതകത**ന്തി കപ്പിയം കാരാപേതും ആഗതേന ഭിക്ഖുനാ ഈസകമ്പി അനുക്ഖിത്തം വാ അനപനാമിതം വാ കതം. **അഹത്ഥപാസേ കത**ന്തി കപ്പിയം കാരാപേതും ആഗതസ്സ ഹത്ഥപാസതോ ബഹി ഠിതേന കതം. **അഭുത്താവിനാ കത**ന്തി യോ "അലമേതം സബ്ബ"ന്തി അതിരിത്തം കരോതി, തേന

പവാരണപ്പഹോനകം ഭോജനം അഭുത്തേന കതം. **ഭുത്താവിനാ പവാരിതേന ആസനാ വുട്ഠിതേന കതന്തി** ഇദം ഉത്താനമേവ. **അലമേതം സബ്ബന്തി അവുത്ത**ന്തി വചീഭേദം കത്വാ ഏവം അവുത്തം ഹോതി. ഇതി ഇമേഹി സത്തഹി വിനയകമ്മാകാരേഹി യം അതിരിത്തം കപ്പിയം അകതം, യഞ്ച ന ഗിലാനാതിരിത്തം, തദുഭയമ്പി അനതിരിത്തന്തി വേദിതബ്ബം.

അതിരിത്തം പന തസ്സേവ പടിപക്ഖനയേന വേദിതബ്ബം. അപിചേത്ഥ **ഭുത്താവിനാ കതം ഹോതീ**തി അനന്തരേ നിസിന്നസ്സ സഭാഗസ്സ ഭിക്ഖുനോ പത്തതോ ഏകമ്പി സിത്ഥം വാ മംസഹീരം വാ ഖാദിത്വാ കതമ്പി ഭുത്താവിനാവ കതം ഹോതീതി വേദിതബ്ബം. **ആസനാ അവുട്ഠിതേനാ**തി ഏത്ഥ പന അസമ്മോഹത്ഥം അയം വിനിച്ഛയോ - ദ്വേ ഭിക്ഖൂ പാതോവ ഭുഞ്ജമാനാ പവാരിതാ ഹോന്തി - ഏകേന തത്ഥേവ നിസീദിതബ്ബം, ഇതരേന നിച്ചഭത്തം വാ സലാകഭത്തം വാ ആനേത്വാ ഉപഡ്ഢം തസ്സ ഭിക്ഖുനോ പത്തേ ആകിരിത്വാ ഹത്ഥം ധോവിത്വാ സേസം തേന ഭിക്ഖുനാ കപ്പിയം കാരാപേത്വാ ഭുഞ്ജിതബ്ബം. കസ്മാ? യഞ്ഹി തസ്സ ഹത്ഥേ ലഗ്ഗം, തം അകപ്പിയം ഹോതി. സചേ പന പഠമം നിസിന്നോ ഭിക്ഖു സയമേവ തസ്സ പത്തതോ ഹത്ഥേന ഗണ്ഹാതി, ഹത്ഥധോവനകിച്ചം നത്ഥി. സചേ പന ഏവം കപ്പിയം കാരാപേത്വാ ഭുഞ്ജന്തസ്സ പുന കിഞ്ചി ബ്യഞ്ജനം വാ ഖാദനീയം വാ പത്തേ ആകിരന്തി, യേന പഠമം കപ്പിയം കതം, സോ പുന കാതും ന ലഭതി. യേന അകതം, തേന കാതബ്ബം. യഞ്ച അകതം, തം കാതബ്ബം. **"യേന അകത"**ന്തി അഞ്ഞേന ഭിക്ഖുനാ യേന പഠമം ന കതം, തേന കാതബ്ബം. **"യഞ്ച അകത"**ന്തി യേന പഠമം കപ്പിയം കതം, തേനാപി യം അകതം തം കാതബ്ബം. പഠമഭാജനേ പന കാതും ന ലബ്ഭതി. തത്ഥ ഹി കരിയമാനം പഠമം കതേന സദ്ധിം കതം ഹോതി, തസ്മാ അഞ്ഞസ്മിം ഭാജനേ കാതും വട്ടതീതി അധിപ്പായോ. ഏവം കതം പന തേന ഭിക്ഖുനാ പഠമം കതേന സദ്ധിം ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി.

കപ്പിയം കരോന്തേന ച ന കേവലം പത്തേയേവ, കുണ്ഡേപി പച്ഛിയമ്പി യത്ഥ കത്ഥചി പുരതോ ഠപേത്വാ ഓനാമിതഭാജനേ കാതബ്ബം. തം സചേപി ഭിക്ഖുസതം പവാരിതം ഹോതി, സബ്ബേസം ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി, അപ്പവാരിതാനമ്പി വട്ടതി. യേന പന കപ്പിയം കതം, തസ്സ ന വട്ടതി. സചേപി പവാരേത്വാ പിണ്ഡായ പവിട്ഠം ഭിക്ഖും പത്തം ഗഹേത്വാ അവസ്സം ഭുഞ്ജനകേ മങ്ഗലനിമന്തനേ നിസീദാപേന്തി, അതിരിത്തം കാരേത്വാവ ഭുഞ്ജിതബ്ബം. സചേ തത്ഥ അഞ്ഞോ ഭിക്ഖു നത്ഥി, ആസനസാലം വാ വിഹാരം വാ പത്തം പേസേത്വാ കാരേതബ്ബം. കപ്പിയം കരോന്തേന പന അനുപസമ്പന്നസ്സ ഹത്ഥേ ഠിതം ന കാതബ്ബം. സചേ ആസനസാലായം അബ്യത്തോ ഭിക്ഖു ഹോതി, സയം ഗന്ത്വാ കപ്പിയം കാരാപേത്വാ ആനേത്വാ ഭുഞ്ജിതബ്ബം.

ഗിലാനാതിരിത്തന്തി ഏത്ഥ ന കേവലം യം ഗിലാനസ്സ ഭുത്താവസേസം ഹോതി, തം ഗിലാനാതിരിത്തം; അഥ ഖോ യംകിഞ്ചി ഗിലാനം ഉദ്ദിസ്സ അജ്ജ വാ സ്വേ വാ യദാ വാ ഇച്ഛതി, തദാ ഖാദിസ്സതീതി ആഹടം, തം സബ്ബം "ഗിലാനാതിരിത്ത"ന്തി വേദിതബ്ബം. യം യാമകാലികാദീസു അജ്ഝോഹാരേ അജ്ഝോഹാരേ ദുക്കടം, തം അസംസട്ഠവസേന വുത്തം. സചേ പന ആമിസസംസട്ഠാനി ഹോന്തി, ആഹാരത്ഥായപി അനാഹാരത്ഥായപി പടിഗ്ഗഹേത്വാ അജ്ഝോഹരന്തസ്സ പാചിത്തിയമേവ.

൨൪൯. സതി പച്ചയേതി യാമകാലികം പിപാസായ സതി പിപാസച്ഛേദനത്ഥം, സത്താഹകാലികം യാവജീവികഞ്ച തേന തേന ഉപസമേതബ്ബകേ ആബാധേ സതി തസ്സ ഉപസമനത്ഥം പരിഭുഞ്ജതോ അനാപത്തി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

കഥിനസമുട്ഠാനം - കായവാചതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പഠമപവാരണസിക്ഖാപദം പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയപവാരണസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൫൦. ഛട്ഠസിക്ഖാപദേ - **അനാചാരം ആചരതീ**തി പണ്ണത്തിവീതിക്കമം കരോതി. **ഉപനന്ധീ**തി ഉപനാഹം ജനേന്തോ തസ്മിം പുഗ്ഗലേ അത്തനോ കോധം ബന്ധി; പുനപ്പുനം ആഘാതം ജനേസീതി അത്ഥോ. **ഉപനദ്ധോ ഭിക്ഖൂ**തി സോ ജനിതഉപനാഹോ ഭിക്ഖു.

൨൫൧. അഭിഹട്ഠും പവാരേയ്യാതി അഭിഹരിത്വാ "ഹന്ദ ഭിക്ഖു ഖാദ വാ ഭുഞ്ജ വാ"തി ഏവം പവാരേയ്യ. പദഭാജനേ പന "ഹന്ദ ഭിക്ഖൂ"തിആദിം അനുദ്ധരിത്വാ സാധാരണമേവ അഭിഹട്ഠും പവാരണായ അത്ഥം ദസ്സേതും "യാവതകം ഇച്ഛസി താവതകം ഗണ്ഹാഹീ"തി വുത്തം. **ജാനന്തി** പവാരിതഭാവം ജാനന്തോ. തം പനസ്സ ജാനനം യസ്മാ തീഹാകാരേഹി ഹോതി, തസ്മാ "ജാനാതി നാമ സാമം വാ ജാനാതീ"തിആദിനാ നയേന പദഭാജനം വുത്തം. **ആസാദനാപേക്ഖോ**തി ആസാദനം ചോദനം മങ്കുകരണഭാവം അപേക്ഖമാനോ.

പടിഗ്ഗണ്ഹാതി ആപത്തി ദുക്കടസ്സാതി യസ്സ അഭിഹടം തസ്മിം പടിഗ്ഗണ്ഹന്തേ അഭിഹാരകസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദുക്കടം. ഇതരസ്സ പന സബ്ബോ ആപത്തിഭേദോ പഠമസിക്ഖാപദേ വുത്തോ, ഇമസ്മിം പന സിക്ഖാപദേ സബ്ബാ ആപത്തിയോ അഭിഹാരകസ്സേവ വേദിതബ്ബാ. സേസം പഠമസിക്ഖാപദേ വുത്തനയത്താ പാകടമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ദുതിയപവാരണസിക്ഖാപദം ഛട്ഠം.

൭. വികാലഭോജനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൫൨. സത്തമസിക്ഖാപദേ - ***ഗിരഗ്ഗസമജ്ജോ***തി ഗിരിമ്ഹി അഗ്ഗസമജ്ജോ, ഗിരിസ്സ വാ അഗ്ഗദേസേ സമജ്ജോ. സോ കിര സത്തമേ ദിവസേ ഭവിസ്സതീതി നഗരേ ഘോസനാ കരിയതി, നഗരസ്സ ബഹിദ്ധാ സമേ ഭൂമിഭാഗേ പബ്ബതച്ഛായായ മഹാജനകായോ സന്നിപതതി, അനേകപ്പകാരാനി നടനാടകാനി പവത്തന്തി, തേസം ദസ്സനത്ഥം മഞ്ചാതിമഞ്ചേ ബന്ധന്തി. സത്തരസവഗ്ഗിയാ അപഞ്ഞത്തേ സിക്ഖാപദേ ദഹരാവ ഉപസമ്പന്നാ, തേ "നാടകാനി ആവുസോ പസ്സിസ്സാമാ"തി തത്ഥ അഗമംസു. അഥ നേസം ഞാതകാ "അമ്ഹാകം അയ്യാ ആഗതാ"തി തുട്ഠചിത്താ ന്ഹാപേത്വാ വിലിമ്പേത്വാ ഭോജേത്വാ

അഞ്ഞമ്പി പൂവഖാദനീയാദിം ഹത്ഥേ അദംസു. തേ സന്ധായ വുത്തം - **"മനുസ്സാ സത്തരസവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ പസ്സിത്വാ"**തിആദി.

൨൪൮-൯. വികാലേതി വിഗതേ കാലേ. കാലോതി ഭിക്ഖൂനം ഭോജനകാലോ അധിപ്പേതോ, സോ ച സബ്ബന്തിമേന പരിച്ഛേദേന മജ്ഝന്ഹികോ, തസ്മിം വീതിവത്തേതി അധിപ്പായോ. തേനേവസ്സ പദഭാജനേ "വികാലോ നാമ മജ്ഝന്ഹികേ വീതിവത്തേ യാവ അരുണുഗ്ഗമനാ"തി വുത്തം, ഠിതമജ്ഝന്ഹികോപി കാലസങ്ഗഹം ഗച്ഛതി. തതോ പട്ഠായ പന ഖാദിതും വാ ഭുഞ്ജിതും വാ ന സക്കാ, സഹസാ പിവിതും സക്കാ ഭവേയ്യ, കുക്കുച്ചകേന പന ന കത്തബ്ബം. കാലപരിച്ഛേദജാനനത്ഥഞ്ച കാലത്ഥമ്ഭോ യോജേതബ്ബോ, കാലന്തരേവ ഭത്തകിച്ചം കാതബ്ബം.

അവസേസം ഖാദനീയം നാമാതി ഏത്ഥ യം താവ സക്ഖലിമോദകാദിപുബ്ബണ്ണാപരണ്ണമയം, തത്ഥ വത്തബ്ബമേവ നത്ഥി. യമ്പി വനമൂലാദിപ്പഭേദം ആമിസഗതികം ഹോതി, സേയ്യഥിദം - മൂലഖാദനീയം കന്ദഖാദനീയം മൂളാലഖാദനീയം മത്ഥകഖാദനീയം ഖന്ധഖാദനീയം തചഖാദനീയം പത്തഖാദനീയം പുപ്ഫഖാദനീയം ഫലഖാദനീയം അട്ഠിഖാദനീയം പിട്ഠഖാദനീയം നിയ്യാസഖാദനീയന്തി, ഇദമ്പി ഖാദനീയസങ്ഖ്യമേവ ഗച്ഛതി.

തത്ഥ പന ആമിസഗതികസല്ലക്ഖണത്ഥം ഇദം മുഖമത്തനിദസ്സനം - മൂലഖാദനീയേ താവ മൂലകമൂലം ഖാരകമൂലം ചച്ചുമൂലം തമ്ബകമൂലം തണ്ഡുലേയ്യകമൂലം വത്ഥുലേയ്യകമൂലം വജകലിമൂലം ജജ്ഝരിമൂലന്തി ഏവമാദീനി സൂപേയ്യപണ്ണമൂലാനി ആമിസഗതികാനി. ഏത്ഥ ച വജകലിമൂലേ ജരട്ഠം ഛിന്ദിത്വാ ഛഡ്ഡേന്തി, തം യാവജീവികം ഹോതി. അഞ്ഞമ്പി ഏവരൂപം ഏതേനേവ നയേന വേദിതബ്ബം. മൂലകഖാരകജജ്ഝരിമൂലാനം പന ജരട്ഠാനിപി ആമിസഗതികാനേവാതി വുത്തം. യാനി പന പാളിയം -

> "അനുജാനാമി , ഭിക്ഖവേ, മൂലാനി ഭേസജ്ജാനി ഹലിദ്ദിം സിങ്ഗിവേരം വചം വചത്തം അതിവിസം കടുകരോഹിണിം ഉസീരം ഭദ്ദമുത്തകം, യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി അത്ഥി മൂലാനി ഭേസജ്ജാനി നേവ ഖാദനീയേ ഖാദനീയത്ഥം ഫരന്തി, ന ഭോജനീയേ ഭോജനീയത്ഥം ഫരന്തീ"തി (മഹാവ॰ ൨൬൩) -

വുത്താനി, താനി യാവജീവികാനി. തേസം ചൂളപഞ്ചമൂലം മഹാപഞ്ചമൂലന്തിആദിനാ നയേന ഗണിയമാനാനം ഗണനായ അന്തോ നത്ഥി. ഖാദനീയത്ഥം ഭോജനീയത്ഥഞ്ച ഫരണാഭാവോയേവ പന തേസം ലക്ഖണം. തസ്മാ യംകിഞ്ചി മൂലം തേസു തേസു ജനപദേസു പകതിആഹാരവസേന മനുസ്സാനം ഖാദനീയത്ഥം ഭോജനീയത്ഥഞ്ച ഫരതി, തം യാവകാലികം; ഇതരം യാവജീവികന്തി വേദിതബ്ബം. തേസു ബഹും വത്വാപി ഹി ഇമസ്മിംയേവ ലക്ഖണേ ഠാതബ്ബം. നാമസഞ്ഞാസു പന വുച്ചമാനാസു തം തം നാമം അജാനന്താനം സമ്മോഹോയേവ ഹോതി, തസ്മാ നാമസഞ്ഞായ ആദരം അകത്വാ ലക്ഖണമേവ ദസ്സിതം.

യഥാ ച മൂലേ; ഏവം കന്ദാദീസുപി യം ലക്ഖണം ദസ്സിതം, തസ്സേവ വസേന വിനിച്ഛയോ വേദിതബ്ബോ. യഞ്ച തം പാളിയം ഹലിദ്ദാദി അട്ഠവിധം വുത്തം, തസ്സ ഖന്ധതചപുപ്ഫഫലമ്പി സബ്ബം യാവജീവികന്തി വുത്തം.

കന്ദഖാദനീയേ ദുവിധോ കന്ദോ - ദീഘോ ച രസ്സോ ച ഭിസകിംസുകകന്ദാദി വട്ടോ ഉപ്പലകസേരുകകന്ദാദി, യം "ഗണ്ഠീ"തിപി വദന്തി. തത്ഥ സബ്ബേസം കന്ദാനം ജിണ്ണജരട്ഠാനഞ്ച ഛല്ലി ച സുഖുമമൂലാനി ച യാവജീവികാനി. തരുണോ പന സുഖഖാദനീയോ, സാലകല്യാണീപോതകകന്ദോ കിംസുകപോതകകന്ദോ അമ്ബാടകകന്ദോ കേതകകന്ദോ മാലുവകന്ദോ ഭിസസങ്ഖാതോ പദുമപുണ്ഡരീകകന്ദോ പിണ്ഡാലുമസാലുആദയോ ച ഖീരവല്ലികന്ദോ ആലുവകന്ദോ സിഗ്ഗുകന്ദോ താലകന്ദോ നീലുപ്പലരത്തുപ്പലകുമുദസോഗന്ധികാനം കന്ദാ കദലികന്ദോ വേളുകന്ദോ കസേരുകകന്ദോതി ഏവമാദയോ തേസു തേസു ജനപദേസു പകതിആഹാരവസേന മനുസ്സാനം ഖാദനീയത്ഥഞ്ച ഭോജനീയത്ഥഞ്ച ഫരണകകന്ദാ യാവകാലികാ.

ഖീരവല്ലികന്ദോ അധോതോ യാവജീവികോ, ധോതോ യാവകാലികോ. ഖീരകാകോലീജീവികഉസഭകലസുണാദികന്ദാ പന യാവജീവികാ. തേ പാളിയം - "യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി അത്ഥി മൂലാനി ഭേസജ്ജാനീ"തി ഏവം മൂലഭേസജ്ജസങ്ഗഹേനേവ സങ്ഗഹിതാ.

മൂളാലഖാദനീയേ പന പദുമമൂളാലം പുണ്ഡരീകമുളാലസദിസമേവ. ഏരകമൂലം കന്ദുലമൂലന്തി ഏവമാദി തേസു തേസു ജനപദേസു പകതിആഹാരവസേന മനുസ്സാനം ഖാദനീയത്ഥഞ്ച ഭോജനീയത്ഥഞ്ച ഫരണകമുളാലം യാവകാലികം. ഹലിദ്ദിസിങ്ഗിവേരമകചിചതുരസ്സവല്ലികേതകതാലഹിന്താലകുന്താലനാളികേരപൂഗരുക്ഖാദിമുളാലം പന യാവജീവികം, തം സബ്ബമ്പി പാളിയം - "യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി അത്ഥി മൂലാനി ഭേസജ്ജാനീ"തി (മഹാവ॰ ൨൬൩) ഏവം മൂലഭേസജ്ജസങ്ഗഹേനേവ സങ്ഗഹിതം.

മത്ഥകഖാദനീയേ താലഹിന്താലകുന്താലകേതകനാളികേരപൂഗരുക്ഖഖജ്ജൂരിവേത്തഏരകകദലീനം കളീരസങ്ഖാതാ മത്ഥകാ വേണുകളീരോ നളകളീരോ ഉച്ഛുകളീരോ മൂലകകളീരോ സാസപകളീരോ സതാവരികളീരോ സത്തന്നം ധഞ്ഞാനം കളീരാതി ഏവമാദി തേസു തേസു ജനപദേസു പകതിആഹാരവസേന മനുസ്സാനം ഖാദനീയത്ഥം ഭോജനീയത്ഥഞ്ച ഫരണകോ രുക്ഖവല്ലിആദീനം മത്ഥകോ യാവകാലികോ. ഹലിദ്ദിസിങ്ഗിവേരവചമകചിലസുണാനംകളീരാ താലഹിന്താലകുന്താലനാളികേരകളീരാനഞ്ച ഛിന്ദിത്വാ പാതിതോ ജരട്ഠബുന്ദോ യാവജീവികോ.

ഖന്ധഖാദനീയേ അന്തോപഥവീഗതോ സാലകല്യാണീഖന്ധോ ഉച്ഛുഖന്ധോ നീലുപ്പലരത്തുപ്പലകുമുദസോഗന്ധികാനം ഖന്ധകാതി ഏവമാദി തേസു തേസു ജനപദേസു പകതിആഹാരവസേന മനുസ്സാനം ഖാദനീയത്ഥം ഭോജനീയത്ഥഞ്ച ഫരണകോ ഖന്ധോ യാവകാലികോ. ഉപ്പലജാതീനം പണ്ണദണ്ഡകോ പദുമജാതീനം സബ്ബോപി ദണ്ഡകോ കാരവിന്ദകദണ്ഡാദയോ ച അവസേസസബ്ബഖന്ധാ യാവജീവികാ.

തചഖാദനീയേ ഉച്ഛുതചോവ ഏകോ യാവകാലികോ, സോപി സരസോ. സേസോ സബ്ബോ യാവജീവികോ. തേസം പന മത്ഥകഖന്ധതചാനം തിണ്ണം പാളിയം കസാവഭേസജ്ജേന സങ്ഗഹോ വേദിതബ്ബോ. വുത്തഞ്ഹേതം -

> "അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, കസാവാനി ഭേസജ്ജാനി നിമ്ബകസാവം, കുടജകസാവം, പടോലകസാവം, ഫഗ്ഗവകസാവം നത്തമാലകസാവം, യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി അത്ഥി കസാവാനി ഭേസജ്ജാനി നേവ ഖാദനീയേ ഖാദനീയത്ഥം ഫരന്തി, ന ഭോജനീയേ ഭോജനീയത്ഥം ഫരന്തീ"തി (മഹാവ॰ ൨൬൩).

ഏത്ഥ ഹി ഏതേസമ്പി സങ്ഗഹോ സിജ്ഝതി. വുത്തകസാവാനി ച സബ്ബാനി കപ്പിയാനീതി വേദിതബ്ബാനി.

പത്തഖാദനീയേ മൂലകം ഖാരകോ ചച്ചു തമ്ബകോ തണ്ഡുലേയ്യകോ പപുന്നാഗോ വത്ഥുലേയ്യകോ വജകലി ജജ്ഝരീ സേല്ലു സിഗ്ഗു കാസമദ്ദകോ ഉമ്മാ ചീനമുഗ്ഗോ മാസോ രാജമാസോ ഠപേത്വാ മഹാനിപ്ഫാവം അവസേസനിപ്ഫാവോ അഗ്ഗിമന്ഥോ സുനിസന്നകോ സേതവരണോ നാളികാ ഭൂമിയം ജാതലോണീതി ഏതേസം പത്താനി അഞ്ഞാനി ച ഏവരൂപാനി തേസു തേസു ജനപദേസു പകതിആഹാരവസേന മനുസ്സാനം ഖാദനീയത്ഥം ഭോജനീയത്ഥഞ്ച ഫരണകാനി പത്താനി ഏകംസേന യാവകാലികാനി. യാ പനഞ്ഞാ മഹാനഖപിട്ഠിമത്താ പണ്ണലോണി രുക്ഖേ ച ഗച്ഛേ ച ആരോഹതി, തസ്സാ പത്തം യാവജീവികം. ബ്രഹ്മീപത്തഞ്ച യാവകാലികന്തി ദീപവാസിനോ വദന്തി. അമ്ബപല്ലവം യാവകാലികം, അസോകപല്ലവം പന യാവജീവികം.

യാനി വാ പനഞ്ഞാനി പാളിയം -

> “അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, പണ്ണാനി ഭേസജ്ജാനി നിമ്ബപണ്ണം കുടജപണ്ണം പടോലപണ്ണം സുലസിപണ്ണം കപ്പാസകപണ്ണം യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി അത്ഥി പണ്ണാനി ഭേസജ്ജാനി നേവ ഖാദനീയേ ഖാദനീയത്ഥം ഫരന്തി ന ഭോജനീയേ ഭോജനീയത്ഥം ഫരന്തീ”തി (മഹാവ॰ ൨൬൩) -

വുത്താനി, താനി യാവജീവികാനി. ന കേവലഞ്ച പണ്ണാനിയേവ തേസം പുപ്ഫഫലാദീനിപി യാവജീവികാനി. പണ്ണാനം ഫഗ്ഗവപണ്ണം അജ്ജുകപണ്ണം ഫണിജ്ജകപണ്ണം പടോലപണ്ണം തമ്ബൂലപണ്ണം പദുമിനിപണ്ണന്തി ഏവം ഗണനവസേന അന്തോ നത്ഥി.

പുപ്ഫഖാദനീയേ മൂലകപുപ്ഫം ഖാരകപുപ്ഫം ചച്ചുപുപ്ഫം തമ്ബകപുപ്ഫം വജകലിപുപ്ഫം ജജ്ഝരിപുപ്ഫം ചൂളനിപ്ഫാവപുപ്ഫം മഹാനിപ്ഫാവപുപ്ഫം കസേരുകപുപ്ഫം നാളികേരതാലകേതകാനം തരുണപുപ്ഫാനി സേതവരണപുപ്ഫം സിഗ്ഗുപുപ്ഫം ഉപ്പലപദുമജാതികാനം പുപ്ഫാനി കണ്ണികമത്തം അഗന്ധികപുപ്ഫം കളീരപുപ്ഫം ജീവന്തീപുപ്ഫന്തി ഏവമാദി തേസു തേസു ജനപദേസു പകതിആഹാരവസേന മനുസ്സാനം ഖാദനീയത്ഥം ഭോജനീയത്ഥഞ്ച ഫരണകപുപ്ഫം യാവകാലികം. അസോകബകുലകുയ്യകപുന്നാഗചമ്പകജാതികണവീരകണികാരകുന്ദനവമാലികമല്ലികാദീനം പന പുപ്ഫം യാവജീവികം തസ്സ ഗണനായ അന്തോ നത്ഥി. പാളിയം പനസ്സ കസാവഭേസജ്ജേനേവ സങ്ഗഹോ വേദിതബ്ബോ.

ഫലഖാദനീയേ പനസലബുജതാലനാളികേരഅമ്ബജമ്ബൂഅമ്ബാടകതിന്തിണികമാതുലുങ്ഗകപിത്ഥലാബുകുമ്ഭണ്ഡപുസ്സഫലതിമ്ബരൂസകതിം ഫലാനി യാനി ലോകേ തേസു തേസു ജനപദേസു പകതിആഹാരവസേന മനുസ്സാനം ഖാദനീയത്ഥം ഭോജനീയത്ഥഞ്ച ഫരന്തി, സബ്ബാനി താനി യാവകാലികാനി. നാമഗണനവസേന നേസം ന സക്കാ പരിയന്തം ദസ്സേതും. യാനി പന പാളിയം -

> “അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, ഫലാനി ഭേസജ്ജാനി - ബിലങ്ഗം, പിപ്ഫലിം, മരിചം, ഹരീതകം, വിഭീതകം, ആമലകം, ഗോട്ഠഫലം, യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി അത്ഥി ഫലാനി ഭേസജ്ജാനി നേവ ഖാദനീയേ ഖാദനീയത്ഥം ഫരന്തി ന ഭോജനീയേ ഭോജനീയത്ഥം ഫരന്തീ”തി (മഹാവ॰ ൨൬൩) -

വുത്താനി, താനി യാവജീവികാനി. തേസമ്പി അപരിപക്കാനി അച്ഛിവ ബിമ്ബവരണകേതകകാസ്മരീആദീനം ഫലാനി ജാതിഫലം കടുകഫലം ഏളാ തക്കോലന്തി ഏവം നാമവസേന ന സക്കാ പരിയന്തം ദസ്സേതും.

അട്ഠിഖാദനീയേ ലബുജട്ഠി പനസട്ഠി അമ്ബാടകട്ഠി സാലട്ഠി ഖജ്ജൂരീകേതകതിമ്ബരൂസകാനം തരുണഫലട്ഠി തിന്തിണികട്ഠി ബിമ്ബഫലട്ഠി ഉപ്പല പദുമജാതീനം പോക്ഖരട്ഠീതി ഏവമാദീനി തേസു തേസു ജനപദേസു മനുസ്സാനം പകതിആഹാരവസേന ഖാദനീയത്ഥം ഭോജനീയത്ഥഞ്ച ഫരണകാനി അട്ഠീനി യാവകാലികാനി. മധുകട്ഠി പുന്നാഗട്ഠി ഹരീതകാദീനം അട്ഠീനി സിദ്ധത്ഥകട്ഠി രാജികട്ഠീതി ഏവമാദീനി അട്ഠീനി യാവജീവികാനി. തേസം പാളിയം ഫലഭേസജ്ജേനേവ സങ്ഗഹോ വേദിതബ്ബോ.

പിട്ഠഖാദനീയേ സത്തന്നം താവ ധഞ്ഞാനം ധഞ്ഞാനുലോമാനം അപരണ്ണാനഞ്ച പിട്ഠം പനസപിട്ഠം ലബുജപിട്ഠം അമ്ബാടകപിട്ഠം സാലപിട്ഠം ധോതകതാലപിട്ഠഞ്ച ഖീരവല്ലിപിട്ഠഞ്ചാതി ഏവമാദീനി തേസു തേസു ജനപദേസു പകതിആഹാരവസേന മനുസ്സാനം ഖാദനീയത്ഥം ഭോജനീയത്ഥഞ്ച ഫരണകാനി പിട്ഠാനി യാവകാലികാനി. അധോതകം താലപിട്ഠം ഖീരവല്ലിപിട്ഠം അസ്സഗന്ധാദിപിട്ഠാനി ച യാവജീവികാനി. തേസം പാളിയം കസാവേഹി ച മൂലഫലേഹി ച സങ്ഘഹോ വേദിതബ്ബോ.

നിയ്യാസഖാദനീയേ ഏകോ ഉച്ഛുനിയ്യാസോവ സത്താഹകാലികോ. സേസാ “അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, ജതൂനി ഭേസജ്ജാനി - ഹിങ്ഗും ഹിങ്ഗുജതും ഹിങ്ഗുസിപാടികം തകം തകപത്തിം തകപണ്ണിം സജ്ജുലസം യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി അത്ഥി ജതൂനി ഭേസജ്ജാനീ”തി (മഹാവ॰ ൨൬൩) ഏവം പാളിയം വുത്തനിയ്യാസാ യാവജീവികാ. തത്ഥ യേവാപനകവസേന സങ്ഗഹിതാനം അമ്ബനിയ്യാസോ കണികാരനിയ്യാസോതി ഏവം നാമവസേന ന സക്കാ പരിയന്തം ദസ്സേതും. ഏവം ഇമേസു മൂലഖാദനീയാദീസു യംകിഞ്ചി യാവകാലികം, സബ്ബമ്പി ഇമസ്മിം അത്ഥേ “അവസേസം ഖാദനീയം നാമാ”തി സങ്ഗഹിതം .

ഭോജനീയം നാമ പഞ്ച ഭോജനാനീതിആദിമ്ഹി യം വത്തബ്ബം തം വുത്തമേവ. **ഖാദിസ്സാമി ഭുഞ്ജിസ്സാമീതി, പടിഗ്ഗണ്ഹാതീ**തി യോ ഭിക്ഖു വികാലേ ഏതം ഖാദനീയം ഭോജനീയഞ്ച പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, തസ്സ പടിഗ്ഗഹണേ താവ ആപത്തി ദുക്കടസ്സ. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കായതോ ച കായചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

വികാലഭോജനസിക്ഖാപദം സത്തമം.

൮. സന്നിധികാരകസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൭. അട്ഠമസിക്ഖാപദേ - **ബേലട്ഠസീസോ** നാമ ജടിലസഹസ്സബ്ഭന്തരോ മഹാഥേരോ. **അരഞ്ഞേ വിഹരതീതി** ജേതവനസ്സ അവിദൂരേ പധാനഘരേ ഏകസ്മിം ആവാസേ വസതി. **സുക്ഖകൂരന്തി** അസൂപബ്യഞ്ജനം ഓദനം. സോ കിര അന്തോഗാമേ ഭുഞ്ജിത്വാ പച്ഛാ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ താദിസം ഓദനം ആഹരതി, തഞ്ച ഖോ അപ്പിച്ഛതായ, ന പച്ചയഗിദ്ധതായ. ഥേരോ കിര സത്താഹം നിരോധസമാപത്തിയാ വീതിനാമേത്വാ സമാപത്തിതോ വുട്ഠായ തം പിണ്ഡപാതം ഉദകേന തേമേത്വാ ഭുഞ്ജതി, തതോ പുന സത്താഹം സമാപത്തിയാ നിസീദതി. ഏവം ദ്വേപി തീണിപി ചത്താരിപി സത്താഹാനി വീതിനാമേത്വാ ഗാമം പിണ്ഡായ പവിസതി. തേന വുത്തം - **"ചിരേന ഗാമം പിണ്ഡായ പവിസതീ"**തി.

൨൮. കാരോ കരണം കിരിയാതി അത്ഥതോ ഏകം, സന്നിധികാരോ അസ്സാതി സന്നിധികാരം; സന്നിധികാരമേവ **സന്നിധികാരകം**. പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഏകരത്തം വീതിനാമിതസ്സേതം അധിവചനം. തേനേവസ്സ പദഭാജനേ വുത്തം - "സന്നിധികാരകം നാമ അജ്ജ പടിഗ്ഗഹിതം അപരജ്ജൂ"തി.

പടിഗ്ഗണ്ഹാതി ആപത്തി ദുക്കടസ്സാതി ഏവം സന്നിധികതം യംകിഞ്ചി യാവകാലികം വാ യാമകാലികം വാ അജ്ഝോഹരിതുകാമതായ ഗണ്ഹന്തസ്സ പടിഗ്ഗഹണേ താവ ആപത്തി ദുക്കടസ്സ. അജ്ഝോഹരതോ പന ഏകമേകസ്മിം അജ്ഝോഹാരേ പാചിത്തിയം. സചേപി പത്തോ ദുദ്ധോതോ ഹോതി, യം അങ്ഗുലിയാ ഘംസന്തസ്സ ലേഖാ പഞ്ഞായതി, ഗണ്ഠികപത്തസ്സ വാ ഗണ്ഠികന്തരേ സ്നേഹോ പവിട്ഠോ ഹോതി, സോ ഉണ്ഹേ ഓതാപേന്തസ്സ പഗ്ഘരതി, ഉണ്ഹയാഗുയാ വാ ഗഹിതായ സന്ദിസ്സതി, താദിസേ പത്തേപി പുനദിവസേ ഭുഞ്ജന്തസ്സ പാചിത്തിയം. തസ്മാ പത്തം ധോവിത്വാ പുന തത്ഥ അച്ഛോദകം വാ ആസിഞ്ചിത്വാ അങ്ഗുലിയാ വാ ഘംസിത്വാ നിസ്നേഹഭാവോ ജാനിതബ്ബോ. സചേ ഹി ഉദകേ വാ സ്നേഹഭാവോ പത്തേ വാ അങ്ഗുലിലേഖാ പഞ്ഞായതി, ദുദ്ധോതോ ഹോതി. തേലവണ്ണപത്തേ പന അങ്ഗുലിലേഖാ പഞ്ഞായതി, സാ അബ്ബോഹാരികാ. യം ഭിക്ഖൂ നിരപേക്ഖാ സാമണേരാനം പരിച്ചജന്തി, തഞ്ചേ സാമണേരാ നിദഹിത്വാ ദേന്തി, സബ്ബം വട്ടതി. സയം പടിഗ്ഗഹേത്വാ അപരിച്ചത്തമേവ ഹി ദുതിയദിവസേ ന വട്ടതി. തതോ ഹി ഏകസിത്ഥമ്പി അജ്ഝോഹരതോ പാചിത്തിയമേവ.

അകപ്പിയമംസേസു മനുസ്സമംസേ ഥുല്ലച്ചയേന സദ്ധിം പാചിത്തിയം, അവസേസേസു ദുക്കടേന സദ്ധിം. യാമകാലികം സതി പച്ചയേ അജ്ഝോഹരതോ പാചിത്തിയം. ആഹാരത്ഥായ അജ്ഝോഹരതോ ദുക്കടേന സദ്ധിം പാചിത്തിയം. സചേ പവാരിതോ ഹുത്വാ അനതിരിത്തകതം അജ്ഝോഹരതി, പകതിആമിസേ ദ്വേ പാചിത്തിയാനി, മനുസ്സമംസേ ഥുല്ലച്ചയേന സദ്ധിം ദ്വേ, സേസഅകപ്പിയമംസേ ദുക്കടേന സദ്ധിം, യാമകാലികം സതി പച്ചയേ സാമിസേന മുഖേന അജ്ഝോഹരതോ ദ്വേ, നിരാമിസേന ഏകമേവ. ആഹാരത്ഥായ അജ്ഝോഹരതോ വികപ്പദ്വയേപി ദുക്കടം വഡ്ഢതി. സചേ വികാലേ അജ്ഝോഹരതി, പകതിഭോജനേ സന്നിധിപച്ചയാ ച വികാലഭോജനപച്ചയാ ച ദ്വേ പാചിത്തിയാനി, അകപ്പിയമംസേസു ഥുല്ലച്ചയഞ്ച ദുക്കടഞ്ച വഡ്ഢതി. യാമകാലികേസു വികാലപച്ചയാ അനാപത്തി, അനതിരിത്തപച്ചയാ പന വികാലേ സബ്ബവികപ്പേസു അനാപത്തി.

൨൯. **സത്താഹകാലികം യാവജീവികം ആഹാരത്ഥായാതി** ആഹാരത്ഥായ പടിഗ്ഗണ്ഹതോ പടിഗ്ഗഹണപച്ചയാ താവ ദുക്കടം, അജ്ഝോഹരതോ പന സചേ നിരാമിസം ഹോതി, അജ്ഝോഹാരേ അജ്ഝോഹാരേ ദുക്കടം. അഥ ആമിസസംസട്ഠം പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഠപിതം ഹോതി, യഥാവത്ഥുകം പാചിത്തിയമേവ.

൩൦. **അനാപത്തി യാവകാലികന്തി**ആദിമ്ഹി വികാലഭോജനസിക്ഖാപദേ നിദ്ദിട്ഠം ഖാദനീയഭോജനീയം യാവ മജ്ഝന്തികസങ്ഖാതോ കാലോ, താവ ഭുഞ്ജിതബ്ബതോ **യാവകാലികം**. സദ്ധിം അനുലോമപാനേഹി അട്ഠവിധം പാനം യാവ രത്തിയാ പച്ഛിമയാമസങ്ഖാതോ യാമോ, താവ പരിഭുഞ്ജിതബ്ബതോ യാമോ കാലോ അസ്സാതി **യാമകാലികം**. സപ്പിആദി പഞ്ചവിധം ഭേസജ്ജം സത്താഹം നിധേതബ്ബതോ സത്താഹോ കാലോ അസ്സാതി **സത്താഹകാലികം**. ഠപേത്വാ ഉദകം അവസേസം സബ്ബമ്പി യാവജീവം പരിഹരിത്വാ സതി പച്ചയേ പരിഭുഞ്ജിതബ്ബതോ **യാവജീവകന്തി** വുച്ചതി .

തത്ഥ അരുണോദയേവ പടിഗ്ഗഹിതം യാവകാലികം സതക്ഖത്തുമ്പി നിദഹിത്വാ യാവകാലോ നാതിക്കമതി താവ, യാമകാലികം ഏകം അഹോരത്തം, സത്താഹകാലികം സത്തരത്തം, ഇതരം സതി പച്ചയേ, യാവജീവമ്പി പരിഭുഞ്ജന്തസ്സ അനാപത്തി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. അട്ഠകഥാസു പന ഇമസ്മിം ഠാനേ പാനകഥാ കപ്പിയാനുലോമകഥാ "കപ്പതി നു ഖോ യാവകാലികേന യാമകാലിക"ന്തിആദികഥാ ച കപ്പിയഭൂമികഥാ ച വിത്ഥാരിതാ, തം മയം ആഗതട്ഠാനേയേവ കഥയിസ്സാമ.

ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കായതോ ച കായചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

സന്നിധികാരകസിക്ഖാപദം അട്ഠമം.

൯. പണീതഭോജനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൫. നവമസിക്ഖാപദേ - **പണീതഭോജനാനീതി** ഉത്തമഭോജനാനി. **കസ്സ സമ്പന്നം ന മനാപന്തി** സമ്പത്തിയുത്തം കസ്സ ന പിയം. **സാദുന്തി** സുരസം.

൩൯. **യോ പന ഭിക്ഖു ഏവരൂപാനി പണീതഭോജനാനി അഗിലാനോ അത്തനോ അത്ഥായ വിഞ്ഞാപേത്വാ ഭുഞ്ജേയ്യാതി** ഏത്ഥ സുദ്ധാനി സപ്പിആദീനി വിഞ്ഞാപേത്വാ ഭുഞ്ജന്തോ പാചിത്തിയം നാപജ്ജതി, സേഖിയേസു സൂപോദനവിഞ്ഞത്തിദുക്കടം ആപജ്ജതി, ഓദനസംസട്ഠാനി പന വിഞ്ഞാപേത്വാ ഭുഞ്ജന്തോ പാചിത്തിയം ആപജ്ജതീതി വേദിതബ്ബോ, അയം കിരേത്ഥ അധിപ്പായോ. തേനേവ ച "പണീതാനീ"തി അവത്വാ "പണീതഭോജനാനീ"തി സുത്തേ വുത്തം. "പണീതാനീ"തി ഹി വുത്തേ സപ്പിആദീനംയേവ ഗഹണം ഹോതി, "പണീതഭോജനാനീ"തി വുത്തേ പന പണീതസംസട്ഠാനി സത്തധഞ്ഞനിബ്ബത്താനി ഭോജനാനി പണീതഭോജനാനീതി അയമത്ഥോ പഞ്ഞായതി.

ഇദാനി **വിഞ്ഞാപേതി പയോഗേ ദുക്കടന്തി**ആദീസു അയം വിനിച്ഛയോ - "സപ്പിനാ ഭത്തം ദേഹി, സപ്പിം ആകിരിത്വാ ദേഹി, സപ്പിമിസ്സകം കത്വാ ദേഹി, സഹസപ്പിനാ ദേഹി, സപ്പിഞ്ച ഭത്തഞ്ച ദേഹീ"തി വിഞ്ഞാപേന്തസ്സ വിഞ്ഞത്തിയാ ദുക്കടം, പടിഗ്ഗഹണേ ദുക്കടം, അജ്ഝോഹാരേ പാചിത്തിയം. "സപ്പിഭത്തം ദേഹീ"തി വുത്തേ പന യസ്മാ സാലിഭത്തം വിയ സപ്പിഭത്തം നാമ നത്ഥി; തസ്മാ സൂപോദനവിഞ്ഞത്തിദുക്കടമേവ വേദിതബ്ബം.

സചേ പന "സപ്പിനാ ഭത്തം ദേഹീ"തി വുത്തേ ഭത്തം ദത്വാ "സപ്പിം കത്വാ ഭുഞ്ജാ"തി നവനീതം വാ ഖീരം വാ ദധിം വാ ദേതി, മൂലം വാ പന ദേതി, "ഇമിനാ സപ്പിം ഗഹേത്വാ ഭുഞ്ജാ"തി യഥാവത്ഥുകമേവ. "ഗോസപ്പിനാ ഭത്തം ദേഹീ"തി വുത്തേ പന ഗോസപ്പിനാ വാ ദേതു, ഗോസപ്പിമ്ഹി അസതി, പുരിമനയേനേവ ഗോനവനീതാദീനി വാ ഗാവിംയേവ വാ ദേതു "ഇതോ സപ്പിനാ ഭുഞ്ജാ"തി യഥാവത്ഥുകമേവ. സചേ പന ഗോസപ്പിനാ യാചിതോ അജിയാ സപ്പിആദീഹി ദേതി, വിസങ്കേതം. ഏവഞ്ഹി സതി അഞ്ഞം യാചിതേന അഞ്ഞം ദിന്നം നാമ ഹോതി, തസ്മാ അനാപത്തി. ഏസ നയോ അജിയാ സപ്പിനാ ദേഹീതി ആദീസുപി.

"കപ്പിയസപ്പിനാ ദേഹീ"തി വുത്തേ അകപ്പിയസപ്പിനാ ദേതി, വിസങ്കേതമേവ. "അകപ്പിയസപ്പിനാ"തി വുത്തേ അകപ്പിയസപ്പിനാ ദേതി, പടിഗ്ഗഹണേപി പരിഭോഗേപി ദുക്കടമേവ. അകപ്പിയസപ്പിമ്ഹി അസതി പുരിമനയേനേവ അകപ്പിയനവനീതാദീനി ദേതി "സപ്പിം കത്വാ ഭുഞ്ജാ"തി അകപ്പിയസപ്പിനാവ ദിന്നം ഹോതി. "അകപ്പിയസപ്പിനാ"തി വുത്തേ കപ്പിയേന ദേതി, വിസങ്കേതം. "സപ്പിനാ"തി വുത്തേ സേസേസു നവനീതാദീസു അഞ്ഞതരേന ദേതി, വിസങ്കേതമേവ. ഏസ നയോ നവനീതേന ദേഹീതിആദീസുപി. യേന യേന ഹി വിഞ്ഞത്തി ഹോതി, തസ്മിം വാ തസ്സ മൂലേ വാ ലദ്ധേ, തം തം ലദ്ധമേവ ഹോതി.

സചേ പന അഞ്ഞം പാളിയാ ആഗതം വാ അനാഗതം വാ ദേന്തി, വിസങ്കേതം. പാളിയം ആഗതനവനീതാദീനി ഠപേത്വാ അഞ്ഞേഹി നവനീതാദീഹി വിഞ്ഞാപേന്തസ്സ ദുക്കടം. യഥാ ച "സപ്പിഭത്തം ദേഹീ"തി വുത്തേ സാലിഭത്തസ്സ വിയ സപ്പിഭത്തസ്സ അഭാവാ സൂപോദനവിഞ്ഞത്തിദുക്കടമേവ ഹോതീതി വുത്തം. ഏവം നവനീതഭത്തം ദേഹീതിആദീസുപി. പടിപാടിയാ ഏകമേകം വിത്ഥാരേത്വാ വുച്ചമാനേപി ഹി അയമേവത്ഥോ വത്തബ്ബോ സിയാ, സോ ച സങ്ഖേപേനപി സക്കാ ഞാതും, കിം തത്ഥ വിത്ഥാരേന? തേന വുത്തം - "ഏസ നയോ നവനീതേന ദേഹീതിആദീസുപീ"തി.

സചേ പന സബ്ബേഹിപി സപ്പിആദീഹി ഏകട്ഠാനേ വാ നാനാട്ഠാനേ വാ വിഞ്ഞാപേത്വാ പടിലദ്ധം ഏകഭാജനേ ആകിരിത്വാ ഏകരസം കത്വാ തതോ കുസഗ്ഗേനാപി ജിവ്ഹഗ്ഗേ ബിന്ദും ഠപേത്വാ അജ്ഝോഹരതി, നവ പാചിത്തിയാനി ആപജ്ജതി. വുത്തമ്പി ചേതം പരിവാരേ -

> "കായികാനി ന വാചസികാനി,
> സബ്ബാനി നാനാവത്ഥുകാനി;
> അപുബ്ബം അചരിമം ആപജ്ജേയ്യ ഏകതോ,
> പഞ്ഹാമേസാ കുസലേഹി ചിന്തിതാ"തി. (പരി॰ ൪൮൧);

൨൬൧. **അഗിലാനോ ഗിലാനസഞ്ഞീ**തി ഏത്ഥ സചേ ഗിലാനസഞ്ഞീപി ഹുത്വാ ഭേസജ്ജത്ഥായ പഞ്ച ഭേസജ്ജാനി വിഞ്ഞാപേതി, മഹാനാമസിക്ഖാപദേന കാരേതബ്ബോ . നവ പണീതഭോജനാനി വിഞ്ഞാപേന്തോ പന ഇമിനാ സിക്ഖാപദേന കാരേതബ്ബോ. ഭിക്ഖുനീനം പന ഏതാനി പാടിദേസനീയവത്ഥൂനി ഹോന്തി, സൂപോദനവിഞ്ഞത്തിയം ഉഭയേസമ്പി സേഖപണ്ണത്തിദുക്കടമേവ. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

ചതുസമുട്ഠാനം - കായതോ കായവാചതോ കായചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി,

കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പണീതഭോജനസിക്ഖാപദം നവമം.

൧൦. ദന്തപോനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൬൩. ദസമസിക്ഖാപദേ - ചതൂസു പച്ചയേസു അന്തമസോ ദന്തകട്ഠമ്പി സബ്ബം പംസുകൂലമേവ അസ്സാതി **സബ്ബപംസുകൂലികോ**. സോ കിര സുസാനേ ഛഡ്ഡിതഭാജനമേവ പത്തം കത്വാ തത്ഥ ഛഡ്ഡിതചോളകേഹേവ ചീവരം കത്വാ തത്ഥ ഛഡ്ഡിതമഞ്ചപീഠകാനിയേവ ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജതി. **അയ്യവോസാടിതകാനീ**തി ഏത്ഥ **അയ്യാ** വുച്ചന്തി കാലങ്കതാ പിതിപിതാമഹാ. **വോസാടിതകാനി** വുച്ചന്തി തേസം അത്ഥായ സുസാനാദീസു ഛഡ്ഡിതകാനി ഖാദനീയഭോജനീയാനി; മനുസ്സാ കിര കാലങ്കതേ ഞാതകേ ഉദ്ദിസ്സ യം തേസം സജീവകാലേ പിയം ഹോതി, തം ഏതേസു സുസാനാദീസു പിണ്ഡം പിണ്ഡം കത്വാ "ഞാതകാ നോ പരിഭുഞ്ജന്തൂ"തി ഠപേന്തി. സോ ഭിക്ഖു തം ഗഹേത്വാ ഭുഞ്ജതി, അഞ്ഞം പണീതമ്പി ദിയ്യമാനം ന ഇച്ഛതി. തേന വുത്തം - "സുസാനേപി രുക്ഖമൂലേപി ഉമ്മാരേപി അയ്യവോസാടിതകാനി സാമം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജതീ"തി. **ഥേരോ**തി ഥിരോ ഘനബദ്ധോ. **വഠരോ**തി ഥൂലോ; ഥൂലോ ച ഘനസരീരോ ചായം ഭിക്ഖൂതി വുത്തം ഹോതി. **മനുസ്സമംസം മഞ്ഞേ ഖാദതീ**തി മനുസ്സമംസം ഖാദതീതി നം സല്ലക്ഖേമ; മനുസ്സമംസം ഖാദന്താ ഹി ഈദിസാ ഭവന്തീതി അയം തേസം അധിപ്പായോ.

൨൬൪. **ഉദകദന്തപോനേ കുക്കുച്ചായന്തീ**തി ഏത്ഥ തേ ഭിക്ഖൂ "അദിന്നം മുഖദ്വാരം ആഹാരം ആഹരേയ്യാ"തി പദസ്സ സമ്മാ അത്ഥം അസല്ലക്ഖേത്വാ കുക്കുച്ചായിസും, ഭഗവാ പന യഥാഉപ്പന്നസ്സ വത്ഥുസ്സ വസേന പിതാ വിയ ദാരകേ തേ ഭിക്ഖൂ സഞ്ഞാപേന്തോ അനുപഞ്ഞത്തിം ഠപേസി.

൨൬൫. **അദിന്ന**ന്തി കായേന വാ കായപടിബദ്ധേന വാ ഗണ്ഹന്തസ്സ കായകായപടിബദ്ധനിസ്സഗ്ഗിയാനം അഞ്ഞതരവസേന ന ദിന്നം. ഏതദേവ ഹി സന്ധായ പദഭാജനേ "അദിന്നം നാമ അപ്പടിഗ്ഗഹിതകം വുച്ചതീ"തി വുത്തം. ദുതിയപാരാജികേ പന "അദിന്നം നാമ പരപരിഗ്ഗഹിതകം വുച്ചതീ"തി വുത്തം. **ദിന്ന**ന്തി ഇദം പന തസ്സേവ അദിന്നസ്സ പടിപക്ഖവസേന ലക്ഖണദസ്സനത്ഥം ഉദ്ധടം. നിദ്ദേസേ ചസ്സ **"കായേന വാ കായപടിബദ്ധേന വാ നിസ്സഗ്ഗിയേന വാ ദേന്തേ"**തി ഏവം അഞ്ഞസ്മിം ദദമാനേ **"ഹത്ഥപാസേ ഠിതോ കായേന വാ കായപടിബദ്ധേന വാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതീ"**തി തം ഏവം ദിയ്യമാനം അന്തമസോ രഥരേണുമ്പി സചേ പുബ്ബേ വുത്തലക്ഖണേ ഹത്ഥപാസേ ഠിതോ കായേന വാ കായപടിബദ്ധേന വാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ഏതം ഏവം പടിഗ്ഗഹിതം ദിന്നം നാമ വുച്ചതി. ന "ഇദം ഗണ്ഹ, ഇദം തവ ഹോതൂ"തിആദിവചനേന നിസ്സട്ഠം.

തത്ഥ **കായേനാ**തി ഹത്ഥാദീസു യേന കേനചി സരീരാവയവേന; അന്തമസോ പാദങ്ഗുലിയാപി ദിയ്യമാനം കായേന ദിന്നം നാമ ഹോതി, പടിഗ്ഗഹണേപി ഏസേവ നയോ. യേന കേനചി ഹി സരീരാവയവേന ഗഹിതം കായേന ഗഹിതമേവ ഹോതി. സചേപി നത്ഥുകരണിയാ ദിയ്യമാനം നാസാപുടേന അകല്ലകോ വാ മുഖേന പടിഗ്ഗണ്ഹാതി.

ആഭോഗമത്തമേവ ഹി എത്ഥ പമാണന്തി അയം നയോ മഹാപച്ചരിയം വുത്തോ. **കായപടിബദ്ധേനാതി** കടച്ഛുആദീസു യേന കേനചി ഉപകരണേന ദിന്നം കായപടിബദ്ധേന ദിന്നം നാമ ഹോതി. പടിഗ്ഗഹണേപി എസേവ നയോ. യേന കേനചി സരീരപടിബദ്ധേന പത്ഥാലകാദിനാ ഗഹിതം കായപടിബദ്ധേന ഗഹിതമേവ ഹോതി. **നിസ്സഗ്ഗിയേനാതി** കായതോ ച കായപടിബദ്ധതോ ച മോചേത്വാ ഹത്ഥപാസേ ഠിതസ്സ കായേന വാ കായപടിബദ്ധേന വാ പാതിയമാനമ്പി നിസ്സഗ്ഗിയേന പയോഗേന ദിന്നം നാമ ഹോതി. അയം താവ പാളിവണ്ണനാ.

അയം പനേത്ഥ **പാളിമുത്തകവിനിച്ഛയോ** - പഞ്ചങ്ഗേഹി പടിഗ്ഗഹണം രുഹതി - ഥാമമജ്ഝിമസ്സ പുരിസസ്സ ഉച്ചാരണമത്തം ഹോതി, ഹത്ഥപാസോ പഞ്ഞായതി, അഭിഹാരോ പഞ്ഞായതി, ദേവോ വാ മനുസ്സോ വാ തിരച്ഛാനഗതോ വാ കായേന വാ കായപടിബദ്ധേന വാ നിസ്സഗ്ഗിയേന വാ ദേതി, തം ചേ ഭിക്ഖു കായേന വാ കായപടിബദ്ധേന വാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി. എവം പഞ്ചഹങ്ഗേഹി പടിഗ്ഗഹണം രുഹതി.

തത്ഥ ഠിതനിസിന്നനിപന്നാനം പവാരണസിക്ഖാപദേ വുത്തനയേനേവ ഹത്ഥപാസോ വേദിതബ്ബോ. സചേ പന ദായകപടിഗ്ഗാഹകേസു എകോ ആകാസേ ഹോതി, എകോ ഭൂമിയം, ഭൂമട്ഠസ്സ ച സീസേന ആകാസട്ഠസ്സ ച ഠപേത്വാ ദാതും വാ ഗഹേതും വാ പസാരിതഹത്ഥം, യം ആസന്നതരം അങ്ഗം, തസ്സ ഓരിമന്തേന ഹത്ഥപാസപ്പമാണം പരിച്ഛിന്ദിതബ്ബം. സചേപി എകോ കൂപേ ഹോതി, എകോ കൂപതടേ, എകോ വാ പന രുക്ഖേ, എകോ പഥവിയം, വുത്തനയേനേവ ഹത്ഥപാസപ്പമാണം പരിച്ഛിന്ദിതബ്ബം. എവരൂപേ ഹത്ഥപാസേ ഠത്വാ സചേപി പക്ഖീ മുഖതുണ്ഡകേന വാ ഹത്ഥീ വാ സോണ്ഡായ ഗഹേത്വാ പുപ്ഫം വാ ഫലം വാ ദേതി, പടിഗ്ഗഹണം രുഹതി. സചേ പന അദ്ധട്ഠമരതനസ്സാപി ഹത്ഥിനോ ഖന്ധേ നിസിന്നോ, തേന സോണ്ഡായ ദിയ്യമാനം ഗണ്ഹാതി, വട്ടതിയേവ.

എകോ ബഹൂനി ഭത്തബ്യഞ്ജനഭാജനാനി സീസേ കത്വാ ഭിക്ഖുസ്സ സന്തികം ആഗന്ത്വാ ഠിതകോവ ഗണ്ഹഥാതി വദതി, ന താവ അഭിഹാരോ പഞ്ഞായതി, തസ്മാ ന ഗഹേതബ്ബം. സചേ പന ഈസകമ്പി ഓനമതി, ഭിക്ഖുനാ ഹത്ഥം പസാരേത്വാ ഹേട്ഠിമഭാജനം എകദേസേനാപി സമ്പടിച്ഛിതബ്ബം. എത്താവതാ സബ്ബഭാജനാനി പടിഗ്ഗഹിതാനി ഹോന്തി, തതോ പട്ഠായ ഓരോപേത്വാ വാ ഉഗ്ഘാടേത്വാ വാ യം ഇച്ഛതി, തം ഗഹേത്വാ ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. സഭത്തപച്ഛിആദിമ്ഹി പന എകഭാജനേ വത്തബ്ബമേവ നത്ഥി, കാജേന ഭത്തം ഹരന്തോപി സചേ കാജം ഓനാമേത്വാ ദേതി, വട്ടതി. തിംസഹത്ഥോ വേണു ഹോതി, എകസ്മിം അന്തേ ഗുളകുമ്ഭോ ബദ്ധോ, എകസ്മിം സപ്പികുമ്ഭോ, തഞ്ചേ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, സബ്ബം പടിഗ്ഗഹിതമേവ. ഉച്ഛുയന്തദോണിതോ പഗ്ഘരന്തമേവ രസം ഗണ്ഹഥാതി വദതി, അഭിഹാരോ ന പഞ്ഞായതീതി ന ഗഹേതബ്ബോ. സചേ പന കസടം ഛഡ്ഡേത്വാ ഹത്ഥേന ഉസ്സിഞ്ചിത്വാ ഉസ്സിഞ്ചിത്വാ ദേതി, വട്ടതി.

ബഹൂ പത്താ മഞ്ചേ വാ പീഠേ വാ കടസാരകേ വാ ദോണിയം വാ ഫലകേ വാ ഠപിതാ ഹോന്തി, യത്ഥ ഠിതസ്സ ദായകോ ഹത്ഥപാസേ ഹോതി, തത്ഥ ഠത്വാ പടിഗ്ഗഹണസഞ്ഞായ മഞ്ചാദീനി അങ്ഗുലിയാപി ഫുസിത്വാ ഠിതേന വാ നിസിന്നേന വാ നിപന്നേന വാ യം തേസു പത്തേസു ദിയ്യതി, തം സബ്ബം പടിഗ്ഗഹിതം ഹോതി. സചേപി പടിഗ്ഗഹേസ്സാമീതി മഞ്ചാദീനി ആരുഹിത്വാ നിസീദതി, വട്ടതിയേവ . സചേ പന മഞ്ചാദീനി ഹത്ഥേന ഗഹേത്വാ മഞ്ചേ നിസീദതി, വത്തബ്ബമേവ നത്ഥി.

പഥവിയം പന സചേപി കുച്ഛിയാ കുച്ഛിം ആഹച്ച ഠിതാ ഹോന്തി, യം യം അങ്ഗുലിയാ വാ സൂചിയാ വാ ഫുസിത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി, തത്ഥ തത്ഥ ദിയ്യമാനമേവ പടിഗ്ഗഹിതം ഹോതി. "യത്ഥ കത്ഥചി മഹാകടസാരഹത്ഥത്ഥരണാദീസു ഠപിതപത്തേ പടിഗ്ഗഹണം ന രുഹതീ"തി വുത്തം, തം ഹത്ഥപാസാതിക്കമം സന്ധായ വുത്തന്തി വേദിതബ്ബം. ഹത്ഥപാസേ പന സതി യത്ഥ കത്ഥചി വട്ടതി അഞ്ഞത്ര തത്ഥജാതകാ.

തത്ഥജാതകേ പന പദുമിനിപണ്ണേ വാ കിംസുകപണ്ണാദിമ്ഹി വാ ന വട്ടതി. ന ഹി തം കായപടിബദ്ധസങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. യഥാ ച തത്ഥജാതകേ; എവം ഖാണുകേ ബന്ധിത്വാ ഠപിതമഞ്ചാദിമ്ഹി അസംഹാരിമേ ഫലകേ വാ പാസാണേ വാ ന രുഹതിയേവ, തേപി ഹി തത്ഥജാതകസങ്ഖേപുപഗാ ഹോന്തി. ഭൂമിയം അത്ഥതേസു സുഖുമേസു തിന്തിണികാദിപണ്ണേസുപി പടിഗ്ഗഹണം ന രുഹതി, ന ഹി താനി സന്ധാരേതും സമത്ഥാനീതി. മഹന്തേസു പന പദുമിനിപണ്ണാദീസു രുഹതി. സചേ ഹത്ഥപാസം അതിക്കമ്മ ഠിതോ ദീഘദണ്ഡകേന ഉളുങ്കേന ദേതി, ആഗന്ത്വാ ദേഹീതി വത്തബ്ബോ. വചനം അസുത്വാ വാ അനാദിയിത്വാ വാ പത്തേ ആകിരതിയേവ, പുന പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. ദൂരേ ഠത്വാ ഭത്തപിണ്ഡം ഖിപന്തേപി എസേവ നയോ.

സചേ പത്തഥവികതോ നീഹരിയമാനേ പത്തേ രജനചുണ്ണാനി ഹോന്തി, സതി ഉദകേ ധോവിതബ്ബോ, അസതി രജനചുണ്ണം പുച്ഛിത്വാ പടിഗ്ഗഹേത്വാ വാ പിണ്ഡായ ചരിതബ്ബം. സചേ പിണ്ഡായ ചരന്തസ്സ രജം പതതി, പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഭിക്ഖാ ഗണ്ഹിതബ്ബാ. അപ്പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഗണ്ഹതോ വിനയദുക്കടം. തം പന പുന പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഭുഞ്ജതോ അനാപത്തി. സചേ പന "പടിഗ്ഗഹേത്വാ ദേഥാ"തി വുത്തേ വചനം അസുത്വാ വാ അനാദിയിത്വാ വാ ഭിക്ഖം ദേന്തിയേവ, വിനയദുക്കടം നത്ഥി, പുന പടിഗ്ഗഹേത്വാ അഞ്ഞാ ഭിക്ഖാ ഗഹേതബ്ബാ.

സചേ മഹാവാതോ തതോ തതോ രജം പാതേതി, ന സക്കാ ഹോതി ഭിക്ഖം ഗഹേതും, "അനുപസമ്പന്നസ്സ ദസ്സാമീ"തി സുദ്ധചിത്തേന ആഭോഗം കത്വാ ഗണ്ഹിതും വട്ടതി. എവം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ വിഹാരം വാ ആസനസാലം വാ ഗന്ത്വാ തം അനുപസമ്പന്നസ്സ ദത്വാ പുന തേന ദിന്നം വാ തസ്സ വിസ്സാസേന വാ പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി.

സചേ ഭിക്ഖാചാരേ സരജം പത്തം ഭിക്ഖുസ്സ ദേതി, സോ വത്തബ്ബോ - "ഇമം പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഭിക്ഖം വാ ഗണ്ഹേയ്യാസി, പരിഭുഞ്ജേയ്യാസി വാ"തി തേന തഥാ കാതബ്ബം. സചേ രജം ഉപരി ഉപ്പിലവതി, കഞ്ജികം പവാഹേത്വാ സേസം ഭുഞ്ജിതബ്ബം. സചേ അന്തോ പവിട്ഠം ഹോതി, പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. അനുപസമ്പന്നേ അസതി ഹത്ഥതോ അമോചേന്തേന, യത്ഥ അനുപസമ്പന്നോ അത്ഥി തത്ഥ നേത്വാ പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം . സുക്ഖഭത്തേ പതിതരജം അപനേത്വാ ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. സചേ അതിസുഖുമം ഹോതി, ഉപരിഭത്തേന സദ്ധിം അപനേതബ്ബം, പടിഗ്ഗഹേത്വാ വാ ഭുഞ്ജിതബ്ബം. യാഗും വാ സൂപം വാ പുരതോ ഠപേത്വാ ആലുലേന്താനം ഭാജനതോ ഫുസിതാനി ഉഗ്ഗന്ത്വാ പത്തേ പതന്തി, പത്തോ പടിഗ്ഗഹേതബ്ബോ.

ഉളുങ്കേന ആഹരിത്വാ ദേന്താനം പഠമതരം ഉളുങ്കതോ ഥേവാ പത്തേ പതന്തി, സുപതിതാ, അഭിഹടത്താ ദോസോ നത്ഥി. സചേപി ചരുകേന ഭത്തേ ആകിരിയമാനേ ചരുകതോ മസി വാ ഛാരികാ വാ പതതി, അഭിഹടത്താ നേവത്ഥി

ദോസോ. അനന്തരസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദിയ്യമാനം പത്തതോ ഉപ്പതിത്വാ ഇതരസ്സ പത്തേ പതതി, സുപതിതം. പടിഗ്ഗഹിതമേവ ഹി തം ഹോതി.

സചേ ജജ്ഝരിസാഖാദിം ഫാലേത്വാ ഏകസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദേന്താനം സാഖതോ ഫുസിതാനി അഞ്ഞസ്സ പത്തേ പതന്തി, പത്തോ പടിഗ്ഗഹേതബ്ബോ. യസ്സ പത്തസ്സ ഉപരി ഫാലേന്തി, തസ്സ പത്തേ പതിതേസു ദാതുകാമതായ അഭിഹടത്താ ദോസോ നത്ഥി. പായാസസ്സ പൂരേത്വാ പത്തം ദേന്തി, ഉണ്ഹത്താ ഹേട്ഠാ ഗഹേതും ന സക്കോതി, മുഖവട്ടിയാപി ഗഹേതും വട്ടതി. സചേ തഥാപി ന സക്കോതി, ആധാരകേന ഗണ്ഹിതബ്ബോ.

ആസനസാലായ പത്തം ഗഹേത്വാ നിസിന്നോ ഭിക്ഖു നിദ്ദം ഓക്കന്തോ ഹോതി, നേവ ആഹരിയമാനം ന ദിയ്യമാനം ജാനാതി, അപ്പടിഗ്ഗഹിതം ഹോതി. സചേ പന ആഭോഗം കത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി, വട്ടതി. സചേപി സോ ഹത്ഥേന ആധാരകം മുഞ്ചിത്വാ പാദേന പേല്ലേത്വാ നിദ്ദായതി, വട്ടതിയേവ. പാദേന ആധാരകം അക്കമിത്വാ പടിഗ്ഗണ്ഹന്തസ്സ പന ജാഗരന്തസ്സപി അനാദരപടിഗ്ഗഹണം ഹോതി, തസ്മാ ന കാതബ്ബം. കേചി ഏവം ആധാരകേന പടിഗ്ഗഹണം കായപടിബദ്ധപടിബദ്ധേന പടിഗ്ഗഹണം നാമ ഹോതി, തസ്മാ ന വട്ടതീതി വദന്തി. തം തേസം വചനമത്തമേവ. അത്ഥതോ പന സബ്ബമ്പേതം കായപടിബദ്ധമേവ ഹോതി. കായസംസഗ്ഗേപി ചേസ നയോ ദസ്സിതോവ. യമ്പി ഭിക്ഖുസ്സ ദിയ്യമാനം പതതി, തമ്പി സാമം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. തത്രിദം സുത്തം -

> "അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, യം ദിയ്യമാനം പതതി, തം സാമം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിതും പരിച്ചത്തം തം, ഭിക്ഖവേ, ദായകേഹീ"തി (ചൂളവ. ൨൭൩).

ഇദഞ്ച പന സുത്തം നേയ്യത്ഥം. തസ്മാ ഏവമേത്ഥ അധിപ്പായോ വേദിതബ്ബോ - യം ദിയ്യമാനം ദായകസ്സ ഹത്ഥതോ പരിഗളിത്വാ സുദ്ധായ വാ ഭൂമിയാ പദുമിനിപണ്ണവത്ഥകടസാരകാദീസു വാ പതതി, തം സാമം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. യം പന സരജായ ഭൂമിയാ പതതി, തം രജം പുഞ്ഛിത്വാ വാ ധോവിത്വാ വാ പടിഗ്ഗഹേത്വാ വാ പരിഭുഞ്ജിതബ്ബം. സചേ പന പവട്ടന്തം അഞ്ഞസ്സ ഭിക്ഖുനോ സന്തികം ഗച്ഛതി, തേന ആഹരാപേതുമ്പി വട്ടതി. സചേ തം ഭിക്ഖും വദതി "ത്വംയേവ ഖാദാ"തി തസ്സാപി ഖാദിതും വട്ടതി. അനാണത്തേന പന തേന ന ഗഹേതബ്ബം. അനാണത്തേനാപി "ഇതരസ്സ ദസ്സാമീ"തി ഗഹേതും വട്ടതീതി കുരുന്ദിയം വുത്തം. കസ്മാ പനേതം ഇതരസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഗഹേതും ന വട്ടതീതി? ഭഗവതാ അനനുഞ്ഞാതത്താ. ഭഗവതാ ഹി "സാമം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിതു"ന്തി വദന്തേന യസ്സേവ തം ദിയ്യമാനം പതതി, തസ്സ അപ്പടിഗ്ഗഹിതകമ്പി തം ഗഹേത്വാ പരിഭോഗോ അനുഞ്ഞാതോ. "പരിച്ചത്തം തം ഭിക്ഖവേ ദായകേഹീ"തി വചനേന പനേത്ഥ പരസന്തകാഭാവോ ദീപിതോ. തസ്മാ അഞ്ഞസ്സ സാമം ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിതും ന വട്ടതി, തസ്സ പന ആണത്തിയാ വട്ടതീതി അയം കിരേത്ഥ അധിപ്പായോ.

യസ്മാ ച തം അപ്പടിഗ്ഗഹിതകത്താ അനുഞ്ഞാതം, തസ്മാ യഥാഠിതംയേവ അനാമസിത്വാ കേനചി പിദഹിത്വാ ഠപിതം ദുതിയദിവസേപി പരിഭുഞ്ജിതും വട്ടതി, സന്നിധിപച്ചയാ അനാപത്തി. പടിഗ്ഗഹേത്വാ പന പരിഭുഞ്ജിതബ്ബം. തംദിവസംയേവ ഹി തസ്സ സാമം ഗഹേത്വാ പരിഭോഗോ അനുഞ്ഞാതോ, ന തതോ പരന്തി അയമ്പി കിരേത്ഥ അധിപ്പായോ.

ഇദാനി അബ്ബോഹാരികനയോ വുച്ചതി - ഭുഞ്ജന്താനഞ്ഹി ദന്താ ഖിയ്യന്തി, നഖാ ഖിയ്യന്തി, പത്തസ്സ വണ്ണോ ഖിയ്യതി, സബ്ബം അബ്ബോഹാരികം. യമ്പി സത്ഥകേന ഉച്ഛുആദീസു ഫാലിതേസു മലം പഞ്ഞായതി, ഏതം നവസമുട്ഠിതം നാമ പടിഗ്ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിതബ്ബം. സത്ഥകം ധോവിത്വാ ഫാലിതേസു മലം ന പഞ്ഞായതി, ലോഹഗന്ധമത്തം ഹോതി, തം അബ്ബോഹാരികം. യമ്പി സത്ഥകം ഗഹേത്വാ പരിഹരന്തി, തേന ഫാലിതേപി ഏസേവ നയോ. ന ഹി തം പരിഭോഗത്ഥായ പരിഹരന്തീതി. മൂലഭേസജ്ജാദീനി പിസന്താനം വാ കോട്ടേന്താനം വാ നിസദനിസദപോതകഉദുക്ഖലമുസലാദീനി ഖിയ്യന്തി, പരിഹരണകവാസിം താപേത്വാ ഭേസജ്ജത്ഥായ തക്കേ വാ ഖീരേ വാ പക്ഖിപന്തി, തത്ഥ നീലികാ പഞ്ഞായതി. സത്ഥകേ വുത്തസദിസോവ വിനിച്ഛയോ. ആമകതക്കാദീസു പന സയം ന പക്ഖിപിതബ്ബാ. പക്ഖിപതി ചേ, സാമപാകതോ ന മുച്ചതി.

ദേവേ വസ്സന്തേ പിണ്ഡായ ചരന്തസ്സ സരീരതോ വാ ചീവരതോ വാ കിലിട്ഠഉദകം പത്തേ പതതി, തം പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. രുക്ഖമൂലാദീസു ഭുഞ്ജന്തസ്സ പതിതേപി ഏസേവ നയോ. സചേ പന സത്താഹം വസ്സന്തേ ദേവേ സുദ്ധം ഉദകം ഹോതി, അബ്ഭോകാസതോ വാ പതതി, വട്ടതി. സാമണേരസ്സ ഓദനം ദേന്തേന തസ്സ പത്തഗതം അച്ഛുപന്തേനേവ ദാതബ്ബോ. പത്തോ വാസ്സ പടിഗ്ഗഹേതബ്ബോ. അപ്പടിഗ്ഗഹിതേ ഓദനം ഛുപിത്വാ പുന അത്തനോ പത്തേ ഓദനം ഗണ്ഹന്തസ്സ ഉഗ്ഗഹിതകോ ഹോതി.

സചേ പന ദാതുകാമോ ഹുത്വാ "ആഹര സാമണേര പത്തം, ഓദനം ഗണ്ഹാ"തി വദതി, ഇതരോ ച "അലം മയ്ഹ"ന്തി പടിക്ഖിപതി, പുന തവേവേതം മയാ പരിച്ചത്ത"ന്തി ച വുത്തേപി "ന മയ്ഹം ഏതേനത്ഥോ"തി വദതി. സതക്ഖത്തുമ്പി പരിച്ചജതു, യാവ അത്തനോ ഹത്ഥഗതം പടിഗ്ഗഹിതമേവ ഹോതി.

സചേ പന ആധാരകേ ഠിതം നിരപേക്ഖോ "ഗണ്ഹാ"തി വദതി, പുന പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. സാപേക്ഖോ ആധാരകേ പത്തം ഠപേത്വാ "ഏത്തോ പൂവം വാ ഭത്തം വാ ഗണ്ഹാ"തി സാമണേരം വദതി, സാമണേരോ ഹത്ഥം ധോവിത്വാ സചേപി സതക്ഖത്തും ഗഹേത്വാ അത്തനോ പത്തഗതം അഫുസന്തോവ അത്തനോ പത്തേ പക്ഖിപതി, പുന പടിഗ്ഗഹണകിച്ചം നത്ഥി. യദി പന അത്തനോ പത്തഗതം ഫുസിത്വാ തതോ ഗണ്ഹാതി, സാമണേരസന്തകേന സംസട്ഠം ഹോതി, പുന പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. കേചി പന "സചേപി ഗയ്ഹമാനം ഛിജ്ജിത്വാ തത്ഥ പതതി, പുന പടിഗ്ഗഹേതബ്ബ"ന്തി വദന്തി. തം "ഏകം ഭത്തപിണ്ഡം ഗണ്ഹ, ഏകം പൂവം ഗണ്ഹ, ഇമസ്സ ഗുളപിണ്ഡസ്സ ഏത്തകം പദേസം ഗണ്ഹാ"തി ഏവം പരിച്ഛിന്ദിത്വാ വുത്തേ വേദിതബ്ബം. ഇധ പന പരിച്ഛേദോ നത്ഥി. തസ്മാ യം സാമണേരസ്സ പത്തേ പതതി, തദേവ പടിഗ്ഗഹണം വിജഹതി. ഹത്ഥഗതം പന യാവ സാമണേരോ വാ "അല"ന്തി ന ഓരമതി, ഭിക്ഖു വാ ന വാരേതി, താവ ഭിക്ഖുസ്സേവ സന്തകം, തസ്മാ പടിഗ്ഗഹണം ന വിജഹതി.

സചേ അത്തനോ വാ ഭിക്ഖൂനം വാ യാഗുപചനകഭാജനേ കേസഞ്ചി അത്ഥായ ഓദനം പക്ഖിപതി, "സാമണേര, ഭാജനസ്സ ഉപരി ഹത്ഥം കരോഹീ"തി വത്വാ തസ്സ ഹത്ഥേ പക്ഖിപിതബ്ബം, തസ്സ ഹത്ഥതോ ഭാജനേ പതിതഞ്ഹി ദുതിയദിവസേ ഭാജനസ്സ അകപ്പിയഭാവം ന കരോതി, പരിച്ചത്തത്താ. സചേ ഏവം അകത്വാ പക്ഖിപതി, പത്തമിവ ഭാജനം നിരാമിസം കത്വാ പരിഭുഞ്ജിതബ്ബം. ദായകാ യാഗുകുടം ഠപേത്വാ ഗതാ, തം ദഹരസാമണേരോ പടിഗ്ഗണ്ഹാപേതും ന സക്കോതി, ഭിക്ഖു പത്തം ഉപനാമേതി, സാമണേരോ കുടസ്സ ഗീവം പത്തസ്സ മുഖവട്ടിയം

ഠപേത്വാ ആവജ്ജേതി, പത്തഗതാ യാഗു പടിഗ്ഗഹിതാവ ഹോതി. അഥ വാ ഭിക്ഖു ഭൂമിയം ഹത്ഥം ഠപേതി, സാമണേരോ പവട്ടേത്വാ തത്ഥ ആരോപേതി, വട്ടതി. പൂവപച്ഛിഭത്തപച്ഛിഉച്ഛുഭാരാദീസുപി ഏസേവ നയോ.

സചേ പടിഗ്ഗഹണൂപഗം ഭാരം ദ്വേ തയോ സാമണേരാ ദേന്തി, ഏകേന വാ ബലവതാ ഉക്ഖിത്തം ദ്വേ തയോ ഭിക്ഖൂ ഗണ്ഹന്തി, വട്ടതി. മഞ്ചസ്സ വാ പീഠസ്സ വാ പാദേ തേലഘടം വാ ഫാണിതഘടം വാ നവനീതഘടം വാ ലഗ്ഗേന്തി, ഭിക്ഖുസ്സ മഞ്ചേപി പീഠേപി നിസീദിതും വട്ടതി. ഉഗ്ഗഹിതകം നാമ ന ഹോതി.

നാഗദന്തകേ വാ അങ്കുസകേ വാ ദ്വേ തേലഘടാ ലഗ്ഗിതാ ഹോന്തി, ഉപരി പടിഗ്ഗഹിതകോ ഹേട്ഠാ അപ്പടിഗ്ഗഹിതകോ, ഉപരിമം ഗഹേതും വട്ടതി. ഹേട്ഠാ പടിഗ്ഗഹിതകോ ഉപരി അപ്പടിഗ്ഗഹിതകോ, ഉപരിമം ഗഹേത്വാ ഇതരം ഗണ്ഹതോ ഉപരിമോ ഉഗ്ഗഹിതകോ ഹോതി. ഹേട്ഠാമഞ്ചേ അപ്പടിഗ്ഗഹിതകം തേലഥാലകം ഹോതി, തം ചേ സമ്മജ്ജന്തോ സമ്മുഞ്ജനിയാ ഘട്ടേതി, ഉഗ്ഗഹിതകം ന ഹോതി. പടിഗ്ഗഹിതകം ഗണ്ഹിസ്സാമീതി അപ്പടിഗ്ഗഹിതകം ഗഹേത്വാ ഞത്വാ പുന ഠപേതി, ഉഗ്ഗഹിതകം ന ഹോതി. ബഹി നീഹരിത്വാ സഞ്ജാനാതി, ബഹി അട്ഠപേത്വാ ഹരിത്വാ തത്ഥേവ ഠപേതബ്ബം, നത്ഥി ദോസോ. സചേ പന പുബ്ബേ വിവരിത്വാ ഠപിതം ന പിദഹിതബ്ബം; യഥാ പുബ്ബേ ഠിതം തഥേവ ഠപേതബ്ബം. സചേ ബഹി ഠപേതി, പുന ന ഛുപിതബ്ബം.

ഹേട്ഠാപാസാദം ഓരോഹന്തോ നിസ്സേണിമജ്ഝേ സഞ്ജാനാതി, അനോകാസത്താ ഉദ്ധം വാ അധോ വാ ഹരിത്വാ ഠപേതബ്ബം. പടിഗ്ഗഹിതകേ തേലാദിമ്ഹി കണ്ണകം ഉട്ഠേതി, സിങ്ഗിവേരാദിമ്ഹി ഘനചുണ്ണം, തംസമുട്ഠാനമേവ നാമേതം, പുന പടിഗ്ഗഹണകിച്ചം നത്ഥി.

താലം വാ നാളികേരം വാ ആരുള്ഹോ യോത്തേന ഫലപിണ്ഡിം ഓതാരേത്വാ ഉപരി ഠിതോവ ഗണ്ഹഥാതി വദതി, ന ഗഹേതബ്ബം. സചേ അഞ്ഞോ ഭൂമിയം ഠിതോ യോത്തപാസകേ ഗഹേത്വാ ഉക്ഖിപിത്വാ ദേതി, വട്ടതി. സഫലം മഹാസാഖം കപ്പിയം കാരേത്വാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ഫലാനി പടിഗ്ഗഹിതാനേവ ഹോന്തി, യഥാസുഖം പരിഭുഞ്ജിതും വട്ടതി.

അന്തോവതിയം ഠത്വാ വതിം ഛിന്ദിത്വാ ഉച്ഛും വാ തിമ്ബരൂസകം വാ ദേന്തി, ഹത്ഥപാസേ സതി വട്ടതി. വതിദണ്ഡകേസു അപ്പഹരിത്വാ നിഗ്ഗതം ഗണ്ഹന്തസ്സ വട്ടതി. പഹരിത്വാ നിഗ്ഗതേ അട്ഠകഥാസു ദോസോ ന ദസ്സിതോ. മയം പന യം ഠാനം പഹടം, തതോ സയംപതിതമേവ ഹോതീതി തക്കയാമ. തസ്മിമ്പി അട്ഠത്വാ ഗച്ഛന്തേ യുജ്ജതി, സുങ്കഘാതതോ പവട്ടേത്വാ ബഹിപതിതഭണ്ഡം വിയ. വതിം വാ പാകാരം വാ ലങ്ഘാപേത്വാ ദേന്തി, സചേ പന ന പുഥുലോ പാകാരോ, അന്തോപാകാരേ ച ബഹിപാകാരേ ച ഠിതസ്സ ഹത്ഥപാസോ പഹോതി, ഹത്ഥസതമ്പി ഉദ്ധം ഗന്ത്വാ സമ്പത്തം ഗഹേതും വട്ടതി.

ഭിക്ഖു ഗിലാനം സാമണേരം ഖന്ധേന വഹതി, സോ ഫലാഫലം ദിസ്വാ ഗഹേത്വാ ഖന്ധേ നിസിന്നോവ ദേതി, വട്ടതി. അപരോ ഭിക്ഖും വഹന്തോ ഖന്ധേ നിസിന്നസ്സ ഭിക്ഖുനോ ദേതി, വട്ടതിയേവ.

ഭിക്ഖു ഫലിനിം സാഖം ഛായത്ഥായ ഗഹേത്വാ ഗച്ഛതി, ഫലാനി ഖാദിതും ചിത്തേ ഉപ്പന്നേ പടിഗ്ഗഹാപേത്വാ ഖാദിതും വട്ടതി. മച്ഛികവാരണത്ഥം കപ്പിയം കാരേത്വാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ഖാദിതുകാമോ ചേ ഹോതി, മൂലപടിഗ്ഗഹണമേവ വട്ടതി, ഖാദന്തസ്സ നത്ഥി ദോസോ.

ഭിക്ഖു പടിഗ്ഗഹണാരഹം ഭണ്ഡം മനുസ്സാനം യാനേ ഠപേത്വാ മഗ്ഗം ഗച്ഛതി, യാനം കദ്ദമേ ലഗ്ഗതി, ദഹരോ ചക്കം ഗഹേത്വാ ഉക്ഖിപതി, വട്ടതി, ഉഗ്ഗഹിതകം നാമ ന ഹോതി. നാവായ ഠപേത്വാ നാവം അരിത്തേന വാ പാജേതി, ഹത്ഥേന വാ കഡ്ഢതി, വട്ടതി. ഉളുമ്പേപി ഏസേവ നയോ. ചാടിയം കുണ്ഡകേ വാ ഠപേത്വാപി തം അനുപസമ്പന്നേന ഗാഹാപേത്വാ അനുപസമ്പന്നം ബാഹായം ഗഹേത്വാ തരിതും വട്ടതി. തസ്മിമ്പി അസതി അനുപസമ്പന്നം ഗാഹാപേത്വാ തം ബാഹായം ഗഹേത്വാ തരിതും വട്ടതി.

ഉപാസകാ ഗമികഭിക്ഖൂനം പാഥേയ്യതണ്ഡുലേ ദേന്തി. സാമണേരാ ഭിക്ഖൂനം തണ്ഡുലേ ഗഹേത്വാ അത്തനോ തണ്ഡുലേ ഗഹേതും ന സക്കോന്തി, ഭിക്ഖൂ തേസം തണ്ഡുലേ ഗണ്ഹന്തി. സാമണേരാ അത്തനാ ഗഹിതതണ്ഡുലേസു ഖീണേസു ഇതരേഹി തണ്ഡുലേഹി യാഗും പചിത്വാ സബ്ബേസം പത്താനി പടിപാടിയാ ഠപേത്വാ യാഗും ആകിരന്തി. പണ്ഡിതോ സാമണേരോ അത്തനോ പത്തം ഗഹേത്വാ ഥേരസ്സ ദേതി, ഥേരസ്സ പത്തം അനുഥേരസ്സാതി ഏവം സബ്ബാനി പരിവത്തേതി, സബ്ബേഹി സാമണേരസ്സ സന്തകം ഭുത്തം ഹോതി, വട്ടതി.

സചേപി സാമണേരോ അപണ്ഡിതോ ഹോതി, അത്തനോ പത്തേ യാഗും സയമേവ പാതും ആരഭതി, “ആവുസോ തുയ്ഹം യാഗും മയ്ഹം ദേഹീ”തി ഏവം ഥേരേഹി പടിപാടിയാ യാചിത്വാപി പിവിതും വട്ടതി, സബ്ബേഹി സാമണേരസ്സ സന്തകമേവ ഭുത്തം ഹോതി, നേവ ഉഗ്ഗഹിതപച്ചയാ ന സന്നിധിപച്ചയാ വജ്ജം ഫുസന്തി. ഏത്ഥ പന മാതാപിതൂനം തേലാദീനി ഛായാദീനം അത്ഥായ സാഖാദീനി ച ഹരന്താനം ഇമേസഞ്ച വിസേസോ ന ദിസ്സതി. തസ്മാ കാരണം ഉപപരിക്ഖിതബ്ബം.

സാമണേരോ ഭത്തം പചിതുകാമോ തണ്ഡുലേ ധോവിത്വാ നിച്ചാലേതും ന സക്കോതി. ഭിക്ഖുനാ തണ്ഡുലേ ച ഭാജനഞ്ച പടിഗ്ഗഹേത്വാ തണ്ഡുലേ ധോവിത്വാ നിച്ചാലേത്വാ ഭാജനം ഉദ്ധനം ആരോപേതബ്ബം, അഗ്ഗി ന കാതബ്ബോ, പക്കകാലേ വിവരിത്വാ പക്കഭാവോ ജാനിതബ്ബോ. സചേ ദുപ്പക്കം ഹോതി, പാകത്ഥായ പിദഹിതും ന വട്ടതി. രജസ്സ വാ ഛാരികായ വാ അപതനത്ഥായ വട്ടതി, പക്കകാലേ ആരോപേതുമ്പി ഭുഞ്ജിതുമ്പി വട്ടതി, പുന പടിഗ്ഗഹണകിച്ചം നത്ഥി.

സാമണേരോ പടിബലോ പചിതും, ഖണോ പനസ്സ നത്ഥി, കത്ഥചി ഗന്തുകാമോ. ഭിക്ഖുനാ സതണ്ഡുലോദകഭാജനം പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഉദ്ധനം ആരോപേത്വാ അഗ്ഗിം ജാലേത്വാ ഗച്ഛാഹീതി വത്തബ്ബോ. തതോ പരം പുരിമനയേനേവ സബ്ബം കാതും വട്ടതി.

ഭിക്ഖു യാഗുഅത്ഥായ സുദ്ധം ഭാജനം ആരോപേത്വാ ഉദകം താപേതി, വട്ടതി. തത്തേ ഉദകേ സാമണേരോ തണ്ഡുലേ പക്ഖിപതി, തതോ പട്ഠായ ഭിക്ഖുനാ അഗ്ഗി ന കാതബ്ബോ. പക്കയാഗും പടിഗ്ഗഹേത്വാ പാതും വട്ടതി.

സാമണേരോ യാഗും പചതി, ഹത്ഥകുക്കുച്ചകോ ഭിക്ഖു കീളന്തോ ഭാജനം ആമസതി, പിധാനം ആമസതി , ഉഗ്ഗതം ഫേണം ഛിന്ദിത്വാ ഹരതി, തസ്സേവ പാതും ന വട്ടതി, ദുരുപചിണ്ണം നാമ ഹോതി. സചേ പന ദബ്ബിം വാ ഉളുങ്കം വാ ഗഹേത്വാ അനുക്ഖിപന്തോ ആലുളേതി, സബ്ബേസം ന വട്ടതി, സാമപാകഞ്ചേവ ഹോതി ദുരുപചിണ്ണഞ്ച. സചേ ഉക്ഖിപതി, ഉഗ്ഗഹിതകമ്പി ഹോതി.

ഭിക്ഖുനാ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ ആധാരകേ പത്തോ ഠപിതോ ഹോതി, തത്ര ചേ അഞ്ഞോ ലോലഭിക്ഖു കീളന്തോ പത്തം ആമസതി, പത്തപിധാനം ആമസതി, തസ്സേവ തതോ ലദ്ധം ഭത്തം ന വട്ടതി. സചേ പന പത്തം ഉക്ഖിപിത്വാ ഠപേതി, സബ്ബേസം ന വട്ടതി. തത്ഥജാതകഫലാനി സാഖായ വാ വല്ലിയാ വാ ഗഹേത്വാ ചാലേതി, തസ്സേവ തതോ ലദ്ധം ഫലം ന വട്ടതി, ദുരുപചിണ്ണദുക്കടഞ്ച ആപജ്ജതി. ഫലരുക്ഖം പന അപസ്സയിതും വാ തത്ഥ കണ്ഡകേ വാ ബന്ധിതും വട്ടതി, ദുരുപചിണ്ണം ന ഹോതീതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം.

അരഞ്ഞേ പതിതം പന അമ്ബഫലാദിം ദിസ്വാ സാമണേരസ്സ ദസ്സാമീതി ആഹരിത്വാ ദാതും വട്ടതി. സീഹവിഘാസാദിം ദിസ്വാപി സാമണേരസ്സ ദസ്സാമീതി പടിഗ്ഗഹേത്വാ വാ അപ്പടിഗ്ഗഹേത്വാ വാ ആഹരിത്വാ ദാതും വട്ടതി. സചേ പന സക്കോതി വിതക്കം സോധേതും, തതോ ലദ്ധം ഖാദിതുമ്പി വട്ടതി, നേവ ആമകമംസപടിഗ്ഗഹണപച്ചയാ ന ഉഗ്ഗഹിതകപച്ചയാ വജ്ജം ഫുസതി.

മാതാപിതൂനം അത്ഥായ തേലാദീനി ഗഹേത്വാ ഗച്ഛതോ അന്തരാമഗ്ഗേ ബ്യാധി ഉപ്പജ്ജതി, തതോ യം ഇച്ഛതി, തം പടിഗ്ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. സചേ പന മൂലേപി പടിഗ്ഗഹിതം ഹോതി, പുന പടിഗ്ഗഹണകിച്ചം നത്ഥി. മാതാപിതൂനം തണ്ഡുലേ ആഹരിത്വാ ദേതി, തേ തതോയേവ യാഗുആദീനി സമ്പാദേത്വാ തസ്സ ദേന്തി, വട്ടതി സന്നിധിപച്ചയാ വാ ഉഗ്ഗഹിതകപച്ചയാ വാ ദോസോ നത്ഥി.

ഭിക്ഖു പിദഹിത്വാ ഉദകം താപേതി, യാവ പരിക്ഖയാ പരിഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. സചേ പനേത്ഥ ഛാരികാ പതതി, പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. ദീഘസണ്ഡാസേന ഥാലകം ഗഹേത്വാ തേലം പചന്തസ്സ ഛാരികാ പതതി, ഹത്ഥേന അമുഞ്ചന്തേനേവ പചിത്വാ ഓതാരേത്വാ പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. സചേ അങ്ഗാരാപി ദാരൂനി വാ പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഠപിതാനി, മൂലപടിഗ്ഗഹണമേവ വട്ടതി.

ഭിക്ഖു ഉച്ഛും ഖാദതി, സാമണേരോ “മയ്ഹമ്പി ദേഥാ”തി വദതി. “ഇതോ ഛിന്ദിത്വാ ഗണ്ഹാ”തി വുത്തോ ഗണ്ഹാതി, അവസേസേ പുന പടിഗ്ഗഹണകിച്ചം നത്ഥി. ഗുളപിണ്ഡകം ഖാദന്തസ്സാപി ഏസേവ നയോ. വുത്തോകാസതോ ഛിന്ദിത്വാ ഗഹിതാവസേസഞ്ഹി അജഹിതപടിഗ്ഗഹണമേവ ഹോതി.

ഭിക്ഖു ഗുളം ഭാജേന്തോ പടിഗ്ഗഹേത്വാ കോട്ഠാസേ കരോതി, ഭിക്ഖൂപി സാമണേരാപി ആഗന്ത്വാ ഏകഗഹണേനേവ ഏകമേകം കോട്ഠാസം ഗണ്ഹന്തി , ഗഹിതാവസേസം പടിഗ്ഗഹിതമേവ ഹോതി. സചേ ലോലസാമണേരോ ഗണ്ഹിത്വാ ഗണ്ഹിത്വാ പുന ഠപേതി, തസ്സ ഗഹിതാവസേസം അപ്പടിഗ്ഗഹിതകം ഹോതി.

ഭിക്ഖു ധൂമവട്ടിം പടിഗ്ഗഹേത്വാ ധൂമം പിവതി, മുഖഞ്ച കണ്ഠോ ച മനോസിലായ ലിത്തോ വിയ ഹോതി, യാവകാലികം ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി, യാവകാലികേന യാവജീവികസംസഗ്ഗേ ദോസോ നത്ഥി.

പത്തം വാ രജനം വാ പചന്തസ്സ കണ്ണനാസമുഖച്ഛിദ്ദേഹി ധൂമോ പവിസതി, ബ്യാധിപച്ചയാ പുപ്ഫം വാ ഫലം വാ ഉപസിങ്ഘതി, അബ്ബോഹാരികത്താ വട്ടതി. ഭത്തുഗ്ഗാരോ താലും ആഹച്ച അന്തോയേവ പവിസതി, അവിസയത്താ വട്ടതി. മുഖം പവിട്ഠം പന അജ്ഝോഹരതോ വികാലേ ആപത്തി. ദന്തന്തരേ ലഗ്ഗസ്സ ആമിസസ്സ രസോ പവിസതി, ആപത്തിയേവ. സചേ സുഖുമം ആമിസം ഹോതി, രസോ ന പഞ്ഞായതി, അബ്ബോഹാരികപക്ഖം ഭജതി.

ഉപകട്ഠേ കാലേ നിരുദകട്ഠാനേ ഭത്തം ഭുഞ്ജിത്വാ കക്ഖാരേത്വാ ദ്വേ തയോ ഖേളപിണ്ഡേ പാതേത്വാ ഉദകട്ഠാനം ഗന്ത്വാ മുഖം വിക്ഖാലേതബ്ബം. പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഠപിതസിങ്ഗിവേരാദീനം അങ്കുരാ നിക്ഖമന്തി, പുന പടിഗ്ഗഹണകിച്ചം നത്ഥി. ലോണേ അസതി സമുദ്ദോദകേന ലോണകിച്ചം കാതും വട്ടതി. പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഠപിതം ലോണോദകം ലോണം ഹോതി, ലോണം വാ ഉദകം ഹോതി, രസോ വാ ഫാണിതം ഹോതി, ഫാണിതം വാ രസോ ഹോതി, മൂലപടിഗ്ഗഹണമേവ വട്ടതി. ഹിമകരകാ ഉദകഗതികാ ഏവ. പരിഹാരികേന കതകട്ഠിനാ ഉദകം പസാദേന്തി, തം അബ്ബോഹാരികം, ആമിസേന സദ്ധിം വട്ടതി. ആമിസഗതികേഹി കപിത്ഥഫലാദീഹി പസാദിതം പുരേഭത്തമേവ വട്ടതി.

പോക്ഖരണീആദീസു ഉദകം ബഹലം ഹോതി, വട്ടതി. സചേ പന മുഖേ ച ഹത്ഥേ ച ലഗ്ഗതി, ന വട്ടതി, പടിഗ്ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിതബ്ബം. ഖേത്തേസു കസിതട്ഠാനേ ബഹലം ഉദകം ഹോതി, പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. സചേ സന്ദിത്വാ കന്ദരാദീനി പവിസിത്വാ നദിം പൂരേതി, വട്ടതി. കകുധസോബ്ഭാദയോ ഹോന്തി, രുക്ഖതോ പതിതേഹി പുപ്ഫേഹി സഞ്ഛന്നോദകാ, സചേ പുപ്ഫരസോ ന പഞ്ഞായതി, പടിഗ്ഗഹണകിച്ചം നത്ഥി. പരിത്തം ഉദകം ഹോതി, രസോ പഞ്ഞായതി, പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. പബ്ബതകന്ദരാദീസു കാളവണ്ണപണ്ണസഞ്ഛന്നഉദകേപി ഏസേവ നയോ.

പാനീയഘടേ സരേണുകാനി വാ സവണ്ടഖീരാനി വാ പുപ്ഫാനി പക്ഖിത്താനി ഹോന്തി, പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. പുപ്ഫാനി വാ പടിഗ്ഗഹേത്വാ പക്ഖിപിതബ്ബാനി. പാടലിചമ്പകമല്ലികാ പക്ഖിത്താ ഹോന്തി , വാസമത്തം തിട്ഠതി തം അബ്ബോഹാരികം, ദുതിയദിവസേപി ആമിസേന സദ്ധിം വട്ടതി. ഭിക്ഖുനാ ഠപിതപുപ്ഫവാസിതകപാനീയതോ സാമണേരോ പാനീയം ഗഹേത്വാ പീതാവസേസം തത്ഥേവ ആകിരതി, പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. പദുമസരാദീസു ഉദകം സന്ഥരിത്വാ ഠിതം പുപ്ഫരേണും ഘടേന വിക്ഖമ്ഭേത്വാ ഉദകം ഗഹേതും വട്ടതി. കപ്പിയം കാരാപേത്വാ പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഠപിതം ദന്തകട്ഠം ഹോതി, സചേ തസ്സ രസം പിവിതുകാമോ, മൂലപടിഗ്ഗഹണമേവ വട്ടതി. അപ്പടിഗ്ഗഹേത്വാ ഠപിതം പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. അജാനന്തസ്സ രസേ പവിട്ഠേപി ആപത്തിയേവ. അചിത്തകഞ്ഹി ഇദം സിക്ഖാപദം.

മഹാഭൂതേസു കിം വട്ടതി, കിം ന വട്ടതീതി? ഖീരം താവ വട്ടതി, കപ്പിയമംസഖീരം വാ അകപ്പിയമംസഖീരം വാ ഹോതു, പിവന്തസ്സ അനാപത്തി. അസ്സു ഖേളോ സിങ്ഘാണികാ മുത്തം കരീസം സേമ്ഹം ദന്തമലം അക്ഖിഗൂഥകോ കണ്ണഗൂഥകോ സരീരേ ഉട്ഠിതലോണന്തി ഇദം സബ്ബം വട്ടതി. യം പനേത്ഥ ഠാനതോ ചവിത്വാ പത്തേ വാ ഹത്ഥേ വാ പതതി, തം പടിഗ്ഗഹേതബ്ബം. അങ്ഗലഗ്ഗം പടിഗ്ഗഹിതകമേവ. ഉണ്ഹംപായാസം ഭുഞ്ജന്തസ്സ സേദോ അങ്ഗുലിഅനുസാരേന ഏകാബദ്ധോവ ഹുത്വാ പായാസേ സന്തിട്ഠതി, പിണ്ഡായ വാ ചരന്തസ്സ ഹത്ഥതോ പത്തസ്സ മുഖവട്ടിംതോ വാ പത്തതലം ഓരോഹതി, ഏത്ഥ പടിഗ്ഗഹണകിച്ചം നത്ഥി. ഝാമമഹാഭൂതേസു ഇദം നാമ ന വട്ടതീതി നത്ഥി, ദുജ്ഝാപിതം പന ന വട്ടതി. സുജ്ഝാപിതം മനുസ്സട്ഠിമ്പി ചുണ്ണം കത്വാ ലേഹേ ഉപനേതും വട്ടതി.

ചത്താരി മഹാവികടാനി അസതി കപ്പിയകാരകേ സാമമ്പി ഗഹേത്വാ പരിഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. ഏത്ഥ ച ദുബ്ബചോപി അസമത്ഥോപി കപ്പിയകാരകോ അസന്തപക്ഖേയേവ തിട്ഠതി. ഛാരികായ അസതി സുക്ഖദാരും ഝാപേത്വാ ഛാരികാ ഗഹേതബ്ബാ. സുക്ഖദാരുമ്ഹി അസതി അല്ലദാരും രുക്ഖതോ ഛിന്ദിത്വാപി കാതും വട്ടതി. ഇദം പന ചതുബ്ബിധമ്പി മഹാവികടം കാലോദിസ്സം നാമ സപ്പദട്ഠക്ഖണേയേവ വട്ടതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കായതോ ച കായചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം , തിവേദനന്തി.

ദന്തപോനസിക്ഖാപദം ദസമം.

സമത്തോ വണ്ണനാക്കമേന ഭോജനവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

൫. അചേലകവഗ്ഗോ

൧. അചേലകസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൬൯. അചേലകവഗ്ഗസ്സ ൻ പഠമസിക്ഖാപദേ - **പരിവേസനന്തി** പരിവിസനട്ഠാനം. **പരിബ്ബാജകസമാപന്നോതി** പബ്ബജ്ജം സമാപന്നോ. **ദേതി ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാതി** സമതിത്തികം യാഗുപത്തം ഏകപയോഗേന ദേതി, ഏകം പാചിത്തിയം. അവച്ഛിന്ദിത്വാ അവച്ഛിന്ദിത്വാ ദേതി, പയോഗേ പയോഗേ പാചിത്തിയം. ഏസേവ നയോ പൂവഭത്താദീസു. **തിത്ഥിയേ അതിത്ഥിയസഞ്ഞീതി** മാതാ വാ പിതാ വാ തിത്ഥിയേസു പബ്ബജതി, തേസം മാതാപിതുസഞ്ഞായ ദേന്തസ്സാപി പാചിത്തിയമേവ ഹോതി. **ദാപേതീതി** അനുപസമ്പന്നേന ദാപേതി.

൨൭൧. ഉപനിക്ഖിപിത്വാ ദേതീതി തഥാരൂപേ ഭാജനേ ഠപേത്വാ തം ഭാജനം തേസം സന്തികേ ഭൂമിയം നിക്ഖിപിത്വാ ദേതി, തേസം വാ ഭാജനം നിക്ഖിപാപേത്വാ തത്ഥ ദേതി, പത്തം ആധാരകേ വാ ഭൂമിയം വാ ഠപേത്വാപി "ഇതോ ഗണ്ഹഥാ"തി വത്തും വട്ടതി. സചേ തിത്ഥിയോ വദതി "മയ്ഹം നാമ ഇദം സന്തകം, ഇധ ന ആകിരഥാ"തി ആകിരിതബ്ബം. തസ്സ സന്തകത്താ സഹത്ഥാ ദാനം നാമ ന ഹോതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

അചേലകസിക്ഖാപദം പഠമം.

൨. ഉയ്യോജനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൭൪. ദുതിയസിക്ഖാപദേ - **പടിക്കമനേപീതി** ആസനസാലായമ്പി. **ഭത്തവിസ്സഗ്ഗന്തി** ഭത്തകിച്ചം. **ന സമ്ഭാവേസീതി** ന പാപുണി.

൨൭൬. അനാചാരന്തി വുത്താവസേസം കായവചീദ്വാരവീതിക്കമം. **ദസ്സനൂപചാരം വാ സവനൂപചാരം വാ വിജഹന്തസ്സാതി** ഏത്ഥ യദി ഠിതോ വാ നിസിന്നോ വാ ഉയ്യോജേതി; യോ ഉയ്യോജിതോ, സോ വിജഹതി, തസ്സ ച ആപത്തി നാമ നത്ഥി. തസ്മിം പന വിജഹന്തേപി അത്ഥതോ ഇതരേന വിജഹിതമേവ ഹോതി. തസ്മാ യോ ഉയ്യോജേതി, തസ്സേവായം ആപത്തി. തത്ഥ സചേ ഉപചാരബ്ഭന്തരേ ഏകോ പാദോ ഹോതി, ദുക്കടം. സീമാതിക്കമേ പാചിത്തിയം. ഏത്ഥ ച ദസ്സനൂപചാരസ്സ അബ്ഭോകാസേ ദ്വാദസഹത്ഥപ്പമാണം, തഥാ സവനൂപചാരസ്സ. സചേ പന അന്തരാ കുട്ടദ്വാരപാകാരാദയോ ഹോന്തി, തേഹി അന്തരിതഭാവോ ദസ്സനൂപചാരാതിക്കമോ, തസ്സ വസേന ആപത്തി വേദിതബ്ബാ. **ന അഞ്ഞോ കോചി പച്ചയോ ഹോതീതി** ഠപേത്വാ വുത്തപ്പകാരമനാചാരം അഞ്ഞം കിഞ്ചി കാരണം ന ഹോതി.

൨൭൭. കലിസാസനം ആരോപേതീതി "കലീ"തി കോധോ; തസ്സ സാസനം ആരോപേതി; കോധസ്സ ആണം ആരോപേതി; കോധവസേന ഠാനനിസജ്ജാദീസു ദോസം ദസ്സേത്വാ "പസ്സഥ ഭോ ഇമസ്സ ഠാനം, നിസജ്ജം ആലോകിതം വിലോകിതം ഖാണുകോ വിയ തിട്ഠതി, സുനഖോ വിയ നിസീദതി, മക്കടോ വിയ ഇതോ ചിതോ ച വിലോകേതീ"തി ഏവം അമനാപവചനം വദതി "അപ്പേവ നാമ ഇമിനാപി ഉബ്ബാള്ഹോ പക്കമേയ്യാ"തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഉയ്യോജനസിക്ഖാപദം ദുതിയം.

൩. സഭോജനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൭൯. തതിയസിക്ഖാപദേ - **സയനിഘരേതി** സയനിയഘരേ. **യതോ അയ്യസ്സ ഭിക്ഖാ ദിന്നാതി** യസ്മാ ഭിക്ഖാ ദിന്നാ, യം ആഗതേന ലദ്ധബ്ബം തം വോ ലദ്ധം; ഗച്ഛഥാതി അധിപ്പായോ. **പരിയുട്ഠിതോതി** രാഗപരിയുട്ഠിതോ; മേഥുനാധിപ്പായോതി അത്ഥോ.

൨൮൦. സഹ ഉഭോഹി ജനേഹീതി സഭോജനം; തസ്മിം **സഭോജനേ**. അഥ വാ **സഭോജനേതി** സഭോഗേ. രാഗപരിയുട്ഠിതസ്സ ഹി പുരിസസ്സ ഇത്ഥീ ഭോഗോ ഇത്ഥിയാ ച പുരിസോ. തേനേവസ്സ പദഭാജനേ - "ഇത്ഥീ ചേവ ഹോതി പുരിസോ ചാ"തിആദി വുത്തം. **മഹല്ലകേ ഘരേതി** മഹല്ലകേ സയനിഘരേ. **പിട്ഠസങ്ഘാടസ്സ ഹത്ഥപാസം വിജഹിത്വാതി** തസ്സ സയനിഘരേ ഗബ്ഭസ്സ യോ പിട്ഠസങ്ഘാടോ, തസ്സ ഹത്ഥപാസം വിജഹിത്വാ; അന്തോസയനസ്സ ആസന്നേ ഠാനേ നിസീദതീതി അത്ഥോ. ഈദിസഞ്ച സയനിഘരം മഹാചതുസ്സാലാദീസു ഹോതി. **പിട്ഠിവംസം അതിക്കമിത്വാതി** ഇമിനാ മജ്ഝാതിക്കമം ദസ്സേതി. തസ്മാ യഥാ വാ തഥാ വാ കതസ്സ ഖുദ്ദകസ്സ സയനിഘരസ്സ മജ്ഝാതിക്കമേ ആപത്തി വേദിതബ്ബാ. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദ്വിവേദനന്തി.

സഭോജനസിക്ഖാപദം തതിയം.

൨൮൮. ചതുത്ഥപഞ്ചമസിക്ഖാപദേസു യം വത്തബ്ബം സിയാ, തം സബ്ബം അനിയതദ്വയേ വുത്തനയമേവ. യഥാ ച സഭോജനസിക്ഖാപദം , ഏവമേതാനിപി പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനാനേവാതി.

രഹോപടിച്ഛന്നസിക്ഖാപദം ചതുത്ഥം, രഹോനിസജ്ജസിക്ഖാപദം പഞ്ചമം.

൬. ചാരിത്തസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൨൯൪. ഛട്ഠസിക്ഖാപദേ - **ദേഥാവുസോ ഭത്ത**ന്തി ഏത്ഥ തം കിര ഭത്തം അഭിഹടം അഹോസി, തസ്മാ ഏവമാഹംസു. അനഭിഹടേ പന ഏവം വത്തും ന ലബ്ഭതി, പയുത്തവാചാ ഹോതി.

൨൯൫. തേന ഹി ഭിക്ഖവേ പടിഗ്ഗഹേത്വാ നിക്ഖിപഥാതി ഇദം പന ഭഗവാ കുലസ്സ സദ്ധാനുരക്ഖണത്ഥായ ആഹ. യദി ''ഭാജേത്വാ ഖാദഥാ''തി വദേയ്യ, മനുസ്സാനം പസാദഞ്ഞഥത്തം സിയാ. **ഉസ്സാരിയിത്ഥാ**തി പടിഹരിയിത്ഥ; ഘരംയേവ നം ഗഹേത്വാ അഗമംസൂതി വുത്തം ഹോതി.

൨൯൮. സന്തം ഭിക്ഖുന്തി ഏത്ഥ കിത്താവതാ സന്തോ ഹോതി, കിത്താവതാ അസന്തോതി? അന്തോവിഹാരേ യത്ഥ ഠിതസ്സ കുലാനി പയിരുപാസനചിത്തം ഉപ്പന്നം, തതോ പട്ഠായ യം പസ്സേ വാ അഭിമുഖേ വാ പസ്സതി, യസ്സ സക്കാ ഹോതി പകതിവചനേന ആരോചേതും, അയം സന്തോ നാമ. ഇതോ ചിതോ ച പരിയേസിത്വാ ആരോചനകിച്ചം നാമ നത്ഥി. യോ ഹി ഏവം പരിയേസിതബ്ബോ, സോ അസന്തോയേവ. അപിച അന്തോഉപചാരസീമായ ഭിക്ഖും ദിസ്വാ ആപുച്ഛിസ്സാമീതി ഗന്ത്വാ തത്ഥ യം പസ്സതി, സോ ആപുച്ഛിതബ്ബോ. നോ ചേ പസ്സതി, അസന്തം ഭിക്ഖും അനാപുച്ഛാ പവിട്ഠോ നാമ ഹോതി.

൩൦൨. അന്തരാരാമന്തി അന്തോഗാമേ വിഹാരോ ഹോതി, തം ഗച്ഛതി. **ഭത്തിയഘര**ന്തി നിമന്തിതഘരം വാ സലാകഭത്താദിദായകാനം വാ ഘരം. **ആപദാസൂ**തി ജീവിതബ്രഹ്മചരിയന്തരായേസു സതി ഗന്തും വട്ടതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

കഥിനസമുട്ഠാനം - കായവാചതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ചാരിത്തസിക്ഖാപദം ഛട്ഠം.

൭. മഹാനാമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൦൩. സത്തമസിക്ഖാപദേ - **മഹാനാമോ** നാമ ഭഗവതോ ചൂളപിതുപുത്തോ മാസമത്തേന മഹല്ലകതരോ ദ്വീസു ഫലേസു പതിട്ഠിതോ അരിയസാവകോ. **ഭേസജ്ജം ഉസ്സന്നം ഹോതീ**തി വജതോ ആഹരിത്വാ ഠപിതസപ്പി ബഹു ഹോതി.

൩൦൬. സാദിതബ്ബാതി തസ്മിം സമയേ രോഗോ നത്ഥീതി ന പടിക്ഖിപിതബ്ബാ; രോഗേ സതി വിഞ്ഞാപേസ്സാമീതി അധിവാസേതബ്ബാ. **ഏത്തകേഹി ഭേസജ്ജേഹി പവാരേമീ**തി നാമവസേന സപ്പിതേലാദീസു ദ്വീഹി തീഹി വാ പരിമാണവസേന പത്ഥേന നാളിയാ ആള്ഹകേനാതി വാ.**അഞ്ഞം ഭേസജ്ജം വിഞ്ഞാപേതീ**തി സപ്പിനാ പവാരിതോ തേലം വിഞ്ഞാപേതി, ആള്ഹകേന പവാരിതോ ദോണം. **ന ഭേസജ്ജേന കരണീയേനാ**തി മിസ്സകഭത്തേനപി ചേ യാപേതും സക്കോതി, ന ഭേസജ്ജകരണീയം നാമ ഹോതി.

൩൧൦. പവാരിതാനന്തി യേ അത്തനോ പുഗ്ഗലികായ പവാരണായ പവാരിതാ; തേസം പവാരിതാനുരൂപേന വിഞ്ഞത്തിയാ അനാപത്തി. സങ്ഘവസേന പവാരിതേസു പന പമാണം സല്ലക്ഖേതബ്ബമേവാതി. സേസം ഉത്താനമേവ.

ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

മഹാനാമസിക്ഖാപദം സത്തമം.

൮. ഉയ്യുത്തസേനാസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൧൧. അട്ഠമേ - **അബ്ഭുയ്യാതോ**തി അഭിഉയ്യാതോ; പരസേനം അഭിമുഖോ ഗമിസ്സാമീതി നഗരതോ നിഗ്ഗതോതി അത്ഥോ. **ഉയ്യുത്ത**ന്തി കതഉയ്യോഗം; ഗാമതോ നിക്ഖന്തന്തി അത്ഥോ.

൩൧൪. ദ്വാദസപുരിസോ ഹത്ഥീതി ചത്താരോ ആരോഹകാ ഏകേകപാദരക്ഖകാ ദ്വേ ദ്വേതി ഏവം ദ്വാദസപുരിസോ ഹോതി. **തിപുരിസോ അസ്സോ**തി ഏകോ ആരോഹകോ ദ്വേ പാദരക്ഖകാതി ഏവം തിപുരിസോ ഹോതി. **ചതുപുരിസോ രഥോ**തി ഏകോ സാരഥി ഏകോ യോധോ ദ്വേ ആണിരക്ഖകാതി ഏവം ചതുപുരിസോ ഹോതി. **ചത്താരോ പുരിസാ സരഹത്ഥാ**തി ആവുധഹത്ഥാ ചത്താരോ പുരിസാതി അയം പച്ഛിമകോടിയാ ചതുരങ്ഗസമന്നാഗതാ സേനാ നാമ. ഈദിസം സേനം ദസ്സനായ ഗച്ഛതോ പദേ പദേ ദുക്കടം. **ദസ്സനൂപചാരം വിജഹിത്വാ**തി കേനചി അന്തരിതാ വാ നിന്നം ഓരുള്ഹാ വാ ന ദിസ്സതി; ഇധ ഠത്വാ ന സക്കാ ദട്ഠുന്തി അഞ്ഞം ഠാനം ഗന്ത്വാ പസ്സതോ പയോഗേ പയോഗേ പാചിത്തിയന്തി അത്ഥോ.

൩൧൬. ഏകമേകന്തി ഹത്ഥിആദീസു ചതൂസു അങ്ഗേസു ഏകമേകം; അന്തമസോ ഏകപുരിസാരുള്ഹകഹത്ഥിമ്പി ഏകമ്പി സരഹത്ഥം പുരിസം. **അനുയ്യുത്താ** നാമ രാജാ ഉയ്യാനം വാ നദിം വാ ഗച്ഛതി; ഏവം അനുയ്യുത്താ ഹോതി.

൩൧൬. **ആപദാസൂ**തി ജീവിതബ്രഹ്മചരിയന്തരായേസു സതി ഏത്ഥ ഗതോ മുഞ്ചിസ്സാമീതി ഗച്ഛതോ അനാപത്തി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഉയ്യുത്തസേനാസിക്ഖാപദം അട്ഠമം.

൯. സേനാവാസസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൧൯. നവമേ - **അത്ഥങ്ഗതേ സൂരിയേ സേനായ വസതീ**തി തിട്ഠതു വാ നിസീദതു വാ സയതു വാ സചേപി ആകാസേ ഇദ്ധിയാ കഞ്ചി ഇരിയാപഥം കപ്പേതി, പാചിത്തിയമേവ. **സേനാ വാ പടിസേനായ രുദ്ധാ ഹോതീ**തി യഥാ സഞ്ചാരോ ഛിജ്ജതി; ഏവം രുദ്ധാ ഹോതി. **പലിബുദ്ധോ**തി വേരികേന വാ ഇസ്സരേന വാ രുദ്ധോ. സേസം ഉത്താനമേവ. ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

സേനാവാസസിക്ഖാപദം നവമം.

൧൦. ഉയ്യോധികസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൨൨. ദസമേ - ഉഗ്ഗന്ത്വാ ഉഗ്ഗന്ത്വാ ഏത്ഥ യുജ്ഝന്തീതി **ഉയ്യോധികം;** സമ്പഹാരട്ഠാനസ്സേതം അധിവചനം. ബലസ്സ അഗ്ഗം ജാനന്തി ഏത്ഥാതി **ബലഗ്ഗം;** ബലഗണനട്ഠാനന്തി അത്ഥോ. സേനായ വിയൂഹം **സേനാബ്യൂഹം;** സേനാനിവേസസ്സേതം അധിവചനം. **തയോ ഹത്ഥീ പച്ഛിമം ഹത്ഥാനീക**ന്തി യോ പുബ്ബേ വുത്തോ ദ്വാദസപുരിസോ ഹത്ഥീതി തേന ഹത്ഥിനാ തയോ ഹത്ഥീ. സേസേസുപി ഏസേവ നയോ. സേസം ഉയ്യുത്തസേനാസിക്ഖാപദേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബം സദ്ധിം സമുട്ഠാനാദീഹീതി.

ഉയ്യോധികസിക്ഖാപദം ദസമം.

സമത്തോ വണ്ണനാക്കമേന അചേലകവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

൬. സുരാപാനവഗ്ഗോ

൧. സുരാപാനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൨൬. സുരാപാനവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **ഭദ്ദവതികാ**തി ഏകോ ഗാമോ, സോ ഭദ്ദികായ വതിയാ സമന്നാഗതത്താ ഏതം നാമ ലഭി. **പഥാവിനോ**തി അദ്ധികാ. **തേജസാ തേജ**ന്തി അത്തനോ തേജസാ ആനുഭാവേന നാഗസ്സ തേജം. **കാപോതികാ**തി കപോതപാദസമവണ്ണരത്തോഭാസാ. **പസന്നാ**തി സുരാമണ്ഡസ്സേതം അധിവചനം. **അനനുച്ഛവിയം ഭിക്ഖവേ സാഗതസ്സാ**തി പഞ്ചാഭിഞ്ഞസ്സ സതോ മജ്ജപാനം നാമ ന അനുച്ഛവിയന്തി വുത്തം ഹോതി.

൩൨൭. **പുപ്ഫാസവോ** നാമ മധുകപുപ്ഫാദീനം രസേന കതോ. **ഫലാസവോ** നാമ മുദ്ദികഫലാദീനി മദ്ദിത്വാ തേസം രസേന കതോ. **മധ്വാസവോ** നാമ മുദ്ദികാനം ജാതിരസേന കതോ; മക്ഖികമധുനാപി കരിയതീതി വദന്തി. **ഗുളാസവോ** നാമ ഉച്ഛുരസാദീഹി കരിയതി. **സുരാ** നാമ പിട്ഠകിണ്ണപക്ഖിത്താ; നാളികേരാദീനമ്പി രസേന കതാ സുരാത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി, തസ്സായേവ കിണ്ണപക്ഖിത്തായ മണ്ഡേ ഗഹിതേ മേരയോത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതീതി വദന്തി. **അന്തമസോ കുസഗ്ഗേനപി പിവതീ**തി ഏതം സുരം വാ മേരയം വാ ബീജതോ പട്ഠായ കുസഗ്ഗേന പിവതോപി പാചിത്തിയന്തി അത്ഥോ. ഏകേന പന പയോഗേന ബഹുമ്പി പിവന്തസ്സ ഏകാ ആപത്തി. വിച്ഛിന്ദിത്വാ വിച്ഛിന്ദിത്വാ പിവതോ പയോഗഗണനായ ആപത്തിയോ.

൩൨൯. **അമജ്ജഞ്ച ഹോതി മജ്ജവണ്ണം മജ്ജഗന്ധം മജ്ജരസ**ന്തി ലോണസോവീരകം വാ സുത്തം വാ ഹോതി. **സൂപസമ്പാകേ**തി വാസഗാഹാപനത്ഥം ഈസകം മജ്ജം പക്ഖിപിത്വാ സൂപം പചന്തി, തസ്മിം അനാപത്തി. **മംസസമ്പാകേ**പി ഏസേവ നയോ. തേലം പന വാതഭേസജ്ജത്ഥം മജ്ജേന സദ്ധിം പചന്തി, തസ്മിമ്പി അനതിക്ഖിത്തമജ്ജേയേവ അനാപത്തി, യം പന അതിക്ഖിത്തമജ്ജം ഹോതി, ഏത്ഥ മജ്ജസ്സ വണ്ണഗന്ധരസാ പഞ്ഞായന്തി, തസ്മിം ആപത്തിയേവ. **അമജ്ജം അരിട്ഠ**ന്തി യോ അരിട്ഠോ മജ്ജം ന ഹോതി, തസ്മിം അനാപത്തി. ആമലകാദീനംയേവ കിര രസേന അരിട്ഠം കരോന്തി, സോ മജ്ജവണ്ണഗന്ധരസോയേവ ഹോതി, ന ച മജ്ജം; തം സന്ധായേതം വുത്തം. യോ പന സമ്ഭാരപക്ഖിത്തോ, സോ മജ്ജം ഹോതി, ബീജതോ പട്ഠായ ന വട്ടതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി. വത്ഥുഅജാനനതായ ചേത്ഥ അചിത്തകതാ വേദിതബ്ബാ, അകുസലേനേവ പാതബ്ബതായ ലോകവജ്ജതാതി.

സുരാപാനസിക്ഖാപദം പഠമം.

൨. അങ്ഗുലിപതോദകസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൩൦. ദുതിയേ - **അങ്ഗുലിപതോദകേനാ**തി അങ്ഗുലീഹി ഉപകച്ഛകാദിഘട്ടനം വുച്ചതി. **ഉത്തസന്തോ**തി അതിഹാസേന കിലമന്തോ. **അനസ്സാസകോ**തി ഉപച്ഛിന്നഅസ്സാസപസ്സാസസഞ്ചാരോ ഹുത്വാ. **അനുപസമ്പന്നം കായേന കായ**ന്തി ഏത്ഥ ഭിക്ഖുനീപി അനുപസമ്പന്നട്ഠാനേ ഠിതാ, തമ്പി ഖിഡ്ഡാധിപ്പായേന ഫുസന്തസ്സ ദുക്കടം. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദ്വിവേദനന്തി.

അങ്ഗുലിപതോദകസിക്ഖാപദം ദുതിയം.

൩. ഹസധമ്മസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൩൫. തതിയേ - **അപ്പകതഞ്ഞുനോതി** യം ഭഗവതാ പകതം പഞ്ഞത്തം, തം ന ജാനന്തീതി അത്ഥോ.

൩൩൬. **ഉദകേ ഹസധമ്മേതി** ഉദകകീളികാ വുച്ചതി. **ഉപരിഗോപ്ഫകേതി** ഗോപ്ഫകാനം ഉപരിഭാഗപ്പമാണേ. **ഹസാധിപ്പായോതി** കീളാധിപ്പായോ. **നിമുജ്ജതി വാതിആദീസു** നിമുജ്ജനത്ഥായ ഓരോഹന്തസ്സ പദവാരേ പദവാരേ ദുക്കടം. നിമുജ്ജനുമ്മുജ്ജനേസു പയോഗേ പയോഗേ പാചിത്തിയം. നിമുജ്ജിത്വാ അന്തോഉദകേയേവ ഗച്ഛന്തസ്സ ഹത്ഥവാരപദവാരേസു സബ്ബത്ഥ പാചിത്തിയം. **പലവതീതി** തരതി. ഹത്ഥേഹി തരന്തസ്സ ഹത്ഥവാരേ ഹത്ഥവാരേ പാചിത്തിയം. പാദേസുപി ഏസേവ നയോ. യേന യേന അങ്ഗേന തരതി, തസ്സ തസ്സ പയോഗേ പയോഗേ പാചിത്തിയം. തീരതോ വാ രുക്ഖതോ വാ ഉദകേ പതതി, പാചിത്തിയമേവ. **നാവായ കീളതീതി** ഫിയാരിത്താദീഹി നാവം പാജേന്തോ വാ തീരേ ഉസ്സാരേന്തോ വാ നാവായ കീളതി, ദുക്കടം.

ഹത്ഥേന വാതിആദീസുപി പയോഗേ പയോഗേ ദുക്കടം. കേചി ഹത്ഥേന ഉദകേ ഖിത്തായ കഥലായ പതനുപ്പതനവാരേസു ദുക്കടം വദന്തി, തം ന ഗഹേതബ്ബം. തത്ഥ ഹി ഏകപയോഗത്താ ഏകമേവ ദുക്കടം, അപിച ഉപരിഗോപ്ഫകേ വുത്താനി ഉമ്മുജ്ജനാദീനി ഠപേത്വാ അഞ്ഞേന യേന കേനചി ആകാരേന ഉദകം ഓതരിത്വാ വാ അനോതരിത്വാ വാ യത്ഥ കത്ഥചി ഠിതം ഉദകം അന്തമസോ ബിന്ദും ഗഹേത്വാ ഖിപനകീളായപി കീളന്തസ്സ ദുക്കടമേവ, അത്ഥജോതകം പന അക്ഖരം ലിഖിതും വട്ടതി, അയമേത്ഥ വിനിച്ഛയോ. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഹസധമ്മസിക്ഖാപദം തതിയം.

൪. അനാദരിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൪൨. ചതുത്ഥേ - **കഥായം നസ്സേയ്യാതി** കഥം അയം ധമ്മോ തന്തി പവേണീ നസ്സേയ്യ. **തം വാ ന സിക്ഖിതുകാമോതി** യേന പഞ്ഞത്തേന വുച്ചതി, തം പഞ്ഞത്തം ന സിക്ഖിതുകാമോ. **അപഞ്ഞത്തേനാതി** സുത്തേ വാ അഭിധമ്മേ വാ ആഗതേന.

൩൪൪. **ഏവം അമ്ഹാകം ആചരിയാനം ഉഗ്ഗഹോതി** ഏത്ഥ ഗാരയ്ഹോ ആചരിയുഗ്ഗഹോ ന ഗഹേതബ്ബോ; പവേണിയാ ആഗതോ ആചരിയുഗ്ഗഹോവ ഗഹേതബ്ബോ. കുരുന്ദിയം പന "ലോകവജ്ജേ ആചരിയുഗ്ഗഹോ ന വട്ടതി, പണ്ണത്തിവജ്ജേ പന വട്ടതീ"തി വുത്തം. മഹാപച്ചരിയം "സുത്തം സുത്താനുലോമഞ്ച ഉഗ്ഗഹിതകാനംയേവ ആചരിയാനം ഉഗ്ഗഹോ പമാണം, അജാനന്താനം കഥാ അപ്പമാണന്തി വുത്തം. തം സബ്ബം പവേണിയാ ആഗതേസമോധാനം ഗച്ഛതി. സേസം ഉത്താനമേവാതി.

തിസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

അനാദരിയസിക്ഖാപദം ചതുത്ഥം.

൫. ഭിംസാപനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൪൫. പഞ്ചമേ - രൂപൂപഹാരാദയോ മനുസ്സവിഗ്ഗഹേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബാ. സേസം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനി അനാദരിയസദിസാനേവാതി.

ഭിംസാപനസിക്ഖാപദം പഞ്ചമം.

൬. ജോതിസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൫൦. ഛട്ഠേ - **ഭഗ്ഗാതി** ജനപദസ്സ നാമം. **സംസുമാരഗിരന്തി** നഗരസ്സ. **ഭേസകളാവനന്തി** തന്നിസ്സിതവനസ്സ. തം പന മിഗാനം ഫാസുവിഹാരത്ഥായ ദിന്നത്താ **മിഗദായോതി** വുച്ചതി. **സമാദഹിത്വാതി** ജാലേത്വാ. **പരിപാതേസീതി** അനുബന്ധി.

൩൫൨. **പദീപേപീതി** പദീപുജ്ജലനേപി. **ജോതികേപീതി** പത്തപചനസേദകമ്മാദീസു ജോതികരണേ. **തഥാരൂപപച്ചയാതി** പദീപാദിപച്ചയാ.

൩൫൪-൫. **സയം സമാദഹതീതി** ഏത്ഥ ജോതിം സമാദഹിതുകാമതായ അരണിസണ്ഠപനതോ പട്ഠായ യാവ ജാലാ ന ഉട്ഠഹതി, താവ സബ്ബപയോഗേസു ദുക്കടം. **പടിലാതം ഉക്ഖിപതീതി** ദയ്ഹമാനം അലാതം പതിതം ഉക്ഖിപതി, പുന യഥാഠാനേ ഠപേതീതി അത്ഥോ. ഏവം അവിജ്ഝാതം ഉക്ഖിപിത്വാ പക്ഖിപന്തസ്സേവ ദുക്കടം, വിജ്ഝാതം പുന ജാലാപേന്തസ്സ പാചിത്തിയമേവ.

൩൫൬. **തഥാരൂപപച്ചയാതി** ഠപേത്വാ പദീപാദീനി അഞ്ഞേനപി തഥാരൂപേന പച്ചയേന സമാദഹന്തസ്സ അനാപത്തി. **ആപദാസൂതി** ദുട്ഠവാളമിഗഅമനുസ്സേഹി ഉപദ്ദവോ ഹോതി, തത്ഥ സമാദഹന്തസ്സാപി അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവാതി. ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ജോതിസിക്ഖാപദം ഛട്ഠം.

൭. നഹാനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൬൪. സത്തമേ - **ചുണ്ണേന വാ മത്തികായ വാതി** ഏത്ഥ ചുണ്ണമത്തികാനം അഭിസങ്ഖരണകാലതോ പട്ഠായ സബ്ബപയോഗേസു ദുക്കടം.

൩൬൬. പാരം ഗച്ഛന്തോ ന്ഹായതീതി ഏത്ഥ സുക്ഖായ നദിയാ വാലികം ഉക്കിരിത്വാ കതആവാടകേസുപി ന്ഹായിതും വട്ടതി. **ആപദാസൂ**തി ഭമരാദീഹി അനുബദ്ധസ്സ ഉദകേ നിമുജ്ജിതും വട്ടതീതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

നഹാനസിക്ഖാപദം സത്തമം.

൮. ദുബ്ബണ്ണകരണസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൬൮-൯. അട്ഠമേ - **നവം പന ഭിക്ഖുനാ ചീവരലാഭേനാ**തി ഏത്ഥ അലഭീതി ലഭോ; ലഭോയേവ ലാഭോ. കിം അലഭി? ചീവരം. കീദിസം? നവം. ഇതി ''നവചീവരലാഭേനാ''തി വത്തബ്ബേ അനുനാസികലോപം അകത്വാ ''നവചീവരലാഭേനാ''തി വുത്തം; പടിലദ്ധനവചീവരേനാതി അത്ഥോ. മജ്ഝേ ഠിതപദദ്വയേ **പനാ**തി നിപാതോ. **ഭിക്ഖുനാ**തി യേന ലദ്ധം തസ്സ നിദസ്സനം. പദഭാജനേ പന ബ്യഞ്ജനം അനാദിയിത്വാ യം ലദ്ധം തം ദസ്സേതും ''ചീവരം നാമ ഛന്നം ചീവരാന''ന്തിആദി വുത്തം. **ചീവര**ന്തി ഏത്ഥ യം നിവാസേതും വാ പാരുപിതും വാ സക്കാ ഹോതി, തദേവ വേദിതബ്ബം. തേനേവ ''വികപ്പനുപഗപച്ഛിമ''ന്തി ന വുത്തം. **കംസനീല**ന്തി ചമ്മകാരനീലം. മഹാപച്ചരിയം പന ''അയോമലം ലോഹമലം ഏതം കംസനീലം നാമാ''തി വുത്തം. **പലാസനീല**ന്തി യോ കോചി നീലവണ്ണോ പണ്ണരസോ. **ദുബ്ബണ്ണകരണം ആദാതബ്ബ**ന്തി ഏതം കപ്പബിന്ദും സന്ധായ വുത്തം; ന നീലാദീഹി സകലചീവരസ്സ ദുബ്ബണ്ണകരണം. തഞ്ച പന കപ്പം ആദിയന്തേന ചീവരം രജിത്വാ ചതൂസു വാ കോണേസു തീസു വാ ദ്വീസു വാ ഏകസ്മിം വാ കോണേ മോരസ്സ അക്ഖിമണ്ഡലമത്തം വാ മങ്കുലപിട്ഠിമത്തം വാ ആദാതബ്ബം. മഹാപച്ചരിയം ''പത്തേ വാ ഗണ്ഠിയം വാ ന വട്ടതീ''തി വുത്തം. മഹാഅട്ഠകഥായം പന ''വട്ടതിയേവാ''തി വുത്തം. പാളികപ്പകണ്ണികകപ്പാദയോ പന സബ്ബത്ഥ പടിസിദ്ധാ, തസ്മാ ഠപേത്വാ ഏകം വട്ടബിന്ദും അഞ്ഞേന കേനചിപി വികാരേന കപ്പോ ന കാതബ്ബോ.

൩൭൧. അഗ്ഗളേതിആദീസു ഏതാനി അഗ്ഗളാദീനി കപ്പകതചീവരേ പച്ഛാ ആരോപേത്വാ കപ്പകരണകിച്ചം നത്ഥി. സേസം ഉത്താനമേവ. ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം; കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദുബ്ബണ്ണകരണസിക്ഖാപദം അട്ഠമം.

൯. വികപ്പനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൭൪. നവമേ - **തസ്സ വാ അദിന്ന**ന്തി ചീവരസാമികസ്സ ''പരിഭുഞ്ജ വാ വിസ്സജ്ജേഹി വാ യഥാപച്ചയം വാ കരോഹീ''തി ഏവം വത്വാ അദിന്നം. **തസ്സ വാ അവിസ്സസന്തോ**തി യേന വിനയകമ്മം കതം, തസ്സ അവിസ്സാസേന വാ. തേന പന ദിന്നം വാ തസ്സ വിസ്സാസേന വാ പരിഭുഞ്ജന്തസ്സ അനാപത്തി. സേസമേത്ഥ തിംസകവണ്ണനായം വുത്തനയത്താ ഉത്താനമേവാതി. കഥിനസമുട്ഠാനം - കായവാചതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

വികപ്പനസിക്ഖാപദം നവമം.

൧൦. ചീവരാപനിധാനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൭൭-൮൧. ദസമേ - **അപനിധേന്തീ**തി അപനേത്വാ നിധേന്തി. **ഹസാപേക്ഖോ**തി ഹസാധിപ്പായോ. **അഞ്ഞം പരിക്ഖാര**ന്തി പാളിയാ അനാഗതം പത്തത്ഥവികാദിം. **ധമ്മിം കഥം കത്വാ**തി ''സമണേന നാമ അനിഹിതപരിക്ഖാരേന ഭവിതും ന വട്ടതീ''തി ഏവം ധമ്മകഥം കഥേത്വാ ദസ്സാമീതി നിക്ഖിപതോ അനാപത്തി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ചീവരാപനിധാനസിക്ഖാപദം ദസമം.

സമത്തോ വണ്ണനാക്കമേന സുരാപാനവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

൭. സപ്പാണകവഗ്ഗോ

൧. സഞ്ചിച്ചപാണസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൮൨. സപ്പാണകവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **ഇസ്സാസോ ഹോതീ**തി ഗിഹികാലേ ധനുഗ്ഗഹാചരിയോ ഹോതി. **ജീവിതാ വോരോപിതാ**തി ജീവിതാ വിയോജിതാ.

സിക്ഖാപദേപി **വോരോപേയ്യാ**തി വിയോജേയ്യ. യസ്മാ പന വോഹാരമത്തമേവേതം; ന ഹേത്ഥ കിഞ്ചി വിയോജിതേ സീസാലങ്കാരേ സീസം വിയ ജീവിതാ വോരോപിതേ പാണേപി ജീവിതം നാമ വിസും തിട്ഠതി, അഞ്ഞദത്ഥു അന്തരധാനമേവ ഗച്ഛതി, തസ്മാ തമത്ഥം ദസ്സേതും പദഭാജനേ ''ജീവിതിന്ദ്രിയം ഉപച്ഛിന്ദതീ''തിആദി വുത്തം. ഇമസ്മിഞ്ച സിക്ഖാപദേ തിരച്ഛാനഗതോയേവ ''പാണോ''തി വേദിതബ്ബോ. തം ഖുദ്ദകമ്പി മഹന്തമ്പി മാരേന്തസ്സ ആപത്തിനാനാകരണം നത്ഥി. മഹന്തേ പന ഉപക്കമമഹന്തത്താ അകുസലമഹത്തം ഹോതി. **പാണേ പാണസഞ്ഞീ**തി അന്തമസോ മഞ്ചപീഠം സോധേന്തോ മങ്ഗുലബീജകേപി പാണസഞ്ഞീ നിക്കാരുണികതായ തം ഭിന്ദന്തോ അപനേതി, പാചിത്തിയം. തസ്മാ ഏവരൂപേസു ഠാനേസു കാരുഞ്ഞം ഉപട്ഠപേത്വാ അപ്പമത്തേന വത്തം കാതബ്ബം. സേസം മനുസ്സവിഗ്ഗഹേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബം സദ്ധിം സമുട്ഠാനാദീഹീതി.

സഞ്ചിച്ചപാണസിക്ഖാപദം പഠമം.

൨. സപ്പാണകസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൯൫. ദുതിയേ - **സപ്പാണക**ന്തി യേ പാണകാ പരിഭോഗേന മരന്തി, തേഹി പാണകേഹി സപ്പാണകം, താദിസഞ്ഹി ജാനം പരിഭുഞ്ജതോ പയോഗേ പയോഗേ പാചിത്തിയം. പത്തപൂരമ്പി അവിച്ഛിന്ദിത്വാ ഏകപയോഗേന പിവതോ ഏകാ ആപത്തി. താദിസേന ഉദകേന സാമിസം പത്തം ആവിഞ്ഛിത്വാ ധോവതോപി താദിസേ ഉദകേ ഉണ്ഹയാഗുപത്തം നിബ്ബാപയതോപി തം ഉദകം ഹത്ഥേന വാ ഉളുങ്കേന വാ ഗഹേത്വാ ന്ഹായതോപി പയോഗേ പയോഗേ പാചിത്തിയം. ഉദകസോണ്ഡിം വാ പോക്ഖരണിം വാ പവിസിത്വാ ബഹിനിക്ഖമനത്ഥായ വീചിം ഉട്ഠാപയതോപി. സോണ്ഡിം വാ പോക്ഖരണിം വാ സോധേന്തേഹി തതോ ഗഹിതഉദകം ഉദകേയേവ ആസിഞ്ചിതബ്ബം. സമീപമ്ഹി ഉദകേ അസതി കപ്പിയഉദകസ്സ അട്ഠ വാ ദസ വാ ഘടേ ഉദകസണ്ഠാനകപ്പദേസേ ആസിഞ്ചിത്വാ തത്ഥ ആസിഞ്ചിതബ്ബം. ''പവട്ടിത്വാ ഉദകേ പതിസ്സതീ''തി ഉണ്ഹപാസാണേ ഉദകം നാസിഞ്ചിതബ്ബം. കപ്പിയഉദകേന പന പാസാണം നിബ്ബാപേത്വാ ആസിഞ്ചിതും വട്ടതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം,

വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി. ഏത്ഥ ച പടങ്ഗപാണകാനം പതനം ഞത്വാപി സുദ്ധചിത്തതായ ദീപജാലനേ വിയ സപ്പാണകഭാവം ഞത്വാപി ഉദകസഞ്ഞായ പരിഭുഞ്ജിതബ്ബതോ പണ്ണത്തിവജ്ജതാ വേദിതബ്ബാതി.

സപ്പാണകസിക്ഖാപദം ദുതിയം.

൩. ഉക്കോടനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൯൬. തതിയസിക്ഖാപദേ - **ഉക്കോടേന്തീ**തി തസ്സ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ സന്തികം ഗന്ത്വാ ''അകതം കമ്മ''ന്തിആദീനി വദന്താ ഉച്ചാലേന്തി; യഥാപതിട്ഠിതഭാവേന പതിട്ഠാതും ന ദേന്തി.

൩൯൭. **യഥാധമ്മ**ന്തി യോ യസ്സ അധികരണസ്സ വൂപസമനായ ധമ്മോ വുത്തോ, തേനേവ ധമ്മേനാതി അത്ഥോ. **നിഹതാധികരണ**ന്തി നിഹതം അധികരണം; സത്ഥാരാ വുത്തധമ്മേനേവ വൂപസമിതം അധികരണന്തി അത്ഥോ.

൩൯൮. **ധമ്മകമ്മേ ധമ്മകമ്മസഞ്ഞീ**തി യേന കമ്മേന തം അധികരണം വൂപസമിതം, തഞ്ചേ ധമ്മകമ്മം ഹോതി, തസ്മിം ധമ്മകമ്മേ അയമ്പി ധമ്മകമ്മസഞ്ഞീ ഹുത്വാ യദി ഉക്കോടേതി, പാചിത്തിയം ആപജ്ജതീതി അത്ഥോ. ഏതേന നയേന സേസപദാനിപി വേദിതബ്ബാനി. അയമേത്ഥ സങ്ഖേപോ, വിത്ഥാരോ പന ''ഇമേസം ചതുന്നം അധികരണാനം കതി ഉക്കോടനാ''തിആദിനാ നയേന പരിവാരേ വുത്തോ. അട്ഠകഥാസു തം സബ്ബം ആഹരിത്വാ തസ്സേവത്ഥോ വണ്ണിതോ. മയം പന തം തത്ഥേവ വണ്ണയിസ്സാമ. ഇധ ആഹരിത്വാ വണ്ണിയമാനേ ഹി സുട്ഠുതരം സമ്മോഹോ ഭവേയ്യാതി ന വണ്ണയിമ്ഹ. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ഉക്കോടനസിക്ഖാപദം തതിയം.

൪. ദുട്ഠുല്ലസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൩൯൯. ചതുത്ഥേ - **ദുട്ഠുല്ലാ നാമ ആപത്തീ**തി ഏത്ഥ ചത്താരി പാരാജികാനി അത്ഥുദ്ധാരവസേന ദസ്സിതാനി, സങ്ഘാദിസേസാപത്തി പന അധിപ്പേതാ, തം ഛാദേന്തസ്സ പാചിത്തിയം. **ധുരം നിക്ഖിത്തമത്തേ**തി ധുരേ നിക്ഖിത്തമത്തേ. സചേപി ധുരം നിക്ഖിപിത്വാ പച്ഛാ ആരോചേതി, ന രക്ഖതി; ധുരം നിക്ഖിത്തമത്തേയേവ പാചിത്തിയന്തി വുത്തം ഹോതി. സചേ പന ഏവം ധുരം നിക്ഖിപിത്വാ പടിച്ഛാദനത്ഥമേവ അഞ്ഞസ്സ ആരോചേതി, സോപി അഞ്ഞസ്സാതി ഏതേനുപായേന സമണസതമ്പി സമണസഹസ്സമ്പി ആപത്തിം ആപജ്ജതിയേവ താവ, യാവ കോടി ന ഛിജ്ജതി. കദാ പന കോടി ഛിജ്ജതീതി? മഹാസുമത്ഥേരോ താവ വദതി - ''ആപത്തിം ആപന്നോ ഏകസ്സ ആരോചേതി, സോ പടിനിവത്തിത്വാ തസ്സേവ ആരോചേതി; ഏവം കോടി ഛിജ്ജതീ''തി. മഹാപദുമത്ഥേരോ പനാഹ - ''അയഞ്ഹി വത്ഥുപുഗ്ഗലോയേവ. ആപത്തിം ആപന്നോ പന ഏകസ്സ ഭിക്ഖുനോ ആരോചേതി, അയം അഞ്ഞസ്സ ആരോചേതി, സോ പടിനിവത്തിത്വാ യേനസ്സ ആരോചിതം, തസ്സേവ ആരോചേതി; ഏവം തതിയേന പുഗ്ഗലേന ദുതിയസ്സ ആരോചിതേ കോടി ഛിന്നാ ഹോതീ''തി.

൪൦൦. **അദുട്ഠുല്ലം ആപത്തി**ന്തി അവസേസേ പഞ്ചാപത്തിക്ഖന്ധേ. **അനുപസമ്പന്നസ്സ ദുട്ഠുല്ലം വാ അദുട്ഠുല്ലം വാ അജ്ഝാചാര**ന്തി ഏത്ഥ അനുപസമ്പന്നസ്സ സുക്കവിസ്സട്ഠി ച കായസംസഗ്ഗോ ചാതി അയം ദുട്ഠുല്ലഅജ്ഝാചാരോ നാമ. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവാതി. ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - കായവാചാചിത്തതോ സമുട്ഠാതി, അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം , ദുക്ഖവേദനന്തി.

ദുട്ഠുല്ലസിക്ഖാപദം ചതുത്ഥം.

൫. ഊനവീസതിവസ്സസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൦൧. പഞ്ചമസിക്ഖാപദേ - **അങ്ഗുലിയോ ദുക്ഖാ ഭവിസ്സന്തീ**തി അക്ഖരാനി ലിഖന്തസ്സ അങ്ഗുലിയോ ദുക്ഖാ ഭവിസ്സന്തീതി ചിന്തേസും. **ഉരസ്സ ദുക്ഖോ**തി ഗണനം സിക്ഖന്തേന ബഹും ചിന്തേതബ്ബം ഹോതി, തേനസ്സ ഉരോ ദുക്ഖോ ഭവിസ്സതീതി മഞ്ഞിംസു. **അക്ഖീനി ദുക്ഖാ ഭവിസ്സന്തീ**തി രൂപസുത്തം സിക്ഖന്തേന കഹാപണാ പരിവത്തേത്വാ പരിവത്തേത്വാ പസ്സിതബ്ബാ ഹോന്തി, തേനസ്സ അക്ഖീനി ദുക്ഖാനി ഭവിസ്സന്തീതി മഞ്ഞിംസു. ഡംസാദീസു **ഡംസാ**തി പിങ്ഗലമക്ഖികായോ. **ദുക്ഖാന**ന്തി ദുക്ഖമാനം. **തിബ്ബാന**ന്തി ബഹലാനം. **ഖരാന**ന്തി തിഖിണാനം. **കടുകാന**ന്തി ഫരുസാനം; അമനാപതായ വാ കടുകരസസദിസാനം. **അസാതാന**ന്തി അമധുരാനം. **പാണഹരാന**ന്തി ജീവിതഹരാനം.

൪൦൨. **സീമം സമ്മന്നതീ**തി നവം സീമം ബന്ധതി. കുരുന്ദിയം പന ഉദകുക്ഖേപപരിച്ഛിന്ദനേപി ദുക്കടം വുത്തം. **പരിപുണ്ണവീസതിവസ്സോ**തി പടിസന്ധിഗ്ഗഹണതോ പട്ഠായ പരിപുണ്ണവീസതിവസ്സോ; ഗബ്ഭവീസോപി ഹി പരിപുണ്ണവീസതിവസ്സോത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. യഥാഹ -

> ''തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ കുമാരകസ്സപോ ഗബ്ഭവീസോ ഉപസമ്പന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ കുമാരകസ്സപസ്സ ഏതദഹോസി - 'ഭഗവതാ പഞ്ഞത്തം, ന ഊനവീസതിവസ്സോ പുഗ്ഗലോ ഉപസമ്പാദേതബ്ബോതി. അഹഞ്ചമ്ഹി ഗബ്ഭവീസോ ഉപസമ്പന്നോ. ഉപസമ്പന്നോ നുഖോമ്ഹി, നനു ഖോ

ഉപസമ്പന്നോ’തി. ഭഗവതോ ഏതമത്ഥം ആരോചേസും. യം ഭിക്ഖവേ മാതുകുച്ഛിമ്ഹി പഠമം ചിത്തം ഉപ്പന്നം, പഠമം വിഞ്ഞാണം പാതുഭൂതം തദുപാദായ സാവസ്സ ജാതി. അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, ഗബ്ഭവീസം ഉപസമ്പാദേതു”ന്തി (മഹാവ॰ ൧൨൪).

തത്ഥ യോ ദ്വാദസമാസേ മാതുകുച്ഛിസ്മിം വസിത്വാ മഹാപവാരണായ ജാതോ, സോ തതോ പട്ഠായ യാവ ഏകൂനവീസതിമേ വസ്സേ മഹാപവാരണാ, തം അതിക്കമിത്വാ പാടിപദേ ഉപസമ്പാദേതബ്ബോ. ഏതേനുപായേന ഹായനവഡ്ഢനം വേദിതബ്ബം.

പോരാണകത്ഥേരാ പന ഏകൂനവീസതിവസ്സം സാമണേരം നിക്ഖമനീയപുണ്ണമാസിം അതിക്കമ്മ പാടിപദദിവസേ ഉപസമ്പാദേന്തി, തം കസ്മാതി? വുച്ചതേ - ഏകസ്മിം വസ്സേ ഛ ചാതുദ്ദസികഉപോസഥാ ഹോന്തി. ഇതി വീസതിയാ വസ്സേസു ചത്താരോ മാസാ പരിഹായന്തി. രാജാനോ തതിയേ തതിയേ വസ്സേ വസ്സം ഉക്കഡ്ഢന്തി. ഇതി അട്ഠാരസസു വസ്സേസു ഛ മാസാ വഡ്ഢന്തി, തതോ ഉപോസഥവസേന പരിഹീനേ ചത്താരോ മാസേ അപനേത്വാ ദ്വേ മാസാ അവസേസാ ഹോന്തി, തേ ദ്വേ മാസേ ഗഹേത്വാ വീസതിവസ്സാനി പരിപുണ്ണാനി ഹോന്തീതി നിക്കങ്ഖാ ഹുത്വാ നിക്ഖമനീയപുണ്ണമാസിം അതിക്കമ്മ പാടിപദേ ഉപസമ്പാദേന്തി. ഏത്ഥ പന യോ പവാരേത്വാ വീസതിവസ്സോ ഭവിസ്സതി, തം സന്ധായ “ഏകൂനവീസതിവസ്സ”ന്തി വുത്തം. തസ്മാ യോ മാതുകുച്ഛിസ്മിം ദ്വാദസമാസേ വസി, സോ ഏകവീസതിവസ്സോ ഹോതി. യോ സത്തമാസേ വസി, സോ സത്തമാസാധികവീസതിവസ്സോ. ഛമാസജാതോ പന ന ജീവതി.

൪൦൬. അനാപത്തി ഊനവീസതിവസ്സം പരിപുണ്ണവീസതിവസ്സസഞ്ഞീതി ഏത്ഥ കിഞ്ചാപി ഉപസമ്പാദേന്തസ്സ അനാപത്തി, പുഗ്ഗലോ പന അനുപസമ്പന്നോവ ഹോതി. സചേ പന സോ ദസവസ്സച്ചയേന അഞ്ഞം ഉപസമ്പാദേതി, തഞ്ചേ മുഞ്ചിത്വാ ഗണോ പൂരതി, സൂപസമ്പന്നോ. സോപി ച യാവ ന ജാനാതി, താവസ്സ നേവ സഗ്ഗന്തരായോ ന മോക്ഖന്തരായോ, ഞത്വാ പന പുന ഉപസമ്പജ്ജിതബ്ബം. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം,

വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഊനവീസതിവസ്സസിക്ഖാപദം പഞ്ചമം.

൬. ഥേയ്യസത്ഥസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൦൭. ഛട്ഠേ - **പടിയാലോക**ന്തി സൂരിയാലോകസ്സ പടിമുഖം; പച്ഛിമദിസന്തി അത്ഥോ. **കമ്മിയാ**തി സുങ്കട്ഠാനേ കമ്മികാ.

൪൦൯. രാജാനം വാ ഥേയ്യം ഗച്ഛന്തീതി രാജാനം വാ ഥേനേത്വാ വഞ്ചേത്വാ രഞ്ഞോ സന്തകം കിഞ്ചി ഗഹേത്വാ ഇദാനി ന തസ്സ ദസ്സാമാതി ഗച്ഛന്തി.

൪൧൧. വിസങ്കേതേനാതി കാലവിസങ്കേതേന ദിവസവിസങ്കേതേന ച ഗച്ഛതോ അനാപത്തി. മഗ്ഗവിസങ്കേതേന പന അടവിവിസങ്കേതേന വാ ആപത്തിയേവ. സേസമേത്ഥ ഭിക്ഖുനിവഗ്ഗേ വുത്തനയത്താ ഉത്താനത്ഥമേവ. ഥേയ്യസത്ഥസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഥേയ്യസത്ഥസിക്ഖാപദം ഛട്ഠം.

൭. സംവിധാനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൧൨. സത്തമേ - **പധൂപേന്തോ നിസീദീ**തി പജ്ഝായന്തോ അത്താനംയേവ പരിഭാസന്തോ നിസീദി. **നായ്യോ സോ ഭിക്ഖു മം നിപ്പാതേസീ**തി അയ്യോ അയം ഭിക്ഖു മം ന നിക്ഖാമേസി; ന മം ഗഹേത്വാ അഗമാസീതി അത്ഥോ. സേസമേത്ഥ ഭിക്ഖുനിയാ സദ്ധിം സംവിധാനസിക്ഖാപദേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബം സദ്ധിം സമുട്ഠാനാദീഹീതി.

സംവിധാനസിക്ഖാപദം സത്തമം.

൮. അരിട്ഠസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൧൭. അട്ഠമേ - ഗദ്ധേ ബാധയിംസൂതി ഗദ്ധബാധിനോ; ഗദ്ധബാധിനോ പുബ്ബപുരിസാ അസ്സാതി **ഗദ്ധബാധിപുബ്ബോ,** തസ്സ ഗദ്ധബാധിപുബ്ബസ്സ ഗിജ്ഝഘാതകകുലപ്പസുതസ്സാതി അത്ഥോ.

സഗ്ഗമോക്ഖാനം അന്തരായം കരോന്തീതി **അന്തരായികാ**. തേ കമ്മകിലേസവിപാകഉപവാദആണാവീതിക്കമവസേന പഞ്ചവിധാ. തത്ഥ പഞ്ചാനന്തരിയകമ്മാ കമ്മന്തരായികാ നാമ. തഥാ ഭിക്ഖുനീദൂസകകമ്മം, തം പന മോക്ഖസ്സേവ അന്തരായം കരോതി, ന സഗ്ഗസ്സ. നിയതമിച്ഛാദിട്ഠിധമ്മാ കിലേസന്തരായികാ നാമ. പണ്ഡകതിരച്ഛാനഗതഉഭതോബ്യഞ്ജനകാനം പടിസന്ധിധമ്മാ വിപാകന്തരായികാ നാമ. അരിയൂപവാദാ ഉപവാദന്തരായികാ നാമ, തേ പന യാവ അരിയേ ന ഖമാപേന്തി താവദേവ, ന തതോ പരം. സഞ്ചിച്ച ആപന്നാ ആപത്തിയോ ആണാവീതിക്കമന്തരായികാ നാമ, താപി യാവ ഭിക്ഖുഭാവം വാ പടിജാനാതി, ന വുട്ഠാതി വാ ന ദേസേതി വാ താവദേവ, ന തതോ പരം.

തത്രായം ഭിക്ഖു ബഹുസ്സുതോ ധമ്മകഥികോ സേസന്തരായികേ ജാനാതി, വിനയേ പന അകോവിദത്താ പണ്ണത്തിവീതിക്കമന്തരായികേ ന ജാനാതി, തസ്മാ രഹോഗതോ ഏവം ചിന്തേസി - “ഇമേ ആഗാരികാ പഞ്ച കാമഗുണേ പരിഭുഞ്ജന്താ സോതാപന്നാപി സകദാഗാമിനോപി അനാഗാമിനോപി ഹോന്തി, ഭിക്ഖൂപി മനാപികാനി ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാനി രൂപാനി പസ്സന്തി…പേ॰… കായവിഞ്ഞേയ്യേ ഫോട്ഠബ്ബേ ഫുസന്തി, മുദുകാനി അത്ഥരണപാവുരണാദീനി പരിഭുഞ്ജന്തി, ഏതം സബ്ബം വട്ടതി. കസ്മാ ഇത്ഥിരൂപാ…പേ॰… ഇത്ഥിഫോട്ഠബ്ബാ ഏവ ന വട്ടന്തി, ഏതേപി വട്ടന്തീ”തി. ഏവം രസേന രസം സംസന്ദിത്വാ സച്ഛന്ദരാഗപരിഭോഗഞ്ച നിച്ഛന്ദരാഗപരിഭോഗഞ്ച ഏകം

കത്വാ ഥൂലവാകേഹി സദ്ധിം അതിസുഖുമസുത്തം ഘടേന്തോ വിയ സാസപേന സദ്ധിം സിനേരും ഉപസംഹരന്തോ വിയ പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പാദേത്വാ "കിം ഭഗവതാ മഹാസമുദ്ദം ബന്ധന്തേന വിയ മഹതാ ഉസ്സാഹേന പഠമപാരാജികം പഞ്ഞത്തം, നത്ഥി ഏത്ഥ ദോസോ"തി സബ്ബഞ്ഞുതഞ്ഞാണേന സദ്ധിം പടിവിരുജ്ഝന്തോ ഭബ്ബപുഗ്ഗലാനം ആസം ഛിന്ദന്തോ ജിനസ്സ ആണാചക്കേ പഹാരമദാസി. തേനാഹ - "തഥാഹം ഭഗവതാ ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമീ"തിആദി.

അട്ഠികങ്കലൂപമാതിആദിമ്ഹി **അട്ഠികങ്കലൂപമാ** അപ്പസ്സാദട്ഠേന. **മംസപേസൂപമാ** ബഹുസാധാരണട്ഠേന. **തിണുക്കൂപമാ** അനുദഹനട്ഠേന. **അങ്ഗാരകാസൂപമാ** മഹാഭിതാപനട്ഠേന. **സുപിനകൂപമാ** ഇത്തരപച്ചുപട്ഠാനട്ഠേന. **യാചിതകൂപമാ** താവകാലികട്ഠേന. **രുക്ഖഫലൂപമാ** സബ്ബങ്ഗപച്ചങ്ഗപലിഭഞ്ജനട്ഠേന. **അസിസൂനൂപമാ** അധികുട്ടനട്ഠേന. **സത്തിസൂലൂപമാ** വിനിവിജ്ഝനട്ഠേന. **സപ്പസിരൂപമാ** സാസങ്കസപ്പടിഭയട്ഠേനാതി അയമേത്ഥ സങ്ഖേപോ. വിത്ഥാരോ പന പപഞ്ചസൂദനിയം മജ്ഝിമട്ഠകഥായം (മ॰ നി॰ ൧.൨൩൪ ആദയോ; ൨.൪൨ ആദയോ) ഗഹേതബ്ബോ. **ഏവം ബ്യാഖോ**തി ഏവം വിയ ഖോ. സേസമേത്ഥ പുബ്ബേ വുത്തനയത്താ ഉത്താനമേവ.

സമനുഭാസനസമുട്ഠാനം - കായവാചാചിത്തതോ സമുട്ഠാതി, അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

അരിട്ഠസിക്ഖാപദം അട്ഠമം.

൯. ഉക്ഖിത്തസമ്ഭോഗസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൨൪-൭. നവമേ - **അകടാനുധമ്മേന**ാതി അനുധമ്മോ വുച്ചതി ആപത്തിയാ അദസ്സനേ വാ അപ്പടികമ്മേ വാ പാപികായ ദിട്ഠിയാ അപ്പടിനിസ്സഗ്ഗേ വാ ധമ്മേന വിനയേന സത്ഥുസാസനേന ഉക്ഖിത്തകസ്സ അനുലോമവത്തം ദിസ്വാ കതാ ഓസാരണാ; സോ ഓസാരണസങ്ഖാതോ അനുധമ്മോ യസ്സ ന കതോ, അയം അകടാനുധമ്മോ നാമ, താദിസേന സദ്ധിന്തി അത്ഥോ. തേനേവസ്സ പദഭാജനേ "അകടാനുധമ്മോ നാമ ഉക്ഖിത്തോ അനോസാരിതോ"തി വുത്തം.

ദേതി വാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി വാതി ഏകപയോഗേന ബഹുമ്പി ദദതോ വാ ഗണ്ഹതോ വാ ഏകം പാചിത്തിയം. വിച്ഛിന്ദിത്വാ വിച്ഛിന്ദിത്വാ ദേന്തസ്സ ച ഗണ്ഹന്തസ്സ ച പയോഗഗണനായ പാചിത്തിയാനി . സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഉക്ഖിത്തസമ്ഭോഗസിക്ഖാപദം നവമം.

൧൦. കണ്ടകസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൨൮. ദസമേ - **ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്ന**ന്തി അരിട്ഠസ്സ വിയ ഏതസ്സാപി അയോനിസോ ഉമ്മുജ്ജന്തസ്സ ഉപ്പന്നം. **നാസേതൂ**തി ഏത്ഥ തിവിധാ നാസനാ - സംവാസനാസനാ, ലിങ്ഗനാസനാ, ദണ്ഡകമ്മനാസനാതി. തത്ഥ ആപത്തിയാ അദസ്സനാദീസു ഉക്ഖേപനാ സംവാസനാസനാ നാമ. "ദൂസകോ നാസേതബ്ബോ (പാരാ॰ ൬൬) മേത്തിയം ഭിക്ഖുനിം നാസേഥാ"തി (പാരാ॰ ൩൮൪) അയം ലിങ്ഗനാസനാ നാമ. "അജ്ജതഗ്ഗേ തേ ആവുസോ സമണുദ്ദേസ ന ചേവ സോ ഭഗവാ സത്ഥാ അപദിസിതബ്ബോ"തി അയം ദണ്ഡകമ്മനാസനാ നാമ. അയം ഇധ അധിപ്പേതാ. തേനാഹ - "ഏവഞ്ച പന ഭിക്ഖവേ നാസേതബ്ബോ...പേ॰... വിനസ്സാ"തി. തത്ഥ **ചര**ാതി ഗച്ഛ. **പിരേ**തി പര അമാമക. **വിനസ്സാ**തി നസ്സ; യത്ഥ തേ ന പസ്സാമ, തത്ഥ ഗച്ഛാതി.

൪൨൯. **ഉപലാപേയ്യാ**തി സങ്ഗണ്ഹേയ്യ. **ഉപട്ഠാപേയ്യാ**തി തേന അത്തനോ ഉപട്ഠാനം കാരാപേയ്യ. സേസം അരിട്ഠസിക്ഖാപദേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബം സദ്ധിം സമുട്ഠാനാദീഹീതി.

കണ്ടകസിക്ഖാപദം ദസമം.

സമത്തോ വണ്ണനാക്കമേന സപ്പാണകവഗ്ഗോ സത്തമോ.

൮. സഹധമ്മികവഗ്ഗോ

൧. സഹധമ്മികസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൩൪. സഹധമ്മികവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **ഏതസ്മിം സിക്ഖാപദേ**തി ഏതസ്മിം സിക്ഖാപദേ യം വുത്തം, തം ന താവ സിക്ഖിസ്സാമി. **ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാ**തി ഏത്ഥ പന വാചായ വാചായ ആപത്തി വേദിതബ്ബാ. **സിക്ഖമാനേന ഭിക്ഖവേ ഭിക്ഖുനാ**തി ഓവാദം സിരസാ സമ്പടിച്ഛിത്വാ സിക്ഖിതുകാമേനേവ ഹുത്വാ ആജാനിതബ്ബഞ്ചേവ പുച്ഛിതബ്ബഞ്ച ഉപപരിക്ഖിതബ്ബഞ്ച. സേസമേത്ഥ ദുബ്ബചസിക്ഖാപദേ വുത്തനയേനേവ പദത്ഥതോ വേദിതബ്ബം. വിനിച്ഛയതോ ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

സഹധമ്മികസിക്ഖാപദം പഠമം.

൨. വിലേഖനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൩൮. ദുതിയേ - **വിനയകഥം കഥേതീ**തി വിനയകഥാ നാമ കപ്പിയാകപ്പിയആപത്താനാപത്തിസംവരപഹാനപടിസംയുത്തകഥാ, തം കഥേതി. **വിനയസ്സ വണ്ണം ഭാസതീ**തി വിനയസ്സ വണ്ണോ നാമ പഞ്ചന്നമ്പി സത്തന്നമ്പി ആപത്തിക്ഖന്ധാനം വസേന മാതികം നിക്ഖിപിത്വാ പദഭാജനേന വണ്ണനാ, തം ഭാസതി. **വിനയപരിയത്തിയാ വണ്ണം ഭാസതീ**തി വിനയം പരിയാപുണന്താനം വിനയപരിയത്തിമൂലകം വണ്ണം ഗുണം ആനിസംസം ഭാസതി. വിനയധരോ ഹി വിനയപരിയത്തിമൂലകേ പഞ്ചാനിസംസേ ഛാനിസംസേ സത്താനിസംസേ

അട്ഠാനിസംസേ നവാനിസംസേ ദസാനിസംസേ ഏകാദസാനിസംസേ ച ലഭതി തേ സബ്ബേ ഭാസതീതി അത്ഥോ. കതമേ പഞ്ചാനിസംസേ ലഭതീതി? അത്തനോ സീലക്ഖന്ധസുഗുത്തിആദികേ . വുത്തഞ്ഹേതം -

> "പഞ്ചിമേ, ഭിക്ഖവേ, ആനിസംസാ വിനയധരേ പുഗ്ഗലേ - അത്തനോ സീലക്ഖന്ധോ സുഗുത്തോ ഹോതി സുരക്ഖിതോ, കുക്കുച്ചപകതാനം പടിസരണം ഹോതി, വിസാരദോ സങ്ഘമജ്ഝേ വോഹരതി, പച്ചത്ഥികേ സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗണ്ഹാതി, സദ്ധമ്മട്ഠിതിയാ പടിപന്നോ ഹോതീ"തി (പരി॰ ൩൨൫).

കഥമസ്സ **അത്തനോ സീലക്ഖന്ധോ സുഗുത്തോ ഹോതി സുരക്ഖിതോ?** ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു ആപത്തിം ആപജ്ജന്തോ **ഛഹാകാരേഹി ആപജ്ജതി** - അലജ്ജിതാ, അഞ്ഞാണതാ, കുക്കുച്ചപകതതാ, അകപ്പിയേ കപ്പിയസഞ്ഞിതാ, കപ്പിയേ അകപ്പിയസഞ്ഞിതാ, സതിസമ്മോസാതി.

കഥം **അലജ്ജിതായ** ആപത്തിം ആപജ്ജതി? അകപ്പിയഭാവം ജാനന്തോയേവ മദ്ദിത്വാ വീതിക്കമം കരോതി. വുത്തമ്പി ചേതം -

> "സഞ്ചിച്ച ആപത്തിം ആപജ്ജതി, ആപത്തിം പരിഗൂഹതി;
> അഗതിഗമനഞ്ച ഗച്ഛതി, ഏദിസോ വുച്ചതി അലജ്ജിപുഗ്ഗലോ"തി. (പരി॰ ൩൫൯);

കഥം **അഞ്ഞാണതായ** ആപജ്ജതി? അഞ്ഞാണപുഗ്ഗലോ ഹി മന്ദോ മോമൂഹോ കത്തബ്ബാകത്തബ്ബം അജാനന്തോ അകത്തബ്ബം കരോതി, കത്തബ്ബം വിരാധേതി; ഏവം അഞ്ഞാണതായ ആപജ്ജതി.

കഥം **കുക്കുച്ചപകതതായ** ആപജ്ജതി? കപ്പിയാകപ്പിയം നിസ്സായ കുക്കുച്ചേ ഉപ്പന്നേ വിനയധരം പുച്ഛിത്വാ കപ്പിയഞ്ചേ കത്തബ്ബം സിയാ, അകപ്പിയഞ്ചേ ന കത്തബ്ബം, അയം പന "വട്ടതീ"തി മദ്ദിത്വാ വീതിക്കമതിയേവ; ഏവം കുക്കുച്ചപകതതായ ആപജ്ജതി.

കഥം **അകപ്പിയേ കപ്പിയസഞ്ഞിതായ** ആപജ്ജതി? അച്ഛമംസം സൂകരമംസന്തി ഖാദതി, ദീപിമംസം മിഗമംസന്തി ഖാദതി, അകപ്പിയഭോജനം കപ്പിയഭോജനന്തി ഭുഞ്ജതി, വികാലേ കാലസഞ്ഞായ ഭുഞ്ജതി, അകപ്പിയപാനകം കപ്പിയപാനകന്തി പിവതി; ഏവം അകപ്പിയേ കപ്പിയസഞ്ഞിതായ ആപജ്ജതി.

കഥം **കപ്പിയേ അകപ്പിയസഞ്ഞിതായ** ആപജ്ജതി? സൂകരമംസം അച്ഛമംസന്തി ഖാദതി, മിഗമംസം ദീപിമംസന്തി ഖാദതി, കപ്പിയഭോജനം അകപ്പിയഭോജനന്തി ഭുഞ്ജതി, കാലേ വികാലസഞ്ഞായ ഭുഞ്ജതി, കപ്പിയപാനകം അകപ്പിയപാനകന്തി പിവതി; ഏവം കപ്പിയേ അകപ്പിയസഞ്ഞിതായ ആപജ്ജതി.

കഥം **സതിസമ്മോസായ** ആപജ്ജതി? സഹസേയ്യചീവരവിപ്പവാസഭേസജ്ജചീവരകാലാതിക്കമനപച്ചയാ ആപത്തിഞ്ച സതിസമ്മോസായ ആപജ്ജതി; ഏവമിധേകച്ചോ ഭിക്ഖു ഇമേഹി **ഛഹാകാരേഹി ആപത്തിം** ആപജ്ജതി.

വിനയധരോ പന ഇമേഹി **ഛഹാകാരേഹി ആപത്തിം നാപജ്ജതി.** കഥം **ലജ്ജിതായ** നാപജ്ജതി? സോ ഹി "പസ്സഥ ഭോ, അയം കപ്പിയാകപ്പിയം ജാനന്തോയേവ പണ്ണത്തിവീതിക്കമം കരോതീ"തി ഇമം പരൂപവാദം രക്ഖന്തോപി നാപജ്ജതി; ഏവം ലജ്ജിതായ നാപജ്ജതി. സഹസാ ആപന്നമ്പി ദേസനാഗാമിനിം ദേസേത്വാ വുട്ഠാനഗാമിനിയാ വുട്ഠഹിത്വാ സുദ്ധന്തേ പതിട്ഠാതി. തതോ -

> "സഞ്ചിച്ച ആപത്തിം ന ആപജ്ജതി, ആപത്തിം ന പരിഗൂഹതി;
> അഗതിഗമനഞ്ച ന ഗച്ഛതി, ഏദിസോ വുച്ചതി ലജ്ജിപുഗ്ഗലോ"തി. (പരി॰ ൩൫൯)

ഇമസ്മിം ലജ്ജിഭാവേ പതിട്ഠിതോവ ഹോതി.

കഥം **ഞാണതായ** നാപജ്ജതി? സോ ഹി കപ്പിയാകപ്പിയം ജാനാതി, തസ്മാ കപ്പിയമേവ കരോതി, അകപ്പിയം ന കരോതി; ഏവം ഞാണതായ നാപജ്ജതി.

കഥം **അകുക്കുച്ചപകതതായ** നാപജ്ജതി? സോ ഹി കപ്പിയാകപ്പിയം നിസ്സായ കുക്കുച്ചേ ഉപ്പന്നേ വത്ഥും ഓലോകേത്വാ മാതികം പദഭാജനം അന്തരാപത്തിം ആപത്തിം അനാപത്തിഞ്ച ഓലോകേത്വാ കപ്പിയഞ്ചേ ഹോതി കരോതി, അകപ്പിയഞ്ചേ ന കരോതി; ഏവം അകുക്കുച്ചപകതതായ നാപജ്ജതി.

കഥം **അകപ്പിയാദിസഞ്ഞിതായ** നാപജ്ജതി? സോ ഹി കപ്പിയാകപ്പിയം ജാനാതി, തസ്മാ അകപ്പിയേ കപ്പിയസഞ്ഞീ ന ഹോതി, കപ്പിയേ അകപ്പിയസഞ്ഞീ ന ഹോതി; സുപ്പതിട്ഠിതാ ചസ്സ സതി ഹോതി, അധിട്ഠാതബ്ബം അധിട്ഠേതി, വികപ്പേതബ്ബം വികപ്പേതി. ഇതി ഇമേഹി ഛഹാകാരേഹി ആപത്തിം നാപജ്ജതി. ആപത്തിം അനാപജ്ജന്തോ അഖണ്ഡസീലോ ഹോതി പരിസുദ്ധസീലോ; ഏവമസ്സ അത്തനോ സീലക്ഖന്ധോ സുഗുത്തോ ഹോതി സുരക്ഖിതോ.

കഥം **കുക്കുച്ചപകതാനം പടിസരണം ഹോതി?** തിരോരട്ഠേസു തിരോജനപദേസു ച ഉപ്പന്നകുക്കുച്ചാ ഭിക്ഖൂ "അസുകസ്മിം കിര വിഹാരേ വിനയധരോ വസതീ"തി ദൂരതോപി തസ്സ സന്തികം ആഗന്ത്വാ കുക്കുച്ചം പുച്ഛന്തി, സോ തേഹി കതസ്സ കമ്മസ്സ വത്ഥും ഓലോകേത്വാ ആപത്താനാപത്തിഗരുകലഹുകാദിഭേദം സല്ലക്ഖേത്വാ ദേസനാഗാമിനിം ദേസാപേത്വാ വുട്ഠാനഗാമിനിയാ വുട്ഠാപേത്വാ സുദ്ധന്തേ പതിട്ഠാപേതി; ഏവം കുക്കുച്ചപകതാനം പടിസരണം ഹോതി.

വിസാരദോ സങ്ഘമജ്ഝേ വോഹരതീതി അവിനയധരസ്സ ഹി സങ്ഘമജ്ഝേ കഥേന്തസ്സ ഭയം സാരജ്ജം ഓക്കമതി, വിനയധരസ്സ തം ന ഹോതി. കസ്മാ? "ഏവം കഥേന്തസ്സ ദോസോ ഹോതി; ഏവം ന ദോസോ"തി ഞത്വാ കഥനതോ.

പച്ചത്ഥികേ സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗണ്ഹാതീതി ഏത്ഥ ദ്വിധാ പച്ചത്ഥികാ നാമ - അത്തപച്ചത്ഥികാ ച സാസനപച്ചത്ഥികാ ച. തത്ഥ മേത്തിയഭുമ്മജകാ ച ഭിക്ഖൂ വഡ്ഢോ ച ലിച്ഛവീ അമൂലകേന അന്തിമവത്ഥുനാ ചോദേസും, ഇമേ അത്തപച്ചത്ഥികാ നാമ. യേ വാ പനഞ്ഞേപി ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ, സബ്ബേ തേ അത്തപച്ചത്ഥികാ. വിപരീതദസ്സനാ പന അരിട്ഠഭിക്ഖുകണ്ടകസാമണേരവേസാലികവജ്ജിപുത്തകാ പരൂപഹാരഅഞ്ഞാണകങ്ഖാപരവിതരണാദിവാദാ മഹാസങ്ഘികാദയോ ച അബുദ്ധസാസനം "ബുദ്ധസാസന"ന്തി വത്വാ

കതപഗ്ഗഹാ സാസനപച്ചത്ഥികാ നാമ. തേ സബ്ബേപി സഹധമ്മേന സകാരണേന വചനേന യഥാ തം അസദ്ധമ്മം പതിട്ഠാപേതും ന സക്കോന്തി, ഏവം സുനിഗ്ഗഹിതം കത്വാ നിഗ്ഗണ്ഹാതി.

സദ്ധമ്മട്ഠിതിയാ പടിപന്നോ ഹോതീതി ഏത്ഥ പന തിവിധോ സദ്ധമ്മോ പരിയത്തിപടിപത്തിഅധിഗമവസേന. തത്ഥ തേപിടകം ബുദ്ധവചനം **പരിയത്തിസദ്ധമ്മോ** നാമ. തേരസ ധുതങ്ഗഗുണാ ചുദ്ദസ ഖന്ധകവത്താനി ദ്വേഅസീതി മഹാവത്താനീതി അയം **പടിപത്തിസദ്ധമ്മോ** നാമ. ചത്താരോ മഗ്ഗാ ച ഫലാനി ചാതി അയം **അധിഗമസദ്ധമ്മോ** നാമ.

തത്ഥ കേചി ഥേരാ ''യോ വോ, ആനന്ദ, മയാ ധമ്മോ ച വിനയോ ച ദേസിതോ പഞ്ഞത്തോ, സോ വോ മമച്ചയേന സത്ഥാ''തി (ദീ॰ നി॰ ൨.൨൧൬) ഇമിനാ സുത്തേന **''സാസനസ്സ പരിയത്തി മൂല''**ന്തി വദന്തി. കേചി ഥേരാ ''ഇമേ ച സുഭദ്ദ ഭിക്ഖൂ സമ്മാ വിഹരേയ്യും, അസുഞ്ഞോ ലോകോ അരഹന്തേഹി അസ്സാ''തി (ദീ॰ നി॰ ൨.൨൧൪) ഇമിനാ സുത്തേന **''സാസനസ്സ പടിപത്തിമൂല''**ന്തി വത്വാ ''യാവ പഞ്ച ഭിക്ഖൂ സമ്മാ പടിപന്നാ സംവിജ്ജന്തി, താവ സാസനം ഠിതം ഹോതീ''തി ആഹംസു. ഇതരേ പന ഥേരാ പരിയത്തിയാ അന്തരഹിതായ സുപ്പടിപന്നസ്സപി ധമ്മാഭിസമയോ നത്ഥീ''തി ആഹംസു. സചേ പഞ്ച ഭിക്ഖൂ ചത്താരി പാരാജികാനി രക്ഖണകാ ഹോന്തി, തേ സദ്ധേ കുലപുത്തേ പബ്ബാജേത്വാ പച്ചന്തിമേ ജനപദേ ഉപസമ്പാദേത്വാ ദസവഗ്ഗം ഗണം പൂരേത്വാ മജ്ഝിമേ ജനപദേപി ഉപസമ്പദം കരിസ്സന്തി, ഏതേനുപായേന വീസതിവഗ്ഗഗണം സങ്ഘം പൂരേത്വാ അത്തനോപി അബ്ഭാനകമ്മം കത്വാ സാസനം വുഡ്ഢിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ഗമയിസ്സന്തി. ഏവമയം വിനയധരോ തിവിധസ്സാപി സദ്ധമ്മസ്സ ചിരട്ഠിതിയാ പടിപന്നോ ഹോതീതി ഏവമയം വിനയധരോ ഇമേ താവ പഞ്ചാനിസംസേ പടിലഭതീതി വേദിതബ്ബോ.

കതമേ ഛ ആനിസംസേ ലഭതീതി? തസ്സാധേയ്യോ ഉപോസഥോ, പവാരണാ, സങ്ഘകമ്മം, പബ്ബജ്ജാ, ഉപസമ്പദാ, നിസ്സയം ദേതി സാമണേരം ഉപട്ഠാപേതി.

യേ ഇമേ ചാതുദ്ദസികോ, പന്നരസികോ, സാമഗ്ഗിഉപോസഥോ, സങ്ഘേ ഉപോസഥോ, ഗണേ പുഗ്ഗലേ ഉപോസഥോ, സുത്തുദ്ദേസോ, പാരിസുദ്ധി, അധിട്ഠാനഉപോസഥോതി നവ ഉപോസഥാ, സബ്ബേ തേ വിനയധരായത്താ.

യാപി ച ഇമാ ചാതുദ്ദസികാ പന്നരസികാ, സാമഗ്ഗിപവാരണാ, സങ്ഘേ പവാരണാ ഗണേ പുഗ്ഗലേ പവാരണാ, തേവാചികാ, ദ്വേവാചികാ, സമാനവസ്സികാ പവാരണാതി നവ പവാരണായോ, താപി വിനയധരായത്താ ഏവ, തസ്സ സന്തകാ, സോ താസം സാമീ.

യാനിപി ഇമാനി അപലോകനകമ്മം ഞത്തികമ്മം ഞത്തിദുതിയകമ്മം ഞത്തിചതുത്ഥകമ്മന്തി ചത്താരി സങ്ഘകമ്മാനി, താനി വിനയധരായത്താനി.

യാപി ചായം ഉപജ്ഝായേന ഹുത്വാ കുലപുത്താനം പബ്ബജ്ജാ ച ഉപസമ്പദാ ച കാതബ്ബാ, അയമ്പി വിനയധരായത്താവ. ന ഹി അഞ്ഞോ ദ്വിപിടകധരോപി ഏതം കാതും ലഭതി. സോ ഏവ നിസ്സയം ദേതി, സാമണേരം ഉപട്ഠാപേതി. അഞ്ഞോ നേവ നിസ്സയം ദാതും ലഭതി, ന സാമണേരം ഉപട്ഠാപേതും. സാമണേരൂപട്ഠാനം പച്ചാസീസന്തോ പന വിനയധരസ്സ സന്തികേ ഉപജ്ഝം ഗാഹാപേത്വാ വത്തപടിപത്തിം സാദിതും ലഭതി. ഏത്ഥ ച നിസ്സയദാനഞ്ചേവ സാമണേരൂപട്ഠാനഞ്ച ഏകമങ്ഗം.

ഇതി ഇമേസു ഛസു ആനിസംസേസു ഏകേന സദ്ധിം പുരിമാ പഞ്ച ഛ ഹോന്തി, ദ്വീഹി സദ്ധിം സത്ത, തീഹി സദ്ധിം അട്ഠ, ചതൂഹി സദ്ധിം നവ, പഞ്ചഹി സദ്ധിം ദസ, സബ്ബേഹി പേതേഹി സദ്ധിം ഏകാദസാതി ഏവം വിനയധരോ പുഗ്ഗലോ പഞ്ച ഛ സത്ത അട്ഠ നവ ദസ ഏകാദസ ച ആനിസംസേ ലഭതീതി വേദിതബ്ബോ. ഏവം ഭഗവാ ഇമേ ആനിസംസേ ദസ്സേന്തോ വിനയപരിയത്തിയാ വണ്ണം ഭാസതീതി വേദിതബ്ബോ.

ആദിസ്സ ആദിസ്സാതി പുനപ്പുനം വവത്ഥപേത്വാ വിസും വിസും കത്വാ. **ആയസ്മതോ ഉപാലിസ്സ വണ്ണം ഭാസതീ**തി വിനയപരിയത്തിം നിസ്സായ ഉപാലിത്ഥേരസ്സ ഗുണം ഭാസതി ഥോമേതി പസംസതി. കസ്മാ? അപ്പേവ നാമ മമ വണ്ണനം സുത്വാപി ഭിക്ഖൂ ഉപാലിസ്സ സന്തികേ വിനയം ഉഗ്ഗഹേതബ്ബം പരിയാപുണിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യും, ഏവമിദം സാസനം അദ്ധനിയം ഭവിസ്സതി, പഞ്ചവസ്സസഹസ്സാനി പവത്തിസ്സതീതി.

തേധ ബഹൂ ഭിക്ഖൂതി തേ ഇമം ഭഗവതോ വണ്ണനം സുത്വാ ''ഇമേ കിരാനിസംസേ നേവ സുത്തന്തികാ ന ആഭിധമ്മികാ ലഭന്തീ''തി യഥാപരികിത്തിതാനിസംസാധിഗമേ ഉസ്സാഹജാതാ ബഹൂ ഭിക്ഖൂ ഥേരാ ച നവാ ച മജ്ഝിമാ ച ആയസ്മതോ ഉപാലിസ്സ സന്തികേ വിനയം പരിയാപുണന്തീതി അയമേത്ഥ അത്ഥോ. **ഇധാ**തി നിപാതമത്തമേവ.

൪൩൯-൪൪൦. **ഉദ്ദിസ്സമാനേ**തി ആചരിയേന അന്തേവാസികസ്സ ഉദ്ദിസ്സമാനേ, സോ പന യസ്മാ ആചരിയേ അത്തനോ രുചിയാ ഉദ്ദിസന്തേ വാ ആചരിയം യാചിത്വാ അന്തേവാസികേന ഉദ്ദിസാപേന്തേ വാ യോ നം ധാരേതി, തസ്മിം സജ്ഝായം കരോന്തേ വാ ഉദ്ദിസ്സമാനോ നാമ ഹോതി, തസ്മാ ''ഉദ്ദിസന്തേ വാ ഉദ്ദിസാപേന്തേ വാ സജ്ഝായം വാ കരോന്തേ''തി പദഭാജനം വുത്തം. **ഖുദ്ദാനുഖുദ്ദകേഹീ**തി ഖുദ്ദകേഹി ച അനുഖുദ്ദകേഹി ച. **യാവദേവാ**തി തേസം സംവത്തനമരിയാദപരിച്ഛേദവചനം. ഇദം വുത്തം ഹോതി - ഏതാനി ഹി യേ ഉദ്ദിസന്തി, ഉദ്ദിസാപേന്തി സജ്ഝായന്തി വാ, തേസം താവ സംവത്തന്തി യാവ ''കപ്പതി നു ഖോ, ന കപ്പതി നു ഖോ''തി കുക്കുച്ചസങ്ഖാതോ വിപ്പടിസാരോ വിഹേസാ വിചികിച്ഛാസങ്ഖാതോ മനോവിലേഖോ ച ഉപ്പജ്ജതിയേവ. അഥ വാ **യാവദേവാ**തി അതിസയവവത്ഥാപനം; തസ്സ സംവത്തന്തീതി ഇമിനാ സമ്ബന്ധോ, കുക്കുച്ചായ വിഹേസായ വിലേഖായ അതിവിയ സംവത്തന്തിയേവാതി വുത്തം ഹോതി. **ഉപസമ്പന്നസ്സ വിനയം വിവണ്ണേതീ**തി ഉപസമ്പന്നസ്സ സന്തികേ തസ്സ തസ്മിം വിമതിം ഉപ്പാദേതുകാമോ വിനയം വിവണ്ണേതി നിന്ദതി ഗരഹതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

വിലേഖനസിക്ഖാപദം ദുതിയം.

൩. മോഹനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൪൪. തതിയേ - **അന്വദ്ധമാസന്തി** അനുപടിപാടിയാ അദ്ധമാസേ അദ്ധമാസേ; യസ്മാ പന സോ ഉപോസഥദിവസേ ഉദ്ദിസിയതി, തസ്മാ "അനുപോസഥിക"ന്തി പദഭാജനേ വുത്തം. **ഉദ്ദിസ്സമാനേതി** ഉദ്ദിസിയമാനേ . യസ്മാ പന സോ പാതിമോക്ഖുദ്ദേസകേ ഉദ്ദിസന്തേ ഉദ്ദിസിയമാനോ നാമ ഹോതി, തസ്മാ "ഉദ്ദിസന്തേ"തി പദഭാജനേ വുത്തം. **യഞ്ച തത്ഥ ആപത്തിം ആപന്നോതി** തസ്മിം അനാചാരേ ചിണ്ണേ യം ആപത്തിം ആപന്നോ. **യഥാധമ്മോ കാരേതബ്ബോതി** അഞ്ഞാണേന ആപന്നത്താ തസ്സാ ആപത്തിയാ മോക്ഖോ നത്ഥി, യഥാ പന ധമ്മോ ച വിനയോ ച ഠിതോ, തഥാ കാരേതബ്ബോ. ദേസനാഗാമിനിഞ്ചേ ആപന്നോ ഹോതി, ദേസാപേതബ്ബോ, വുട്ഠാനഗാമിനിഞ്ചേ, വുട്ഠാപേതബ്ബോതി അത്ഥോ. **സാധുകന്തി** സുട്ഠു. **അട്ഠിംകത്വാതി** അത്ഥികഭാവം കത്വാ; അത്ഥികോ ഹുത്വാതി വുത്തം ഹോതി.

൪൪൭. ധമ്മകമ്മേതിആദീസു മോഹാരോപനകമ്മം അധിപ്പേതം. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

മോഹനസിക്ഖാപദം തതിയം.

൪. പഹാരസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൪൯. ചതുത്ഥേ - **പഹാരം ദേന്തീതി** "ആവുസോ പീഠകം പഞ്ഞപേഥ, പാദധോവനം ആഹരഥാ"തിആദീനി വത്വാ തഥാ അകരോന്താനം പഹാരം ദേന്തി.

൪൫൧. പഹാരം ദേതി ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാതി ഏത്ഥ പഹരിതുകാമതായ പഹാരേ ദിന്നേ സചേപി മരതി പാചിത്തിയമേവ. പഹാരേന ഹത്ഥോ വാ പാദോ വാ ഭിജ്ജതി, സീസം വാ ഭിന്നം ഹോതി, പാചിത്തിയമേവ. "യഥായം സങ്ഘമജ്ഝേ ന വിരോചതി, തഥാ നം കരോമീ"തി ഏവം വിരൂപകരണാധിപ്പായേന കണ്ണം വാ നാസം വാ ഛിന്ദതി, ദുക്കടം.

൪൫൨. അനുപസമ്പന്നസ്സാതി ഗഹട്ഠസ്സ വാ പബ്ബജിതസ്സ വാ ഇത്ഥിയാ വാ പുരിസസ്സ വാ അന്തമസോ തിരച്ഛാനഗതസ്സാപി പഹാരം ദേതി, ദുക്കടം. സചേ പന രത്തചിത്തോ ഇത്ഥിം പഹരതി, സങ്ഘാദിസേസോ.

൪൫൩. കേനചി വിഹേഠിയമാനോതി മനുസ്സേന വാ തിരച്ഛാനഗതേന വാ വിഹേഠിയമാനോ. **മോക്ഖാധിപ്പായോതി** തതോ അത്തനോ മോക്ഖം പത്ഥയമാനോ. **പഹാരം ദേതീതി** കായകായപടിബദ്ധനിസ്സഗ്ഗിയാനം അഞ്ഞതരേന പഹാരം ദേതി, അനാപത്തി. സചേപി അന്തരാമഗ്ഗേ ചോരം വാ പച്ചത്ഥികം വാ വിഹേഠേതുകാമം ദിസ്വാ "ഉപാസക, ഏത്ഥേവ തിട്ഠ, മാ ആഗമീ"തി വത്വാ വചനം അനാദിയിത്വാ ആഗച്ഛന്തം "ഗച്ഛ രേ"തി മുഗ്ഗരേന വാ സത്ഥകേന വാ പഹരിത്വാ യാതി, സോ ചേ തേന പഹാരേന മരതി, അനാപത്തിയേവ. വാളമിഗേസുപി ഏസേവ നയോ. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനി പനസ്സ പഠമപാരാജികസദിസാനി, ഇദം പന ദുക്ഖവേദനന്തി.

പഹാരസിക്ഖാപദം ചതുത്ഥം.

൫. തലസത്തികസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൫൪. പഞ്ചമേ - **തലസത്തികം ഉഗ്ഗിരന്തീതി** പഹാരദാനാകാരം ദസ്സേത്വാ കായമ്പി കായപടിബദ്ധമ്പി ഉച്ചാരേന്തി. **തേ പഹാരസമുച്ചിതാ രോദന്തീതി** തേ പഹാരപരിചിതാ പുബ്ബേപി ലദ്ധപഹാരത്താ ഇദാനി ച പഹാരം ദസ്സന്തീതി മഞ്ഞമാനാ രോദന്തീതി അത്ഥോ. "പഹാരസ്സ മുച്ഛിതാ"തിപി സജ്ഝായന്തി, തത്ഥ "പഹാരസ്സ ഭീതാ"തി അത്ഥോ.

൪൫൭. ഉഗ്ഗിരതി ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാതി ഏത്ഥ സചേ ഉഗ്ഗിരിത്വാ വിരദ്ധോ പഹാരം ദേതി, അവസ്സം ധാരേതും അസക്കോന്തസ്സ പഹാരോ സഹസാ പതതി, ന പഹരിതുകാമതായ ദിന്നത്താ ദുക്കടം. തേന പഹാരേന ഹത്ഥാദീസു യംകിഞ്ചി ഭിജ്ജതി, ദുക്കടമേവ.

൪൫൯. മോക്ഖാധിപ്പായോ തലസത്തികം ഉഗ്ഗിരതീതി ഏത്ഥ പുബ്ബേ വുത്തേസു വത്ഥൂസു പുരിമനയേനേവ തലസത്തികം ഉഗ്ഗിരന്തസ്സ അനാപത്തി. സചേപി വിരജ്ഝിത്വാ പഹാരം ദേതി, അനാപത്തിയേവ. സേസം പുരിമസദിസമേവ സദ്ധിം സമുട്ഠാനാദീഹീതി.

തലസത്തികസിക്ഖാപദം പഞ്ചമം.

൬. അമൂലകസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൬൦. ഛട്ഠേ - **അനുദ്ധംസേന്തീതി** തേ കിര സയം ആകിണ്ണദോസത്താ "ഏവം ഭിക്ഖൂ അമ്ഹേ നേവ ചോദേസ്സന്തി, ന സാരേസ്സന്തീ"തി അത്തപരിത്താണം കരോന്താ പടികച്ചേവ ഭിക്ഖൂ അമൂലകേന സങ്ഘാദിസേസേന ചോദേന്തി. സേസമേത്ഥ തേരസകമ്ഹി അമൂലകസിക്ഖാപദേ വുത്തനയത്താ ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

അമൂലകസിക്ഖാപദം ഛട്ഠം.

൭. സഞ്ചിച്ചസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൬൪. സത്തമേ - **ഉപദഹന്തീതി** ഉപ്പാദേന്തി. **കുക്കുച്ചം ഉപദഹതി ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാതി** വാചായ വാചായ ആപത്തി. **അനുപസമ്പന്നസ്സാതി** സാമണേരസ്സ . മാതുഗാമേന സദ്ധിം രഹോ മഞ്ചേ തയാ നിസിന്നം നിപന്നം ഭുത്തം പീതം, സങ്ഘമജ്ഝേ ഇദഞ്ചിദഞ്ച കതന്തിആദിനാ നയേന കുക്കുച്ചം ഉപദഹതി, വാചായ വാചായ ദുക്കടം. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനിപി അമൂലകസദിസാനേവാതി.

സഞ്ചിച്ചസിക്ഖാപദം സത്തമം.

൮. ഉപസ്സുതിസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൭൧. അട്ഠമേ - **അധികരണജാതാന**ന്തി ഏതേഹി ഭണ്ഡനാദീഹി ഉപ്പന്നവിവാദാധികരണാനം. **ഉപസ്സുതി**ന്തി സുതിസമീപം; യത്ഥ ഠത്വാ സക്കാ ഹോതി തേസം വചനം സോതും, തത്ഥാതി അത്ഥോ. **ഗച്ഛതി ആപത്തി ദുക്കടസ്സാ**തി ഏത്ഥ പദവാരേ പദവാരേ ദുക്കടം. **മന്തേന്ത**ന്തി അഞ്ഞേന സദ്ധിം അഞ്ഞസ്മിം മന്തയമാനേ; ''മന്തേന്തേ''തി വാ പാഠോ, അയമേവത്ഥോ.

൪൭൩. **വൂപസമിസ്സാമീ**തി ഉപസമം ഗമിസ്സാമി, കലഹം ന കരിസ്സാമി. **അത്താനം പരിമോചേസ്സാമീ**തി മമ അകാരകഭാവം കഥേത്വാ അത്താനം മോചേസ്സാമി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

ഥേയ്യസത്ഥസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, സിയാ കിരിയം സോതുകാമതായ ഗമനവസേന, സിയാ അകിരിയം ഠിതട്ഠാനം ആഗന്ത്വാ മന്തയമാനാനം അജാനാപനവസേന, രൂപിയം അഞ്ഞവാദകം ഉപസ്സുതീതി ഇമാനി ഹി തീണി സിക്ഖാപദാനി ഏകപരിച്ഛേദാനി, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ഉപസ്സുതിസിക്ഖാപദം അട്ഠമം.

൯. കമ്മപടിബാഹനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൭൪. നവമേ - **സചേ ച മയം ജാനേയ്യാമാ**തി സചേ മയം ജാനേയ്യാമ; ചകാരോ പന നിപാതമത്തമേവ. **ധമ്മികാന**ന്തി ധമ്മേന വിനയേന സത്ഥുസാസനേന കതത്താ ധമ്മാ ഏതേസു അത്ഥീതി ധമ്മികാനി; തേസം ധമ്മികാനം ചതുന്നം സങ്ഘകമ്മാനം. **ഖിയ്യതി ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാ**തി ഏത്ഥ വാചായ വാചായ പാചിത്തിയം . സേസം ഉത്താനമേവ. തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

കമ്മപടിബാഹനസിക്ഖാപദം നവമം.

൧൦. ഛന്ദംഅദത്വാഗമനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൮൧. ദസമേ - **വത്ഥു വാ ആരോചിത**ന്തി ചോദകേന ച ചുദിതകേന ച അത്തനോ കഥാ കഥിതാ, അനുവിജ്ജകോ സമ്മതോ, ഏത്താവതാപി വത്ഥുമേവ ആരോചിതം ഹോതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - കായവാചാചിത്തതോ സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം , അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ഛന്ദം അദത്വാ ഗമനസിക്ഖാപദം ദസമം.

൧൧. ദുബ്ബലസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൮൪. ഏകാദസമേ - **യഥാമിത്തതാ**തി യഥാമിത്തതായ; യോ യോ മിത്തോ, തസ്സ തസ്സ ദേതീതി വുത്തം ഹോതി. ഏസ നയോ സബ്ബപദേസു. സേസം ഉജ്ഝാപനകാദീസു വുത്തനയത്താ ഉത്താനത്ഥമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ദുബ്ബലസിക്ഖാപദം ഏകാദസമം.

൧൨. പരിണാമനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൮൯. ദ്വാദസമേ - യം വത്തബ്ബം സിയാ, തം സബ്ബം തിംസകേ പരിണാമനസിക്ഖാപദേ വുത്തനയമേവ. അയമേവ ഹി വിസേസോ - തത്ഥ അത്തനോ പരിണാമിതത്താ നിസ്സഗ്ഗിയം പാചിത്തിയം, ഇധ പുഗ്ഗലസ്സ പരിണാമിതത്താ സുദ്ധികപാചിത്തിയന്തി.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പരിണാമനസിക്ഖാപദം ദ്വാദസമം.

സമത്തോ വണ്ണനാക്കമേന സഹധമ്മികവഗ്ഗോ അട്ഠമോ.

൯. രതനവഗ്ഗോ

൧. അന്തേപുരസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൪൯൪. രാജവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **ഓരകോ**തി പരിത്തകോ. **ഉപരിപാസാദവരഗതോ**തി പാസാദവരസ്സ ഉപരിഗതോ. **അയ്യാനം വാഹസാ**തി അയ്യാനം കാരണാ; തേഹി ജാനാപിതത്താ ജാനാമീതി വുത്തം ഹോതി.

൪൯൭. **പിതരം പത്ഥേതീ**തി അന്തരം പസ്സിത്വാ ഘാതേതും ഇച്ഛതി. **രാജന്തേപുരം ഹത്ഥിസമ്മദ്ദ**ന്തിആദീസു ഹത്ഥീഹി സമ്മദ്ദോ ഏത്ഥാതി **ഹത്ഥിസമ്മദ്ദം;** ഹത്ഥിസമ്ബാധന്തി അത്ഥോ. **അസ്സരഥസമ്മദ്ദപദേ**പി ഏസേവ നയോ. ''സമ്മത്ത''ന്തി കേചി പഠന്തി, തം ന ഗഹേതബ്ബം. ''രഞ്ഞോ അന്തേപുരേ ഹത്ഥിസമ്മദ്ദ''ന്തിപി പാഠോ, തത്ഥ ഹത്ഥീനം സമ്മദ്ദം ഹത്ഥിസമ്മദ്ദന്തി അത്ഥോ, രഞ്ഞോ അന്തേപുരേ ഹത്ഥിസമ്മദ്ദോ അത്ഥീതി വുത്തം ഹോതി. ഏസ നയോ സേസപദേസുപി. **രജനീയാനീ**തി തസ്മിം അന്തേപുരേ ഏദിസാനി രൂപാദീനി.

ർ൯൨. **മുദ്ധാവസിത്തസ്സാ**തി മുദ്ധനി അവസിത്തസ്സ. അനിക്ഖന്തോ രാജാ ഇതോതി അനിക്ഖന്തരാജകം, തസ്മിം **അനിക്ഖന്തരാജകേ;** സയനിഘരേതി അത്ഥോ. രതനം വുച്ചതി മഹേസീ, നിഗ്ഗതന്തി നിക്ഖന്തം, അനിഗ്ഗതം രതനം ഇതോതി അനിഗ്ഗതരതനകം, തസ്മിം **അനിഗ്ഗതരതനകേ;** സയനിഘരേതി അത്ഥോ. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

കഥിനസമുട്ഠാനം - കായവാചതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

അന്തേപുരസിക്ഖാപദം പഠമം.

൨. രതനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൫൦൨-൩. ദുതിയേ - **വിസ്സരിത്വാ**തി പമുസ്സിത്വാ. **പുണ്ണപത്തം** നാമ സതതോ പഞ്ച കഹാപണാ. **ക്യാഹം കരിസ്സാമീ**തി കിം അഹം കരിസ്സാമി. **ആഭരണം ഓമുഞ്ചിത്വാ**തി മഹാലതം നാമ നവകോടിഅഗ്ഘനകം അലങ്കാരം അപനേത്വാ.

൫൦ർ. **അന്തേവാസീ**തി പരിചാരകോ.

൫൦൬. **അപരിക്ഖിത്തസ്സ ഉപചാരോ**തി എത്ഥ ഉപചാരോ നാമ ആരാമസ്സ ദ്വേ ലേഡ്ഡുപാതാ - "ആവസഥസ്സ പന സുപ്പപാതോ വാ മുസലപാതോ വാ"തി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. **ഉഗ്ഗണ്ഹാതി ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാ**തി എത്ഥ ജാതരൂപരജതം അത്തനോ അത്ഥായ ഉഗ്ഗണ്ഹന്തസ്സ വാ ഉഗ്ഗണ്ഹാപേന്തസ്സ വാ നിസ്സഗ്ഗിയം പാചിത്തിയം, സങ്ഘഗണപുഗ്ഗലചേതിയനവകമ്മാനം അത്ഥായ ദുക്കടം, അവസേസം മുത്താദിരതനം അത്തനോ വാ സങ്ഘാദീനം വാ അത്ഥായ ഉഗ്ഗണ്ഹന്തസ്സ വാ ഉഗ്ഗണ്ഹാപേന്തസ്സ വാ ദുക്കടം. കപ്പിയവത്ഥു വാ അകപ്പിയവത്ഥു വാ ഹോതു, അന്തമസോ മാതു കണ്ണപിളന്ധനതാളപണ്ണമ്പി ഗിഹിസന്തകം ഭണ്ഡാഗാരികസീസേന പടിസാമേന്തസ്സ പാചിത്തിയമേവ.

സചേ പന മാതാപിതൂനം സന്തകം അവസ്സം പടിസാമേതബ്ബം കപ്പിയഭണ്ഡം ഹോതി, അത്തനോ അത്ഥായ ഗഹേത്വാ പടിസാമേതബ്ബം. "ഇദം പടിസാമേത്വാ ദേഹീ"തി വുത്തേ പന "ന വട്ടതീ"തി പടിക്ഖിപിതബ്ബം. സചേ "പടിസാമേഹീ"തി പാതേത്വാ ഗച്ഛന്തി, പലിബോധോ നാമ ഹോതി, പടിസാമേതും വട്ടതി. വിഹാരേ കമ്മം കരോന്താ വഡ്ഢകീആദയോ വാ രാജവല്ലഭാ വാ അത്തനോ ഉപകരണഭണ്ഡം വാ സയനഭണ്ഡം വാ "പടിസാമേത്വാ ദേഥാ"തി വദന്തി, ഛന്ദേനപി ഭയേനപി ന കാതബ്ബമേവ, ഗുത്തട്ഠാനം പന ദസ്സേതും വട്ടതി. ബലക്കാരേന പാതേത്വാ ഗതേസു ച പടിസാമേതും വട്ടതി.

അജ്ഝാരാമേ വാ അജ്ഝാവസഥേ വാതി എത്ഥ സചേ മഹാവിഹാരസദിസോ മഹാരാമോ ഹോതി, തത്ഥ പാകാരപരിക്ഖിത്തേ പരിവേണേ യത്ഥ ഭിക്ഖൂഹി വാ സാമണേരേഹി വാ ഗഹിതം ഭവിസ്സതീതി സങ്കാ ഉപ്പജ്ജതി, താദിസേ എവ ഠാനേ ഉഗ്ഗണ്ഹിത്വാ വാ ഉഗ്ഗണ്ഹാപേത്വാ വാ ഠപേതബ്ബം. മഹാബോധിദ്വാരകോട്ഠകഅമ്ബങ്ഗണസദിസേസു പന മഹാജനസഞ്ചരണട്ഠാനേസു ന ഗഹേതബ്ബം, പലിബോധോ ന ഹോതി. കുരുന്ദിയം പന വുത്തം "എകോ മഗ്ഗം ഗച്ഛന്തോ നിമനുസ്സട്ഠാനേ കിഞ്ചി ഭണ്ഡം പസ്സതി, ആകിണ്ണമനുസ്സേപി ജാതേ മനുസ്സാ തമേവ ഭിക്ഖും ആസങ്കന്തി, തസ്മാ മഗ്ഗാ ഓക്കമ്മ നിസീദിതബ്ബം. സാമികേസു ആഗതേസു തം ആചിക്ഖിതബ്ബം. സചേ സാമികേ ന പസ്സതി പതിരൂപം കരിസ്സതീ"തി.

രൂപേന വാ നിമിത്തേന വാ സഞ്ഞാണം കത്വാതി എത്ഥ രൂപം നാമ അന്തോഭണ്ഡികായ ഭണ്ഡം; തസ്മാ ഭണ്ഡികം മുഞ്ചിത്വാ ഗണേത്വാ എത്തകാ കഹാപണാ വാ ജാതരൂപരജതം വാതി സല്ലക്ഖേതബ്ബം. **നിമിത്ത**ന്തി ലഞ്ഛനാദി; തസ്മാ ലഞ്ഛിതായ ഭണ്ഡികായ മത്തികാലഞ്ഛനന്തി വാ ലാഖാലഞ്ഛനന്തി വാ നീലപിലോതികായ ഭണ്ഡികാ കതാതി വാ സേതപിലോതികായ കതാതി വാ എവമാദി സബ്ബം സല്ലക്ഖേതബ്ബം.

ഭിക്ഖൂ പതിരൂപാതി ലജ്ജിനോ കുക്കുച്ചകാ. ലോലജാതികാനഞ്ഹി ഹത്ഥേ ഠപേതും ന ലഭതി. യോ പന നേവ തമ്ഹാ ആവാസാ പക്കമതി, ന സാമികേ പസ്സതി, തേനാപി അത്തനോ ചീവരാദിമൂലം ന കാതബ്ബം; ഥാവരം പന സേനാസനം വാ ചേതിയം വാ പോക്ഖരണീ വാ കാരേതബ്ബാ. സചേ ദീഘസ്സ അദ്ധുനോ അച്ചയേന സാമികോ ആഗച്ഛതി, "ഉപാസക തവ സന്തകേന ഇദം നാമ കതം, അനുമോദാഹീ"തി വത്തബ്ബോ. സചേ അനുമോദതി, ഇച്ചേതം കുസലം; നോ ചേ അനുമോദതി, "മമ ധനം ദേഥാ"തി ചോദേതിയേവ, അഞ്ഞം സമാദപേത്വാ ദാതബ്ബം.

൫൦൭. **രതനസമ്മതം വിസ്സാസം ഗണ്ഹാതീ**തിആദീസു ആമാസമേവ സന്ധായ വുത്തം. അനാമാസം ന വട്ടതിയേവ. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

രതനസിക്ഖാപദം ദുതിയം.

൩. വികാലഗാമപ്പവിസനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൫൦൮. തതിയേ - **തിരച്ഛാനകഥ**ന്തി അരിയമഗ്ഗസ്സ തിരച്ഛാനഭൂതം കഥം. **രാജകഥ**ന്തി രാജപടിസംയുത്ത കഥം. **ചോരകഥാദീസു**പി എസേവ നയോ.

൫൧൨. **സന്തം ഭിക്ഖു**ന്തി എത്ഥ യം വത്തബ്ബം , തം ചാരിത്തസിക്ഖാപദേ വുത്തമേവ. സചേ സമ്ബഹുലാ കേനചി കമ്മേന ഗാമം പവിസന്തി, "വികാലേ ഗാമപ്പവേസനം ആപുച്ഛാമീ"തി സബ്ബേഹി അഞ്ഞമഞ്ഞം ആപുച്ഛിതബ്ബം. തസ്മിം ഗാമേ തം കമ്മം ന സമ്പജ്ജതീതി അഞ്ഞം ഗാമം ഗച്ഛന്തി, ഗാമസതമ്പി ഹോതു, പുന ആപുച്ഛനകിച്ചം നത്ഥി. സചേ പന ഉസ്സാഹം പടിപ്പസ്സമ്ഭേത്വാ വിഹാരം ഗച്ഛന്താ അന്തരാ അഞ്ഞം ഗാമം പവിസിതുകാമാ ഹോന്തി, പുന ആപുച്ഛിതബ്ബമേവ.

കുലഘരേ വാ ആസനസാലായ വാ ഭത്തകിച്ചം കത്വാ തേലഭിക്ഖായ വാ സപ്പിഭിക്ഖായ വാ ചരിതുകാമോ ഹോതി, സചേ പസ്സേ ഭിക്ഖു അത്ഥി, ആപുച്ഛിത്വാ ഗന്തബ്ബം. അസന്തേ നത്ഥീതി ഗന്തബ്ബം. വീഥിം ഓതരിത്വാ ഭിക്ഖും പസ്സതി, ആപുച്ഛനകിച്ചം നത്ഥി, അനാപുച്ഛിത്വാപി ചരിതബ്ബമേവ. ഗാമമജ്ഝേന മഗ്ഗോ ഹോതി, തേന ഗച്ഛന്തസ്സ തേലാദിഭിക്ഖായ ചരിസ്സാമീതി ചിത്തേ ഉപ്പന്നേ സചേ പസ്സേ ഭിക്ഖു അത്ഥി, ആപുച്ഛിത്വാ ചരിതബ്ബം. മഗ്ഗാ

അനോക്കമ്മ ഭിക്ഖായ ചരന്തസ്സ പന ആപുച്ഛനകിച്ചം നത്ഥി, അപരിക്ഖിത്തസ്സ ഗാമസ്സ ഉപചാരോ അദിന്നാദാനേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബോ.

൫൧൫. **അന്തരാരാമ**ന്തിആദീസു ന കേവലം അനാപുച്ഛാ കായബന്ധനം അബന്ധിത്വാ സങ്ഘാടിം അപാരുപിത്വാ ഗച്ഛന്തസ്സപി അനാപത്തി. **ആപദാസൂ**തി സീഹോ വാ ബ്യഗ്ഘോ വാ ആഗച്ഛതി, മേഘോ വാ ഉട്ഠേതി, അഞ്ഞോ വാ കോചി ഉപദ്ദവോ ഉപ്പജ്ജതി, അനാപത്തി. ഏവരൂപാസു ആപദാസു ബഹിഗാമതോ അന്തോഗാമം പവിസിതും വട്ടതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

കഥിനസമുട്ഠാനം - കായവാചതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

വികാലഗാമപ്പവിസനസിക്ഖാപദം തതിയം.

൪. സൂചിഘരസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൫൧൭-൨൦. ചതുത്ഥേ - ഭേദനമേവ ഭേദനകം; തം അസ്സ അത്ഥീതി ഭേദനകമേവ. **അരണികേ**തി അരണിധനുകേ. **വിധേ**തി വേധകേ. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

സൂചിഘരസിക്ഖാപദം ചതുത്ഥം.

൫. മഞ്ചസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൫൨൨. പഞ്ചമേ - **ഛേദനകം** വുത്തനയമേവ.

൫൨൫. **ഛിന്ദിത്വാ പരിഭുഞ്ജതീ**തി ഏത്ഥ സചേ ന ഛിന്ദിതുകാമോ ഹോതി, ഭൂമിയം നിഖണിത്വാ പമാണം ഉപരി ദസ്സേതി, ഉത്താനം വാ കത്വാ പരിഭുഞ്ജതി, ഉക്ഖിപിത്വാ വാ തുലാസങ്ഘാടേ ഠപേത്വാ അട്ടം കത്വാ പരിഭുഞ്ജതി, സബ്ബം വട്ടതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. ഛസമുട്ഠാനം.

മഞ്ചസിക്ഖാപദം പഞ്ചമം.

൬. തൂലോനദ്ധസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൫൨൬. ഛട്ഠേ - തൂലം ഓനദ്ധമേത്ഥാതി **തൂലോനദ്ധം;** തൂലം പക്ഖിപിത്വാ ഉപരി ചിമിലികായ ഓനദ്ധന്തി വുത്തം ഹോതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. ഛസമുട്ഠാനം.

തൂലോനദ്ധസിക്ഖാപദം ഛട്ഠം.

൭. നിസീദനസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൫൩൧-൪. സത്തമേ - **നിസീദനം അനുഞ്ഞാതം ഹോതീ**തി കത്ഥ അനുഞ്ഞാതം? ചീവരക്ഖന്ധകേ പണീതഭോജനവത്ഥുസ്മിം. വുത്തഞ്ഹി തത്ഥ - ''അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, കായഗുത്തിയാ ചീവരഗുത്തിയാ സേനാസനഗുത്തിയാ നിസീദന''ന്തി (മഹാവ॰ ൩൫൩). **സേയ്യഥാപി പുരാണാസികോട്ഠോ**തി യഥാ നാമ പുരാണചമ്മകാരോതി അത്ഥോ. യഥാ ഹി ചമ്മകാരോ ചമ്മം വിത്ഥതം കരിസ്സാമീതി ഇതോ ചിതോ ച സമഞ്ഛതി, കഡ്ഢതി; ഏവം സോപി തം നിസീദനം. തേന തം ഭഗവാ ഏവമാഹ - **''നിസീദനം നാമ സദസം വുച്ചതീ''**തി സന്ഥതസദിസം സന്ഥരിത്വാ ഏകസ്മിം അന്തേ സുഗതവിദത്ഥിയാ വിദത്ഥിമത്തേ പദേസേ ദ്വീസു ഠാനേസു ഫാലേത്വാ തിസ്സോ ദസാ കരിയന്തി, താഹി ദസാഹി സദസം നാമ വുച്ചതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. ഛസമുട്ഠാനം.

നിസീദനസിക്ഖാപദം സത്തമം.

൮. കണ്ഡുപടിച്ഛാദിസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൫൩൭. അട്ഠമേ - **കണ്ഡുപടിച്ഛാദി അനുഞ്ഞാതാ ഹോതീ**തി കത്ഥ അനുഞ്ഞാതാ? ചീവരക്ഖന്ധകേ ബേലട്ഠസീസവത്ഥുസ്മിം. വുത്തഞ്ഹി തത്ഥ - ''അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, യസ്സ കണ്ഡു വാ പിളകാ വാ അസ്സാവോ വാ ഥുല്ലകച്ഛു വാ ആബാധോ തസ്സ കണ്ഡുപടിച്ഛാദി''ന്തി (മഹാവ॰ ൩൫൪).

൫൩൯. **യസ്സ അധോനാഭി ഉബ്ഭജാണുമണ്ഡല**ന്തി യസ്സ ഭിക്ഖുനോ നാഭിയാ ഹേട്ഠാ ജാണുമണ്ഡലാനം ഉപരി. **കണ്ഡൂ**തി കച്ഛു. **പിളകാ**തി ലോഹിതതുണ്ഡികാ സുഖുമപിളകാ. **അസ്സാവോ**തി അരിസഭഗന്ദരമധുമേഹാദീനം വസേന അസുചിപഗ്ഘരണകം. **ഥുല്ലകച്ഛു വാ ആബാധോ**തി മഹാപിളകാബാധോ വുച്ചതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. ഛസമുട്ഠാനം.

കണ്ഡുപടിച്ഛാദിസിക്ഖാപദം അട്ഠമം.

൯. വസ്സികസാടികസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൫൪൨. നവമേ - **വസ്സികസാടികാ അനുഞ്ഞാതാ ഹോതീ**തി കത്ഥ അനുഞ്ഞാതാ? ചീവരക്ഖന്ധകേ വിസാഖാവത്ഥുസ്മിം. വുത്തഞ്ഹി തത്ഥ - ''അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, വസ്സികസാടിക''ന്തി (മഹാവ॰ ൩൫൨). സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. ഛസമുട്ഠാനം.

വസ്സികസാടികസിക്ഖാപദം നവമം.

൧൦. നന്ദത്ഥേരസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൫൭. ദസമേ - **ചതുരങ്ഗുലോമകോ**തി ചതൂഹി അങ്ഗുലേഹി ഊനകപ്പമാണോ. സേസം ഉത്താനമേവ. ഛസമുട്ഠാനം.

നന്ദത്ഥേരസിക്ഖാപദം ദസമം.

സമത്തോ വണ്ണനാക്കമേന രതനവഗ്ഗോ നവമോ.

ഉദ്ദിട്ഠാ ഖോതിആദി വുത്തനയമേവാതി.

സമന്തപാസാദികായ വിനയസംവണ്ണനായ

ഖുദ്ദകവണ്ണനാ സമത്താ.

പാചിത്തിയകണ്ഡം നിട്ഠിതം.

൫. പാടിദേസനിയകണ്ഡം

൧. പഠമപാടിദേസനീയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

> **പാടിദേസനീയാ** ധമ്മാ, ഖുദ്ദകാനം അനന്തരാ;
> ഠപിതാ യേ അയം ദാനി, തേസം ഭവതി വണ്ണനാ.

൧൨൧. പഠമപാടിദേസനീയേ താവ **പടിക്കമനകാലേ**തി പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പടിആഗമനകാലേ. **സബ്ബേവ അഗ്ഗഹേസീ**തി സബ്ബമേവ അഗ്ഗഹേസി. **പവേധേന്തീ**തി കമ്പമാനാ. **അപേഹീ**തി അപഗച്ഛ.

൧൨൨-൩. ഗാരയ്ഹം ആവുസോതിആദി പടിദേസേതബ്ബാകാരദസ്സനം. **രഥികാ**തി രച്ഛാ. **ബ്യൂഹ**ന്തി അനിബ്ബിജ്ഝിത്വാ ഠിതാ ഗതപച്ചാഗതരച്ഛാ. **സിങ്ഘാടക**ന്തി ചതുക്കോണം വാ തികോണം വാ മഗ്ഗസമോധാനട്ഠാനം. **ഘര**ന്തി കുലഘരം. ഏതേസു യത്ഥ കത്ഥചി ഠത്വാ ഗണ്ഹന്തസ്സ ഗഹണേ ദുക്കടം, അജ്ഝോഹാരേ അജ്ഝോഹാരഗണനായ പാടിദേസനീയം. ഹത്ഥിസാലാദീസു ഗണ്ഹന്തസ്സാപി ഏസേവ നയോ. ഭിക്ഖുനീ രഥികായ ഠത്വാ ദേതി, ഭിക്ഖു സചേപി അന്തരാരാമാദീസു ഠത്വാ ഗണ്ഹാതി, ആപത്തിയേവ. ''അന്തരഘരം പവിട്ഠായാ''തി ഹി വചനതോ ഭിക്ഖുനിയാ അന്തരഘരേ ഠത്വാ ദദമാനായ വസേനേത്ഥ ആപത്തി വേദിതബ്ബാ, ഭിക്ഖുസ്സ ഠിതട്ഠാനം പന അപ്പമാണം. തസ്മാ സചേപി വീഥിആദീസു ഠിതോ ഭിക്ഖു അന്തരാരാമാദീസു ഠത്വാ ദദമാനായ ഭിക്ഖുനിയാ ഗണ്ഹാതി, അനാപത്തിയേവ.

യാമകാലികം സത്താഹകാലികം യാവജീവികം ആഹാരത്ഥായ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ആപത്തി ദുക്കടസ്സ. അജ്ഝോഹാരേ അജ്ഝോഹാരേ ആപത്തി ദുക്കടസ്സാതി ഇദം ആമിസേന അസമ്ഭിന്നം സന്ധായ വുത്തം, സമ്ഭിന്നേ പന ഏകരസേ പാടിദേസനീയമേവ. **ഏകതോ ഉപസമ്പന്നായാ**തി ഭിക്ഖുനീനം സന്തികേ ഉപസമ്പന്നായ. ഭിക്ഖൂനം സന്തികേ ഉപസമ്പന്നായ പന യഥാവത്ഥുകമേവ.

൧൨൪. ദാപേതി ന ദേതീതി അഞ്ഞാതികാ അഞ്ഞേന കേനചി ദാപേതി തം ഗണ്ഹന്തസ്സ അനാപത്തി. **ഉപനിക്ഖിപിത്വാ ദേതീ**തി ഭൂമിയം ഠപേത്വാ ''ഇദം അയ്യ തുമ്ഹാകം ദമ്മീ''തി ദേതി, ഏവം ദിന്നം ''സാധു ഭഗിനീ''തി സമ്പടിച്ഛിത്വാ തായ ഏവ വാ ഭിക്ഖുനിയാ അഞ്ഞേന വാ കേനചി പടിഗ്ഗഹാപേത്വാ ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. **സിക്ഖമാനായ സാമണേരിയാ**തി ഏതാസം ദദമാനാനം ഗണ്ഹന്തസ്സ അനാപത്തി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പഠമപാടിദേസനീയം.

൨. ദുതിയപാടിദേസനീയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൬. ദുതിയേ - **അപസക്ക താവ ഭഗിനീ**തിആദി അപസാദേതബ്ബാകാരദസ്സനം.

൭൬൪. അത്തനോ ഭത്തം ദാപേതി ന ദേതീതി ഏത്ഥ സചേപി അത്തനോ ഭത്തം ദേതി, ഇമിനാ സിക്ഖാപദേന അനാപത്തിയേവ, പുരിമസിക്ഖാപദേന ആപത്തി. **അഞ്ഞേസം ഭത്തം ദേതി ന ദാപേതീ**തി ഏത്ഥ സചേപി ദാപേയ്യ, ഇമിനാ സിക്ഖാപദേന ആപത്തി ഭവേയ്യ. ദേന്തിയാ പന നേവ ഇമിനാ ന പുരിമേന ആപത്തി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. കഥിനസമുട്ഠാനം - കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദുതിയപാടിദേസനീയം.

൩. തതിയപാടിദേസനീയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൬൯. തതിയേ - **ഉഭതോപസന്ന**ന്തി ദ്വീഹി പസന്നം ഉപാസകേനപി ഉപാസികായപി. തസ്മിം കിര കുലേ ഉഭോപി തേ സോതാപന്നായേവ. **ഭോഗേന ഹായതീ**തി ഏദിസഞ്ഹി കുലം സചേപി അസീതികോടിധനം ഹോതി, ഭോഗേഹി ഹായതിയേവ. കസ്മാ? യസ്മാ തത്ഥ നേവ ഉപാസികാ ന ഉപാസകോ ഭോഗേ രക്ഖതി.

൭൬൯. **ഘരതോ നീഹരിത്വാ ദേന്തീ**തി ആസനസാലം വാ വിഹാരം വാ ആനേത്വാ ദേന്തി. സചേപി അനാഗതേ ഭിക്ഖുമ്ഹി പഠമംയേവ നീഹരിത്വാ ദ്വാരേ ഠപേത്വാ പച്ഛാ സമ്പത്തസ്സ ദേന്തി, വട്ടതി. ഭിക്ഖും പന ദിസ്വാ അന്തോഗേഹതോ നീഹരിത്വാ ദിയ്യമാനം ന വട്ടതീതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ . ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

തതിയപാടിദേസനീയം.

൪. ചതുത്ഥപാടിദേസനീയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൭൦. ചതുത്ഥേ - **അവരുദ്ധാ ഹോന്തീ**തി പടിവിരുദ്ധാ ഹോന്തി.

൭൭൩. **പഞ്ചന്നം പടിസംവിദിത**ന്തി പഞ്ചസു സഹധമ്മികേസു യംകിഞ്ചി പേസേത്വാ ഖാദനീയം ഭോജനീയം ആഹരിസ്സാമാതി പടിസംവിദിതം കതമ്പി അപ്പടിസംവിദിതമേവാതി അത്ഥോ. **ആരാമം ആരാമൂപചാരം ഠപേത്വാ**തി ആരഞ്ഞകസേനാസനാരാമഞ്ച തസ്സ ഉപചാരഞ്ച ഠപേത്വാ; ഉപചാരതോ നിക്ഖന്തം അന്തരാമഗ്ഗേ ഭിക്ഖും ദിസ്വാ വാ ഗാമം ആഗതസ്സ വാ പടിസംവിദിതം കതമ്പി അപ്പടിസംവിദിതമേവ ഹോതീതി വേദിതബ്ബം. **സചേ സാസങ്കം ഹോതി സാസങ്കന്തി ആചിക്ഖിതബ്ബ**ന്തി കസ്മാ ആചിക്ഖിതബ്ബം? ആരാമേ ചോരേ വസന്തേ അമ്ഹാകം നാരോചേന്തീതി വചനപടിമോചനത്ഥം. **ചോരാ വത്തബ്ബാ മനുസ്സാ ഇധൂപചരന്തീ**തി കസ്മാ വത്തബ്ബം? അത്തനോ ഉപട്ഠാകേഹി അമ്ഹേ ഗണ്ഹാപേന്തീതി വചനപടിമോചനത്ഥം.

യാഗുയാ പടിസംവിദിതേ തസ്സാ പരിവാരോ ആഹരിയ്യതീതി യാഗുയാ പടിസംവിദിതം കത്വാ ''കിം സുദ്ധയാഗുയാ ദിന്നായ പൂവഭത്താദീനിപി ഏതിസ്സാ യാഗുയാ പരിവാരം കത്വാ ദസ്സാമാ''തി ഏവം യം കിഞ്ചി ആഹരന്തി, സബ്ബം പടിസംവിദിതമേവ ഹോതി. **ഭത്തേന**

പടിസംവിദിതേതിആദീസുപി ഏസേവ നയോ. അസുകം നാമ കുലം പടിസംവിദിതം കത്വാ ഖാദനീയാദീനി ഗഹേത്വാ ഗച്ഛതീതി സുത്വാ അഞ്ഞാനിപി തേന സദ്ധിം അത്തനോ ദേയ്യധമ്മം ആഹരന്തി, വട്ടതി. യാഗുയാ പടിസംവിദിതം കത്വാ പൂവം വാ ഭത്തം വാ ആഹരന്തി, ഏതമ്പി വട്ടതീതി കുരുന്ദിയം വുത്തം.

൫൭൫. **ഗിലാനസ്സാ**തി അപ്പടിസംവിദിതേപി ഗിലാനസ്സ അനാപത്തി. **പടിസംവിദിതേ വാ ഗിലാനസ്സ വാ സേസക**ന്തി ഏകസ്സത്ഥായ പടിസംവിദിതം കത്വാ ആഹടം, തസ്സ സേസകം അഞ്ഞസ്സാപി ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. ചതുന്നം പഞ്ചന്നം വാ പടിസംവിദിതം കത്വാ ബഹും ആഹടം ഹോതി, അഞ്ഞേസമ്പി ദാതും ഇച്ഛന്തി, ഏതമ്പി പടിസംവിദിതസേസകമേവ, സബ്ബേസമ്പി വട്ടതി. അഥ അധികമേവ ഹോതി, സന്നിധിം മോചേത്വാ ഠപിതം ദുതിയദിവസേപി വട്ടതി. ഗിലാനസ്സ ആഹടാവസേസേപി ഏസേവ നയോ. യം പന അപ്പടിസംവിദിതമേവ കത്വാ ആഭതം, തം ബഹിആരാമം പേസേത്വാ പടിസംവിദിതം കാരേത്വാ ആഹരാപേതബ്ബം, ഭിക്ഖൂഹി വാ ഗന്ത്വാ അന്തരാമഗ്ഗേ ഗഹേതബ്ബം. യമ്പി വിഹാരമജ്ഝേന ഗച്ഛന്താ വാ വനചരകാദയോ വാ വനതോ ആഹരിത്വാ ദേന്തി, പുരിമനയേനേവ പടിസംവിദിതം കാരേതബ്ബം. **തത്ഥജാതക**ന്തി ആരാമേ ജാതകമേവ; മൂലഖാദനീയാദിം അഞ്ഞേന കപ്പിയം കത്വാ ദിന്നം പരിഭുഞ്ജതോ അനാപത്തി. സചേ പന തം ഗാമം ഹരിത്വാ പചിത്വാ ആഹരന്തി, ന വട്ടതി. പടിസംവിദിതം കാരേതബ്ബം. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

കഥിനസമുട്ഠാനം - കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ചതുത്ഥപാടിദേസനീയം .

സമന്തപാസാദികായ വിനയസംവണ്ണനായ

പാടിദേസനീയവണ്ണനാ നിട്ഠിതാ.

പാടിദേസനീയകണ്ഡം നിട്ഠിതം.

൭. സേഖിയകണ്ഡം

൧. പരിമണ്ഡലവഗ്ഗവണ്ണനാ

യാനി സിക്ഖിതസിക്ഖേന, **സേഖിയാനീ**തി താദിനാ;
ഭാസിതാനി അയം ദാനി, തേസമ്പി വണ്ണനാക്കമോ.

൫൭൬. തത്ഥ **പരിമണ്ഡല**ന്തി സമന്തതോ മണ്ഡലം. **നാഭിമണ്ഡലം ജാണുമണ്ഡല**ന്തി ഉദ്ധം നാഭിമണ്ഡലം അധോ ജാണുമണ്ഡലം പടിച്ഛാദേന്തേന ജാണുമണ്ഡലസ്സ ഹേട്ഠാ ജങ്ഘട്ഠികതോ പട്ഠായ അട്ഠങ്ഗുലമത്തം നിവാസനം ഓതാരേത്വാ നിവാസേതബ്ബം, തതോ പരം ഓതാരേന്തസ്സ ദുക്കടന്തി വുത്തം. യഥാ നിസിന്നസ്സ ജാണുമണ്ഡലതോ ഹേട്ഠാ ചതുരങ്ഗുലമത്തം പടിച്ഛന്നം ഹോതീതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം; ഏവം നിവാസേന്തസ്സ പന നിവാസനം പമാണികം വട്ടതി. തത്രിദം പമാണം - ദീഘതോ മുട്ഠിപഞ്ചകം, തിരിയം അഡ്ഢതേയ്യഹത്ഥം. താദിസസ്സ പന അലാഭേ തിരിയം ദ്വിഹത്ഥപമാണമ്പി വട്ടതി ജാണുമണ്ഡലപടിച്ഛാദനത്ഥം, നാഭിമണ്ഡലം പന ചീവരേനാപി സക്കാ പടിച്ഛാദേതുന്തി. തത്ഥ ഏകപട്ടചീവരം ഏവം നിവത്ഥമ്പി നിവത്ഥട്ഠാനേ ന തിട്ഠതി, ദുപട്ടം പന തിട്ഠതി.

ഓലമ്ബേന്തോ നിവാസേതി ആപത്തി ദുക്കടസ്സാതി ഏത്ഥ ന കേവലം പുരതോ ച പച്ഛതോ ച ഓലമ്ബേത്വാ നിവാസേന്തസ്സേവ ദുക്കടം, യേ പനഞ്ഞേ "തേന ഖോ പന സമയേന ഛബ്ബഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ ഗിഹിനിവത്ഥം നിവാസേന്തി ഹത്ഥിസോണ്ഡകം മച്ഛവാലകം ചതുക്കണ്ണകം താലവണ്ടകം സതവലികം നിവാസേന്തീ"തിആദിനാ (ചൂളവ॰ ൨൮൦) നയേന ഖന്ധകേ നിവാസനദോസാ വുത്താ, തഥാ നിവാസേന്തസ്സാപി ദുക്കടമേവ. തേ സബ്ബേ വുത്തനയേന പരിമണ്ഡലം നിവാസേന്തസ്സ ന ഹോന്തി. അയമേത്ഥ സങ്ഖേപോ, വിത്ഥാരതോ പന തത്ഥേവ ആവി ഭവിസ്സതി.

അസഞ്ചിച്ചാതി പുരതോ വാ പച്ഛതോ വാ ഓലമ്ബേത്വാ നിവാസേസ്സാമീതി ഏവം അസഞ്ചിച്ച; അഥ ഖോ പരിമണ്ഡലംയേവ നിവാസേസ്സാമീതി വിരജ്ഝിത്വാ അപരിമണ്ഡലം നിവാസേന്തസ്സ അനാപത്തി. **അസ്സതിയാ**തി അഞ്ഞവിഹിതസ്സാപി തഥാ നിവാസേന്തസ്സ അനാപത്തി. **അജാനന്തസ്സാ**തി ഏത്ഥ നിവാസനവത്തം അജാനന്തസ്സ മോക്ഖോ നത്ഥി. നിവാസനവത്തഞ്ഹി സാധുകം ഉഗ്ഗഹേതബ്ബം, തസ്സ അനുഗ്ഗഹണമേവസ്സ അനാദരിയം. തം പന സഞ്ചിച്ച അനുഗ്ഗണ്ഹന്തസ്സ യുജ്ജതി, തസ്മാ ഉഗ്ഗഹിതവത്തോപി യോ ആരുള്ഹഭാവം വാ ഓരുള്ഹഭാവം വാ ന ജാനാതി, തസ്സ അനാപത്തി. കുരുന്ദിയം പന "പരിമണ്ഡലം നിവാസേതും അജാനന്തസ്സ അനാപത്തീ"തി വുത്തം. യോ പന സുക്ഖജങ്ഘോ വാ മഹാപിണ്ഡികമംസോ വാ ഹോതി, തസ്സ സാരുപ്പത്ഥായ ജാണുമണ്ഡലതോ അട്ഠങ്ഗുലാധികമ്പി ഓതാരേത്വാ നിവാസേതും വട്ടതി.

ഗിലാനസ്സാതി ജങ്ഘായ വാ പാദേ വാ വണോ ഹോതി, ഉക്ഖിപിത്വാ വാ ഓതാരേത്വാ വാ നിവാസേതും വട്ടതി. **ആപദാസൂ**തി വാളമിഗാ വാ ചോരാ വാ അനുബന്ധന്തി, ഏവരൂപാസു ആപദാസു അനാപത്തി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി. ഫുസ്സദേവത്ഥേരോ "അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, തിവേദന"ന്തി ആഹ. ഉപതിസ്സത്ഥേരോ പന "അനാദരിയം പടിച്ചാ"തി വുത്തത്താ "ലോകവജ്ജം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദന"ന്തി ആഹ.

൫൭൭. പരിമണ്ഡലം പാരുപിതബ്ബന്തി "തേന ഖോ പന സമയേന ഛബ്ബഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ ഗിഹിപാരുതം പാരുപന്തീ"തി (ചൂളവ॰ ൨൮൦) ഏവം വുത്തം അനേകപ്പകാരം ഗിഹിപാരുപനം അപാരുപിത്വാ ഇധ വുത്തനയേനേവ ഉഭോ കണ്ണേ സമം കത്വാ പാരുപനവത്തം പൂരേന്തേന പരിമണ്ഡലം പാരുപിതബ്ബം. ഇമാനി ച ദ്വേ സിക്ഖാപദാനി അവിസേസേന വുത്താനി. തസ്മാ വിഹാരേപി അന്തരഘരേപി പരിമണ്ഡലമേവ നിവാസേതബ്ബഞ്ച പാരുപിതബ്ബഞ്ചാതി. സമുട്ഠാനാദീനി പഠമസിക്ഖാപദേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബാനി സദ്ധിം ഥേരവാദേന.

൫൭൮. കായം വിവരിത്വാതി ജത്തുമ്പി ഉരമ്പി വിവരിത്വാ. **സുപ്പടിച്ഛന്നേനാ**തി ന സസീസം പാരുതേന; അഥ ഖോ ഗണ്ഠികം പടിമുഞ്ചിത്വാ അനുവാതന്തേന ഗീവം പടിച്ഛാദേത്വാ ഉഭോ കണ്ണേ സമം കത്വാ പടിസംഹരിത്വാ യാവ മണിബന്ധം പടിച്ഛാദേത്വാ അന്തരഘരേ ഗന്തബ്ബം. ദുതിയസിക്ഖാപദേ - ഗലവാടകതോ പട്ഠായ സീസം മണിബന്ധതോ പട്ഠായ ഹത്ഥേ പിണ്ഡികമംസതോ ച പട്ഠായ പാദേ വിവരിത്വാ നിസീദിതബ്ബം.

൫൭൯. വാസൂപഗതസ്സാതി വാസത്ഥായ ഉപഗതസ്സ രത്തിഭാഗേ വാ ദിവസഭാഗേ വാ കായം വിവരിത്വാപി നിസീദതോ അനാപത്തി.

൫൮൦. സുസംവുതോതി ഹത്ഥം വാ പാദം വാ അകീളാപേന്തോ; സുവിനീതോതി അത്ഥോ.

൫൮൨. ഓക്ഖിത്തചക്ഖൂതി ഹേട്ഠാ ഖിത്തചക്ഖു ഹുത്വാ. **യുഗമത്തം പേക്ഖമാനോ**തി യുഗയുത്തകോ ഹി ദന്തോ ആജാനേയ്യോ യുഗമത്തം പേക്ഖതി, പുരതോ ചതുഹത്ഥപ്പമാണം ഭൂമിഭാഗം; ഇമിനാപി ഏത്തകം പേക്ഖന്തേന ഗന്തബ്ബം. **യോ അനാദരിയം പടിച്ച തഹം തഹം ഓലോകേന്തോ**തി യോ തംതംദിസാഭാഗം പാസാദം കൂടാഗാരം വീഥിം ഓലോകേന്തോ ഗച്ഛതി, ആപത്തി ദുക്കടസ്സ. ഏകസ്മിം പന ഠാനേ ഠത്വാ ഹത്ഥിഅസ്സാദിപരിസ്സയാഭാവം ഓലോകേതും വട്ടതി. നിസീദന്തേനാപി ഓക്ഖിത്തചക്ഖുനാവ നിസീദിതബ്ബം.

൫൮൪. ഉക്ഖിത്തകായാതി ഉക്ഖേപേന; ഇത്ഥമ്ഭൂതലക്ഖണേ കരണവചനം ഏകതോ വാ ഉഭതോ വാ ഉക്ഖിത്തചീവരോ ഹുത്വാതി അത്ഥോ. അന്തോഇന്ദഖീലതോ പട്ഠായ ന ഏവം ഗന്തബ്ബം. നിസിന്നകാലേ പന ധമകരണം നീഹരന്തേനാപി ചീവരം അനുക്ഖിപിത്വാവ നീഹരിതബ്ബന്തി.

പഠമോ വഗ്ഗോ.

൨. ഉജ്ജഗ്ഘികവഗ്ഗവണ്ണനാ

൫൮൭. ഉജ്ജഗ്ഘികായാതി മഹാഹസിതം ഹസന്തോ. വുത്തനയേനേവേത്ഥ കരണവചനം.

൫൮൯. അപ്പസദ്ദോ അന്തരഘരേതി എത്ഥ കിത്താവതാ അപ്പസദ്ദോ ഹോതി? ദ്വാദസഹത്ഥേ ഗേഹേ ആദിമ്ഹി സങ്ഘത്ഥേരോ, മജ്ഝേ ദുതിയത്ഥേരോ, അന്തേ തതിയത്ഥേരോതി എവം നിസിന്നേസു സങ്ഘത്ഥേരോ ദുതിയേന സദ്ധിം മന്തേതി, ദുതിയത്ഥേരോ തസ്സ സദ്ദഞ്ചേവ സുണാതി, കഥഞ്ച വവത്ഥപേതി. തതിയത്ഥേരോ പന സദ്ദമേവ സുണാതി, കഥം ന വവത്ഥപേതി. എത്താവതാ അപ്പസദ്ദോ ഹോതി. സചേ പന തതിയത്ഥേരോ കഥം വവത്ഥപേതി, മഹാസദ്ദോ നാമ ഹോതി.

൫൯൦. കായം പഗ്ഗഹേത്വാതി നിച്ചലം കത്വാ ഉജുകേന കായേന സമേന ഇരിയാപഥേന ഗന്തബ്ബഞ്ചേവ നിസീദിതബ്ബഞ്ച.

൫൯൨. ബാഹും പഗ്ഗഹേത്വാതി നിച്ചലം കത്വാ.

൫൯൪. സീസം പഗ്ഗഹേത്വാതി നിച്ചലം ഉജും ഠപയിത്വാ.

ദുതിയോ വഗ്ഗോ.

൩. ഖമ്ഭകതവഗ്ഗവണ്ണനാ

൫൯൭-൯. ഖമ്ഭകതോ നാമ കടിയം ഹത്ഥം ഠപേത്വാ കതഖമ്ഭോ. **ഓഗുണ്ഠിതോ**തി സസീസം പാരുതോ.

൬൦൦. ഉക്കുടികായാതി എത്ഥ ഉക്കുടികാ വുച്ചതി പണ്ഹിയോ ഉക്ഖിപിത്വാ അഗ്ഗപാദേഹി വാ, അഗ്ഗപാദേ വാ ഉക്ഖിപിത്വാ പണ്ഹീഹിയേവ വാ ഭൂമിം ഫുസന്തസ്സ ഗമനം. കരണവചനം പനേത്ഥ വുത്തലക്ഖണമേവ.

൬൦൧. ദുസ്സപല്ലത്ഥികായാതി എത്ഥ ആയോഗപല്ലത്ഥികാപി ദുസ്സപല്ലത്ഥികാ എവ.

൬൦൨. സക്കച്ചന്തി സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ.

൬൦൩. ആകിരന്തേപീതി പിണ്ഡപാതം ദേന്തേപി. **പത്തസഞ്ഞീ**തി പത്തേ സഞ്ഞം കത്വാ.

൬൦൪. സമസൂപകോ നാമ യത്ഥ ഭത്തസ്സ ചതുത്ഥഭാഗപ്പമാണോ സൂപോ ഹോതി. **മുഗ്ഗസൂപോ മാസസൂപോ**തി എത്ഥ കുലത്ഥാദീഹി കതസൂപാപി സങ്ഗഹം ഗച്ഛന്തിയേവാതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. **രസരസേ**തി എത്ഥ ഠപേത്വാ ദ്വേ സൂപേ അവസേസാനി ഓലോണീസാകസൂപേയ്യമച്ഛരസമംസരസാദീനി രസരസാതി വേദിതബ്ബാനി. തം രസരസം ബഹുമ്പി ഗണ്ഹന്തസ്സ അനാപത്തി.

൬൦൫. സമതിത്തികന്തി സമപുണ്ണം സമഭരിതം. **ഥൂപീകതം പിണ്ഡപാതം പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ആപത്തി ദുക്കടസ്സാ**തി എത്ഥ ഥൂപീകതോ നാമ പത്തസ്സ അന്തോമുഖവട്ടിലേഖം അതിക്കമിത്വാ കതോ; പത്തേ പക്ഖിത്തോ രചിതോ പൂരിതോതി അത്ഥോ. എവം കതം അഗഹേത്വാ അന്തോമുഖവട്ടിലേഖാസമപ്പമാണോ ഗഹേതബ്ബോ.

തത്ഥ ഥൂപീകതം നാമ "പഞ്ചഹി ഭോജനേഹി കത"ന്തി അഭയത്ഥേരോ ആഹ. തിപിടകചൂളനാഗത്ഥേരോ പന "പിണ്ഡപാതോ നാമ യാഗുപി ഭത്തമ്പി ഖാദനീയമ്പി ചുണ്ണപിണ്ഡോപി ദന്തകട്ഠമ്പി ദസികസുത്തമ്പീ"തി ഇദം സുത്തം വത്വാ ദസികസുത്തമ്പി ഥൂപീകതം ന വട്ടതീതി ആഹ. തേസം വാദം സുത്വാ ഭിക്ഖൂ രോഹണം ഗന്ത്വാ ചൂളസുമനത്ഥേരം പുച്ഛിംസു - "ഭന്തേ ഥൂപീകതപിണ്ഡപാതോ കേന പരിച്ഛിന്നോ"തി? തേസഞ്ച ഥേരാനം വാദം ആരോചേസും. ഥേരോ സുത്വാ ആഹ - "അഹോ, ചൂളനാഗോ സാസനതോ ഭട്ഠോ, അഹം എതസ്സ സത്തക്ഖത്തും വിനയം വാചേന്തോ ന കദാചി എവം അവചം, അയം കുതോ ലഭിത്വാ എവം വദസീ"തി. ഭിക്ഖൂ ഥേരം യാചിംസു - "കഥേഥ ദാനി, ഭന്തേ, കേന പരിച്ഛിന്നോ"തി? "യാവകാലികേനാവുസോ"തി ഥേരോ ആഹ. തസ്മാ യംകിഞ്ചി യാഗുഭത്തം വാ ഫലാഫലം വാ ആമിസജാതികം സമതിത്തികമേവ ഗഹേതബ്ബം. തഞ്ച ഖോ അധിട്ഠാനുപഗേന പത്തേന, ഇതരേന പന ഥൂപീകതമ്പി വട്ടതി. യാമകാലികസത്താഹകാലികയാവജീവികാനി പന അധിട്ഠാനുപഗപത്തേപി ഥൂപീകതാനി വട്ടന്തി. ദ്വീസു പത്തേസു ഭത്തം ഗഹേത്വാ എകസ്മിം പൂരേത്വാ വിഹാരം പേസേതും വട്ടതീതി മഹാപച്ചരിയം പന വുത്തം. യം പത്തേ പക്ഖിപിയമാനം പൂവഉച്ഛുഖണ്ഡഫലാഫലാദി ഹേട്ഠാ ഓരോഹതി, തം ഥൂപീകതം നാമ ന ഹോതി. പൂവവടംസകം ഠപേത്വാ പിണ്ഡപാതം ദേന്തി, ഥൂപീകതമേവ ഹോതി. പുപ്ഫവടംസകതക്കോലകടുകഫലാദിവടംസകേ പന ഠപേത്വാ ദിന്നം ഥൂപീകതം ന ഹോതി. ഭത്തസ്സ ഉപരി ഥാലകം വാ പത്തം വാ ഠപേത്വാ പൂരേത്വാ ഗണ്ഹാതി, ഥൂപീകതം നാമ ന ഹോതി. കുരുന്ദിയമ്പി വുത്തം - "ഥാലകേ വാ പണ്ണേ വാ പക്ഖിപിത്വാ തം പത്തമത്ഥകേ ഠപേത്വാ ദേന്തി, പാടേക്കഭാജനം വട്ടതീ"തി.

ഇധ അനാപത്തിയം ഗിലാനോ ന ആഗതോ, തസ്മാ ഗിലാനസ്സപി ഥൂപീകതം ന വട്ടതി. സബ്ബത്ഥ പന പടിഗ്ഗഹേതുമേവ ന വട്ടതി. പടിഗ്ഗഹിതം പന സുപടിഗ്ഗഹിതമേവ ഹോതി, പരിഭുഞ്ജിതും വട്ടതീതി.

തതിയോ വഗ്ഗോ.

൪. സക്കച്ചവഗ്ഗവണ്ണനാ

൬൦൭. സക്കച്ചന്തി എത്ഥാപി അസക്കച്ചം പടിഗ്ഗഹണേയേവ ആപത്തി, പടിഗ്ഗഹിതം പന സുപടിഗ്ഗഹിതമേവ. സക്കച്ചന്തി ച പത്തസഞ്ഞീതി ചാതി ഉഭയം വുത്തനയമേവ.

൬൦൭. **സപദാനന്തി** തത്ഥ തത്ഥ ഓധിം അകത്വാ അനുപടിപാടിയാ. **സമസൂപകേ** വത്തബ്ബം വുത്തമേവ.

൬൧൦. **ഥൂപകതോതി** മത്ഥകതോ; വേമജ്ഝതോതി അത്ഥോ.

൬൧൧. **പടിച്ഛാദേത്വാ ദേന്തീ**തി മാഘാതസമയാദീസു പടിച്ഛന്നം ബ്യഞ്ജനം കത്വാ ദേന്തി. വിഞ്ഞത്തിയം വത്തബ്ബം നത്ഥി.

൬൧൪. **ഉജ്ഝാനസഞ്ഞീ**സിക്ഖാപദേപി ഗിലാനോ ന മുച്ചതി.

൬൧൫. **നാതിമഹന്തോ കബളോ**തി മയൂരണ്ഡം അതിമഹന്തം, കുക്കുടണ്ഡം അതിഖുദ്ദകം, തേസം വേമജ്ഝപ്പമാണോ. **ഖജ്ജകേ**തി എത്ഥ മൂലഖാദനീയാദി സബ്ബം ഗഹേതബ്ബം.

ചതുത്ഥോ വഗ്ഗോ.

൫. കബളവഗ്ഗവണ്ണനാ

൬൧൭. **അനാഹടേ**തി അനാഹരിതേ; മുഖദ്വാരം അസമ്പാപിതേതി അത്ഥോ.

൬൧൮. **സബ്ബം ഹത്ഥന്തി** സകലഹത്ഥം.

൬൧൯. **സകബളേനാ**തി എത്ഥ ധമ്മം കഥേന്തോ ഹരീതകം വാ ലട്ഠിമധുകം വാ മുഖേ പക്ഖിപിത്വാ കഥേതി. യത്തകേന വചനം അപരിപുണ്ണം ന ഹോതി, തത്തകേ മുഖമ്ഹി സന്തേ കഥേതും വട്ടതി.

൬൨൦. **പിണ്ഡുക്ഖേപകന്തി** പിണ്ഡം ഉക്ഖിപിത്വാ ഉക്ഖിപിത്വാ.

൬൨൧. **കബളാവച്ഛേദകന്തി** കബളം അവച്ഛിന്ദിത്വാ അവച്ഛിന്ദിത്വാ.

൬൨൨. **അവഗണ്ഡകാരകന്തി** മക്കടോ വിയ ഗണ്ഡേ കത്വാ കത്വാ.

൬൨൩. **ഹത്ഥനിദ്ധുനകന്തി** ഹത്ഥം നിദ്ധുനിത്വാ നിദ്ധുനിത്വാ.

൬൨൪. **സിത്ഥാവകാരകന്തി** സിത്ഥാനി അവകിരിത്വാ അവകിരിത്വാ.

൬൨൫. **ജിവ്ഹാനിച്ഛാരകന്തി** ജിവ്ഹം നിച്ഛാരേത്വാ നിച്ഛാരേത്വാ.

൬൨൬. **ചപുചപുകാരകന്തി** ചപു ചപൂതി എവം സദ്ദം കത്വാ കത്വാ.

പഞ്ചമോ വഗ്ഗോ.

൬. സുരുസുരുവഗ്ഗവണ്ണനാ

൬൨൭. **സുരുസുരുകാരകന്തി** സുരുസുരൂതി എവം സദ്ദം കത്വാ കത്വാ. **ദവോ**തി പരിഹാസവചനം; തം യേന കേനചി പരിയായേന "കിം ബുദ്ധോ , സിലകബുദ്ധോ, പടിബുദ്ധോ; കിം ധമ്മോ, ഗോധമ്മോ, അജധമ്മോ; കിം സങ്ഘോ, മിഗസങ്ഘോ, പസുസങ്ഘോ"തിആദിനാ നയേന തീണി രതനാനി ആരബ്ഭ ന കാതബ്ബന്തി അത്ഥോ.

൬൨൮. **ഹത്ഥനില്ലേഹകന്തി** ഹത്ഥം നില്ലേഹിത്വാ നില്ലേഹിത്വാ. ഭുഞ്ജന്തേന ഹി അങ്ഗുലിമത്തമ്പി നില്ലേഹിതും ന വട്ടതി. ഘനയാഗുഫാണിതപായാസാദികേ പന അങ്ഗുലീഹി ഗഹേത്വാ അങ്ഗുലിയോ മുഖേ പവേസേത്വാ ഭുഞ്ജിതും വട്ടതി. **പത്തനില്ലേഹകഓട്ഠനില്ലേഹകേസു**പി എസേവ നയോ. തസ്മാ എകങ്ഗുലിയാപി പത്തോ ന നില്ലേഹിതബ്ബോ, എകഓട്ഠോപി ജിവ്ഹായ ന നില്ലേഹിതബ്ബോ, ഓട്ഠമംസേഹി എവ പന ഗഹേത്വാ അന്തോ പവേസേതും വട്ടതി.

൬൩൧. **കോകനദേ**തി എവംനാമകേ. **കോകനദന്തി** പദുമം വുച്ചതി, സോ ച പാസാദോ പദുമസണ്ഠാനോ, തേനസ്സ കോകനദോത്വേവ നാമം അകംസു. **ന സാമിസേന ഹത്ഥേന പാനീയഥാലകന്തി** എതം പടിക്കൂലവസേന പടിക്ഖിത്തം, തസ്മാ സങ്ഘികമ്പി പുഗ്ഗലികമ്പി ഗിഹിസന്തകമ്പി അത്തനോ സന്തകമ്പി സങ്ഖമ്പി സരാവമ്പി ഥാലകമ്പി ന ഗഹേതബ്ബമേവ, ഗണ്ഹന്തസ്സ ദുക്കടം. സചേ പന ഹത്ഥസ്സ എകദേസോ ആമിസമക്ഖിതോ ന ഹോതി, തേന പദേസേന ഗഹേതും വട്ടതി.

൬൩൨. **ഉദ്ധരിത്വാ വാ**തി സിത്ഥാനി ഉദകതോ ഉദ്ധരിത്വാ എകസ്മിം ഠാനേ രാസിം കത്വാ ഉദകം ഛഡ്ഡേതി. **ഭിന്ദിത്വാ വാ**തി സിത്ഥാനി ഭിന്ദിത്വാ ഉദകഗതികാനി കത്വാ ഛഡ്ഡേതി. **പടിഗ്ഗഹേ വാ**തി പടിഗ്ഗഹേന പടിച്ഛന്തോ നം പടിഗ്ഗഹേ ഛഡ്ഡേതി. **നീഹരിത്വാ**തി ബഹി നീഹരിത്വാ ഛഡ്ഡേതി; എവം ഛഡ്ഡേന്തസ്സ അനാപത്തി.

൬൩൪. **സേതച്ഛത്തന്തി** വത്ഥപലിഗുണ്ഠിതം പണ്ഡരച്ഛത്തം. **കിലഞ്ജച്ഛത്തന്തി** വിലീവച്ഛത്തം. **പണ്ണച്ഛത്തന്തി** താലപണ്ണാദീഹി യേഹി കേഹിചി കതം. **മണ്ഡലബദ്ധം സലാകബദ്ധന്തി** ഇദം പന തിണ്ണമ്പി ഛത്താനം പഞ്ജരദസ്സനത്ഥം വുത്തം. താനി ഹി മണ്ഡലബദ്ധാനി ചേവ ഹോന്തി സലാകബദ്ധാനി ച. യമ്പി തത്ഥജാതകദണ്ഡകേന കതം എകപണ്ണച്ഛത്തം ഹോതി, തമ്പി ഛത്തമേവ. എതേസു യംകിഞ്ചി ഛത്തം പാണിമ്ഹി അസ്സാതി **ഛത്തപാണി**. സോ തം ഛത്തം ധാരയമാനോ വാ അംസേ വാ കത്വാ ഊരുമ്ഹി വാ ഠപേത്വാ യാവ ഹത്ഥേന ന മുച്ചതി, താവസ്സ ധമ്മം ദേസേതും ന വട്ടതി, ദേസേന്തസ്സ വുത്തനയേന ദുക്കടം. സചേ പനസ്സ അഞ്ഞോ ഛത്തം ധാരേതി, ഛത്തപാദുകായ വാ ഠിതം ഹോതി, ഹത്ഥതോ അപഗതമത്തേ ഛത്തപാണി നാമ ന ഹോതി. തസ്സ ധമ്മം ദേസേതും വട്ടതി. ധമ്മപരിച്ഛേദോ പനേത്ഥ പദസോധമ്മേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബോ.

൫൩൫. ദണ്ഡപാണിസ്സാതി ഏത്ഥ ദണ്ഡോ നാമ മജ്ഝിമസ്സ പുരിസസ്സ ചതുഹത്ഥപ്പമാണോ ദണ്ഡപാണിഭാവോ പനസ്സ ഛത്തപാണിമ്ഹി വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബോ.

൬൩൬. സത്ഥപാണിമ്ഹിപി ഏസേവ നയോ. അസിം സന്നഹിത്വാ ഠിതോപി ഹി സത്ഥപാണിസങ്ഖ്യം ന ഗച്ഛതി.

൬൩൭. ആവുധപാണിസ്സാതി ഏത്ഥ കിഞ്ചാപി വുത്തം - "ആവുധം നാമ ചാപോ കോദണ്ഡോ"തി, അഥ ഖോ സബ്ബാപി ധനുവികതി സദ്ധിം സരവികതിയാ ആവുധന്തി വേദിതബ്ബം. തസ്മാ സദ്ധിം വാ സരേന ധനും ഗഹേത്വാ സുദ്ധധനും വാ സുദ്ധസരം വാ സജിയധനും വാ നിജ്ജിയധനും വാ ഗഹേത്വാ ഠിതസ്സ വാ നിസിന്നസ്സ വാ ധമ്മോ ദേസേതും ന വട്ടതി. സചേ പനസ്സ ധനും കണ്ഠേപി പടിമുക്കം ഹോതി, യാവ ഹത്ഥേന ന ഗണ്ഹാതി, താവ ധമ്മം ദേസേതും വട്ടതിയേവാതി.

ഛട്ഠോ വഗ്ഗോ.

൭. പാദുകവഗ്ഗവണ്ണനാ

൬൩൮. അക്കന്തസ്സാതി ഛത്തദണ്ഡകേ അങ്ഗുലന്തരം അപ്പവേസേത്വാ കേവലം പാദുകം അക്കമിത്വാ ഠിതസ്സ. **പടിമുക്കസ്സാതി** പടിമുഞ്ചിത്വാ ഠിതസ്സ. ഉപാഹനായപി ഏസേവ നയോ. **ഓമുക്കോതി** പനേത്ഥ പണ്ഹികബദ്ധം ഓമുഞ്ചിത്വാ ഠിതോ വുച്ചതി.

൬൪൦. യാനഗതസ്സാതി ഏത്ഥ സചേപി ദ്വീഹി ജനേഹി ഹത്ഥസങ്ഘാടേന ഗഹിതോ, സാടകേ വാ ഠപേത്വാ വംസേന വയ്ഹതി, അയുത്തേ വാ വയ്ഹാദികേ യാനേ , വിസങ്ഖരിത്വാ വാ ഠപിതേ ചക്കമത്തേപി നിസിന്നോ യാനഗതോത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. സചേ പന ദ്വേപി ഏകയാനേ നിസിന്നാ ഹോന്തി, വട്ടതി. വിസും നിസിന്നേസുപി ഉച്ചേ യാനേ നിസിന്നേന നീചേ നിസിന്നസ്സ ദേസേതും വട്ടതി, സമപ്പമാണേപി വട്ടതി. പുരിമേ യാനേ നിസിന്നേന പച്ഛിമേ നിസിന്നസ്സ വട്ടതി. പച്ഛിമേ പന ഉച്ചതരേപി നിസിന്നേന ദേസേതും ന വട്ടതി.

൬൪൧. സയനഗതസ്സാതി അന്തമസോ കടസാരകേപി പകതിഭൂമിയമ്പി നിപന്നസ്സ ഉച്ചേപി മഞ്ചപീഠേ വാ ഭൂമിപദേസേ വാ ഠിതേന നിസിന്നേന വാ ദേസേതും ന വട്ടതി. സയനഗതേന പന സയനഗതസ്സ ഉച്ചതരേ വാ സമപ്പമാണേ വാ നിപന്നേന ദേസേതും വട്ടതി. നിപന്നേന ച ഠിതസ്സ വാ നിസിന്നസ്സ വാ ദേസേതും വട്ടതി, നിസിന്നേനാപി ഠിതസ്സ വാ നിസിന്നസ്സ വാ വട്ടതി. ഠിതേന ഠിതസ്സേവ വട്ടതി.

൬൪൨. പല്ലത്ഥികായാതി ആയോഗപല്ലത്ഥികായ വാ ഹത്ഥപല്ലത്ഥികായ വാ ദുസ്സപല്ലത്ഥികായ വാ യായ കായചി പല്ലത്ഥികായ നിസിന്നസ്സ അഗിലാനസ്സ ദേസേതും ന വട്ടതി.

൬൪൩. വേഠിതസീസസ്സാതി ദുസ്സവേഠനേന വാ മോളിആദീഹി വാ യഥാ കേസന്തോ ന ദിസ്സതി; ഏവം വേഠിതസീസസ്സ.

൬൪൪. ഓഗുണ്ഠിതസീസസ്സാതി സസീസം പാരുതസ്സ.

൬൪൫. ഛമായം നിസിന്നേനാതി ഭൂമിയം നിസിന്നേന. **ആസനേ നിസിന്നസ്സാതി** അന്തമസോ വത്ഥമ്പി തിണാനിപി സന്ഥരിത്വാ നിസിന്നസ്സ.

൬൪൭. ഛപകസ്സാതി ചണ്ഡാലസ്സ. **ഛപകീതി** ചണ്ഡാലീ. **നിലീനോതി** പടിച്ഛന്നോ ഹുത്വാ. **യത്ര ഹി നാമാതി** യോ ഹി നാമ. **സബ്ബമിദം ചരിമം കതന്തി തത്ഥേവ പരിപതീതി** "സബ്ബോ അയം ലോകോ സങ്കരം ഗതോ നിമ്മരിയാദോ"തി ഇമം വചനം വത്വാ തത്ഥേവ തേസം ദ്വിന്നമ്പി അന്തരാ രുക്ഖതോ പതിതോ. പതിത്വാ ച പന ഉഭിന്നമ്പി പുരതോ ഠത്വാ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"ഉഭോ അത്ഥം ന ജാനന്തി...പേ॰... അസ്മാ കുമ്ഭമിവാഭിദാ"തി.

തത്ഥ **ഉഭോ അത്ഥം ന ജാനന്തീതി** ദ്വേപി ജനാ പാളിയാ അത്ഥം ന ജാനന്തി. **ധമ്മം ന പസ്സരേതി** പാളിം ന പസ്സന്തി. കതമേ തേ ഉഭോതി? **"യോ ചായം മന്തം വാചേതി, യോ ചാധമ്മേനധീയതീ"**തി. ഏവം ബ്രാഹ്മണഞ്ച രാജാനഞ്ച ഉഭോപി അധമ്മികഭാവേ ഠപേസി.

തതോ ബ്രാഹ്മണോ **സാലീനന്തി** ഗാഥമാഹ. തസ്സത്ഥോ - ജാനാമഹം ഭോ "അയം അധമ്മോ"തി; അപി ച ഖോ മയാ ദീഘരത്തം സപുത്തദാരപരിജനേന രഞ്ഞോ സന്തകോ സാലീനം ഓദനോ ഭുത്തോ. **സുചിമംസൂപസേചനോതി** നാനപ്പകാരവികതിസമ്പാദിതം സുചിമംസൂപസേചനം മിസ്സീകരണമസ്സാതി **സുചിമംസൂപസേചനോ. തസ്മാ ധമ്മേ ന വത്താമീതി** യസ്മാ ഏവം മയാ രഞ്ഞോ ഓദനോ ഭുത്തോ, അഞ്ഞേ ച ബഹൂ ലാഭാ ലദ്ധാ, തസ്മാ ധമ്മേ അഹം ന വത്താമി ഉദരേ ബദ്ധോ ഹുത്വാ, ന ധമ്മം അജാനന്തോ. അയഞ്ഹി ധമ്മോ അരിയേഹി വണ്ണിതോ പസത്ഥോ ഥോമിതോതി ജാനാമി.

അഥ നം ഛപകോ **"ധിരത്ഥൂ"**തിആദിനാ ഗാഥാദ്വയേന അജ്ഝഭാസി. തസ്സത്ഥോ - യോ തയാ ധനലാഭോ ച യസലാഭോ ച ലദ്ധോ, ധിരത്ഥു തം ധനലാഭം യസലാഭഞ്ച ബ്രാഹ്മണ. കസ്മാ? യസ്മാ അയം തയാ ലദ്ധോ ലാഭോ ആയതിം അപായേസു വിനിപാതനഹേതുനാ സമ്പതി ച അധമ്മചരണേന വുത്തി നാമ ഹോതി. ഏവരൂപാ യാ വുത്തി ആയതിം വിനിപാതേന ഇധ അധമ്മചരണേന വാ നിപ്പജ്ജതി, കിം തായ വുത്തിയാ? തേന വുത്തം -

> "ധിരത്ഥു തം ധനലാഭം, യസലാഭഞ്ച ബ്രാഹ്മണ;
> യാ വുത്തി വിനിപാതേന, അധമ്മചരണേന വാ"തി.

പരിബ്ബജ മഹാബ്രഹ്മേതി മഹാബ്രാഹ്മണ ഇതോ ദിസാ സീഘം പലായസ്സു. **പചന്തഞ്ഞേപി പാണിനോതി** അഞ്ഞേപി സത്താ പചന്തി ചേവ ഭുഞ്ജന്തി ച; ന കേവലം ത്വഞ്ഞേവ രാജാ ച. **മാ ത്വം അധമ്മോ ആചരിതോ അസ്മാ കുമ്ഭമിവാഭിദാതി** സചേ ഹി ത്വം ഇതോ അപരിബ്ബജിത്വാ ഇമം അധമ്മം ആചരിസ്സസി , തതോ ത്വം സോ അധമ്മോ ഏവം ആചരിതോ യഥാ ഉദകകുമ്ഭം പാസാണോ ഭിന്ദേയ്യ; ഏവം ഭേച്ഛതി, തേന മയം തം വദാമ -

> "പരിബ്ബജ മഹാബ്രഹ്മേ, പചന്തഞ്ഞേപി പാണിനോ;
> മാ ത്വം അധമ്മോ ആചരിതോ, അസ്മാ കുമ്ഭമിവാഭിദാ"തി.

ഉച്ചേ ആസനേതി അന്തമസോ ഭൂമിപ്പദേസേപി ഉന്നതട്ഠാനേ നിസിന്നസ്സ ദേസേതും ന വട്ടതി.

൬൯. ന ഠിതോ നിസിന്നസ്സാതി സചേപി ഥേരുപട്ഠാനം ഗന്ത്വാ ഠിതം ദഹരഭിക്ഖും ആസനേ നിസിന്നോ മഹാഥേരോ പഞ്ഹം പുച്ഛതി, ന കഥേതബ്ബം. ഗാരവേന പന ഥേരം ഉട്ഠഹിത്വാ പുച്ഛഥാതി വത്തും ന സക്കാ, പസ്സേ ഠിതഭിക്ഖുസ്സ കഥേമീതി കഥേതും വട്ടതി.

൭൦. ന പച്ഛതോ ഗച്ഛന്തേനാതി ഏത്ഥ സചേ പുരതോ ഗച്ഛന്തോ പച്ഛതോ ഗച്ഛന്തം പഞ്ഹം പുച്ഛതി, ന കഥേതബ്ബം. പച്ഛിമസ്സ ഭിക്ഖുനോ കഥേമീതി കഥേതും വട്ടതി. സദ്ധിം ഉഗ്ഗഹിതധമ്മം പന സജ്ഝായിതും വട്ടതി. സമധുരേന ഗച്ഛന്തസ്സ കഥേതും വട്ടതി.

൭൧. ന ഉപ്പഥേനാതി ഏത്ഥാപി സചേ ദ്വേപി സകടപഥേ ഏകേകചക്കപഥേന വാ ഉപ്പഥേന വാ സമധുരം ഗച്ഛന്തി, വട്ടതി.

൭൨. അസഞ്ചിച്ചാതി പടിച്ഛന്നട്ഠാനം ഗച്ഛന്തസ്സ സഹസാ ഉച്ചാരോ വാ പസ്സാവോ വാ നിക്ഖമതി, അസഞ്ചിച്ച കതോ നാമ അനാപത്തി.

൭൩. ന ഹരിതേതി ഏത്ഥ യമ്പി ജീവരുക്ഖസ്സ മൂലം പഥവിയം ദിസ്സമാനം ഗച്ഛതി, സാഖാ വാ ഭൂമിലഗ്ഗാ ഗച്ഛതി, സബ്ബം ഹരിതസങ്ഖാതമേവ. ഖന്ധേ നിസീദിത്വാ അപ്പഹരിതട്ഠാനേ പാതേതും വട്ടതി. അപ്പഹരിതട്ഠാനം ഓലോകേന്തസ്സേവ സഹസാ നിക്ഖമതി, ഗിലാനട്ഠാനേ ഠിതോ ഹോതി, വട്ടതി. **അപ്പഹരിതേ കതോതി** അപ്പഹരിതം അലഭന്തേന തിണണ്ഡുപകം വാ പലാലണ്ഡുപകം വാ ഠപേത്വാ കതോപി പച്ഛാ ഹരിതം ഓത്ഥരതി, വട്ടതിയേവ. ഖേളേന ചേത്ഥ സിങ്ഘാണികാപി സങ്ഗഹിതാതി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം.

൭൪. ന ഉദകേതി ഏതം പരിഭോഗഉദകമേവ സന്ധായ വുത്തം, വച്ചകുടിസമുദ്ദാദിഉദകേസു പന അപരിഭോഗേസു അനാപത്തി. ദേവേ വസ്സന്തേ സമന്തതോ ഉദകോഘോ ഹോതി, അനുദകട്ഠാനം ഓലോകേന്തസ്സേവ നിക്ഖമതി, വട്ടതി. മഹാപച്ചരിയം വുത്തം - "ഏതാദിസേ കാലേ അനുദകട്ഠാനം അലഭന്തേന കാതും വട്ടതീ"തി. സേസം സബ്ബസിക്ഖാപദേസു ഉത്താനത്ഥമേവ.

സത്തമോ വഗ്ഗോ.

സമുട്ഠാനാദിദീപനത്ഥായ പനേത്ഥ ഇദം പകിണ്ണകം - ഉജ്ജഗ്ഘികഉച്ചാസദ്ദപടിസംയുത്താനി ചത്താരി, സകബളേന മുഖേന ബ്യാഹരണം ഏകം, ഛമാനീചാസനഠാനപച്ഛതോഗമനഉപ്പഥഗമനപടിസംയുത്താനി പഞ്ചാതി ഇമാനി ദസ സിക്ഖാപദാനി സമനുഭാസനസമുട്ഠാനാനി കായവാചാചിത്തതോ സമുട്ഠഹന്തി, കിരിയാനി, സഞ്ഞാവിമോക്ഖാനി , സചിത്തകാനി, ലോകവജ്ജാനി, കായകമ്മവചീകമ്മാനി, അകുസലചിത്താനി, ദുക്ഖവേദനാനീതി.

സൂപോദനവിഞ്ഞത്തിസിക്ഖാപദം ഥേയ്യസത്ഥസമുട്ഠാനം കായചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ഛത്തപാണിദണ്ഡപാണിസത്ഥപാണിആവുധപാണിപാദുകഉപാഹനയാനസയനപല്ലത്ഥികവേഠിതഓഗുണ്ഠിതനാമകാനി ഏകാദസ സിക്ഖാപദാനി ധമ്മദേസനസമുട്ഠാനാനി വാചാചിത്തതോ സമുട്ഠഹന്തി, കിരിയാകിരിയാനി, സഞ്ഞാവിമോക്ഖാനി, സചിത്തകാനി, ലോകവജ്ജാനി, വചീകമ്മാനി, അകുസലചിത്താനി, ദുക്ഖവേദനാനീതി.

അവസേസാനി തേപണ്ണാസ സിക്ഖാപദാനി പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനാനീതി.

സബ്ബസേഖിയേസു ആബാധപച്ചയാ അനാപത്തി, ഥൂപീകതപിണ്ഡപാതേ സൂപബ്യഞ്ജനേന പടിച്ഛാദനേ ഉജ്ഝാനസഞ്ഞിമ്ഹീതി തീസു സിക്ഖാപദേസു ഗിലാനോ നത്ഥീതി.

സേഖിയവണ്ണനാ നിട്ഠിതാ.

സേഖിയകണ്ഡം നിട്ഠിതം.

൭. സത്താധികരണസമഥാ

൩൦൪. അധികരണസമഥേസു - **സത്താ**തി തേസം ധമ്മാനം സങ്ഖ്യാപരിച്ഛേദോ. ചതുബ്ബിധം അധികരണം സമേന്തി വൂപസമേന്തീതി **അധികരണസമഥാ**. തേസം വിത്ഥാരോ ഖന്ധകേ ച പരിവാരേ ച വുത്തോ, തസ്സത്ഥം തത്ഥേവ വണ്ണയിസ്സാമ. സേസം സബ്ബത്ഥ ഉത്താനമേവാതി.

സമന്തപാസാദികായ വിനയസംവണ്ണനായ

ഭിക്ഖുവിഭങ്ഗവണ്ണനാ നിട്ഠിതാ.

അനന്തരായേന യഥാ, നിട്ഠിതാ വണ്ണനാ അയം;
അനന്തരായേന തഥാ, സന്തിം പപ്പോന്തു പാണിനോ.

ചിരം തിട്ഠതു സദ്ധമ്മോ, കാലേ വസ്സം ചിരം പജം;
തപ്പേതു ദേവോ ധമ്മേന, രാജാ രക്ഖതു മേദനിന്തി.

മഹാവിഭങ്ഗോ നിട്ഠിതോ.

നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

ഭിക്ഖുനീവിഭങ്ഗവണ്ണനാ

൧. പാരാജികകണ്ഡം (ഭിക്ഖുനീവിഭങ്ഗവണ്ണനാ)

യോ ഭിക്ഖൂനം വിഭങ്ഗസ്സ, സങ്ഗഹിതോ അനന്തരം;
ഭിക്ഖുനീനം വിഭങ്ഗസ്സ, തസ്സ സംവണ്ണനാക്കമോ.

പത്തോ യതോ തതോ തസ്സ, അപുബ്ബപദവണ്ണനം;
കാതും പാരാജികേ താവ, ഹോതി സംവണ്ണനാ അയം.

൧. പഠമപാരാജികസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൬൫൬. തേന സമയേന ബുദ്ധോ ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി…പേ॰… സാള്ഹോ മിഗാരനത്താതി ഏത്ഥ **സാള്ഹോ**തി തസ്സ നാമം; മിഗാരമാതുയാ പന നത്താ ഹോതി, തേന വുത്തം - ''മിഗാരനത്താ''തി. **നവകമ്മിക**ന്തി നവകമ്മാധിട്ഠായികം. **പണ്ഡിതാ**തി പണ്ഡിച്ചേന സമന്നാഗതാ. **ബ്യത്താ**തി വേയ്യത്തികേന സമന്നാഗതാ. **മേധാവിനീ**തി പാളിഗ്ഗഹണേ സതിപുബ്ബങ്ഗമായ പഞ്ഞായ അത്ഥഗ്ഗഹണേ പഞ്ഞാപുബ്ബങ്ഗമായ സതിയാ സമന്നാഗതാ. **ദക്ഖാ**തി ഛേകാ; അവിരജ്ഝിത്വാ സീഘം കത്തബ്ബകാരിനീതി അത്ഥോ. **അനലസാ**തി ആലസിയവിരഹിതാ. **തത്രുപായായാ**തി തേസു തേസു കമ്മേസു ഉപായഭൂതായ. **വീമംസായാ**തി കത്തബ്ബകമ്മുപപരിക്ഖായ . **സമന്നാഗതാ**തി സമ്പയുത്താ. **അലം കാതു**ന്തി സമത്ഥാ തം തം കമ്മം കാതും. **അലം സംവിധാതു**ന്തി ഏവഞ്ച ഏവഞ്ച ഇദം ഹോതൂതി ഏവം സംവിദഹിതുമ്പി സമത്ഥാ. **കതാകതം ജാനിതു**ന്തി കതഞ്ച അകതഞ്ച ജാനിതും. **തേ**തി തേ ഉഭോ; സാ ച സുന്ദരീനന്ദാ സോ ച സാള്ഹോതി അത്ഥോ. **ഭത്തഗ്ഗേ**തി പരിവേസനട്ഠാനേ. **നികൂടേ**തി കോണസദിസം കത്വാ ദസ്സിതേ ഗമ്ഭീരേ. **വിസ്സരോ മേ ഭവിസ്സതീ**തി വിരൂപോ മേ സരോ ഭവിസ്സതി; വിപ്പകാരസദ്ദോ ഭവിസ്സതീതി അത്ഥോ. **പതിമാനേന്തീ**തി അപേക്ഖമാനാ. **ക്യാഹ**ന്തി കിം അഹം. **ജരാദുബ്ബലാ**തി ജരായ ദുബ്ബലാ. **ചരണഗിലാനാ**തി പാദരോഗേന സമന്നാഗതാ.

൬൫൭-൮. അവസ്സുതാതി കായസംസഗ്ഗരാഗേന അവസ്സുതാ; തിന്താ കിലിന്നാതി അത്ഥോ. പദഭാജനേ പനസ്സ തമേവ രാഗം ഗഹേത്വാ ''സാരത്താ''തിആദി വുത്തം. തത്ഥ **സാരത്താ**തി വത്ഥം വിയ രങ്ഗജാതേന കായസംസഗ്ഗരാഗേന സുട്ഠു രത്താ. **അപേക്ഖവതീ**തി തസ്സേവ രാഗസ്സ വസേന തസ്മിം പുരിസേ പവത്തായ അപേക്ഖായ സമന്നാഗതാ. **പടിബദ്ധചിത്താ**തി തേന രാഗേന തസ്മിം പുരിസേ ബന്ധിത്വാ ഠപിതചിത്താ വിയ. ഏസ നയോ ദുതിയപദവിഭങ്ഗേപി. **പുരിസപുഗ്ഗലസ്സാ**തി പുരിസസങ്ഖാതസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ. **അധക്ഖക**ന്തി അക്ഖകാനം അധോ. **ഉബ്ഭജാണുമണ്ഡല**ന്തി ജാണുമണ്ഡലാനം ഉപരി. പദഭാജനേ പന പദപടിപാടിയാ ഏവ ''ഹേട്ഠക്ഖകം ഉപരിജാണുമണ്ഡല''ന്തി വുത്തം. ഏത്ഥ ച ഉബ്ഭകപ്പരമ്പി ഉബ്ഭജാണുമണ്ഡലേനേവ സങ്ഗഹിതം. സേസം മഹാവിഭങ്ഗേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബം. **പുരിമായോ ഉപാദായാ**തി സാധാരണപാരാജികേഹി പാരാജികായോ ചതസ്സോ ഉപാദായാതി അത്ഥോ. **ഉബ്ഭജാണുമണ്ഡലികാ**തി ഇദം പന ഇമിസ്സാ പാരാജികായ നാമമത്തം, തസ്മാ പദഭാജനേ ന വിചാരിതം.

൬൯൭. ഏവം ഉദ്ദിട്ഠസിക്ഖാപദം പദാനുക്കമേന വിഭജിത്വാ ഇദാനി അവസ്സുതാദിഭേദേന ആപത്തിഭേദം ദസ്സേതും **"ഉഭതോഅവസ്സുതേ"**തിആദിമാഹ. **തത്ഥ ഉഭതോഅവസ്സുതേ**തി ഉഭതോഅവസ്സവേ; ഭിക്ഖുനിയാ ചേവ പുരിസസ്സ ച കായസംസഗ്ഗരാഗേന അവസ്സുതഭാവേ സതീതി അത്ഥോ. **കായേന കായം ആമസതീ**തി ഭിക്ഖുനീ യഥാപരിച്ഛിന്നേന കായേന പുരിസസ്സ യംകിഞ്ചി കായം പുരിസോ വാ യേന കേനചി കായേന ഭിക്ഖുനിയാ യഥാപരിച്ഛിന്നം കായം ആമസതി, ഉഭയഥാപി ഭിക്ഖുനിയാ പാരാജികം. **കായേന കായപടിബദ്ധ**ന്തി വുത്തപ്പകാരേനേവ അത്തനോ കായേന പുരിസസ്സ കായപടിബദ്ധം. **ആമസതീ**തി ഏത്ഥ സയം വാ ആമസതു, തസ്സ വാ ആമസനം സാദിയതു, ഥുല്ലച്ചയമേവ. **കായപടിബദ്ധേന കായ**ന്തി അത്തനോ വുത്തപ്പകാരകായപടിബദ്ധേന പുരിസസ്സ കായം. **ആമസതീ**തി ഇധാപി സയം വാ ആമസതു, തസ്സ വാ ആമസനം സാദിയതു, ഥുല്ലച്ചയമേവ. അവസേസപദേസുപി ഇമിനാവ നയേന വിനിച്ഛയോ വേദിതബ്ബോ.

സചേ പന ഭിക്ഖു ചേവ ഭിക്ഖുനീ ച ഹോതി, തത്ര ചേ ഭിക്ഖുനീ ആമസതി, ഭിക്ഖു നിച്ചലോ ഹുത്വാ ചിത്തേന സാദിയതി, ഭിക്ഖു ആപത്തിയാ ന കാരേതബ്ബോ. സചേ ഭിക്ഖു ആമസതി, ഭിക്ഖുനീ നിച്ചലാ ഹുത്വാ ചിത്തേനേവ അധിവാസേതി, കായങ്ഗം അചോപയമാനാപി പാരാജികക്ഖേത്തേ പാരാജികേന, ഥുല്ലച്ചയക്ഖേത്തേ ഥുല്ലച്ചയേന, ദുക്കടക്ഖേത്തേ ദുക്കടേന കാരേതബ്ബാ. കസ്മാ? ''കായസംസഗ്ഗം സാദിയേയ്യാ''തി വുത്തത്താ. അയം അട്ഠകഥാസു വിനിച്ഛയോ. ഏവം പന സതി കിരിയാസമുട്ഠാനതാ ന ദിസ്സതി, തസ്മാ തബ്ബഹുലനയേന സാ വുത്താതി വേദിതബ്ബാ.

൬൯൮. **ഉബ്ഭക്ഖക**ന്തി അക്ഖകാനം ഉപരി. **അധോജാണുമണ്ഡല**ന്തി ജാണുമണ്ഡലാനം ഹേട്ഠാ. ഏത്ഥ ച അധോകപ്പരമ്പി അധോജാണുമണ്ഡലേനേവ സങ്ഗഹിതം.

൬൯൯. **ഏകതോഅവസ്സുതേ**തി ഏത്ഥ കിഞ്ചാപി ഏകതോതി അവിസേസേന വുത്തം, തഥാപി ഭിക്ഖുനിയാ ഏവ അവസ്സുതേ സതി അയം ആപത്തിഭേദോ വുത്തോതി വേദിതബ്ബോ.

തത്രായം ആദിതോ പട്ഠായ വിനിച്ഛയോ - ഭിക്ഖുനീ കായസംസഗ്ഗരാഗേന അവസ്സുതാ, പുരിസോപി തഥേവ. അധക്ഖകേ ഉബ്ഭജാണുമണ്ഡലേ കായപ്പദേസേ കായസംസഗ്ഗസാദിയനേ സതി ഭിക്ഖുനിയാ പാരാജികം. ഭിക്ഖുനിയാ കായസംസഗ്ഗരാഗോ, പുരിസസ്സ മേഥുനരാഗോ വാ ഗേഹസ്സിതപേമം വാ സുദ്ധചിത്തം വാ ഹോതു, ഥുല്ലച്ചയമേവ. ഭിക്ഖുനിയാ മേഥുനരാഗോ, പുരിസസ്സ കായസംസഗ്ഗരാഗോ വാ മേഥുനരാഗോ വാ ഗേഹസ്സിതപേമം വാ സുദ്ധചിത്തം വാ ഹോതു, ദുക്കടം. ഭിക്ഖുനിയാ ഗേഹസ്സിതപേമം, പുരിസസ്സ വുത്തേസു ചതൂസു യം വാ തം വാ ഹോതു, ദുക്കടമേവ. ഭിക്ഖുനിയാ സുദ്ധചിത്തം, പുരിസസ്സ വുത്തേസു ചതൂസു യം വാ തം വാ ഹോതു, അനാപത്തി.

സചേ പന ഭിക്ഖു ചേവ ഹോതി ഭിക്ഖുനീ ച ഉഭിന്നം കായസംസഗ്ഗരാഗോ, ഭിക്ഖുസ്സ സങ്ഘാദിസേസോ, ഭിക്ഖുനിയാ പാരാജികം. ഭിക്ഖുനിയാ കായസംസഗ്ഗരാഗോ, ഭിക്ഖുസ്സ മേഥുനരാഗോ വാ

ഗേഹസ്സിതപേമം വാ, ഭിക്ഖുനിയാ ഥുല്ലച്ചയം, ഭിക്ഖുസ്സ ദുക്കടം. ഉഭിന്നം മേഥുനരാഗോ വാ ഗേഹസ്സിതപേമം വാ, ഉഭിന്നമ്പി ദുക്കടമേവ. യസ്സ യത്ഥ സുദ്ധചിത്തം, തസ്സ തത്ഥ അനാപത്തി. ഉഭിന്നമ്പി സുദ്ധചിത്തം, ഉഭിന്നമ്പി അനാപത്തി.

൬൬൩. അനാപത്തി അസഞ്ചിച്ചാതിആദീസു വിരജ്ഝിത്വാ വാ ആമസന്തിയാ അഞ്ഞവിഹിതായ വാ "അയം പുരിസോ വാ ഇത്ഥീ വാ"തി അജാനന്തിയാ വാ തേന ഫുട്ഠായപി തം ഫസ്സം അസാദിയന്തിയാ വാ ആമസനേപി സതി അനാപത്തി. സേസം സബ്ബത്ഥ ഉത്താനമേവ .

പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദ്വിവേദനന്തി.

പഠമപാരാജികം.

൨. ദുതിയപാരാജികസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൬൬൪. ദുതിയേ പാരാജികേ - **കച്ചി നോ സാ**തി കച്ചി നു സാ. **അവണ്ണോ**തി അഗുണോ. **അകിത്തീ**തി നിന്ദാ. **അയസോ**തി പരിവാരവിപത്തി; പരമ്മുഖഗരഹാ വാ.

൬൬൫. വജ്ജപടിച്ഛാദികാതി ഇദമ്പി ഇമിസ്സാ പാരാജികായ നാമമത്തമേവ, തസ്മാ പദഭാജനേ ന വിചാരിതം. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

൬൬൬. **സാ വാ ആരോചേതീ**തി യാ പാരാജികം ആപന്നാ, സാ സയം ആരോചേതി. **അട്ഠന്നം പാരാജികാനം അഞ്ഞതര**ന്തി ഭിക്ഖൂഹി സാധാരണാനം ചതുന്നം അസാധാരണാനഞ്ച ചതുന്നമേവ അഞ്ഞതരം. ഇദഞ്ച പാരാജികം പച്ഛാ പഞ്ഞത്തം, തസ്മാ "അട്ഠന്ന"ന്തി വിഭങ്ഗേ വുത്തം. പുരിമേന പന സദ്ധിം യുഗളത്താ ഇമസ്മിം ഓകാസേ ഠപിതന്തി വേദിതബ്ബം. **ധുരം നിക്ഖിത്തമത്തേ**തി ധുരേ നിക്ഖിത്തമത്തേ. വിത്ഥാരകഥാ പനേത്ഥ സപ്പാണകവഗ്ഗമ്ഹി ദുട്ഠുല്ലസിക്ഖാപദേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബാ. തത്ര ഹി പാചിത്തിയം, ഇധ പാരാജികന്തി അയമേവ വിസേസോ. സേസം താദിസമേവ. **വജ്ജപടിച്ഛാദികാ**തി ഇദമ്പിഇമിസ്സാ പാരാജികായ നാമമത്ഥാമേവ, തസ്മാ പദഭാജനേ ന വിചാരിതം. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - കായവാചാചിത്തതോ സമുട്ഠാതി, അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ദുതിയപാരാജികം.

൩. തതിയപാരാജികസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൬൬൯. തതിയേ - **ധമ്മേനാ**തി ഭൂതേന വത്ഥുനാ. **വിനയേനാ**തി ചോദേത്വാ സാരേത്വാ. പദഭാജനം പനസ്സ "യേന ധമ്മേന യേന വിനയേന ഉക്ഖിത്തോ സുഉക്ഖിത്തോ ഹോതീ"തി ഇമംഅധിപ്പായമത്തം ദസ്സേതും വുത്തം. **സത്ഥുസാസനേനാ**തി ഞത്തിസമ്പദായ ചേവ അനുസാവനസമ്പദായ ച.

പദഭാജനേ പനസ്സ "ജിനസാസനേന ബുദ്ധസാസനേനാ"തി വേവചനമത്തമേവ വുത്തം. **സങ്ഘം വാ ഗണം വാ**തിആദീസു യേന സങ്ഘേന കമ്മം കതം, തം സങ്ഘം വാ തത്ഥ സമ്ബഹുലപുഗ്ഗലസങ്ഖാതം ഗണം വാ, ഏകപുഗ്ഗലം വാ തം കമ്മം വാ ന ആദിയതി, ന അനുവത്തതി, ന തത്ഥ ആദരം ജനേതീതി അത്ഥോ. **സമാനസംവാസകാ ഭിക്ഖൂ വുച്ചന്തി സഹായാ, സോ തേഹി സദ്ധിം നത്ഥീ**തി എത്ഥ "ഏകകമ്മം ഏകുദ്ദേസോ സമസിക്ഖതാ"തി അയം താവ സംവാസോ; സമാനോ സംവാസോ ഏതേസന്തി **സമാനസംവാസകാ.**ഏവരൂപാ ഭിക്ഖൂ ഭിക്ഖുസ്സ തസ്മിം സംവാസേ സഹ അയനഭാവേന **സഹായാ**തി വുച്ചന്തി. ഇദാനി യേന സംവാസേന തേ സമാനസംവാസകാതി വുത്താ, സോ സംവാസോ തസ്സ ഉക്ഖിത്തകസ്സ തേഹി സദ്ധിം നത്ഥി. യേഹി ച സദ്ധിം തസ്സ സോ സംവാസോ നത്ഥി, ന തേന തേ ഭിക്ഖൂ അത്തനോ സഹായാ കതാ ഹോന്തി. തസ്മാ വുത്തം "സമാനസംവാസകാ ഭിക്ഖൂ വുച്ചന്തി സഹായാ, സോ തേഹി സദ്ധിം നത്ഥി, തേന വുച്ചതി അകതസഹായോ"തി. സേസം സങ്ഘഭേദസിക്ഖാപദാദീസു വുത്തനയത്താ ഉത്താനത്ഥമേവ.

സമനുഭാസനസമുട്ഠാനം - കായവാചാചിത്തതോ സമുട്ഠാതി, അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

തതിയപാരാജികം.

൪. ചതുത്ഥപാരാജികസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൬൭൫. ചതുത്ഥേ - **അവസ്സുതാ**തി ലോകസ്സാദമിത്തസന്ഥവവസേന കായസംസഗ്ഗരാഗേന അവസ്സുതാ. ദുതിയപദേപി ഏസേവ നയോ. **പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഹത്ഥഗ്ഗഹണം വാ**തിആദീസു പന യം പുരിസപുഗ്ഗലേന ഹത്ഥേ ഗഹണം കതം, തം പുരിസപുഗ്ഗലസ്സ ഹത്ഥഗ്ഗഹണന്തി വുത്തം. ഏസേവ നയോ **സങ്ഘാടികണ്ണഗ്ഗഹണേപി. ഹത്ഥഗ്ഗഹണ**ന്തി എത്ഥ ച ഹത്ഥഗ്ഗഹണഞ്ച അഞ്ഞമ്പി അപാരാജികക്ഖേത്തേ ഗഹണഞ്ച ഏകജ്ഝം കത്വാ ഹത്ഥഗ്ഗഹണന്തി വുത്തന്തി വേദിതബ്ബം. തേനേവസ്സ പദഭാജനേ "ഹത്ഥഗ്ഗഹണം വാ സാദിയേയ്യാതി ഹത്ഥോ നാമ കപ്പരം ഉപാദായ യാവ അഗ്ഗനഖാ, ഏതസ്സ അസദ്ധമ്മസ്സ പടിസേവനത്ഥായ ഉബ്ഭക്ഖകം അധോജാണുമണ്ഡലം ഗഹണം സാദിയതി, ആപത്തി ഥുല്ലച്ചയസ്സാ"തി വുത്തം. എത്ഥ ച **അസദ്ധമ്മോ**തി കായസംസഗ്ഗോ വേദിതബ്ബോ, ന മേഥുനധമ്മോ. ന ഹി മേഥുനസ്സ സാമന്താ ഥുല്ലച്ചയം ഹോതി. "വിഞ്ഞൂ പടിബലോ കായസംസഗ്ഗം സമാപജ്ജിതു"ന്തി വചനമ്പി ചേത്ഥ സാധകം.

> "തിസ്സിത്ഥിയോ മേഥുനം തം ന സേവേ,
> തയോ പുരിസേ തയോ ച അനരിയപണ്ഡകേ;
> ന ചാചരേ മേഥുനം ബ്യഞ്ജനസ്മിം,
> ഛേജ്ജാ സിയാ മേഥുനധമ്മപച്ചയാ;
> പഞ്ഹാ മേസാ കുസലേഹി ചിന്തിതാ"തി. (പരി॰ ൪൮൧);

ഇമായ പരിവാരേ വുത്തായ സേദമോചകഗാഥായ വിരുജ്ഝതീതി ചേ? ന; മേഥുനധമ്മസ്സ പുബ്ബഭാഗത്താ. പരിവാരേയേവ ഹി "മേഥുനധമ്മസ്സ പുബ്ബഭാഗോ ജാനിതബ്ബോ"തി "വണ്ണാവണ്ണോ കായസംസഗ്ഗോ ദുട്ഠുല്ലവാചാ

അത്തകാമപാരിചരിയാഗമനുപ്പാദന''ന്തി ഏവം സുക്കവിസ്സട്ഠിആദീനി പഞ്ച സിക്ഖാപദാനി മേഥുനധമ്മസ്സ പുബ്ബഭാഗോതി വുത്താനി. തസ്മാ കായസംസഗ്ഗോ മേഥുനധമ്മസ്സ പുബ്ബഭാഗത്താ പച്ചയോ ഹോതി. ഇതി **ഛേരജ്ജാസിയാ മേഥുനധമ്മപച്ചയാ**തി ഏത്ഥ ഇമിനാ പരിയായേന അത്ഥോ വേദിതബ്ബോ. ഏതേനുപായേന സബ്ബപദേസു വിനിച്ഛയോ വേദിതബ്ബോ. അപിച ''സങ്കേതം വാ ഗച്ഛേയ്യാ''തി ഏതസ്സ പദഭാജനേ **''ഇത്ഥന്നാമം ആഗച്ഛാ''**തി. ഏവംനാമകം ഠാനം ആഗച്ഛാതി അത്ഥോ.

൬൭൬. അട്ഠമം വത്ഥും പരിപൂരേന്തീ അസ്സമണീ ഹോതീതി അനുലോമതോ വാ പടിലോമതോ വാ ഏകന്തരികായ വാ യേന തേന നയേന അട്ഠമം വത്ഥും പരിപൂരേന്തീയേവ അസ്സമണീ ഹോതി. യാ പന ഏകം വാ വത്ഥും സത്ത വാ വത്ഥൂനി സതക്ഖത്തുമ്പി പൂരേതി, നേവ അസ്സമണീ ഹോതി. ആപന്നാ ആപത്തിയോ ദേസേത്വാ മുച്ചതി. അപിചേത്ഥ ഗണനൂപികാ ആപത്തി വേദിതബ്ബാ. വുത്തഞ്ഹേതം ''അത്ഥാപത്തി ദേസിതാ ഗണനൂപികാ, അത്ഥാപത്തി ദേസിതാ ന ഗണനൂപികാ''തി. തത്രായം വിനിച്ഛയോ - ഇദാനി നാപജ്ജിസ്സാമീതി ധുരനിക്ഖേപം കത്വാ ദേസിതാ ഗണനൂപികാ ദേസിതഗണനം ഉപേതി പാരാജികസ്സ അങ്ഗം ന ഹോതി. തസ്മാ യാ ഏകം ആപന്നാ ധുരനിക്ഖേപം കത്വാ ദേസേത്വാ പുന കിലേസവസേന ആപജ്ജതി, പുന ദേസേതി, ഏവം അട്ഠ വത്ഥൂനി പൂരേന്തീപി പാരാജികാ ന ഹോതി. യാ പന ആപജ്ജിത്വാ പുനപി അഞ്ഞം വത്ഥും ആപജ്ജിസ്സാമീതി സഉസ്സാഹാവ ദേസേതി, തസ്സാ സാ ആപത്തി നഗണനൂപികാ, ദേസിതാപി അദേസിതാ ഹോതി, ദേസിതഗണനം ന ഗച്ഛതി, പാരാജികസ്സേവ അങ്ഗം ഹോതി. അട്ഠമേ വത്ഥുമ്ഹി പരിപുണ്ണമത്തേ പാരാജികാ ഹോതി. സേസം ഉത്താനമേവാതി.

ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - കായവാചാചിത്തതോ സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദ്വിവേദനന്തി.

ചതുത്ഥപാരാജികം.

ഉദ്ദിട്ഠാ ഖോ അയ്യായോ അട്ഠ പാരാജികാ ധമ്മാതി ഭിക്ഖൂ ആരബ്ഭ പഞ്ഞത്താ സാധാരണാ ചത്താരോ ഇമേ ച ചത്താരോതി ഏവം പാതിമോക്ഖുദ്ദേസമഗ്ഗേന ഉദ്ദിട്ഠാ ഖോ അയ്യായോ അട്ഠ പാരാജികാ ധമ്മാതി ഏവമേത്ഥ അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ. സേസം മഹാവിഭങ്ഗേ വുത്തനയമേവാതി.

സമന്തപാസാദികായ വിനയസംവണ്ണനായ ഭിക്ഖുനീവിഭങ്ഗേ

പാരാജികകണ്ഡവണ്ണനാ നിട്ഠിതാ.

പാരാജികകണ്ഡം നിട്ഠിതം.

൨. സങ്ഘാദിസേസകണ്ഡം (ഭിക്ഖുനീവിഭങ്ഗവണ്ണനാ)

൧. പഠമസങ്ഘാദിസേസസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

പാരാജികാനന്തരസ്സ , അയം ദാനി ഭവിസ്സതി;
സങ്ഘാദിസേസകണ്ഡസ്സ, അനുത്താനത്ഥവണ്ണനാ.

൬൭൮. **ഉദോസിത**ന്തി ഭണ്ഡസാലാ. **മായ്യോ ഏവം അവചാ**തി അയ്യോ മാ ഏവം അവച. **അപിനായ്യാ**തി അപിനു അയ്യാ. **അച്ചാവദഥാ**തി അതിക്കമിത്വാ വദഥ; അക്കോസഥാതി വുത്തം ഹോതി.

൬൭൯. **ഉസ്സയവാദികാ**തി മാനുസ്സയവസേന കോധുസ്സയവസേന വിവദമാനാ. യസ്മാ പന സാ അത്ഥതോ അട്ടകാരികാ ഹോതി, തസ്മാ ''ഉസ്സയവാദികാ നാമ അഡ്ഡകാരികാ വുച്ചതീ''തി പദഭാജനേ വുത്തം. ഏത്ഥ ച **അഡ്ഡോ**തി വോഹാരികവിനിച്ഛയോ വുച്ചതി, യം പബ്ബജിതാ ''അധികരണ''ന്തിപി വദന്തി. **ദുതിയം വാ പരിയേസതീ**തി സക്ഖിം വാ സഹായം വാ പരിയേസതി, ദുക്കടം. **ഗച്ഛതി വാ**തി ഉപസ്സയോ വാ ഹോതു ഭിക്ഖാചാരമഗ്ഗോ വാ, യത്ഥ ഠിതായ ''അഡ്ഡം കരിസ്സാമീ''തി ചിത്തം ഉപ്പജ്ജതി, തതോ വോഹാരികാനം സന്തികം ഗച്ഛന്തിയാ പദവാരേ പദവാരേ ദുക്കടം. **ഏകസ്സ ആരോചേതീ**തി ദ്വീസു ജനേസു യസ്സ കസ്സചി ഏകസ്സ കഥം യോ കോചി വോഹാരികാനം ആരോചേതി. **ദുതിയസ്സ ആരോചേതീ**തി ഏത്ഥാപി ഏസേവ നയോ.

അയം പനേത്ഥ അസമ്മോഹത്ഥായ വിത്ഥാരകഥാ - യത്ഥ കത്ഥചി അന്തമസോ ഭിക്ഖുനുപസ്സയം ആഗതേപി വോഹാരികേ ദിസ്വാ ഭിക്ഖുനീ അത്തനോ കഥം ആരോചേതി, ഭിക്ഖുനിയാ ദുക്കടം. ഉപാസകോ അത്തനോ കഥം ആരോചേതി, ഭിക്ഖുനിയാ ഥുല്ലച്ചയം. പഠമം ഉപാസകോ അത്തനോ കഥം ആരോചേതി , ഭിക്ഖുനിയാ ദുക്കടം. അഥ സാ അത്തനോ കഥം ആരോചേതി, ഥുല്ലച്ചയം. ഭിക്ഖുനീ ഉപാസകം വദതി - ''മമ ച തവ ച കഥം ത്വംയേവ ആരോചേഹീ''തി, സോ അത്തനോ വാ കഥം പഠമം ആരോചേതു ഭിക്ഖുനിയാ വാ, പഠമാരോചനേ ദുക്കടം, ദുതിയാരോചനേ ഥുല്ലച്ചയം. ഉപാസകോ ഭിക്ഖുനിം വദതി - ''മമ ച തവ ച കഥം ത്വംയേവ ആരോചേഹീ''തി, ഏത്ഥാപി ഏസേവ നയോ.

ഭിക്ഖുനീ കപ്പിയകാരകേന കഥാപേതി, തത്ഥ കപ്പിയകാരകോ വാ ഭിക്ഖുനിയാ കഥം പഠമം ആരോചേതു, ഇതരോ വാ അത്തനോ കഥം, കപ്പിയകാരകോ വാ ഉഭിന്നമ്പി കഥം, ഇതരോ വാ ഉഭിന്നമ്പി കഥം ആരോചേതു, യഥാ വാ തഥാ വാ ആരോചിയമാനേ പഠമേ ആരോചനേ ഭിക്ഖുനിയാ ദുക്കടം, ദുതിയേ ഥുല്ലച്ചയം. യഥാ വാ തഥാ വാ ആരോചിതം പന ഉഭിന്നമ്പി കഥം സുത്വാ വോഹാരികേഹി വിനിച്ഛയേ കതേ അഡ്ഡപരിയോസാനം നാമ ഹോതി, തസ്മിം അഡ്ഡപരിയോസാനേ ഭിക്ഖുനിയാ ജയേപി പരാജയേപി സങ്ഘാദിസേസോ. സചേ പന ഗതിഗതം അധികരണം ഹോതി, സുതപുബ്ബം വോഹാരികേഹി. അഥ തേ ഭിക്ഖുനിഞ്ച അഡ്ഡകാരകഞ്ച ദിസ്വാവ ''തുമ്ഹാകം കഥനകിച്ചം നത്ഥി, ജാനാമ മയം ഏത്ഥ പവത്തി''ന്തി സയമേവ വിനിച്ഛിനിത്വാ ദേന്തി, ഏവരൂപേ അഡ്ഡപരിയോസാനേപി ഭിക്ഖുനിയാ അനാപത്തി.

പഠമം ആപത്തി ഏതസ്സാതി പഠമാപത്തികോ; വീതിക്കമക്ഖണേയേവ ആപജ്ജിതബ്ബോതി അത്ഥോ, തം **പഠമാപത്തികം**. പദഭാജനേ പന അധിപ്പായമത്തം ദസ്സേതും "സഹ വത്ഥുജ്ഝാചാരാ ആപജ്ജതി അസമനുഭാസനായാ"തി വുത്തം. അയഞ്ഹേത്ഥ അത്ഥോ - സഹ വത്ഥുജ്ഝാചാരാ യം ഭിക്ഖുനീ ആപജ്ജതി, ന തതിയായ സമനുഭാസനായ, അയം പഠമമേവ സഹ വത്ഥുജ്ഝാചാരേന ആപജ്ജിതബ്ബത്താ പഠമാപത്തികോതി. ഭിക്ഖുനിസങ്ഘതോ നിസ്സാരേതീതി നിസ്സാരണീയോ; തം **നിസ്സാരണീയം**. പദഭാജനേ പന അധിപ്പായമത്തം ദസ്സേതും "സങ്ഘമ്ഹാ നിസ്സാരീയതീതി വുത്തം. തത്ഥ യം ആപന്നാ ഭിക്ഖുനീ സങ്ഘതോ നിസ്സാരീയതി, സോ നിസ്സാരണീയോതി ഏവമത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ. ന ഹി സോ ഏവ ധമ്മോ സങ്ഘമ്ഹാ കേനചി നിസ്സാരീയതി. തേന പന ധമ്മേന ഭിക്ഖുനീ നിസ്സാരീയതി, തസ്മാ സോ നിസ്സാരേതീതി നിസ്സാരണീയോ.

ആകഡ്ഢിയമാനാ ഗച്ഛതീതി അഡ്ഡകാരകമനുസ്സേഹി സയം വാ ആഗന്ത്വാ ദൂതം വാ പേസേത്വാ ഏഹീതി വുച്ചമാനാ വോഹാരികാനം സന്തികം ഗച്ഛതി, തതോ അഡ്ഡകാരകോ അത്തനോ വാ കഥം പഠമം ആരോചേതു ഭിക്ഖുനിയാ വാ, നേവ പഠമാരോചനേ ദുക്കടം, ന ദുതിയാരോചനേ ഥുല്ലച്ചയം. അമച്ചേഹി വിനിച്ഛിനിത്വാ കതേ അഡ്ഡപരിയോസാനേപി അനാപത്തിയേവ. സചേപി അഡ്ഡകാരകോ ഭിക്ഖുനിം വദതി "മമ ച തവ ച കഥം ത്വമേവ കഥേഹീ"തി; കഥേന്തിയാപി കഥം സുത്വാ കതേ അഡ്ഡപരിയോസാനേപി അനാപത്തിയേവ.

രക്ഖം യാചതീതി ധമ്മികം രക്ഖം യാചതി, അനാപത്തി. ഇദാനി യഥായാചിതാ രക്ഖാ ധമ്മികാ ഹോതി, തം ദസ്സേതും **അനോദിസ്സ ആചിക്ഖതീ**തി ആഹ. തത്ഥ അതീതം ആരബ്ഭ അത്ഥി ഓദിസ്സആചിക്ഖനാ, അത്ഥി അനോദിസ്സആചിക്ഖനാ, അനാഗതം ആരബ്ഭാപി അത്ഥി ഓദിസ്സആചിക്ഖനാ, അത്ഥി അനോദിസ്സആചിക്ഖനാ.

കഥം അതീതം ആരബ്ഭ ഓദിസ്സആചിക്ഖനാ ഹോതി? ഭിക്ഖുനുപസ്സയേ ഗാമദാരകാ ധുത്താദയോ വാ യേ കേചി അനാചാരം വാ ആചരന്തി, രുക്ഖം വാ ഛിന്ദന്തി, ഫലാഫലം വാ ഹരന്തി, പരിക്ഖാരേ വാ അച്ഛിന്ദന്തി. ഭിക്ഖുനീ വോഹാരികേ ഉപസങ്കമിത്വാ "അമ്ഹാകം ഉപസ്സയേ ഇദം നാമ കത"ന്തി വദതി. "കേനാ"തി വുത്തേ "അസുകേന ച അസുകേന ചാ"തി ആചിക്ഖതി. ഏവം അതീതം ആരബ്ഭ ഓദിസ്സആചിക്ഖനാ ഹോതി, സാ ന വട്ടതി. തഞ്ചേ സുത്വാ തേ വോഹാരികാ തേസം ദണ്ഡം കരോന്തി, സബ്ബം ഭിക്ഖുനിയാ ഗീവാ ഹോതി. ദണ്ഡം ഗണ്ഹിസ്സന്തീതി അധിപ്പായേപി സതി ഗീവായേവ ഹോതി. സചേ പന തസ്സ ദണ്ഡം ഗണ്ഹഥാതി വദതി, പഞ്ചമാസകമത്തേ ഗഹിതേ പാരാജികം ഹോതി.

"കേനാ"തി വുത്തേ പന "അസുകേനാതി വത്തും അമ്ഹാകം ന വട്ടതി, തുമ്ഹേയേവ ജാനിസ്സഥ. കേവലഞ്ഹി മയം രക്ഖം യാചാമ, തം നോ ദേഥ, അവഹടഭണ്ഡഞ്ച ആഹരാപേഥാ"തി വത്തബ്ബം. ഏവം അനോദിസ്സ ആചിക്ഖനാ ഹോതി, സാ വട്ടതി. ഏവം വുത്തേ സചേപി തേ വോഹാരികാ കാരകേ ഗവേസിത്വാ തേസം ദണ്ഡം കരോന്തി, സബ്ബം സാപതേയ്യമ്പി ഗഹിതം ഭിക്ഖുനിയാ, നേവ ഗീവാ ന ആപത്തി.

പരിക്ഖാരം ഹരന്തേ ദിസ്വാ തേസം അനത്ഥകാമതായ ചോരോ ചോരോതി വത്തുമ്പി ന വട്ടതി. ഏവം വുത്തേപി ഹി യം തേസം ദണ്ഡം കരോന്തി, സബ്ബമ്പി ഭിക്ഖുനിയാ ഗീവാ ഹോതി. അത്തനോ വചനകരം പന "ഇമിനാ മേ പരിക്ഖാരോ ഗഹിതോ, തം ആഹരാപേഹി, മാ ചസ്സ ദണ്ഡം കരോഹീ"തി വത്തും വട്ടതി. ദാസദാസീവാപിആദീനം അത്ഥായ അഡ്ഡം കരോന്തി, അയം അകപ്പിയഅഡ്ഡോ നാമ, ന വട്ടതി.

കഥം അനാഗതം ആരബ്ഭ ഓദിസ്സആചിക്ഖനാ ഹോതി? വുത്തനയേനേവ പരേഹി അനാചാരാദീസു കതേസു ഭിക്ഖുനീ വോഹാരികേ ഏവം വദതി "അമ്ഹാകം ഉപസ്സയേ ഇദഞ്ചിദഞ്ച കരോന്തി, രക്ഖം നോ ദേഥ ആയതിം അകരണത്ഥായാ"തി. "കേന ഏവം കത"ന്തി വുത്തേ ച "അസുകേന അസുകേന ചാ"തി ആചിക്ഖതി. ഏവം അനാഗതം ആരബ്ഭ ഓദിസ്സആചിക്ഖനാ ഹോതി, സാപി ന വട്ടതി. തേസഞ്ഹി ദണ്ഡേ കതേ പുരിമനയേനേവ സബ്ബം ഭിക്ഖുനിയാ ഗീവാ. സേസം പുരിമസദിസമേവ.

സചേ പന വോഹാരികാ "ഭിക്ഖുനുപസ്സയേ ഏവരൂപം അനാചാരം കരോന്താനം ഇമം നാമ ദണ്ഡം കരോമാ"തി ഭേരിം ചരാപേത്വാ ആണായ അതിട്ഠമാനേ പരിയേസിത്വാ ദണ്ഡം കരോന്തി, ഭിക്ഖുനിയാ നേവ ഗീവാ ന ആപത്തി.

യോ ചായം ഭിക്ഖുനീനം വുത്തോ, ഭിക്ഖൂനമ്പി ഏസേവ നയോ. ഭിക്ഖുനോപി ഹി ഓദിസ്സആചിക്ഖനാ ന വട്ടതി. യം തഥാ ആചിക്ഖിതേ ദണ്ഡം കരോന്തി, സബ്ബം ഗീവാ ഹോതി. വുത്തനയേനേവ ദണ്ഡം ഗണ്ഹാപേന്തസ്സ പാരാജികം. യോ പന "ദണ്ഡം കരിസ്സന്തീ"തി ജാനന്തോപി അനോദിസ്സ കഥേതി, തേ ച പരിയേസിത്വാ ദണ്ഡം കരോന്തിയേവ, ന ദോസോ. വിഹാരസീമായ രുക്ഖാദീനി ഛിന്ദന്താനം വാസിഫരസുആദീനി ഗഹേത്വാ പാസാണേഹി കോട്ടേന്തി, ന വട്ടതി. സചേ ധാരാ ഭിജ്ജതി, കാരാപേത്വാ ദാതബ്ബാ. ഉപധാവിത്വാ തേസം പരിക്ഖാരേ ഗണ്ഹന്തി, തമ്പി ന കാതബ്ബം, ലഹുപരിവത്തഞ്ഹി ചിത്തം, ഥേയ്യചേതനായ ഉപ്പന്നായ മൂലച്ഛേജ്ജമ്പി ഗച്ഛേയ്യ. സേസം ഉത്താനമേവ.

കഥിനസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

സത്തരസകേ പഠമസിക്ഖാപദം.

൨. ദുതിയസങ്ഘാദിസേസസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൬൮൨. ദുതിയേ - **വരഭണ്ഡന്തി** മുത്താമണിവേളുരിയാദി മഹഗ്ഘഭണ്ഡം.

൬൮൩. അനപലോകേത്വാതി അനാപുച്ഛിത്വാ. **ഗണം വാതി** മല്ലഗണഭടിപുത്തഗണാദികം. **പൂഗന്തി** ധമ്മഗണം. **സേണിന്തി** ഗന്ധികസേണിദുസ്സികസേണിആദികം. യത്ഥ യത്ഥ ഹി രാജാനോ ഗണാദീനം ഗാമനിഗമേ നിയ്യാതേന്തി "തുമ്ഹേവ ഏത്ഥ അനുസാസഥാ"തി, തത്ഥ തത്ഥ തേ ഏവ ഇസ്സരാ ഹോന്തി. തസ്മാ തേ സന്ധായ ഇദം വുത്തം. ഏത്ഥ ച രാജാനം വാ ഗണാദികേ വാ ആപുച്ഛിത്വാപി ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ആപുച്ഛിതബ്ബോവ.

ഠപേത്വാ കപ്പന്തി തിത്ഥിയേസു വാ അഞ്ഞഭിക്ഖുനീസു വാ പബ്ബജിതപുബ്ബം കപ്പഗതികം ഠപേത്വാതി. സേസം ഉത്താനമേവ.

ചോരീവുട്ഠാപനസമുട്ഠാനം - കേനചി കരണീയേന പക്കന്താസു ഭിക്ഖുനീസു അഗന്ത്വാ ഖണ്ഡസീമം യഥാനിസിന്നട്ഠാനേയേവ അത്തനോ നിസ്സിതകപരിസായ സദ്ധിം വുട്ഠാപേന്തിയാ വാചാചിത്തതോ സമുട്ഠാതി, ഖണ്ഡസീമം വാ നദിം വാ ഗന്ത്വാ വുട്ഠാപേന്തിയാ കായവാചാചിത്തതോ സമുട്ഠാതി, അനാപുച്ഛാ വുട്ഠാപനവസേന കിരിയാകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദുതിയസിക്ഖാപദം.

൩. തതിയസങ്ഘാദിസേസസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൬൯൨. തതിയേ - **പരിക്ഖേപം അതിക്കാമേന്തിയാ**തി ഏത്ഥ ഏകം പാദം അതിക്കാമേന്തിയാ ഥുല്ലച്ചയം, ദുതിയേന അതിക്കന്തമത്തേ സങ്ഘാദിസേസോ. **അപരിക്ഖിത്തസ്സ ഗാമസ്സ ഉപചാര**ന്തി ഏത്ഥ പരിക്ഖേപാരഹട്ഠാനം ഏകേന പാദേന അതിക്കമതി ഥുല്ലച്ചയം, ദുതിയേന അതിക്കന്തമത്തേ സങ്ഘാദിസേസോ. അപിചേത്ഥ സകഗാമതോ നിക്ഖമന്തിയാ ഗാമന്തരപച്ചയാ അനാപത്തി, നിക്ഖമിത്വാ പന ഗാമന്തരം ഗച്ഛന്തിയാ പദവാരേ പദവാരേ ദുക്കടം, ഏകേന പാദേന ഇതരസ്സ ഗാമസ്സ പരിക്ഖേപേ വാ ഉപചാരേ വാ അതിക്കന്തമത്തേ ഥുല്ലച്ചയം, ദുതിയേന അതിക്കന്തമത്തേ സങ്ഘാദിസേസോ. തതോ നിക്ഖമിത്വാ പുന സകഗാമം പവിസന്തിയാപി ഏസേവ നയോ. സചേ പന ഖണ്ഡപാകാരേന വാ വതിഛിദ്ദേന വാ ഭിക്ഖുനിവിഹാരഭൂമിയേവ സക്കാ ഹോതി പവിസിതും, ഏവം പവിസമാനായ കപ്പിയഭൂമിം നാമ പവിട്ഠാ ഹോതി, തസ്മാ വട്ടതി. സചേപി ഹത്ഥിപിട്ഠിആദീഹി വാ ഇദ്ധിയാ വാ പവിസതി, വട്ടതിയേവ. പദസാ ഗമനമേവ ഹി ഇധാധിപ്പേതം. തേനേവ ''പഠമം പാദം അതിക്കാമേന്തിയാ''തിആദിമാഹ.

ദ്വേ ഗാമാ ഭിക്ഖുനിവിഹാരേന സമ്ബദ്ധവതികാ ഹോന്തി, യസ്മിം ഗാമേ ഭിക്ഖുനിവിഹാരോ, തത്ഥ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പുന വിഹാരം പവിസിത്വാ സചേ വിഹാരമജ്ഝേന ഇതരസ്സ ഗാമസ്സ മഗ്ഗോ അത്ഥി, ഗന്തും വട്ടതി. തതോ പന ഗാമതോ തേനേവ മഗ്ഗേന പച്ചാഗന്തബ്ബം. സചേ ഗാമദ്വാരേന നിക്ഖമിത്വാ ആഗച്ഛതി, പുരിമനയേനേവ ആപത്തിഭേദോ വേദിതബ്ബോ. സകഗാമതോ കേനചി കരണീയേന ഭിക്ഖുനീഹി സദ്ധിം നിക്ഖന്തായ പുന പവിസനകാലേ ഹത്ഥി വാ മുച്ചതി, ഉസ്സാരണാ വാ ഹോതി, ഇതരാ ഭിക്ഖുനിയോ സഹസാ ഗാമം പവിസന്തി, യാവ അഞ്ഞാ ഭിക്ഖുനീ ആഗച്ഛതി, താവ ബഹിഗാമദ്വാരേ ഠാതബ്ബം. സചേ ന ആഗച്ഛതി, ദുതിയികാ ഭിക്ഖുനീ പക്കന്താ നാമ ഹോതി, പവിസിതും വട്ടതി.

പുബ്ബേ മഹാഗാമോ ഹോതി, മജ്ഝേ ഭിക്ഖുനിവിഹാരോ. പച്ഛാ തം ഗാമം ചത്താരോ ജനാ ലഭിത്വാ വിസും വിസും വതിപരിക്ഖേപം കത്വാ വിഭജിത്വാ ഭുഞ്ജന്തി, വിഹാരതോ ഏകം ഗാമം ഗന്തും വട്ടതി. തതോ അപരം ഗാമം ദ്വാരേന വാ വതിഛിദ്ദേന വാ പവിസിതും ന വട്ടതി. പുന വിഹാരമേവ പച്ചാഗന്തും വട്ടതി. കസ്മാ? വിഹാരസ്സ ചതുഗാമസാധാരണത്താ.

അന്തരവാസകോ തേമിയതീതി യത്ഥ യഥാ തിമണ്ഡലപടിച്ഛാദനം ഹോതി; ഏവം നിവത്ഥായ ഭിക്ഖുനിയാ വസ്സകാലേ തിത്ഥേന വാ അതിത്ഥേന വാ ഓതരിത്വാ യത്ഥ കത്ഥചി ഉത്തരന്തിയാ ഏകദ്വങ്ഗുലമത്തമ്പി അന്തരവാസകോ തേമിയതി. സേസം നദീലക്ഖണം നദീനിമിത്തകഥായ ആവി ഭവിസ്സതി. ഏവരൂപം നദിം തിത്ഥേന വാ അതിത്ഥേന വാ ഓതരിത്വാ ഉത്തരണകാലേ പഠമം പാദം ഉദ്ധരിത്വാ തീരേ ഠപേന്തിയാ ഥുല്ലച്ചയം, ദുതിയപാദുദ്ധാരേ സങ്ഘാദിസേസോ. സേതുനാ ഗച്ഛതി, അനാപത്തി. പദസാ ഓതരിത്വാ ഉത്തരണകാലേ സേതും ആരോഹിത്വാ ഉത്തരന്തിയാപി അനാപത്തി. സേതുനാ പന ഗന്ത്വാ ഉത്തരണകാലേ പദസാ ഗച്ഛന്തിയാ ആപത്തിയേവ. യാനനാവാആകാസഗമനാദീസുപി ഏസേവ നയോ. ഓരിമതീരതോ പന പരതീരമേവ അക്കമന്തിയാ അനാപത്തി. രജനകമ്മത്ഥം ഗന്ത്വാ ദാരുസങ്കഡ്ഢനാദികിച്ചേന ദ്വേ തിസ്സോ ഉഭയതീരേസു വിചരന്തി, വട്ടതി. സചേ പനേത്ഥ കാചി കലഹം കത്വാ ഇതരം തീരം ഗച്ഛതി, ആപത്തി. ദ്വേ ഏകതോ ഉത്തരന്തി, ഏകാ മജ്ഝേ നദിയാ കലഹം കത്വാ നിവത്തിത്വാ ഓരിമതീരമേവ ആഗച്ഛതി, ആപത്തി. ഇതരിസ്സാ പന അയം പക്കന്തട്ഠാനേ ഠിതാ ഹോതി, തസ്മാ പരതീരം ഗച്ഛന്തിയാപി അനാപത്തി. ന്ഹായിതും വാ പാതും വാ ഓതിണ്ണാ തമേവ തീരം പച്ചുത്തരതി, അനാപത്തി.

സഹ അരുണുഗ്ഗമനാതി ഏത്ഥ സചേ സജ്ഝായം വാ പധാനം വാ അഞ്ഞം വാ കിഞ്ചി കമ്മം കുരുമാനാ പുരേഅരുണേയേവ ദുതിയികായ സന്തികം ഗമിസ്സാമീതി ആഭോഗം കരോതി, അജാനന്തിയാ ഏവ ചസ്സാ അരുണോ ഉഗ്ഗച്ഛതി, അനാപത്തി. അഥ പന "യാവ അരുണുഗ്ഗമനാ ഇധേവ ഭവിസ്സാമീ"തി വാ അനാഭോഗേന വാ വിഹാരസ്സ ഏകദേസേ അച്ഛതി, ദുതിയികായ ഹത്ഥപാസം ന ഓതരതി, അരുണുഗ്ഗമനേ സങ്ഘാദിസേസോ. ഹത്ഥപാസോയേവ ഹി ഇധ പമാണം, ഹത്ഥപാസാതിക്കമേ ഏകഗബ്ഭോപി ന രക്ഖതി.

അഗാമകേ അരഞ്ഞേതി ഏത്ഥ "നിക്ഖമിത്വാ ബഹി ഇന്ദഖീലാ സബ്ബമേതം അരഞ്ഞ"ന്തി ഏവം വുത്തലക്ഖണമേവ അരഞ്ഞം. തം പനേതം കേവലം ഗാമാഭാവേന "അഗാമക"ന്തി വുത്തം, ന വിഞ്ഝാടവിസദിസതായ. താദിസേ അരഞ്ഞേ ഓക്കന്തേ ദസ്സനൂപചാരേ വിജഹിതേ സചേപി സവനൂപചാരോ അത്ഥി, ആപത്തി. തേനേവ വുത്തം അട്ഠകഥായം "സചേ ഭിക്ഖുനീസു മഹാബോധിഅങ്ഗണം പവിസന്തീസു ഏകാ ബഹി തിട്ഠതി, തസ്സാപി ആപത്തി. ലോഹപാസാദം പവിസന്തീസുപി പരിവേണം പവിസന്തീസുപി ഏസേവ നയോ. മഹാചേതിയം വന്ദമാനാസു ഏകാ ഉത്തരദ്വാരേന നിക്ഖമിത്വാ ഗച്ഛതി, തസ്സാപി ആപത്തി. ഥൂപാരാമം പവിസന്തീസു ഏകാ ബഹി തിട്ഠതി, തസ്സാപി ആപത്തീ"തി. ഏത്ഥ ച ദസ്സനൂപചാരോ നാമ യത്ഥ ഠിതം ദുതിയികാ പസ്സതി. സചേ പന സാണിപാകാരന്തരികാപി ഹോതി, ദസ്സനൂപചാരം വിജഹതി നാമ. സവനൂപചാരോ നാമ യത്ഥ ഠിതാ മഗ്ഗമൂള്ഹസദ്ദേന വിയ ധമ്മസവനാരോചനസദ്ദേന വിയ ച "അയ്യേ"തി സദ്ദായന്തിയാ സദ്ദം സുണാതി. അജ്ഝോകാസേ ദൂരേപി ദസ്സനൂപചാരോ നാമ ഹോതി. സോ ഏവരൂപേ സവനൂപചാരേ വിജഹിതേ ന രക്ഖതി, വിജഹിതമത്തേവ ആപത്തി സങ്ഘാദിസേസസ്സ.

ഏകാ മഗ്ഗം ഗച്ഛന്തീ ഓഹീയതി. സഉസ്സാഹാ ചേ ഹുത്വാ ഇദാനി പാപുണിസ്സാമീതി അനുബന്ധതി, അനാപത്തി. സചേ പുരിമായോ അഞ്ഞേന

മഗ്ഗേന ഗച്ഛന്തി, പക്കന്താ നാമ ഹോന്തി, അനാപത്തിയേവ. ദ്വിന്നം ഗച്ഛന്തീനം ഏകാ അനുബന്ധിതും അസക്കോന്തീ "ഗച്ഛതു അയ്യാ"തി ഓഹീയതി, ഇതരാപി "ഓഹീയതു അയ്യാ"തി, ഗച്ഛതി, ദ്വിന്നമ്പി ആപത്തി. സചേ പന ഗച്ഛന്തീസു പുരിമാപി അഞ്ഞം മഗ്ഗം ഗണ്ഹാതി, പച്ഛിമാപി അഞ്ഞം, ഏകാ ഏകിസ്സാ പക്കന്തട്ഠാനേ തിട്ഠതി, ദ്വിന്നമ്പി അനാപത്തി.

൬൯൩. പക്ഖസങ്കന്താ വാതി തിത്ഥായതനം സങ്കന്താ, സേസം ഉത്താനമേവ. പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

തതിയസിക്ഖാപദം.

൪. ചതുത്ഥസങ്ഘാദിസേസസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൬൯൪-൫. ചതുത്ഥേ - **പാദപീഠം** നാമ ധോതപാദട്ഠപനകം. **പാദകഠലികാ** നാമ അധോതപാദട്ഠപനകം . **അനഞ്ഞായ ഗണസ്സ ഛന്ദ**ന്തി തസ്സേവ കാരകഗണസ്സ ഛന്ദം അജാനിത്വാ. **വത്തേ വത്തന്തി**ന്തി തേചത്താലീസപ്പഭേദേ നേത്ഥാരവത്തേ വത്തമാനം. സേസം ഉത്താനമേവ.

ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - കായവാചാചിത്തതോ സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം , ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ചതുത്ഥസിക്ഖാപദം.

൫. പഞ്ചമസങ്ഘാദിസേസസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൦൧. പഞ്ചമേ - **ഏകതോ അവസ്സുതേ**തി ഏത്ഥ "ഭിക്ഖുനിയാ അവസ്സുതഭാവോ ദട്ഠബ്ബോ"തി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. മഹാഅട്ഠകഥായം പനേതം ന വുത്തം, തം പാളിയാ സമേതി. സേസം ഉത്താനമേവ.

പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദ്വിവേദനന്തി.

പഞ്ചമസിക്ഖാപദം.

൬. ഛട്ഠസങ്ഘാദിസേസസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൦൫-൬. ഛട്ഠേ - **യതോ ത്വ**ന്തി യസ്മാ ത്വം. **ഉയ്യോജേതി ആപത്തി ദുക്കടസ്സാ**തിആദികാ സങ്ഘാദിസേസപരിയോസാനാ ആപത്തിയോ കസ്സാ ഹോന്തീതി? ഉയ്യോജികായ. വുത്തഞ്ചേതം പരിവാരേപി -

> "ന ദേതി ന പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, പടിഗ്ഗഹോ തേന ന വിജ്ജതി;
> ആപജ്ജതി ഗരുകം ന ലഹുകം, തഞ്ച പരിഭോഗപച്ചയാ;
> പഞ്ഹാ മേസാ കുസലേഹി ചിന്തിതാ"തി. (പരി॰ ൪൮൧);

അയഞ്ഹി ഗാഥാ ഇമം ഉയ്യോജികം സന്ധായ വുത്താ. ഇതരിസ്സാ പന ആപത്തിഭേദോ പഠമസിക്ഖാപദേ വിഭത്തോതി. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഛട്ഠസിക്ഖാപദം.

൭. സത്തമസങ്ഘാദിസേസസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൦൯. സത്തമേ - **യാവതതിയക**പദത്ഥോ മഹാവിഭങ്ഗേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബോ. സേസം ഉത്താനമേവാതി.

സമനുഭാസനസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

സത്തമസിക്ഖാപദം.

൮. അട്ഠമസങ്ഘാദിസേസസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൧൪. അട്ഠമേ - **കിസ്മിഞ്ചിദേവ അധികരണേ**തി ചതുന്നം അഞ്ഞതരസ്മിം. പദഭാജനേ പന കേവലം അധികരണവിഭാഗം ദസ്സേതും ''അധികരണം നാമ ചത്താരി അധികരണാനീ''തിആദി വുത്തം. സേസം ഉത്താനമേവ സദ്ധിം സമുട്ഠാനാദീഹീതി.

അട്ഠമസിക്ഖാപദം.

൯. നവമസങ്ഘാദിസേസസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൨൩. നവമേ - **സംസട്ഠാ**തി മിസ്സീഭൂതാ. **അനനുലോമികേനാ**തി പബ്ബജിതാനം അനനുലോമേന കായികവാചസികേന. **സംസട്ഠാ**തി ഗിഹീനം കോട്ടനപചനഗന്ധപിസനമാലാഗന്ഥനാദിനാ കായികേന സാസനപടിസാസനാഹരണസഞ്ചരിത്താദിനാ വാചസികേന ച സംസട്ഠാ. പാപോ കിത്തിസദ്ദോ ഏതാസന്തി **പാപസദ്ദാ** . പാപോ ആജീവസങ്ഖാതോ സിലോകോ ഏതാസന്തി **പാപസിലോകാ**. സേസം ഉത്താനമേവ സദ്ധിം സമുട്ഠാനാദീഹീതി.

നവമസിക്ഖാപദം.

൧൦. ദസമസങ്ഘാദിസേസസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൨൭. ദസമേ - **ഏവാചാരാ**തി ഏവംആചാരാ. യാദിസോ തുമ്ഹാകം ആചാരോ, താദിസാ ആചാരാതി അത്ഥോ. ഏസ നയോ സബ്ബത്ഥ. **ഉഞ്ഞായാ**തി അവഞ്ഞായ നീചം കത്വാ ജാനനായ. **പരിഭവേനാ**തി കിം ഇമാ കരിസ്സന്തീതി ഏവം പരിഭവിത്വാ ജാനനേന. **അക്ഖന്തിയാ**തി അസഹനതായ; കോധേനാതി അത്ഥോ. **വേഭസ്സിയാ**തി ബലവഭസ്സഭാവേന; അത്തനോ ബലപ്പകാസനേന സമുത്രാസനേനാതി അത്ഥോ. **ദുബ്ബല്യാ**തി തുമ്ഹാകം ദുബ്ബലഭാവേന. സബ്ബത്ഥ

ഉഞ്ഞായ ച പരിഭവേന ചാതി ഏവം സമുച്ചയത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ. **വിവിച്ചഥാ**തി വിനാ ഹോഥ. സേസം ഉത്താനമേവ സദ്ധിം സമുട്ഠാനാദീഹീതി.

ദസമസിക്ഖാപദം.

ഉദ്ദിട്ഠാ ഖോ അയ്യായോ സത്തരസ സങ്ഘാദിസേസാതി ഏത്ഥ ഛന്നം പഠമാപത്തികാനം അനന്തരാ സഞ്ചരിത്തം, ദ്വേ ദുട്ഠദോസാതി ഇമാനി തീണി സിക്ഖാപദാനി മഹാവിഭങ്ഗതോ പക്ഖിപിത്വാ **നവ പഠമാപത്തികാ,** ചതുന്നം യാവതതിയകാനം അനന്തരാ മഹാവിഭങ്ഗതോപി ചത്താരോ യാവതതിയകേ പക്ഖിപിത്വാ **അട്ഠ യാവതതിയകാ** വേദിതബ്ബാ. ഏവം സബ്ബേപി പാതിമോക്ഖുദ്ദേസമഗ്ഗേന ഉദ്ദിട്ഠാ ഖോ അയ്യായോ സത്തരസ സങ്ഘാദിസേസാ ധമ്മാതി ഏവമേത്ഥ അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ. സേസം ഉത്താനമേവ അഞ്ഞത്ര പക്ഖമാനത്താ. തം പന ഖന്ധകേ വിത്ഥാരേന വണ്ണയിസ്സാമാതി.

സമന്തപാസാദികായ വിനയസംവണ്ണനായ ഭിക്ഖുനീവിഭങ്ഗേ

സത്തരസകവണ്ണനാ നിട്ഠിതാ.

സങ്ഘാദിസേസകണ്ഡം നിട്ഠിതം.

൩. നിസ്സഗ്ഗിയകണ്ഡം (ഭിക്ഖുനീവിഭങ്ഗവണ്ണനാ)

പഠമനിസ്സഗ്ഗിയപാചിത്തിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

തിംസ നിസ്സഗ്ഗിയാ ധമ്മാ, ഭിക്ഖുനീനം പകാസിതാ;
യേ തേസം ദാനി ഭവതി, അയം സംവണ്ണനാക്കമോ.

൭൩൩. **ആമത്തികാപണ**ന്തി അമത്താനി വുച്ചന്തി ഭാജനാനി; താനി യേ വിക്കിണന്തി, തേ വുച്ചന്തി ആമത്തികാ; തേസം ആപണോ **ആമത്തികാപണോ;** തം വാ പസാരേസ്സന്തീതി അത്ഥോ.

൭൩൪. **പത്തസന്നിചയം കരേയ്യാ**തി പത്തസന്നിധിം കരേയ്യ; ഏകാഹം അനധിട്ഠഹിത്വാ വാ അവികപ്പേത്വാ വാ പത്തം ഠപേയ്യാതി അത്ഥോ. സേസം മഹാവിഭങ്ഗേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബം. അയമേവ ഹി വിസേസോ - തത്ഥ ദസാഹം പരിഹാരോ, ഇധ ഏകാഹമ്പി നത്ഥി. സേസം താദിസമേവ.

ഇദമ്പി കഥിനസമുട്ഠാനം - കായവാചതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, അകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പഠമസിക്ഖാപദം.

ദുതിയനിസ്സഗ്ഗിയപാചിത്തിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൩൮. ദുതിയേ - **ദുച്ചോളാ**തി വിരൂപചോളാ; ജിണ്ണചോളാതി അത്ഥോ. **അപയ്യാഹീ**തി അപി അയ്യാഹി.

൭൪൦. **ആദിസ്സ ദിന്ന**ന്തി സമ്പത്താ ഭാജേന്തൂതി വത്വാപി ഇദം ഗണസ്സ ഇദം തുമ്ഹാകം ദമ്മീതി വത്വാ വാ ദാതുകമ്യതായ പാദമൂലേ ഠപേത്വാ വാ ദിന്നമ്പി ആദിസ്സ ദിന്നം നാമ ഹോതി. ഏതം സബ്ബമ്പി അകാലചീവരം. **അയ്യായ ദമ്മീ**തി ഏവം പടിലദ്ധം പന യഥാദാനേയേവ ഉപനേതബ്ബം. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദുതിയസിക്ഖാപദം.

തതിയനിസ്സഗ്ഗിയപാചിത്തിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൪൩-൪. തതിയേ - **ഹന്ദാ**തി ഗണ്ഹ. **സയം അച്ഛിന്ദതീ**തി ഏകം ദത്വാ ഏകം അച്ഛിന്ദന്തിയാ ഏകം നിസ്സഗ്ഗിയം, ബഹൂസു ബഹൂനി. സചേ സംഹരിത്വാ ഠപിതാനി ഏകതോ അച്ഛിന്ദതി, വത്ഥുഗണനായ ആപത്തിയോ. ബന്ധിത്വാ ഠപിതേസു പന ഏകാവ ആപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

തതിയസിക്ഖാപദം.

ചതുത്ഥനിസ്സഗ്ഗിയപാചിത്തിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൮൮. ചതുത്ഥേ - **കയേനാതി** മൂലേന. **ന മേ ആവുസോ സപ്പിനാ അത്ഥോ; തേലേന മേ അത്ഥോതി** ഇദം കിര സാ ആഹടസപ്പിം ദത്വാ തേലമ്പി ആഹരിസ്സതീതി മഞ്ഞമാനാ ആഹ. **വിഞ്ഞാപേത്വാതി** ജാനാപേത്വാ; ഇദം നാമ ആഹരാതി യാചിത്വാ വാ.

൭൮൯. **തഞ്ഞേവ വിഞ്ഞാപേതീതി** യം പഠമം വിഞ്ഞത്തം തം ഥോകം നപ്പഹോതി, തസ്മാ പുന തഞ്ഞേവ വിഞ്ഞാപേതീതി അത്ഥോ. **അഞ്ഞഞ്ച വിഞ്ഞാപേതീതി** സചേ പഠമം സപ്പിവിഞ്ഞത്തം, യമകം പചിതബ്ബന്തി ച വേജ്ജേന വുത്തത്താ തേലേന അത്ഥോ ഹോതി, തതോ തേലേനാപി മേ അത്ഥോതി ഏവം അഞ്ഞഞ്ച വിഞ്ഞാപേതി. **ആനിസംസം ദസ്സേത്വാതി** സചേ കഹാപണസ്സ സപ്പി ആഭതം ഹോതി, ഇമിനാ മൂലേന ദിഗുണം തേലം ലബ്ഭതി, തേനാപി ച ഇദം കിച്ചം നിപ്ഫജ്ജതി, തസ്മാ തേലം ആഹരാതി ഏവം ആനിസംസം ദസ്സേത്വാ വിഞ്ഞാപേതീതി. സേസം ഉത്താനമേവ.

ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ചതുത്ഥസിക്ഖാപദം.

പഞ്ചമനിസ്സഗ്ഗിയപാചിത്തിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൯൩. പഞ്ചമേ - **ന മേ സിക്ഖമാനേതി** ഇദം കിര സാ കുലധീതാ "അയം അദ്ധാ ഏവം വുത്താ ഇദം തേലം ഠപേത്വാ സപ്പിമ്പി മേ അത്തനോ കുലഘരാ ആഹരിസ്സതീ"തി മഞ്ഞമാനാ ആഹ. **ചേതാപേത്വാതി** ജാനാപേത്വാ ഇച്ചേവ അത്ഥോ. സേസം സബ്ബത്ഥ ചതുത്ഥസദിസമേവാതി.

പഞ്ചമസിക്ഖാപദം.

ഛട്ഠനിസ്സഗ്ഗിയപാചിത്തിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൯൮. ഛട്ഠേ - **ഛന്ദകന്തി** "ഇദം നാമ ധമ്മകിച്ചം കരിസ്സാമ, യം സക്കോഥ; തം ദേഥാ"തി ഏവം പരേസം ഛന്ദഞ്ച രുചിഞ്ച ഉപ്പാദേത്വാ ഗഹിതപരിക്ഖാരസ്സേതം അധിവചനം. **അഞ്ഞദത്ഥികേനാതി** അഞ്ഞസ്സത്ഥായ ദിന്നേന. **അഞ്ഞുദ്ദിസികേനാതി** അഞ്ഞം ഉദ്ദിസിത്വാ ദിന്നേന. **സങ്ഘികേനാതി** സങ്ഘസ്സ പരിച്ചത്തേന.

൮൦൨. **സേസകം ഉപനേതീതി** യദത്ഥായ ദിന്നോ, തം ചേതാപേത്വാ അവസേസം അഞ്ഞസ്സത്ഥായ ഉപനേതി. **സാമികേ അപലോകേത്വാതി** "തുമ്ഹേഹി ചീവരത്ഥായ ദിന്നോ, അമ്ഹാകഞ്ച ചീവരം അത്ഥി, തേലാദീഹി പന അത്ഥോ"തി ഏവം ആപുച്ഛിത്വാ ഉപനേതി. **ആപദാസൂതി** തഥാരൂപേസു ഉപദ്ദവേസു; ഭിക്ഖുനിയോ വിഹാരം ഛഡ്ഡേത്വാ പക്കമന്തി, ഏവരൂപാസു ആപദാസു യം വാ തം വാ ചേതാപേതും വട്ടതി. സേസം ഉത്താനമേവ.

ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഛട്ഠസിക്ഖാപദം.

സത്തമനിസ്സഗ്ഗിയപാചിത്തിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭ന്ന൪. സത്തമേ - **സഞ്ഞാചികേന**ാതി സയം യാചിതകേന. ഏതദേവേത്ഥ നാനാകരണം. സേസം ഛട്ഠസദിസമേവാതി.

സത്തമസിക്ഖാപദം.

അട്ഠമനിസ്സഗ്ഗിയപാചിത്തിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭ന്നൻ. അട്ഠമേ - **മഹാജനികേന**ാതി ഗണസ്സ പരിച്ചത്തേന. ഏതദേവേത്ഥ നാനാകരണം.

അട്ഠമസിക്ഖാപദം.

നവമനിസ്സഗ്ഗിയപാചിത്തിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൭൪. നവമസിക്ഖാപദേ - **സഞ്ഞാചികേന**ാതി ഇദം പദം ഇതോ അധികതരം.

നവമസിക്ഖാപദം.

ദസമനിസ്സഗ്ഗിയപാചിത്തിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൭൮. ദസമേ - **പരിവേണം ഉന്ദ്രിയത**ീതി പരിവേണം വിനസ്സതി; പരിപതതീതി അത്ഥോ. ഇദഞ്ച പദം **പുഗ്ഗലികേന സഞ്ഞാചികേന**ാതി ഇദഞ്ച ഏത്തകമേവ നാനാകരണം. സേസം പുബ്ബസദിസമേവാതി.

ദസമസിക്ഖാപദം.

ഏകാദസമനിസ്സഗ്ഗിയപാചിത്തിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൮൪. ഏകാദസമേ - **ഗരുപാവുരണ**ന്തി സീതകാലേ പാവുരണം. **ചതുക്കംസപരമ**ന്തി ഏത്ഥ കംസോ നാമ ചതുക്കഹാപണികോ ഹോതി; തസ്മാ പദഭാജനേ "സോളസകഹാപണഗ്ഘനക"ന്തി വുത്തം.

ഏകാദസമസിക്ഖാപദം.

ദ്വാദസമനിസ്സഗ്ഗിയപാചിത്തിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൮ൻ. ദ്വാദസമേ - **ലഹുപാവുരണ**ന്തി ഉണ്ഹകാലേ പാവുരണം. സേസം സിക്ഖാപദദ്വയേപി ഉത്താനമേവ.

ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദ്വാദസമസിക്ഖാപദം.

ഉദ്ദിട്ഠാ ഖോ അയ്യായോ തിംസ നിസ്സഗ്ഗിയാ പാചിത്തിയാ ധമ്മാതി എത്ഥ മഹാവിഭങ്ഗേ ചീവരവഗ്ഗതോ ധോവനഞ്ച പടിഗ്ഗഹണഞ്ചാതി ദ്വേ സിക്ഖാപദാനി അപനേത്വാ അകാലചീവരം കാലചീവരന്തി അധിട്ഠഹിത്വാ ഭാജിതസിക്ഖാപദേന ച പരിവത്തേത്വാ അച്ഛിന്നചീവരേന ച പഠമവഗ്ഗോ പൂരേതബ്ബോ. പുന ഏളകലോമവഗ്ഗസ്സ ആദിതോ സത്ത സിക്ഖാപദാനി അപനേത്വാ സത്ത അഞ്ഞദത്ഥികാനി പക്ഖിപിത്വാ ദുതിയവഗ്ഗോ പൂരേതബ്ബോ. തതിയവഗ്ഗതോ പഠമപത്തം വസ്സികസാടികം ആരഞ്ഞകസിക്ഖാപദന്തി ഇമാനി തീണി അപനേത്വാ പത്തസന്നിചയഗരുപാവുരണലഹുപാവുരണസിക്ഖാപദേഹി തതിയവഗ്ഗോ പൂരേതബ്ബോ. ഇതി ഭിക്ഖുനീനം ദ്വാദസ സിക്ഖാപദാനി ഏകതോപഞ്ഞത്താനി, അട്ഠാരസ ഉഭതോപഞ്ഞത്താനീതി ഏവം സബ്ബേപി പാതിമോക്ഖുദ്ദേസമഗ്ഗേന ''ഉദ്ദിട്ഠാ ഖോ അയ്യായോ തിംസ നിസ്സഗ്ഗിയാ പാചിത്തിയാ ധമ്മാ''തി ഏവമേത്ഥ അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ. സേസം വുത്തനയമേവാതി.

സമന്തപാസാദികായ വിനയസംവണ്ണനായ ഭിക്ഖുനീവിഭങ്ഗേ

തിംസകവണ്ണനാ നിട്ഠിതാ.

നിസ്സഗ്ഗിയകണ്ഡം നിട്ഠിതം.

൪. പാചിത്തിയകണ്ഡം (ഭിക്ഖുനീവിഭങ്ഗവണ്ണനാ)

൧. ലസുണവഗ്ഗോ

൧. പഠമലസുണസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

തിംസകാനന്തരം ധമ്മാ, ഛസട്ഠിസതസങ്ഗഹാ;
സങ്ഗീതാ യേ അയം ദാനി, ഹോതി തേസമ്പി വണ്ണനാ.

൭൯൩. തത്ഥ ലസുണവഗ്ഗസ്സ താവ പഠമസിക്ഖാപദേ - **ദ്വേ തയോ ഭണ്ഡികേ**തി ദ്വേ വാ തയോ വാ പോട്ടലികേ; സമ്പുണ്ണമിഞ്ജാനമേതം അധിവചനം. **ന മത്തം ജാനിത്വാ**തി പമാണം അജാനിത്വാ ഖേത്തപാലസ്സ വാരേന്തസ്സ ബഹും ലസുണം ഹരാപേസി.

അഞ്ഞതരം ഹംസയോനിന്തി സുവണ്ണഹംസയോനിം. **സോ താസം ഏകേക**ന്തി സോ ഹംസോ ജാതിസ്സരോ അഹോസി, അഥ പുബ്ബസിനേഹേന ആഗന്ത്വാ താസം ഏകേകം പത്തം ദേതി, തം താപനതാലനഛേദനക്ഖമം സുവണ്ണമേവ ഹോതി.

൭൯൫. **മാഗധക**ന്തി മഗധേസു ജാതം. മഗധരട്ഠേ ജാതലസുണമേവ ഹി ഇധ ലസുണന്തി അധിപ്പേതം, തമ്പി ഭണ്ഡികലസുണമേവ, ന ഏകദ്വിതിമിഞ്ജകം. കുരുന്ദിയം പന ജാതദേസം അവത്വാ ''മാഗധകം നാമ ഭണ്ഡികലസുണ''ന്തി വുത്തം. **അജ്ഝോഹാരേ അജ്ഝോഹാരേ**തി ഏത്ഥ സചേ ദ്വേ തയോ ഭണ്ഡികേ ഏകതോയേവ സങ്ഖാദിത്വാ അജ്ഝോഹരതി, ഏകം പാചിത്തിയം. ഭിന്ദിത്വാ ഏകേകം മിഞ്ജം ഖാദന്തിയാ പന പയോഗഗണനായ പാചിത്തിയാനീതി.

൭൯൭. **പലണ്ഡുകാ**ദീനം വണ്ണേന വാ മിഞ്ജായ വാ നാനത്തം വേദിതബ്ബം - വണ്ണേന താവ പലണ്ഡുകോ പണ്ഡുവണ്ണോ ഹോതി. ഭഞ്ജനകോ ലോഹിതവണ്ണോ. ഹരിതകോ ഹരിതപണ്ണവണ്ണോ. മിഞ്ജായ പന പലണ്ഡുകസ്സ ഏകാ മിഞ്ജാ ഹോതി, ഭഞ്ജനകസ്സ ദ്വേ, ഹരിതകസ്സ തിസ്സോ. ചാപലസുണോ അമിഞ്ജകോ, അങ്കുരമത്തമേവ ഹി തസ്സ ഹോതി. മഹാപച്ചരിയാദീസു പന ''പലണ്ഡുകസ്സ തീണി മിഞ്ജാനി, ഭഞ്ജനകസ്സ ദ്വേ, ഹരിതകസ്സ ഏക''ന്തി വുത്തം . ഏതേ പലണ്ഡുകാദയോ സഭാവേനേവ വട്ടന്തി. സൂപസമ്പാകാദീസു പന മാഗധകമ്പി വട്ടതി. തഞ്ഹി പച്ചമാനേസു മുഗ്ഗസൂപാദീസു വാ മച്ഛമംസവികതിയാ വാ തേലാദീസു വാ ബദരസാളവാദീസു വാ അമ്ബിലസാകാദീസു വാ ഉത്തരിഭങ്ഗേസു വാ യത്ഥ കത്ഥചി അന്തമസോ യാഗുഭത്തേപി പക്ഖിപിതും വട്ടതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ലസുണസിക്ഖാപദം പഠമം.

൨. ദുതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൯൯. ദുതിയേ - **സമ്ബാധേ**തി പടിച്ഛന്നോകാസേ. തസ്സ വിഭാഗദസ്സനത്ഥം പന ''ഉഭോ ഉപകച്ഛകാ മുത്തകരണ''ന്തി വുത്തം. **ഏകമ്പി ലോമ**ന്തി കത്തരിയാ വാ സണ്ഡാസകേന വാ ഖുരേന വാ യേന കേനചി ഏകപയോഗേന വാ നാനാപയോഗേന വാ ഏകം വാ ബഹൂനി വാ സംഹരാപേന്തിയാ പയോഗഗണനായ പാചിത്തിയാനി, ന ലോമഗണനായ.

൮൦൧. **ആബാധപച്ചയാ**തി കണ്ഡുകച്ഛുആദിആബാധപച്ചയാ സംഹരാപേന്തിയാ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ. ചതുസമുട്ഠാനം - കായതോ കായവാചതോ കായചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം,

നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദുതിയസിക്ഖാപദം.

൩. തതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൧൮. തതിയേ - **തലഘാതകേ**തി മുത്തകരണതലഘാതനേ. **അന്തമസോ ഉപ്പലപത്തേനാപീ**തി ഏത്ഥ പത്തം താവ മഹന്തം, കേസരേനാപി പഹാരം ദേന്തിയാ ആപത്തിയേവ.

൮൧൯. **ആബാധപച്ചയാ**തി ഗണ്ഡം വാ വണം വാ പഹരിതും വട്ടതി. സേസം ഉത്താനമേവ. പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

തതിയസിക്ഖാപദം.

൪. ചതുത്ഥസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൨൦. ചതുത്ഥേ - **പുരാണരാജോരോധാ**തി പുരാണേ ഗിഹിഭാവേ രഞ്ഞോ ഓരോധാ. **ചിരാചിരം ഗച്ഛതീ**തി ചിരേന ചിരേന ഗച്ഛതി. **ധാരേഥാ**തി സക്കോഥ. **കസ്സിദം കമ്മ**ന്തി വുത്തേ അനാരോചിതേപി ഏതാ മയി ആസങ്കം കരിസ്സന്തീതി മഞ്ഞമാനാ ഏവമാഹ - ''മയ്ഹിദം കമ്മ''ന്തി.

൮൨൨. **ജതുമട്ഠകേ**തി ജതുനാ കതേ മട്ഠദണ്ഡകേ. വത്ഥുവസേനേവേതം വുത്തം, യംകിഞ്ചി പന ദണ്ഡകം പവേസേന്തിയാ ആപത്തിയേവ. തേനാഹ - ''അന്തമസോ ഉപ്പലപത്തമ്പി മുത്തകരണം പവേസേതീ''തി. ഏതമ്പി ച അതിമഹന്തം, കേസരമത്തമ്പി പന പവേസേന്തിയാ ആപത്തി ഏവ. സേസം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനി തലഘാതകേ വുത്തസദിസാനേവാതി.

ചതുത്ഥസിക്ഖാപദം.

൫. പഞ്ചമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൨൩. പഞ്ചമേ - **അതിഗമ്ഭീരം ഉദകസുദ്ധികം ആദിയന്തീ**തി അതിഅന്തോ പവേസേത്വാ ഉദകേന ധോവനം കുരുമാനാ.

൮൨൫. **കേസഗ്ഗമത്തമ്പി അതിക്കാമേതീ**തി വിത്ഥാരതോ തതിയം വാ ചതുത്ഥം വാ അങ്ഗുലം ഗമ്ഭീരതോ ദ്വിന്നം പബ്ബാനം ഉപരി കേസഗ്ഗമത്തമ്പി പവേസേന്തിയാ പാചിത്തിയന്തി അത്ഥോ. വുത്തഞ്ഹേതം മഹാപച്ചരിയം - ''ഏകിസ്സാ അങ്ഗുലിയാ തീണി പബ്ബാനി ആദാതും ന ലഭതി, തിണ്ണം വാ ചതുന്നം വാ ഏകേകമ്പി പബ്ബം ആദാതും ന ലഭതീ''തി. സേസം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനിപി തലഘാതകേ വുത്തസദിസാനേവാതി.

പഞ്ചമസിക്ഖാപദം.

൬. ഛട്ഠസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൨൬. ഛട്ഠേ - **ഭത്തവിസ്സഗ്ഗ**ന്തി ഭത്തകിച്ചം. **പാനീയേന ച വിധൂപനേന ച ഉപതിട്ഠിത്വാ**തി ഏകേന ഹത്ഥേന പാനീയഥാലകം ഏകേന ബീജനിം ഗഹേത്വാ ബീജമാനാ സമീപേ ഠത്വാതി അത്ഥോ. **അച്ചാവദതീ**തി പുബ്ബേപി തുമ്ഹേ ഏവം

ഭുഞ്ജഥ, അഹം ഏവം ഉപട്ഠാനം കരോമീ”തി പബ്ബജിതചാരിത്തം അതിക്കമിത്വാ ഗേഹസ്സിതകഥം കഥേതീതി അത്ഥോ.

വ്വ൮൭. **യംകിഞ്ചി പാനീയ**ന്തി സുദ്ധഉദകം വാ ഹോതു, തക്കദധിമത്ഥുരസഖീരാദീനം വാ അഞ്ഞതരം. **യാ കാചി ബീജനീ**തി അന്തമസോ ചീവരകണ്ണോപി. **ഹത്ഥപാസേ തിട്ഠതി ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാ**തി ഇധ ഠാനപച്ചയാവ പാചിത്തിയം വുത്തം. പഹാരപച്ചയാ പന ഖന്ധകേ ദുക്കടം പഞ്ഞത്തം.

വ്വ൮൯. **ദേതി ദാപേതീ**തി പാനീയം വാ സൂപാദിം വാ ഇമം പിവഥ, ഇമിനാ ഭുഞ്ജഥാതി ദേതി; താലവണ്ടം ഇമിനാ ബീജന്താ ഭുഞ്ജഥാതി ദേതി; അഞ്ഞേന വാ ഉഭയമ്പി ദാപേതി, അനാപത്തി. **അനുപസമ്പന്നം ആണാപേതീ**തി ഉപതിട്ഠനത്ഥം സാമണേരിം ആണാപേതി, അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഛട്ഠസിക്ഖാപദം.

൭. സത്തമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

വ്വ൯൧. സത്തമേ - **ഭുഞ്ജിസ്സാമീതി പടിഗ്ഗണ്ഹാതി ആപത്തി ദുക്കടസ്സാ**തി ഇദം പയോഗദുക്കടം നാമ, തസ്മാ ന കേവലം പടിഗ്ഗഹണേയേവ ഹോതി, പടിഗ്ഗണ്ഹിത്വാ പന അരഞ്ഞതോ ആഹരണേപി സുക്ഖാപനേപി വദ്ദലിദിവസേ ഭജ്ജനത്ഥായ ഉദ്ധനസജ്ജനേപി കപല്ലസജ്ജനേപി ദബ്ബിസജ്ജനേപി ദാരൂനി ആദായ അഗ്ഗികരണേപി കപല്ലമ്ഹി ധഞ്ഞപക്ഖിപനേപി ദബ്ബിയാ സങ്ഘട്ടനേസുപി കോട്ടനത്ഥം ഉദുക്ഖലമുസലാദിസജ്ജനേസുപി കോട്ടനപപ്ഫോടനധോവനാദീസുപി യാവ മുഖേ ഠപേത്വാ അജ്ഝോഹരണത്ഥം ദന്തേഹി സങ്ഖാദതി, താവ സബ്ബപയോഗേസു ദുക്കടാനി, അജ്ഝോഹരണകാലേ പന അജ്ഝോഹരണഗണനായ പാചിത്തിയാനി. ഏത്ഥ ച വിഞ്ഞത്തി ചേവ ഭോജനഞ്ച പമാണം. തസ്മാ സയം വിഞ്ഞാപേത്വാ അഞ്ഞായ ഭജ്ജനകോട്ടനപചനാനി കാരാപേത്വാ ഭുഞ്ജന്തിയാപി ആപത്തി. അഞ്ഞായ വിഞ്ഞാപേത്വാ സയം ഭജ്ജനാദീനി കത്വാ ഭുഞ്ജന്തിയാപി ആപത്തി. മഹാപച്ചരിയം പന വുത്തം - “ഇദം ആമകധഞ്ഞം നാമ മാതരമ്പി വിഞ്ഞാപേത്വാ ഭുഞ്ജന്തിയാ പാചിത്തിയമേവ, അവിഞ്ഞത്തിയാ ലദ്ധം സയം ഭജ്ജനാദീനി കത്വാ വാ കാരാപേത്വാ വാ ഭുഞ്ജന്തിയാ ദുക്കടം. അഞ്ഞായ വിഞ്ഞത്തിയാ ലദ്ധം സയം വാ ഭജ്ജനാദീനി കത്വാ തായ വാ കാരാപേത്വാ അഞ്ഞായ വാ കാരാപേത്വാ ഭുഞ്ജന്തിയാപി ദുക്കടമേവാ”തി. പുനപി വുത്തം “അഞ്ഞായ വിഞ്ഞത്തിയാ ലദ്ധം, സയം ഭജ്ജനാദീനി കത്വാ ഭുഞ്ജന്തിയാ പാചിത്തിയമേവ. ഭജ്ജനാദീനി കാരാപേത്വാ ഭുഞ്ജന്തിയാ പന ദുക്കട”ന്തി. തം പുബ്ബാപരവിരുദ്ധം ഹോതി, ന ഹി ഭജ്ജനാദീനം കരണേ വാ കാരാപനേ വാ വിസേസോ അത്ഥി. മഹാഅട്ഠകഥായം പന “അഞ്ഞായ വിഞ്ഞത്തം ഭുഞ്ജന്തിയാ ദുക്കട”ന്തി അവിസേസേന വുത്തം.

വ്വ൯൩. **ആബാധപച്ചയാ**തി സേദകമ്മാദീനം അത്ഥായ ധഞ്ഞവിഞ്ഞത്തിയാ അനാപത്തി. “അവിഞ്ഞത്തിയാ ലബ്ഭമാനം പന നവകമ്മത്ഥായ സമ്പടിച്ഛിതും വട്ടതീ”തി മഹാപച്ചരിയം വുത്തം. **അപരണ്ണം വിഞ്ഞാപേതീ**തി ഠപേത്വാ സത്ത ധഞ്ഞാനി മുഗ്ഗമാസാദിം വാ ലാബുകുമ്ഭണ്ഡാദിം വാ അഞ്ഞം യംകിഞ്ചി ഞാതകപവാരിതട്ഠാനേ വിഞ്ഞാപേന്തിയാ അനാപത്തി. ആമകധഞ്ഞം പന ഞാതകപവാരിതട്ഠാനേ ന വട്ടതി. സേസം ഉത്താനമേവ.

ചതുസമുട്ഠാനം - കായതോ കായവാചതോ കായചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

സത്തമസിക്ഖാപദം.

൮. അട്ഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൨൪. അട്ഠമേ - നിബ്ബിട്ഠോ രാജഭടോ രഞ്ഞോ ഭതി കേണി ഏതേനാതി **നിബ്ബിട്ഠരാജഭടോ,** ഏകം ഠാനന്തരം കേണിയാ ഗഹേത്വാ തതോ ലദ്ധഉദയോതി അത്ഥോ. **തഞ്ഞേവ ഭടപഥം യാചിസ്സാമീ**തി രഞ്ഞോ കേണിം ദത്വാ പുന തംയേവ ഠാനന്തരം യാചിസ്സാമീതി ചിന്തേന്തോ. **പരിഭാസീ**തി താ ഭിക്ഖുനിയോ "മാ പുന ഏവം കരിത്ഥാ"തി സന്തജ്ജേസി.

൮൨൬. **സയം ഛഡ്ഡേതീ**തി ചത്താരിപി വത്ഥൂനി ഏകപയോഗേന ഛഡ്ഡേന്തിയാ ഏകാവ ആപത്തി, പാടേക്കം ഛഡ്ഡേന്തിയാ വത്ഥുഗണനായ ആപത്തിയോ. ആണത്തിയമ്പി ഏസേവ നയോ. ദന്തകട്ഠഛഡ്ഡനേപി ഭിക്ഖുനിയാ പാചിത്തിയമേവ. ഭിക്ഖുസ്സ സബ്ബത്ഥ ദുക്കടം. സേസം ഉത്താനമേവ.

ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

അട്ഠമസിക്ഖാപദം.

൯. നവമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൩൦-൨. നവമേ - **യം മനുസ്സാനം ഉപഭോഗപരിഭോഗം രോപിമ**ന്തി ഖേത്തം വാ ഹോതു നാളികേരാദിആരാമോ വാ, യത്ഥ കത്ഥചി രോപിമഹരിതട്ഠാനേ ഏതാനി വത്ഥൂനി ഛഡ്ഡേന്തിയാ പുരിമനയേനേവ ആപത്തിഭേദോ വേദിതബ്ബോ. ഖേത്തേ വാ ആരാമേ വാ നിസീദിത്വാ ഭുഞ്ജമാനാ ഉച്ഛുആദീനി വാ ഖാദന്തീ; ഗച്ഛമാനാ ഉച്ഛിട്ഠോദകചലകാദീനി ഹരിതട്ഠാനേ ഛഡ്ഡേതി, അന്തമസോ ഉദകം പിവിത്വാ മത്ഥകച്ഛിന്നനാളികേരമ്പി ഛഡ്ഡേതി, പാചിത്തിയമേവ. ഭിക്ഖുനോ ദുക്കടം. കസിതട്ഠാനേ പന നിക്ഖിത്തബീജേ യാവ അങ്കുരം ന ഉട്ഠഹതി, താവ സബ്ബേസം ദുക്കടം . അനിക്ഖിത്തബീജേസു ഖേത്തകോണാദീസു വാ അസഞ്ജാതരോപിമേസു ഖേത്തമരിയാദാദീസു വാ ഛഡ്ഡേതും വട്ടതി. മനുസ്സാനം കചവരഛഡ്ഡനട്ഠാനേപി വട്ടതി. **ഛഡ്ഡിതഖേത്തേ**തി മനുസ്സേസു സസ്സം ഉദ്ധരിത്വാ ഗതേസു ഛഡ്ഡിതഖേത്തം നാമ ഹോതി, തത്ഥ വട്ടതി. യത്ഥ പന ലായിതമ്പി പുബ്ബണ്ണാദി പുന ഉട്ഠഹിസ്സതീതി രക്ഖന്തി, തത്ഥ യഥാവത്ഥുകമേവ. സേസം ഉത്താനമേവ. ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയാകിരിയം...പേ॰... തിവേദനന്തി.

നവമസിക്ഖാപദം.

൧൦. ദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൩൫. ദസമേ - **യംകിഞ്ചി നച്ച**ന്തി നടാദയോ വാ നച്ചന്തു സോണ്ഡാ വാ, അന്തമസോ മോരസുവമക്കടാദയോപി, സബ്ബമ്പേതം നച്ചമേവ. **യംകിഞ്ചി ഗീത**ന്തി യംകിഞ്ചി നടാദീനം വാ ഗീതം ഹോതു, അരിയാനം പരിനിബ്ബാനകാലേ രതനത്തയഗുണൂപസംഹിതം സാധുകീളിതഗീതം വാ അസംയതഭിക്ഖൂനം ധമ്മഭാണകഗീതം വാ, സബ്ബമ്പേതം ഗീതമേവ. **യംകിഞ്ചി വാദിത**ന്തി തന്തിബദ്ധാദിവാദനീയഭണ്ഡവാദിതം വാ ഹോതു, കുടഭേരിവാദിതം വാ, അന്തമസോ ഉദകഭേരിവാദിതമ്പി, സബ്ബമ്പേതം വാദിതമേവ.

൮൩൬. **ദസ്സനായ ഗച്ഛതി ആപത്തി ദുക്കടസ്സാ**തി പദവാരഗണനായ ആപത്തി ദുക്കടസ്സ. **യത്ഥ ഠിതാ പസ്സതി വാ സുണാതി വാ**തി ഏകപയോഗേന ഓലോകേന്തീ പസ്സതി, തേസംയേവ ഗീതവാദിതം സുണാതി, ഏകമേവ പാചിത്തിയം. സചേ പന ഏകം ദിസം ഓലോകേത്വാ നച്ചം പസ്സതി, പുന അഞ്ഞതോ ഓലോകേത്വാ ഗായന്തേ പസ്സതി

അഞ്ഞതോ വാദേന്തേ, പാടേക്കാ ആപത്തിയോ. ഭിക്ഖുനീ സയമ്പി നച്ചിതും വാ ഗായിതും വാ വാദിതും വാ ന ലഭതി, അഞ്ഞേ "നച്ച, ഗായ, വാദേഹീ"തി വത്തുമ്പി ന ലഭതി. "ചേതിയസ്സ ഉപഹാരം ദേഥ, ഉപാസകാ"തി വത്തുമ്പി "തുമ്ഹാകം ചേതിയസ്സ ഉപട്ഠാനം കരോമാ"തി വുത്തേ "സാധൂ"തി സമ്പടിച്ഛിതുമ്പി ന ലഭതി. സബ്ബത്ഥ പാചിത്തിയന്തി സബ്ബഅട്ഠകഥാസു വുത്തം. ഭിക്ഖുനോ ദുക്കടം. "തുമ്ഹാകം ചേതിയസ്സ ഉപട്ഠാനം കരോമാ"തി വുത്തേ പന "ഉപട്ഠാനകരണം നാമ സുന്ദര"ന്തി വത്തും വട്ടതി.

൮൩൭. **ആരാമേ ഠിതാ**തി ആരാമേ ഠത്വാ അന്തരാരാമേ വാ ബഹിആരാമേ വാ നച്ചാദീനി പസ്സതി വാ സുണാതി വാ, അനാപത്തി. **സതി കരണീയേ**തി സലാകഭത്താദീനം വാ അത്ഥായ അഞ്ഞേന വാ കേനചി കരണീയേന ഗന്ത്വാ ഗതട്ഠാനേ പസ്സതി വാ സുണാതി വാ, അനാപത്തി. **ആപദാസൂ**തി താദിസേന ഉപദ്ദവേന ഉപദ്ദുതാ സമജ്ജട്ഠാനം പവിസതി, ഏവം പവിസിത്വാ പസ്സന്തിയാ വാ സുണന്തിയാ വാ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദസമസിക്ഖാപദം.

ലസുണവഗ്ഗോ പഠമോ.

൨. അന്ധകാരവഗ്ഗോ

൧. പഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൩൯. അന്ധകാരവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **അപ്പദീപേ**തി പദീപചന്ദസൂരിയഅഗ്ഗീസു ഏകേനാപി അനോഭാസിതേ. തേനേവസ്സ പദഭാജനേ "അനാലോകേ"തി വുത്തം. **സല്ലപേയ്യ വാ**തി ഗേഹസ്സിതകഥം കഥേയ്യ.

൮൪൧. **അരഹോപേക്ഖാ അഞ്ഞവിഹിതാ**തി ന രഹോഅസ്സാദാപേക്ഖാ രഹോഅസ്സാദതോ അഞ്ഞവിഹിതാവ ഹുത്വാ ഞാതിം വാ പുച്ഛതി, ദാനേ വാ പൂജായ വാ മന്തേതി. സേസം ഉത്താനമേവ. ഥേയ്യസത്ഥസമുട്ഠാനം - കായചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദ്വിവേദനന്തി.

പഠമസിക്ഖാപദം.

൨. ദുതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൪൨. ദുതിയേ - **പടിച്ഛന്നേ ഓകാസേ**തി ഇദമേവ നാനം. സേസം സബ്ബം പുരിമസദിസമേവാതി.

ദുതിയസിക്ഖാപദം.

൩. തതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൪൩. തതിയേ - **അജ്ഝോകാസേ**തി നാനം, സേസം സബ്ബം താദിസമേവാതി.

തതിയസിക്ഖാപദം.

൪. ചതുത്ഥസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൫൦-൩. ചതുത്ഥേ - **നികണ്ണികന്തി** കണ്ണമൂലം വുച്ചതി; കണ്ണമൂലേ ജപ്പേയ്യാതി വുത്തം ഹോതി. **സതി കരണീയേ**തി സലാകഭത്താദീനം ആഹരണത്ഥായ വിഹാരേ വാ ദുന്നിക്ഖിത്തം പടിസാമനത്ഥായ. സേസം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനി പുരിമസദിസാനേവാതി.

ചതുത്ഥസിക്ഖാപദം.

൫. പഞ്ചമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൫൪. പഞ്ചമേ - **ഘരം സോധേന്താ**തി തേസം കിര ഏതദഹോസി - ''ഥേരിയാ കോചി കായികവാചസികോ വീതിക്കമോ ന ദിസ്സതി, ഘരമ്പി താവ സോധേമാ''തി, തതോ ഘരം സോധേന്താ നം അദ്ദസംസു.

൭൫൭. അനോവസ്സകം അതിക്കാമേന്തിയാതി പഠമം പാദം അതിക്കാമേന്തിയാ ദുക്കടം, ദുതിയം അതിക്കാമേന്തിയാ പാചിത്തിയം, ഉപചാരാതിക്കമേ ഏസേവ നയോ.

൭൫൮. ഗിലാനായാതി യാ താദിസേന ഗേലഞ്ഞേന ആപുച്ഛിതും ന സക്കോതി. **ആപദാസൂ**തി ഘരേ അഗ്ഗി വാ ഉട്ഠിതോ ഹോതി, ചോരാ വാ; ഏവരൂപേ ഉപദ്ദവേ അനാപുച്ഛാ പക്കമതി, അനാപത്തി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

കഥിനസമുട്ഠാനം - കായവാചതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പഞ്ചമസിക്ഖാപദം.

൬. ഛട്ഠസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൬൦. ഛട്ഠേ - **അഭിനിസീദേയ്യാ**തി നിസീദേയ്യ. നിസീദിത്വാ ഗച്ഛന്തിയാ ഏകാ ആപത്തി, അനിസീദിത്വാ നിപജ്ജിത്വാ ഗച്ഛന്തിയാ ഏകാ, നിസീദിത്വാ നിപജ്ജിത്വാ ഗച്ഛന്തിയാ ദ്വേ.

൭൬൩. ധുവപഞ്ഞത്തേതി ഭിക്ഖുനീനം അത്ഥായ നിച്ചപഞ്ഞത്തേ. സേസം ഉത്താനമേവ. കഥിനസമുട്ഠാനം...പേ॰... തിവേദനന്തി.

ഛട്ഠസിക്ഖാപദം.

൭. സത്തമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൬൪. സത്തമേപി - സബ്ബം ഛട്ഠേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബം.

സത്തമസിക്ഖാപദം.

൮. അട്ഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൭൬൯. അട്ഠമേ - സബ്ബം ഉത്താനമേവ. തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

അട്ഠമസിക്ഖാപദം.

൯. നവമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൩൭. നവമേ - **അഭിസപേയ്യാ**തി സപഥം കരേയ്യ. **നിരയേന അഭിസപതി** നാമ “നിരയേ നിബ്ബത്താമി, അവീചിമ്ഹി നിബ്ബത്താമി, നിരയേ നിബ്ബത്തതു, അവീചിമ്ഹി നിബ്ബത്തതൂ”തി ഏവമാദിനാ നയേന അക്കോസതി. **ബ്രഹ്മചരിയേന അഭിസപതി** നാമ “ഗിഹിനീ ഹോമി, ഓദാതവത്ഥാ ഹോമി, പരിബ്ബാജികാ ഹോമി, ഇതരാ വാ ഏദിസാ ഹോതൂ”തി ഏവമാദിനാ നയേന അക്കോസതി; വാചായ വാചായ പാചിത്തിയം. ഠപേത്വാ പന നിരയഞ്ച ബ്രഹ്മചരിയഞ്ച “സുനഖീ സൂകരീ കാണാ കുണീ”തിആദിനാ നയേന അക്കോസന്തിയാ വാചായ വാചായ ദുക്കടം.

൮൩൮. **അത്ഥപുരേക്ഖാരായാ**തി അട്ഠകഥം കഥേന്തിയാ. **ധമ്മപുരേക്ഖാരായാ**തി പാളിം വാചേന്തിയാ. **അനുസാസനിപുരേക്ഖാരായാ**തി “ഇദാനിപി ത്വം ഏദിസാ, സാധു വിരമസ്സു, നോ ചേ വിരമസി, അദ്ധാ പുന ഏവരൂപാനി കമ്മാനി കത്വാ നിരയേ ഉപ്പജ്ജിസ്സസി, തിരച്ഛാനയോനിയാ ഉപ്പജ്ജിസ്സസീ”തി ഏവം അനുസാസനിയം ഠത്വാ വദന്തിയാ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

നവമസിക്ഖാപദം.

൧൦. ദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൩൯. ദസമേ - സബ്ബം ഉത്താനമേവ. ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - കായവാചാചിത്തതോ സമുട്ഠാതി, കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലകമ്മം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ദസമസിക്ഖാപദം.

അന്ധകാരവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

൩. നഗ്ഗവഗ്ഗോ

൧. പഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൮൩-൪. നഗ്ഗവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **ബ്രഹ്മചരിയം ചിണ്ണേനാ**തി ബ്രഹ്മചരിയേന ചിണ്ണേന; അഥ വാ ബ്രഹ്മചരിയസ്സ ചരണേനാതി; ഏവം കരണത്ഥേ വാ സാമിഅത്ഥേ വാ ഉപയോഗവചനം വേദിതബ്ബം. **അച്ഛിന്നചീവരികായാ**തി ഇദം ഉദകസാടികം സന്ധായ വുത്തം, ന അഞ്ഞം ചീവരം. തസ്മാ ഉദകസാടികായ അച്ഛിന്നായ വാ നട്ഠായ വാ നഗ്ഗായ ന്ഹായന്തിയാ അനാപത്തി. സചേപി ഉദകസാടികചീവരം മഹഗ്ഘം ഹോതി, ന സക്കാ നിവാസേത്വാ ബഹി ഗന്തും, ഏവമ്പി നഗ്ഗായ ന്ഹായിതും വട്ടതി. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ.

ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പഠമസിക്ഖാപദം.

൨. ദുതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൮൮൭. ദുതിയേ - സബ്ബം ഉത്താനമേവ. ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദുതിയസിക്ഖാപദം.

൩. തതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

വ്൯൩-൪. തതിയേ - **അനന്തരായികിനീ**തി ദസസു അന്തരായേസു ഏകേനപി അന്തരായേന അനന്തരായാ. **ധുരം നിക്ഖിത്തമത്തേ**തി ധുരം നിക്ഖിപിത്വാ സചേപി പച്ഛാ സിബ്ബതി, ആപത്തിയേവാതി അത്ഥോ. സേസം ഉത്താനമേവ.

ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

തതിയസിക്ഖാപദം.

൪. ചതുത്ഥസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

വ്൯വ്-൯. ചതുത്ഥേ - പഞ്ച അഹാനി പഞ്ചാഹം, പഞ്ചാഹമേവ **പഞ്ചാഹികം**. സങ്ഘാടീനം ചാരോ **സങ്ഘാടിചാരോ;** പരിഭോഗവസേന വാ ഓതാപനവസേന വാ സങ്ഘടിതട്ഠേന സങ്ഘാടീതി ലദ്ധനാമാനം പഞ്ചന്നം ചീവരാനം പരിവത്തനന്തി അത്ഥോ. തസ്മായേവ പദഭാജനേ ''പഞ്ചമം ദിവസം പഞ്ച ചീവരാനീ''തിആദിമാഹ. **ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാ**തി ഏത്ഥ ച ഏകസ്മിം ചീവരേ ഏകാ ആപത്തി; പഞ്ചസു പഞ്ച.

൯൦൦. ആപദാസൂതി മഹഗ്ഘം ചീവരം, ന സക്കാ ഹോതി ചോരഭയാദീസു പരിഭുഞ്ജിതും; ഏവരൂപേ ഉപദ്ദവേ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ. കഥിനസമുട്ഠാനം - അകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ചതുത്ഥസിക്ഖാപദം.

൫. പഞ്ചമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൦൩. പഞ്ചമേ - **ചീവരസങ്കമനീയ**ന്തി സങ്കമേതബ്ബം ചീവരം; അഞ്ഞിസ്സാ സന്തകം അനാപുച്ഛാ ഗഹിതം പുന പടിദാതബ്ബചീവരന്തി അത്ഥോ.

൯൦൬. ആപദാസൂതി സചേ അപാരുതം വാ അനിവത്ഥം വാ ചോരാ ഹരന്തി, ഏവരൂപാസു ആപദാസു ധാരേന്തിയാ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ. കഥിനസമുട്ഠാനം - കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പഞ്ചമസിക്ഖാപദം.

൬. ഛട്ഠസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൦൯-൧൦. ഛട്ഠേ - **അഞ്ഞം പരിക്ഖാര**ന്തി യംകിഞ്ചി ഥാലകാദീനം വാ സപ്പിതേലാദീനം വാ അഞ്ഞതരം. **ആനിസംസ**ന്തി ''കിത്തകം അഗ്ഘനകം ദാതുകാമത്ഥാ''തി പുച്ഛതി, ''ഏത്തകം നാമാ''തി വദന്തി, ''ആഗമേഥ താവ, ഇദാനി വത്ഥം മഹഗ്ഘം, കതിപാഹേന കപ്പാസേ ആഗതേ സമഗ്ഘം ഭവിസ്സതീ''തി ഏവം വത്വാ നിവാരേന്തിയാ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഛട്ഠസിക്ഖാപദം.

൭. സത്തമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൧൧. സത്തമേ - **പക്കമിംസൂ**തി അഞ്ഞാസമ്പി ആഗമനം ആഗമേന്തീ "അദ്ധാ അമ്ഹാകമ്പി ആഗമേസ്സതീ"തി തത്ഥ തത്ഥ അഗമംസു. **പടിബാഹേയ്യാ**തി പടിസേധേയ്യ.

൯൧൪. **ആനിസംസ**ന്തി "ഏകിസ്സാ ഏകം സാടകം നപ്പഹോതി, ആഗമേഥ താവ, കതിപാഹേന ഉപ്പജ്ജിസ്സതി, തതോ ഭാജേസ്സാമീ"തി ഏവം ആനിസംസം ദസ്സേത്വാ പടിബാഹന്തിയാ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

സത്തമസിക്ഖാപദം.

൮. അട്ഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൧൫-൮. അട്ഠമേ - **നടാ** നാമ യേ നാടകം നാടേന്തി. **നടകാ** നാമ യേ നച്ചന്തി. **ലങ്ഘകാ** നാമ യേ വംസവരത്താദീസു ലങ്ഘനകമ്മം കരോന്തി. **സോകജ്ഝായികാ** നാമ മായാകാരാ. **കുമ്ഭഥൂണികാ** നാമ ഘടകേന കീളനകാ; ബിമ്ബിസകവാദകാതിപി വദന്തി. **ദേതി ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാ**തി ഏത്ഥ ചീവരഗണനായ ആപത്തിയോ വേദിതബ്ബാ. സേസം ഉത്താനമേവ.

ഛസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

അട്ഠമസിക്ഖാപദം.

൯. നവമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൨൧-൯. നവമേ - **ദുബ്ബലചീവരപച്ചാസായാതി** ദുബ്ബലായ ചീവരപച്ചാസായ. **ആനിസംസ**ന്തി കിഞ്ചാപി "ന മയം അയ്യേ സക്കോമാ"തി വദന്തി, "ഇദാനി പന തേസം കപ്പാസോ ആഗമിസ്സതി , സദ്ധോ പസന്നോ പുരിസോ ആഗമിസ്സതി, അദ്ധാ ദസ്സതീ"തി ഏവം ആനിസംസം ദസ്സേത്വാ നിവാരേന്തിയാ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

നവമസിക്ഖാപദം.

൧൦. ദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൨൭. ദസമേ - **കഥിനുദ്ധാരം ന ദസ്സന്തീ**തി കീദിസോ കഥിനുദ്ധാരോ ദാതബ്ബോ, കീദിസോ ന ദാതബ്ബോതി? യസ്സ അത്ഥാരമൂലകോ ആനിസംസോ മഹാ, ഉബ്ഭാരമൂലകോ അപ്പോ, ഏവരൂപോ ന ദാതബ്ബോ. യസ്സ പന അത്ഥാരമൂലകോ ആനിസംസോ അപ്പോ, ഉബ്ഭാരമൂലകോ മഹാ, ഏവരൂപോ ദാതബ്ബോ. സമാനിസംസോപി സദ്ധാപരിപാലനത്ഥം ദാതബ്ബോവ.

൯൩൧. **ആനിസംസ**ന്തി ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ജിണ്ണചീവരോ, കഥിനാനിസംസമൂലകോ മഹാലാഭോതി ഏവരൂപം ആനിസംസം ദസ്സേത്വാ പടിബാഹന്തിയാ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദസമസിക്ഖാപദം.

നഗ്ഗവഗ്ഗോ തതിയോ.

൪. തുവട്ടവഗ്ഗോ

൧. പഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൩൩. തുവട്ടവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **തുവട്ടേയ്യുന്തി** നിപജ്ജേയ്യും. സേസം ഉത്താനമേവ. ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പഠമസിക്ഖാപദം.

൨. ദുതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൩൭. ദുതിയേ - ഏകം അത്ഥരണഞ്ചേവ പാവുരണഞ്ച ഏതാസന്തി **ഏകത്ഥരണപാവുരണാ;** സംഹാരിമാനം പാവാരത്ഥരണകടസാരകാദീനം ഏകം അന്തം അത്ഥരിത്വാ ഏകം പാരുപിത്വാ തുവട്ടേന്തീനമേതം അധിവചനം.

൯൪൦. വവത്ഥാനം ദസ്സേത്വാതി മജ്ഝേ കാസാവം വാ കത്തരയട്ഠിം വാ അന്തമസോ കായബന്ധനമ്പി ഠപേത്വാ നിപജ്ജന്തീനം അനാപത്തീതി അത്ഥോ. സേസം ഉത്താനമേവ. ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദുതിയസിക്ഖാപദം.

൩. തതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൪൧. തതിയേ - **ഉളാരസമ്ഭാവിതാതി** ഉളാരകുലാ പബ്ബജിതത്താ ഗുണേഹി ച ഉളാരത്താ ഉളാരാതി സമ്ഭാവിതാ. **ഇസ്സാപകതാതി** ഇസ്സായ അപകതാ; അഭിഭൂതാതി അത്ഥോ. സഞ്ഞത്തി ബഹുലാ ഏതാസന്തി **സഞ്ഞത്തിബഹുലാ;** ദിവസം മഹാജനം സഞ്ഞാപയമാനാതി അത്ഥോ. വിഞ്ഞത്തി ബഹുലാ ഏതാസന്തി **വിഞ്ഞത്തിബഹുലാ. വിഞ്ഞത്തീതി** ഹേതൂദാഹരണാദീഹി വിവിധേഹി നയേഹി ഞാപനാ വേദിതബ്ബാ, ന യാചനാ.

൯൪൩. ചങ്കമനേ നിവത്തനഗണനായ ആപത്തിയോ വേദിതബ്ബാ. **തിട്ഠതി വാതിആദീസു** പയോഗഗണനായ. **ഉദ്ദിസതി വാതിആദീസു** പദാദിഗണനായ. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയാകിരിയം , സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

തതിയസിക്ഖാപദം.

൪. ചതുത്ഥസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൪൪. ചതുത്ഥേ - **സതി അന്തരായേതി** ദസവിധേ അന്തരായേ സതി. **പരിയേസിത്വാ ന ലഭതീതി** അഞ്ഞം ഉപട്ഠായികം ന ലഭതി. **ഗിലാനായാതി** സയം ഗിലാനായ. **ആപദാസൂതി** തഥാരൂപേ ഉപദ്ദവേ സതി അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ചതുത്ഥസിക്ഖാപദം.

൫. പഞ്ചമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൨൨. പഞ്ചമേ - **അഞ്ഞം ആണാപേതീ**തി ഏത്ഥ സചേ നിക്കഡ്ഢാതി ആണത്താ ഏകപയോഗേന ബഹൂനിപി ദ്വാരാനി അതിക്കാമേതി, ഏകാ ആപത്തി. അഥ ഇമഞ്ചിമഞ്ച ദ്വാരം അതിക്കാമേഹീതി ഏവം ആണത്താ അതിക്കാമേതി, ദ്വാരഗണനായ ആപത്തിയോ. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

പഞ്ചമസിക്ഖാപദം.

൬. ഛട്ഠസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൨൫. ഛട്ഠേ - സബ്ബം ഉത്താനമേവ. സമനുഭാസനസമുട്ഠാനം - അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ഛട്ഠസിക്ഖാപദം.

൭-൮-൯. സത്തമഅട്ഠമനവമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൬൧. സത്തമഅട്ഠമനവമേസു സബ്ബം ഉത്താനമേവ. സബ്ബാനി ഏളകലോമസമുട്ഠാനാനി, കിരിയാനി, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖാനി, അചിത്തകാനി, പണ്ണത്തിവജ്ജാനി, കായകമ്മാനി, തിചിത്താനി തിവേദനാനീതി.

സത്തമഅട്ഠമനവമസിക്ഖാപദാനി.

൧൦. ദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൭൮. ദസമേ - **ആഹുന്ദരികാ**തി സമ്ബാധാ.

൯൭൯. **ധുരം നിക്ഖിത്തമത്തേ**തി സചേപി ധുരം നിക്ഖിപിത്വാ പച്ഛാ പക്കമതി, ആപത്തിയേവാതി അത്ഥോ. പവാരേത്വാ പഞ്ച യോജനാനി ഗച്ഛന്തിയാപി അനാപത്തി. ഛസു വത്തബ്ബമേവ നത്ഥി. സചേ പന തീണി ഗന്ത്വാ തേനേവ മഗ്ഗേന പച്ചാഗച്ഛതി, ന വട്ടതി. അഞ്ഞേന മഗ്ഗേന ആഗന്തും വട്ടതി.

൯൭൬. **അന്തരായേ**തി ദസവിധേ അന്തരായേ - പരം ഗച്ഛിസ്സാമീതി നിക്ഖന്താ, നദീപൂരോ പന ആഗതോ, ചോരാ വാ മഗ്ഗേ ഹോന്തി, മേഘോ വാ ഉട്ഠാതി, നിവത്തിതും വട്ടതി. സേസം ഉത്താനമേവ. പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം - അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ദസമസിക്ഖാപദം.

തുവട്ടവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

൫. ചിത്താഗാരവഗ്ഗോ

൧. പഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൭൮. ചിത്താഗാരവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **രാജാഗാരന്തി** രഞ്ഞോ കീളനഘരം. **ചിത്താഗാരന്തി** കീളനചിത്തസാലം. **ആരാമന്തി** കീളനഉപവനം. **ഉയ്യാനന്തി** കീളനുയ്യാനം. **പോക്ഖരണീന്തി** കീളനപോക്ഖരണിം. തസ്മായേവ പദഭാജനേ ''യത്ഥ കത്ഥചി രഞ്ഞോ കീളിതു''ന്തിആദി വുത്തം. **ദസ്സനായ ഗച്ഛതി ആപത്തി ദുക്കടസ്സാതി** എത്ഥ പദവാരഗണനായ ദുക്കടം. **യത്ഥ ഠിതാ പസ്സതീതി** എത്ഥ പന സചേ എകസ്മിംയേവ ഠാനേ ഠിതാ പദം അനുദ്ധരമാനാ പഞ്ചപി പസ്സതി, എകമേവ പാചിത്തിയം. തം തം ദിസാഭാഗം ഓലോകേത്വാ പസ്സന്തിയാ പന പാടേക്കാ ആപത്തിയോ. ഭിക്ഖുസ്സ പന സബ്ബത്ഥ ദുക്കടം.

൯൮൧. **ആരാമേ ഠിതാതി** അജ്ഝാരാമേ രാജാഗാരാദീനി കരോന്തി, താനി പസ്സന്തിയാ അനാപത്തി. **ഗച്ഛന്തീ വാ ആഗച്ഛന്തീ വാതി** പിണ്ഡപാതാദീനം അത്ഥായ ഗച്ഛന്തിയാ മഗ്ഗോ ഹോതി, താനി പസ്സതി, അനാപത്തി. **സതി കരണീയേ ഗന്ത്വാതി** രഞ്ഞോ സന്തികം കേനചി കരണീയേന ഗന്ത്വാ പസ്സതി, അനാപത്തി. **ആപദാസൂതി** കേനചി ഉപദ്ദുതാ പവിസിത്വാ പസ്സതി, അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

എളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പഠമസിക്ഖാപദം.

൨. ദുതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൮൨. ദുതിയേ - അഭിനിസീദനാഭിനിപജ്ജനേസു പയോഗഗണനായ ആപത്തിയോ വേദിതബ്ബാ. സേസം ഉത്താനമേവ.

എളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദുതിയസിക്ഖാപദം.

൩. തതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൮൮. തതിയേ - **ഉജ്ജവുജ്ജവേതി** യത്തകം ഹത്ഥേന അഞ്ഛിതം ഹോതി, തസ്മിം തക്കമ്ഹി വേഠിതേ എകാ ആപത്തി. കന്തനതോ പന പുബ്ബേ കപ്പാസവിചിനനം ആദിം കത്വാ സബ്ബപയോഗേസു ഹത്ഥവാരഗണനായ ദുക്കടം.

൯൮൯. **കന്തിതസുത്തന്തി** ദസികസുത്താദിം സങ്ഘാടേത്വാ കന്തതി, ദുക്കന്തിതം വാ പടികന്തതി. സേസം ഉത്താനമേവ. എളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

തതിയസിക്ഖാപദം.

൪. ചതുത്ഥസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൯൨. ചതുത്ഥേ - **യാഗും വാതി**ആദീസു തണ്ഡുലകോട്ടനം ആദിം കത്വാ സബ്ബേസു പുബ്ബപയോഗേസു പയോഗഗണനായ ദുക്കടം. യാഗുഭത്തേസു ഭാജനഗണനായ, ഖാദനീയാദീസു രൂപഗണനായ പാചിത്തിയാനി.

൯൯൩. **യാഗുപാനേതി** മനുസ്സേഹി സങ്ഘസ്സത്ഥായ കരിയമാനേ യാഗുപാനേ വാ സങ്ഘഭത്തേ വാ തേസം സഹായികഭാവേന യംകിഞ്ചി പചന്തിയാ അനാപത്തി. ചേതിയപൂജായ സഹായികാ ഹുത്വാ ഗന്ധാദീനി പൂജേതി, വട്ടതി. **അത്തനോ**

വേയ്യാവച്ചകരസ്സാതി സചേപി മാതാപിതരോ ആഗച്ഛന്തി, യംകിഞ്ചി ബീജനിം വാ സമ്മുഞ്ജനിദണ്ഡകം വാ കാരാപേത്വാ വേയ്യാവച്ചകരട്ഠാനേ ഠപേത്വാവ യംകിഞ്ചി പചിതും വട്ടതി. സേസം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനി തതിയസദിസാനേവാതി.

ചതുത്ഥസിക്ഖാപദം.

൫. പഞ്ചമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൬൩. പഞ്ചമേ - **അസതി അന്തരായേ**തി ദസവിധേ അന്തരായേ അസതി. **ധുരം നിക്ഖിപിത്വാ** പച്ഛാ വിനിച്ഛിനന്തീ ആപത്തിം ആപജ്ജിത്വാവ വിനിച്ഛിനാതി.

൯൬൮. **പരിയേസിത്വാ ന ലഭതീ**തി സഹായികാ ഭിക്ഖുനിയോ ന ലഭതി. സേസം ഉത്താനമേവ. ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം ദുക്ഖവേദനന്തി.

പഞ്ചമസിക്ഖാപദം.

൬. ഛട്ഠസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൬൯. ഛട്ഠേ - സബ്ബം നഗ്ഗവഗ്ഗേ ആഗാരികസിക്ഖാപദേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബം. അയം പന വിസേസോ, തം ഛസമുട്ഠാനം. ഇദം ''സഹത്ഥാ''തി വുത്തത്താ എളകലോമസമുട്ഠാനം, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഛട്ഠസിക്ഖാപദം.

൭. സത്തമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൭൭. സത്തമേ - **പുന പരിയായേനാ**തി പുനവാരേ. **ആപദാസൂ**തി മഹഗ്ഘചീവരം സരീരതോ മോചേത്വാ സുപടിസാമിതമ്പി ചോരാ ഹരന്തി, എവരൂപാസു ആപദാസു അനിസ്സജ്ജിത്വാ നിവാസേന്തിയാ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവാതി.

കഥിനസമുട്ഠാനം - കായവാചതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

സത്തമസിക്ഖാപദം.

൮. അട്ഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൯൭൮. അട്ഠമേ - **അനിസ്സജ്ജിത്വാ**തി രക്ഖണത്ഥായ അദത്വാ; ''ഇമം ജഗ്ഗേയ്യാസീ''തി എവം അനാപുച്ഛിത്വാതി അത്ഥോ.

൯൮൨. **പരിയേസിത്വാ ന ലഭതീ**തി പടിജഗ്ഗികം ന ലഭതി. **ഗിലാനായാ**തി വചീഭേദം കാതും അസമത്ഥായ. **ആപദാസൂ**തി രട്ഠേ ഭിജ്ജന്തേ ആവാസേ ഛഡ്ഡേത്വാ ഗച്ഛന്തി, എവരൂപാസു ആപദാസു അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനി അനന്തരസിക്ഖാപദസദിസാനേവാതി.

അട്ഠമസിക്ഖാപദം.

൯. നവമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൪-൩. നവമേ - **ബാഹിരകം അനത്ഥസംഹിത**ന്തി ഹത്ഥിഅസ്സരഥധനുഥരുസിപ്പആഥബ്ബണഖീലനവസീകരണസോസാപനമന്താഗദപ്പയോഗാദിഭേദം പരൂപഘാതകരം. **പരിത്ത**ന്തി യക്ഖപരിത്തനാഗമണ്ഡലാദിഭേദം സബ്ബമ്പി വട്ടതി. സേസം ഉത്താനമേവ.

പദസോധമ്മസമുട്ഠാനം - വാചതോ വാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

നവമസിക്ഖാപദം.

൧൦. ദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൭. ദസമേ **വാചേയ്യാ**തി പദം വിസേസോ, സേസം നവമേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബം സദ്ധിം സമുട്ഠാനാദീഹീതി.

ദസമസിക്ഖാപദം.

ചിത്താഗാരവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

൬. ആരാമവഗ്ഗോ

൧. പഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൪. ആരാമവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **പരിക്ഖേപം അതിക്കാമേന്തിയാ, ഉപചാരം ഓക്കമന്തിയാ**തി എത്ഥ പഠമപാദേ ദുക്കടം, ദുതിയപാദേ പാചിത്തിയം.

൧൨൭. **സീസാനുലോകികാ**തി പഠമം പവിസന്തീനം ഭിക്ഖുനീനം സീസം അനുലോകേന്തീ പവിസതി, അനാപത്തി. **യത്ഥ ഭിക്ഖുനിയോ**തി യത്ഥ ഭിക്ഖുനിയോ പഠമതരം പവിസിത്വാ സജ്ഝായചേതിയവന്ദനാദീനി കരോന്തി, തത്ഥ താസം സന്തികം ഗച്ഛാമീതി ഗന്തും വട്ടതി. **ആപദാസൂ**തി കേനചി ഉപദ്ദുതാ ഹോതി, എവരൂപാസു ആപദാസു പവിസിതും വട്ടതി. സേസം ഉത്താനമേവ.

ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - കിരിയാകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പഠമസിക്ഖാപദം.

൨. ദുതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൮. ദുതിയേ - **ആയസ്മാ കപ്പിതകോ**തി അയം ജടിലസഹസ്സബ്ഭന്തരോ ഥേരോ. **സംഹരീ**തി സങ്കാമേസി. **സംഹടോ**തി സങ്കാമിതോ. **കാസാവടോ**തി ന്ഹാപിതാ കാസാവം നിവാസേത്വാ കമ്മം കരോന്തി, തം സന്ധായാഹംസു. സേസം ഉത്താനമേവ.

തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ദുതിയസിക്ഖാപദം.

൩. തതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൩൩. തതിയേ - **അനുസാസനിപുരേക്ഖാരായാ**തി ഇദാനിപി ത്വം ബാലാ അബ്യത്താതിആദിനാ നയേന അനുസാസനിപക്ഖേ ഠത്വാ വദന്തിയാ അനാപത്തി.

സേസം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനി അനന്തരസിക്ഖാപദസദിസാനേവാതി.

തതിയസിക്ഖാപദം.

൪. ചതുത്ഥസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൦൩൭. ചതുത്ഥേ - സബ്ബം ഉത്താനമേവ. ചതുസമുട്ഠാനം - കായതോ കായവാചതോ കായചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി. നിമന്തിതായ അനാപുച്ഛാ ഭുഞ്ജന്തിയാ ആപത്തിസമ്ഭവതോ സിയാ കിരിയാകിരിയം, പവാരിതായ കപ്പിയം കാരേത്വാപി അകാരേത്വാപി ഭുഞ്ജന്തിയാ ആപത്തിസമ്ഭവതോ സിയാ കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ചതുത്ഥസിക്ഖാപദം.

൫. പഞ്ചമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൦൪൩. പഞ്ചമേ - കുലേ മച്ഛരോ കുലമച്ഛരോ, കുലമച്ഛരോ ഏതിസ്സാ അത്ഥീതി **കുലമച്ഛരിനീ** കുലം വാ മച്ഛരായതീതി **കുലമച്ഛരിനീ**. **കുലസ്സ അവണ്ണ**ന്തി തം കുലം അസ്സദ്ധം അപ്പസന്നന്തി. **ഭിക്ഖുനീനം അവണ്ണ**ന്തി ഭിക്ഖുനിയോ ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാതി.

൧൦൪൫. **സന്തംയേവ ആദീനവ**ന്തി കുലസ്സ വാ ഭിക്ഖുനീനം വാ സന്തം അഗുണം. സേസം ഉത്താനമേവ. തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം ദുക്ഖവേദനന്തി.

പഞ്ചമസിക്ഖാപദം.

൬. ഛട്ഠസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൦൪൮. ഛട്ഠേ - **ഓവാദായാ**തി ഗരുധമ്മത്ഥായ. **സംവാസായാ**തി ഉപോസഥപവാരണാപുച്ഛനത്ഥായ. അയമേത്ഥ സങ്ഖേപോ. വിത്ഥാരോ പന ഭിക്ഖുനോവാദകസിക്ഖാപദവണ്ണനായം വുത്തോയേവ.

ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഛട്ഠസിക്ഖാപദം.

൭. സത്തമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൦൫൩. സത്തമേ - **പരിയേസിത്വാ ന ലഭതീ**തി ഭിക്ഖുനിം ന ലഭതി. സേസം ഉത്താനമേവ. ഇമസ്സാപി വിത്ഥാരോ ഭിക്ഖുനോവാദകേ വുത്തോയേവ.

ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

സത്തമസിക്ഖാപദം.

൮. അട്ഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൦൫൭. അട്ഠമേ - **ഏകകമ്മ**ന്തിആദീഹി ഉപോസഥപവാരണായേവ വുത്താ. സേസം ഉത്താനമേവ. ഇമസ്സാപി വിത്ഥാരോ ഭിക്ഖുനോവാദകേ വുത്തോയേവ.

പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം - അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

അട്ഠമസിക്ഖാപദം.

൯. നവമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൦൪൭. നവമേ - സബ്ബം ഉത്താനമേവ. ഇമസ്സാപി വിത്ഥാരോ ഭിക്ഖുനോവാദകേ വുത്തോയേവ.

ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

നവമസിക്ഖാപദം.

൧൦. ദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൦൫൨. ദസമേ - **പസാഖേ**തി അധോകായേ. അധോകായോ ഹി യസ്മാ തതോ രുക്ഖസ്സ സാഖാ വിയ ഉഭോ ഊരൂ പഭിജ്ജിത്വാ ഗതാ, തസ്മാ പസാഖോതി വുച്ചതി.

൧൦൫൪. **ഭിന്ദാ**തിആദീസു സചേ ''ഭിന്ദ, ഫാലേഹീ''തി സബ്ബാനി ആണാപേതി, സോ ച തഥേവ കരോതി, ഛ ആണത്തിദുക്കടാനി ഛ ച പാചിത്തിയാനി ആപജ്ജതി. അഥാപി ഏവം ആണാപേതി - ''ഉപാസക, യംകിഞ്ചി ഏത്ഥ കാതബ്ബം, തം സബ്ബം കരോഹീ''തി, സോ ച സബ്ബാനിപി ഭേദനാദീനി കരോതി; ഏകവാചായ ഛ ദുക്കടാനി ഛ പാചിത്തിയാനീതി ദ്വാദസ ആപത്തിയോ. സചേ പന ഭേദനാദീസുപി ഏകംയേവ വത്വാ ''ഇദം കരോഹീ''തി ആണാപേതി, സോ ച സബ്ബാനി കരോതി, യം ആണത്തം, തസ്സേവ കരണേ പാചിത്തിയം. സേസേസു അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ.

കഥിനസമുട്ഠാനം - കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം , അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദസമസിക്ഖാപദം.

ആരാമവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

൭. ഗബ്ഭിനിവഗ്ഗോ

൧. പഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൦൫൯. ഗബ്ഭിനിവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **ആപന്നസത്താ**തി കുച്ഛിപവിട്ഠസത്താ.

പഠമസിക്ഖാപദം.

൨. ദുതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൦൭൩-൪. ദുതിയേ - **പായന്തി**ന്തി ഥഞ്ഞം പായമാനം. **മാതാ വാ ഹോതീ**തി യം ദാരകം പായേതി, തസ്സ മാതാ വാ ഹോതി ധാതി വാ. സേസം ഉത്താനമേവ. ഉഭയമ്പി തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദുതിയസിക്ഖാപദം.

൩. തതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൦൭. തതിയേ - **സിക്ഖാസമ്മുതിം ദാതുന്തി** കസ്മാ ദാപേസി? ''മാതുഗാമോ നാമ ലോലോ ഹോതി ദ്വേ വസ്സാനി ഛസു ധമ്മേസു അസിക്ഖിത്വാ സീലാനി പൂരയമാനോ കിലമതി, സിക്ഖിത്വാ പന പച്ഛാ ന കിലമിസ്സതി, നിത്ഥരിസ്സതീ''തി ദാപേസി.

൧൦൮. **പാണാതിപാതാ വേരമണിം ദ്വേ വസ്സാനി അവീതിക്കമ്മ സമാദാനം സമാദിയാമീ**തി യം തം പാണാതിപാതാ വേരമണീതി പഞ്ഞത്തം സിക്ഖാപദം, തം പാണാതിപാതാ വേരമണിസിക്ഖാപദം ദ്വേ വസ്സാനി അവീതിക്കമിതബ്ബസമാദാനം കത്വാ സമാദിയാമീതി അത്ഥോ. ഏസ നയോ സബ്ബത്ഥ. ഇമാ ഛ സിക്ഖായോ സട്ഠിവസ്സായപി പബ്ബജിതായ ദാതബ്ബായേവ, ന ഏതാസു അസിക്ഖിതാ ഉപസമ്പാദേതബ്ബാ.

തതിയസിക്ഖാപദം.

൪. ചതുത്ഥസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൦൯. ചതുത്ഥേ - സബ്ബം ഉത്താനമേവ. സചേ പന പഠമം വുട്ഠാനസമ്മുതി ന ദിന്നാ ഹോതി, ഉപസമ്പദമാളകേപി ദാതബ്ബായേവ. ഇമാ ദ്വേപി മഹാസിക്ഖമാനാ നാമ.

ചതുത്ഥസിക്ഖാപദം.

൫. പഞ്ചമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൦. പഞ്ചമേ - കിഞ്ചാപി ഊനദ്വാദസവസ്സം പരിപുണ്ണസഞ്ഞായ വുട്ഠാപേന്തിയാ അനാപത്തി, സാ പന അനുപസമ്പന്നാവ ഹോതി. സേസം ഉത്താനമേവ.

പഞ്ചമസിക്ഖാപദം.

൬. ഛട്ഠസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൫. ഛട്ഠേ - ദസവസ്സായ ഗിഹിഗതായ സിക്ഖാസമ്മുതിം ദത്വാ പരിപുണ്ണദ്വാദസവസ്സം ഉപസമ്പാദേതും വട്ടതി.

ഛട്ഠസിക്ഖാപദം.

൭. സത്തമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൧. സത്തമേ - സബ്ബം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനിപി സബ്ബേസു ദുതിയേ വുത്തസദിസാനേവ. അയം പന വിസേസോ - യത്ഥ സമ്മുതി അത്ഥി, തത്ഥ കിരിയാകിരിയം ഹോതീതി.

സത്തമസിക്ഖാപദം.

൮. അട്ഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൮. അട്ഠമേ - **ന അനുഗ്ഗണ്ഹാപേയ്യാ**തി ''ഇമിസ്സാ അയ്യേ ഉദ്ദേസാദീനി ദേഹീ''തി ഏവം ഉദ്ദേസാദീഹി ന അനുഗ്ഗണ്ഹാപേയ്യ.

൧൧൧. **പരിയേസിത്വാ**തി അഞ്ഞം പരിയേസിത്വാ ന ലഭതി, സയം ഗിലാനാ ഹോതി, ന സക്കോതി ഉദ്ദേസാദീനി ദാതും, തസ്സാ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ. ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

അട്ഠമസിക്ഖാപദം.

൯. നവമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൩൩. നവമേ - **ന ഉപട്ഠഹേയ്യാ**തി ചുണ്ണേന മത്തികായ ദന്തകട്ഠേന മുഖോദകേനാതി ഏവം തേന തേന കരണീയേന ന ഉപട്ഠഹേയ്യ. സേസം ഉത്താനമേവ. പഠമപാരാജികസമുട്ഠാനം - അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

നവമസിക്ഖാപദം.

൧൦. ദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൩൭. ദസമേ - **നേവ വൂപകാസേയ്യാ**തി ന ഗഹേത്വാ ഗച്ഛേയ്യ. **ന വൂപകാസാപേയ്യാ**തി ''ഇമം അയ്യേ ഗഹേത്വാ ഗച്ഛാ''തി അഞ്ഞം ന ആണാപേയ്യ. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - അകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം , സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

ദസമസിക്ഖാപദം.

ഗബ്ഭിനിവഗ്ഗോ സത്തമോ.

൮. കുമാരിഭൂതവഗ്ഗോ

൧-൨-൩. പഠമദുതിയതതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൪൯. കുമാരിഭൂതവഗ്ഗസ്സ പഠമദുതിയതതിയസിക്ഖാപദാനി തീണി തീഹി ഗിഹിഗതസിക്ഖാപദേഹി സദിസാനി. യാ പന താ സബ്ബപഠമാ ദ്വേ മഹാസിക്ഖമാനാ, താ അതിക്കന്തവീസതിവസ്സാതി വേദിതബ്ബാ. താ ഗിഹിഗതാ വാ ഹോന്തു അഗിഹിഗതാ വാ, സിക്ഖമാനാ ഇച്ചേവ വത്തബ്ബാ, ഗിഹിഗതാതി വാ കുമാരിഭൂതാതി വാ ന വത്തബ്ബാ. ഗിഹിഗതായ ദസവസ്സകാലേ സിക്ഖാസമ്മുതിം ദത്വാ ദ്വാദസവസ്സകാലേ ഉപസമ്പദാ കാതബ്ബാ. ഏകാദസവസ്സകാലേ ദത്വാ തേരസവസ്സകാലേ കാതബ്ബാ, ദ്വാദസതേരസചുദ്ദസപന്നരസസോളസസത്തരസഅട്ഠാരസവസ്സകാലേ സമ്മുതിം ദത്വാ വീസതിവസ്സകാലേ ഉപസമ്പദാ കാതബ്ബാ. അട്ഠാരസവസ്സകാലതോ പട്ഠായ ച പനായം ഗിഹിഗതാതിപി കുമാരിഭൂതാതിപി വത്തും വട്ടതി, കുമാരിഭൂതാ പന ഗിഹിഗതാതി ന വത്തബ്ബാ, കുമാരിഭൂതാ ഇച്ചേവ വത്തബ്ബാ. മഹാസിക്ഖമാനാ പന ഗിഹിഗതാതിപി വത്തും ന വട്ടതി, കുമാരിഭൂതാതിപി വത്തും ന വട്ടതി, സിക്ഖാസമ്മുതിദാനവസേന പന തിസ്സോപി സിക്ഖമാനാതി വത്തും വട്ടതി.

പഠമദുതിയതതിയാനി.

൪-൫-൬. ചതുത്ഥപഞ്ചമഛട്ഠസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൬൭. **ചതുത്ഥപഞ്ചമഛട്ഠേസു** സബ്ബം ഉത്താനമേവ. സബ്ബാനി തിസമുട്ഠാനാനി ചതുത്ഥം കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി. പഞ്ചമം കിരിയാകിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം , കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി. യഞ്ചേത്ഥ സങ്ഘേന പരിച്ഛിന്ദിതബ്ബാതി വുത്തം, തസ്സ ഉപപരിക്ഖിതബ്ബാതി അത്ഥോ. ഛട്ഠം കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം ദുക്ഖവേദനന്തി. യം പനേത്ഥ ''പരിച്ഛിന്ദിത്വാ''തി വുത്തം, തസ്സ ഉപപരിക്ഖിത്വാതി അത്ഥോ.

൭. സത്തമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൦. സത്തമേ - സബ്ബം ഉത്താനമേവ. ധുരനിക്ഖേപസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, ലോകവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, അകുസലചിത്തം, ദുക്ഖവേദനന്തി.

സത്തമസിക്ഖാപദം.

൮. അട്ഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൪. അട്ഠമേപി - സബ്ബം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനിപി അനന്തരസദിസാനേവാതി.

അട്ഠമസിക്ഖാപദം.

൯. നവമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൮. നവമേ - **സോകാവാസ**ന്തി സങ്കേതം കത്വാ അഗച്ഛമാനാ പുരിസാനം അന്തോ സോകം പവേസേതീതി സോകാവാസാ, തം സോകാവാസം. തേനേവാഹ - ''സോകാവാസാ നാമ പരേസം ദുക്ഖം ഉപ്പാദേതീ''തി. അഥ വാ ഘരം വിയ ഘരസാമികാ, അയമ്പി പുരിസസമാഗമം അലഭമാനാ സോകം ആവിസതി. ഇതി യം ആവിസതി, സ്വാസ്സാ ആവാസോ ഹോതീതി സോകാവാസാ. തേനാഹ - ''സോകം ആവിസതീ''തി. **അജാനന്തീ**തി ഏദിസാ അയന്തി അജാനമാനാ. സേസം ഉത്താനമേവ. തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

നവമസിക്ഖാപദം.

൧൦. ദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൨. ദസമേ - **അനാപുച്ഛാ**തി അനാപുച്ഛിത്വാ. ഭിക്ഖുനീഹി ദ്വിക്ഖത്തും ആപുച്ഛിതബ്ബം - പബ്ബജ്ജാകാലേ ച ഉപസമ്പദാകാലേ ച, ഭിക്ഖൂനം പന സകിം ആപുച്ഛിതേപി വട്ടതി.

൧൧൫. അജാനന്തീതി മാതാദീനം അത്ഥിഭാവം അജാനന്തീ. സേസം ഉത്താനമേവ. ഇദം അപുബ്ബസമുട്ഠാനസീസം. ചതുസമുട്ഠാനം - വാചതോ കായവാചതോ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി. കഥം? അബ്ഭാനകമ്മാദീസു കേനചിദേവ കരണീയേന ഖണ്ഡസീമായം നിസിന്നാ ''പക്കോസഥ സിക്ഖമാനം, ഇധേവ നം ഉപസമ്പാദേസ്സാമാ''തി ഉപസമ്പാദേതി; ഏവം വാചതോ സമുട്ഠാതി. ഉപസ്സയതോ പട്ഠായ ഉപസമ്പാദേസ്സാമീതി വത്വാ ഖണ്ഡസീമം ഗച്ഛന്തിയാ കായവാചതോ സമുട്ഠാതി. ദ്വീസുപി ഠാനേസു പണ്ണത്തിഭാവം ജാനിത്വാവ വീതിക്കമം കരോന്തിയാ വാചാചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി. അനനുജാനാപേത്വാ ഉപസമ്പാദനതോ കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദസമസിക്ഖാപദം.

൧൧. ഏകാദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൭-൮. ഏകാദസമേ - **പാരിവാസികഛന്ദദാനേനാ**തി പാരിവാസിയേന ഛന്ദദാനേന. തത്ഥ ചതുബ്ബിധം പാരിവാസിയം - പരിസപാരിവാസിയം , രത്തിപാരിവാസിയം, ഛന്ദപാരിവാസിയം, അജ്ഝാസയപാരിവാസിയന്തി. തത്ഥ പരിസപാരിവാസിയം നാമ ഭിക്ഖൂ കേനചിദേവ കരണീയേന സന്നിപതിതാ ഹോന്തി, അഥ മേഘോ വാ ഉട്ഠാതി, ഉസ്സാരണാ വാ കരിയതി, മനുസ്സാ വാ അജ്ഝോത്ഥരന്താ ആഗച്ഛന്തി, ഭിക്ഖൂ ''അനോകാസാ മയം അഞ്ഞത്ര ഗച്ഛാമാ''തി ഛന്ദം അവിസ്സജ്ജേത്വാവ ഉട്ഠഹന്തി. ഇദം പരിസപാരിവാസിയം. കിഞ്ചാപി പരിസപാരിവാസിയം, ഛന്ദസ്സ പന അവിസ്സട്ഠത്താ കമ്മം കാതും വട്ടതി.

പുന ഭിക്ഖൂ ''ഉപോസഥാദീനി കരിസ്സാമാ''തി രത്തിം സന്നിപതിത്വാ ''യാവ സബ്ബേ സന്നിപതന്തി, താവ ധമ്മം സുണിസ്സാമാ''തി ഏകം അജ്ഝേസന്തി, തസ്മിം ധമ്മകഥം കഥേന്തേയേവ അരുണോ ഉഗ്ഗച്ഛതി. സചേ ''ചാതുദ്ദസികം ഉപോസഥം കരിസ്സാമാ''തി നിസിന്നാ ''പന്നരസോ''തി കാതും വട്ടതി. സചേ പന്നരസികം കാതും നിസിന്നാ പാടിപദേ അനുപോസഥേ ഉപോസഥം കാതും ന വട്ടതി, അഞ്ഞം പന സങ്ഘകിച്ചം കാതും വട്ടതി. ഇദം രത്തിപാരിവാസിയം നാമ.

പുന ഭിക്ഖൂ ''കിഞ്ചിദേവ അബ്ഭാനാദിസങ്ഘകമ്മം കരിസ്സാമാ''തി നിസിന്നാ ഹോന്തി, തത്രേകോ നക്ഖത്തപാഠകോ ഭിക്ഖു ഏവം വദതി - ''അജ്ജ നക്ഖത്തം ദാരുണം, മാ ഇമം കമ്മം കരോഥാ''തി. തേ തസ്സ വചനേന ഛന്ദം വിസ്സജ്ജേത്വാ തത്ഥേവ നിസിന്നാ ഹോന്തി. അഥഞ്ഞോ ആഗന്ത്വാ ''നക്ഖത്തം പടിമാനേന്തം അത്ഥോ ബാലം ഉപച്ചഗാ''തി (ജാ॰ ൧.൧.൪൯) വത്വാ ''കിം നക്ഖത്തേന കരോഥാ''തി വദതി. ഇദം ഛന്ദപാരിവാസിയഞ്ചേവ അജ്ഝാസയപാരിവാസിയഞ്ച. ഏതസ്മിം പാരിവാസിയേ പുന ഛന്ദപാരിസുദ്ധിം അനാനേത്വാ കമ്മം കാതും ന വട്ടതി.

വുട്ഠിതായ പരിസായാതി ഛന്ദം വിസ്സജ്ജേത്വാ കായേന വാ വാചായ വാ ഛന്ദവിസ്സജ്ജനമത്തേനേവ വാ ഉട്ഠിതായ പരിസായ.

൧൧൯. **അനാപത്തി അവുട്ഠിതായ പരിസായാ**തി ഛന്ദം അവിസ്സജ്ജേത്വാ അവുട്ഠിതായ അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ. തിസമുട്ഠാനം - കിരിയം, സഞ്ഞാവിമോക്ഖം, സചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം , കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഏകാദസമസിക്ഖാപദം.

൧൨. ദ്വാദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൦. ദ്വാദസമേ - **ഉപസ്സയോ ന സമ്മതീ**തി വസനോകാസോ നപ്പഹോതി. സേസം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനി അനന്തരസദിസാനേവാതി.

ദ്വാദസമസിക്ഖാപദം.

൧൩. തേരസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൪. തേരസമേ - **ഏകം വസ്സം ദ്വേ**തി ഏകന്തരികേ ഏകസ്മിം സംവച്ഛരേ ദ്വേ വുട്ഠാപേതി. സേസം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനിപി വുത്തസദിസാനേവാതി.

തേരസമസിക്ഖാപദം.

കുമാരിഭൂതവഗ്ഗോ അട്ഠമോ.

൯. ഛത്തുപാഹനവഗ്ഗോ

൧. പഠമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൮൧. ഛത്തവഗ്ഗസ്സ പഠമസിക്ഖാപദേ - **സകിമ്പി ധാരേതി ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാതി** മഗ്ഗഗമനേ ഏകപയോഗേനേവ ദിവസമ്പി ധാരേതി, ഏകാവ ആപത്തി. സചേ കദ്ദമാദീനി പത്വാ ഉപാഹനാ ഓമുഞ്ചിത്വാ ഛത്തമേവ ധാരേന്തീ ഗച്ഛതി, ദുക്കടം. അഥാപി ഗച്ഛാദീനി ദിസ്വാ ഛത്തം അപനാമേത്വാ ഉപാഹനാരുള്ഹാവ ഗച്ഛതി, ദുക്കടമേവ. സചേ ഛത്തമ്പി അപനാമേത്വാ ഉപാഹനാപി ഓമുഞ്ചിത്വാ പുന ധാരേതി, പുന പാചിത്തിയം. ഏവം പയോഗഗണനായ ആപത്തിയോ വേദിതബ്ബാ. സേസം ഉത്താനമേവ. ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പഠമസിക്ഖാപദം.

൨. ദുതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൮൪. ദുതിയേ - **യാനേന യായന്തീ**തി ഏത്ഥാപി ഓരോഹിത്വാ പുനപ്പുനം അഭിരുഹന്തിയാ പയോഗഗണനായ ആപത്തിയോ വേദിതബ്ബാ. സേസം പഠമേ വുത്തനയമേവാതി.

ദുതിയസിക്ഖാപദം.

൩. തതിയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൯൦. തതിയേ - **വിപ്പകിരിയിംസൂ**തി മണയോ വിപ്പകിണ്ണാ. ഇധാപി ഓമുഞ്ചിത്വാ ധാരേന്തിയാ പയോഗഗണനായ ആപത്തിയോ. സമുട്ഠാനാദീനി വുത്തനയാനേവ. കേവലം ഇധ അകുസലചിത്തം ഹോതീതി.

തതിയസിക്ഖാപദം.

൪. ചതുത്ഥസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൯൪. ചതുത്ഥേ - സീസൂപഗാദീസു യം യം ധാരേതി, തസ്സ തസ്സ വസേന വത്ഥുഗണനായ ആപത്തിയോ വേദിതബ്ബാ. സേസം തതിയേ വുത്തനയമേവാതി.

ചതുത്ഥസിക്ഖാപദം.

൫. പഞ്ചമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൧൯൮. പഞ്ചമേ - **ഗന്ധവണ്ണകേനാ**തി ഗന്ധേന ച വണ്ണകേന ച. സേസം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനി തതിയസദിസാനേവാതി.

പഞ്ചമസിക്ഖാപദം.

൬. ഛട്ഠസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൦൨. ഛട്ഠേ - സബ്ബം പഞ്ചമേ വുത്തസദിസമേവാതി.

ഛട്ഠസിക്ഖാപദം.

൭. സത്തമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൦൬-൮. സത്തമേ - **ഉമ്മദ്ദാപേതി ആപത്തി പാചിത്തിയസ്സാതി** ഏത്ഥ ഹത്ഥം അമോചേത്വാ ഉമ്മദ്ദനേ ഏകാവ ആപത്തി, മോചേത്വാ മോചേത്വാ ഉമ്മദ്ദനേ

പയോഗഗണനായ ആപത്തിയോ. **സമ്ബാഹനേപി** ഏസേവ നയോ. **ഗിലാനായാ**തി അന്തമസോ മഗ്ഗഗമനപരിസ്സമേനാപി സാബാധായ. **ആപദാസൂ**തി ചോരഭയാദീഹി സരീരകമ്പനാദീസു. സേസം ഉത്താനമേവ. സമുട്ഠാനാദീനി തതിയസദിസാനേവാതി.

സത്തമസിക്ഖാപദം.

൮-൯-൧൦. അട്ഠമനവമദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൧൦. അട്ഠമാദീസു തീസു സിക്ഖമാനായ സാമണേരിയാ, ഗിഹിനിയാതി ഇദമേവ നാനാകരണം, സേസം സത്തമേ വുത്തസദിസമേവാതി.

അട്ഠമനവമദസമസിക്ഖാപദാനി.

൧൧. ഏകാദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൧൪. ഏകാദസമേ - **ഭിക്ഖുസ്സ പുരതോ**തി അഭിമുഖമേവാതി അത്ഥോ. ഇദം പന ഉപചാരം സന്ധായ കഥിതന്തി വേദിതബ്ബം. സേസം ഉത്താനമേവ. കഥിനസമുട്ഠാനം - കായവാചതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ഏകാദസമസിക്ഖാപദം.

൧൨. ദ്വാദസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൧൯-൨൩. ദ്വാദസമേ - **അനോകാസകത**ന്തി അസുകസ്മിം നാമ ഠാനേ പുച്ഛാമീതി ഏവം അകതഓകാസം. തേനേവാഹ - ''അനോകാസകതന്തി അനാപുച്ഛാ''തി . **അനോദിസ്സാ**തി അസുകസ്മിം നാമ ഠാനേ പുച്ഛാമീതി ഏവം അനിയമേത്വാ കേവലം ''പുച്ഛിതബ്ബം അത്ഥി, പുച്ഛാമി അയ്യാ''തി ഏവം വത്വാ. സേസം ഉത്താനമേവ. പദസോധമ്മസമുട്ഠാനം - വാചതോ വാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയാകിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

ദ്വാദസമസിക്ഖാപദം.

൧൩. തേരസമസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

൧൨൨൪. തേരസമേ - **പരിക്ഖേപം അതിക്കാമേന്തിയാ**തി ഏകേന പാദേന അതിക്കന്തേ ദുക്കടം, ദുതിയേന പാചിത്തിയം. ഉപചാരേപി ഏസേവ നയോ.

൧൨൨൭. **അച്ഛിന്നചീവരികായാ**തിആദീസു സങ്കച്ചികചീവരമേവ ചീവരന്തി വേദിതബ്ബം. **ആപദാസൂ**തി മഹഗ്ഘം ഹോതി സങ്കച്ചികം, പാരുപിത്വാ ഗച്ഛന്തിയാവ ഉപദ്ദവോ ഉപ്പജ്ജതി, ഏവരൂപാസു ആപദാസു അനാപത്തി. സേസം ഉത്താനമേവ. ഏളകലോമസമുട്ഠാനം - കിരിയം, നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

തേരസമസിക്ഖാപദം.

ഛത്തുപാഹനവഗ്ഗോ നവമോ.

ഉദ്ദിട്ഠാ ഖോ അയ്യായോ ഛസട്ഠിസതം പാചിത്തിയാ ധമ്മാതി ഏത്ഥ സബ്ബാനേവ ഭിക്ഖുനീനം ഖുദ്ദകേസു ഛന്നവുതി, ഭിക്ഖൂനം ദ്വേനവുതീതി അട്ഠാസീതിസതം സിക്ഖാപദാനി, തതോ സകലം ഭിക്ഖുനീവഗ്ഗം, പരമ്പരഭോജനം, അനതിരിത്തഭോജനം,

അനതിരിത്തേന അഭിഹട്ഠും പവാരണം, പണീതഭോജനവിഞ്ഞത്തി, അചേലകസിക്ഖാപദം, ദുട്ഠുല്ലപടിച്ഛാദനം, ഊനവീസതിവസ്സുപസമ്പാദനം, മാതുഗാമേന സദ്ധിം സംവിധായ അദ്ധാനഗമനം, രാജന്തേപുരപ്പവേസനം, സന്തം ഭിക്ഖും അനാപുച്ഛാ വികാലേ ഗാമപ്പവേസനം, നിസീദനം വസ്സികസാടികന്തി ഇമാനി ദ്വാവീസതി സിക്ഖാപദാനി അപനേത്വാ സേസാനി സതഞ്ച ഛസട്ഠി ച സിക്ഖാപദാനി പാതിമോക്ഖുദ്ദേസമഗ്ഗേന ഉദ്ദിട്ഠാനി ഹോന്തീതി വേദിതബ്ബാനി. തേനാഹ - "ഉദ്ദിട്ഠാ ഖോ അയ്യായോ ഛസട്ഠിസതം പാചിത്തിയാ ധമ്മാ...പേ... ഏവമേതം ധാരയാമീ"തി.

തത്രായം സങ്ഖേപതോ സമുട്ഠാനവിനിച്ഛയോ - ഗിരഗ്ഗസമജ്ജം, ചിത്താഗാരസിക്ഖാപദം, സങ്ഘാണി, ഇത്ഥാലങ്കാരോ, ഗന്ധവണ്ണകോ, വാസിതകപിഞ്ഞാകോ, ഭിക്ഖുനീആദീഹി ഉമ്മദ്ദനപരിമദ്ദനാനീതി ഇമാനി ദസ സിക്ഖാപദാനി അചിത്തകാനി ലോകവജ്ജാനി. അയം പനേത്ഥ അധിപ്പായോ - വിനാപി ചിത്തേന ആപജ്ജിതബ്ബത്താ അചിത്തകാനി, ചിത്തേ പന സതി അകുസലേനേവ ആപജ്ജിതബ്ബത്താ ലോകവജ്ജാനി. അവസേസാനി അചിത്തകാനി, പണ്ണത്തിവജ്ജാനേവ. ചോരീവുട്ഠാപനം, ഗാമന്തരം, ആരാമസിക്ഖാപദം ഗബ്ഭിനിവഗ്ഗേ ആദിതോ പട്ഠായ സത്ത, കുമാരിഭൂതവഗ്ഗേ ആദിതോ പട്ഠായ പഞ്ച, പുരിസസംസട്ഠം പാരിവാസിയഛന്ദദാനം, അനുവസ്സവുട്ഠാപനം, ഏകന്തരികവുട്ഠാപനന്തി ഇമാനി ഏകൂനവീസതി സിക്ഖാപദാനി സചിത്തകാനി പണ്ണത്തിവജ്ജാനി, അവസേസാനി സചിത്തകാനി ലോകവജ്ജാനേവാതി.

സമന്തപാസാദികായ വിനയസംവണ്ണനായ ഭിക്ഖുനീവിഭങ്ഗേ

ഖുദ്ദകവണ്ണനാ നിട്ഠിതാ.

പാചിത്തിയകണ്ഡം നിട്ഠിതം.

൫. പാടിദേസനീയകണ്ഡം (ഭിക്ഖുനീവിഭങ്ഗവണ്ണനാ)

പാടിദേസനീയസിക്ഖാപദവണ്ണനാ

പാടിദേസനീയാ നാമ, ഖുദ്ദകാനം അനന്തരാ;
യേ ധമ്മാ അട്ഠ ആരുള്ഹാ, സങ്ഖേപേനേവ സങ്ഗഹം;
തേസം പവത്തതേ ഏസാ, സങ്ഖേപേനേവ വണ്ണനാ.

൧൨൨൮-൧൨൩൦. യാനി ഹി ഏത്ഥ പാളിയം സപ്പിതേലാദീനി നിദ്ദിട്ഠാനി, താനിയേവ വിഞ്ഞാപേത്വാ ഭുഞ്ജന്തിയാ പാടിദേസനീയാ. പാളിവിനിമുത്തകേസു പന സബ്ബേസു ദുക്കടം. സേസമേത്ഥ ഉത്താനമേവ. അട്ഠവിധമ്പി പനേതം പാടിദേസനീയം ചതുസമുട്ഠാനം - കായതോ കായവാചതോ കായചിത്തതോ കായവാചാചിത്തതോ ച സമുട്ഠാതി, കിരിയം നോസഞ്ഞാവിമോക്ഖം, അചിത്തകം, പണ്ണത്തിവജ്ജം, കായകമ്മം, വചീകമ്മം, തിചിത്തം, തിവേദനന്തി.

പാടിദേസനീയവണ്ണനാ നിട്ഠിതാ.

പാടിദേസനീയകണ്ഡം നിട്ഠിതം.

സേഖിയാ പന ഉദ്ദിട്ഠാ, യേ ധമ്മാ പഞ്ചസത്തതി;
തേസം അനന്തരായേവ, സത്താധികരണവ്ഹയാ.

മഹാവിഭങ്ഗേ യോ വുത്തോ, തേസം അത്ഥവിനിച്ഛയോ;
ഭിക്ഖുനീനം വിഭങ്ഗേപി, താദിസംയേവ തം വിദൂ.

യസ്മാ തസ്മാ വിസും തേസം, ധമ്മാനം അത്ഥവണ്ണനാ;
ന വുത്താ തത്ഥ യാ വുത്താ, വുത്തായേവ ഹി സാ ഇധാതി.

സമന്തപാസാദികായ വിനയസംവണ്ണനായ

ഭിക്ഖുനീവിഭങ്ഗവണ്ണനാ നിട്ഠിതാ.

സബ്ബാസവപഹം ഏസാ, നിട്ഠിതാ വണ്ണനാ യഥാ;
സബ്ബാസവപഹം മഗ്ഗം, പത്വാ പസ്സന്തു നിബ്ബുതിന്തി.

ഉഭതോവിഭങ്ഗട്ഠകഥാ നിട്ഠിതാ.